



ธรรมครองเรือน

คุณสมบัติของผู้ครองบ้าน - ครองเรือน
ธรรมานุสรณ์ หลวงพ่อปัญญานันทะ พระภิกษุ ๔ แผ่นดิน

ธรรมครองเรือน

คุณสมบัติของผู้ครองบ้าน-ครองเรือน



สถาบันบัณฑิตธรรม

จัดพิมพ์เผยแพร่เพื่อสืบมรดกธรรมหลวงพ่อดุสิตนันทิกุ

ธรรมานุสรณ์ปัญญาอันตะ

พระพรหมมัจฉาจารย์

พระเถระภิกษุ ๔ แผ่นดิน



พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

พระราชทานพระพิธีธรรมสวดพระอภิธรรม

ในพระบรมราชานุเคราะห์ครบ ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน

ธรรมานุสรณ์แห่งการละสังขารชนมายุ ๙๗ ปี

วันพุธที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ โรงพยาบาลศิริราช

คำนำในการจัดพิมพ์

ธรรมนูญสรณแห่งการละสังขารของพระเถระภิกษุ ๔ แผ่นดิน



หนังสือชุด “พระเถระภิกษุ ๔ แผ่นดิน “ธรรมครองเรือน” ของ ท่านเจ้าคุณ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) พระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวพุทธทั้งหลาย ทั้งในอดีตกาล แลปัจจุบันกาล แลในอนาคตกาล ท่านได้บำเพ็ญเมตตาบารมีแก่ชาวพุทธและชาวโลกทั้งหลาย โดยแสดงธรรมเปิดดวงตาท่านสาธุชน เพื่อความเจริญแพร่หลายแห่งธรรมและความเจริญงอกงามแห่งปัญญา จักบังเกิดแก่ชาวพุทธทั้งหลาย

มนุษย์ที่เกิดมาและมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ทุกคนต้องมีหน้าที่ และทำหน้าที่ของตน เพื่อความสุขความเจริญของตนเอง ครอบครัว และสังคม เมื่อทำหน้าที่ได้ถูกต้อง ความสุขความเจริญก็บังเกิดขึ้น แต่ตราบใดเมื่อทำหน้าที่ไม่ถูกต้อง ความทุกข์ ความเสื่อม ก็บังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

ในสังคมครอบครัวก็เช่นกัน ทุกคนต้องทำหน้าที่ พ่อ...ทำหน้าที่ของพ่อ แม่...ทำหน้าที่ของแม่ ลูก...ทำหน้าที่ลูก ปู่ย่าตายายทำหน้าที่ของปู่ย่าตายาย พี่น้องก็ทำหน้าที่ของพี่น้อง และเมื่อทุกคน ทุกฝ่าย ต่างทำหน้าที่ซึ่งกันและกัน ความสุขความเจริญก็จักบังเกิดขึ้นโดยทันที

สมัยนี้ คนบางคนไม่รู้จักหน้าที่ คิดแต่จักหาความสุขใส่ตัวโดยไม่สนใจคนรอบข้าง พ่อแม่ไม่สนใจลูก ลูกหลานไม่นึกถึงบุญคุณพ่อแม่และปู่ย่าตายาย ครูไม่สนใจดูแลสั่งสอนศิษย์ ผู้ปกครองประเทศ ข้าราชการ ไม่สนใจบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชน พระภิกษุ

ไม่อบรมสั่งสอนชาวบ้านให้ประพฤติปฏิบัติดี ไม่ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ชาวบ้าน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว สังคมก็อยู่อย่างไม่เป็นสุข ครอบครัวเดือดร้อนจากการไม่ทำหน้าที่ของตน จึงพอสรุปได้ว่า ครอบครัวและสังคมโลกจะเป็นสุขได้เพราะทุกคนต่างทำหน้าที่ของตน ๆ ให้สมบูรณ์

หนังสือชุด “พระदेระภิกขุ ๔ แผ่นดิน “ธรรมครองเรือน” ของ ท่านเจ้าคุณ พระพรหมมั่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันท์ภิกขุ) ที่ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้จัดทำขึ้นในครั้งนี้ เพื่อเป็นธรรมานุสรณ์แห่งการละสังขารชนมายุ ๙๗ ปี ในวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๐ เวลา ๐๙.๐๐ น. ณ โรงพยาบาลศิริราช กรุงเทพมหานคร ในช่วงระยะเวลา ๙๗ ปี นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ท่านถือกำเนิดในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๖ จวบจนในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานพิธีธรรม สวดพระอภิธรรม ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ครบ ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน พุทธศาสนิกชนยกย่องพระเดชพระคุณท่านไว้ ในฐานะ “พระदेระภิกขุ ๔ แผ่นดิน”

ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณแต่ท่านสาธุชนทั้งหลาย ที่มีจิตเป็นกุศลร่วมอนุโมทนาในการจัดพิมพ์หนังสือพระธรรมเทศนาของท่านเจ้าคุณหลวงพ่อบัณฑิตนันท์ภิกขุ ออกเผยแพร่แก่พุทธบริษัททั้งหลาย บุญกุศลอันเกิดจากการกระทำในครั้งนี้ ขอโน้มถวายเป็นอาวาริบูชาแด่ท่านเจ้าคุณ พระพรหมมั่งคลาจารย์ (หลวงพ่อบัณฑิตนันท์ภิกขุ) พระผู้เป็นดวงประทีปของพุทธบริษัทและชาวโลก

ด้วยความสุจริต หวังดี

ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบกับความสงบสุข

สารบัญ

ธรรมครองเรือน

คุณสมบัติของผู้ครองบ้าน-ครองเรือน



○ ผู้ครองเรือน	: คุณสมบัติของผู้ครองบ้าน-ครองเรือน	๙
○ ศีลธรรมกับผู้นำครอบครัว	: ผู้นำที่ดีจักนำพาครอบครัวให้เป็นสุข	๓๑
○ ต้นแบบแห่งความดี	: บิดา-มารดา เป็นผู้ปลูกย่อมจิตใจของลูก	๕๓
○ เรื่องของชีวิต	: หลงสมมติ จักพาให้ทุกข์ตลอดไป	๖๙
○ ห่วงแห่งชีวิต	: กามคุณห้าเปรียบเสมือนยาพิษ	๘๙
○ เตือนตนเอง	: ควบคุมความอยากให้พอดี ไม่มีทุกข์	๙๙
○ เรื่องของปาก	: การเปล่งวาจายังประโยชน์ให้สำเร็จ	๑๑๕
○ ความโกรธ	: เพราะโง่จึงโกรธ เพราะโกรธจึงทุกข์	๑๓๑
○ ความมั่งมาย	: เชื่อถือในสิ่งผิด ชีวิตไม่พบแสงสว่าง	๑๔๗
○ ยาแก้กลุ้ม	: ต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวง	๑๖๙
○ แก่ใจตนเอง	: หมั่นพิจารณาและสำรวจตนเองอยู่เสมอ	๑๘๓



ศิลปะแห่งการขอความเห็น

ในครอบครัว....ถ้าหากว่าได้ประพาศิธรรม พ่อแม่ประพาศิธรรม ลูกก็ประพาศิธรรม
ถ้ามีคนที่มาทำงานกับเรา ก็สอนให้เขาประพาศิธรรม ให้เขาประพาศิตี ให้เขาประพาศิชอบ
บ้านนั้นก็จะกลายเป็นบ้านของธรรมะไป ทุกคนในบ้านนั้นจะมีความสุข มีความสงบไม่มีความ
ยุ่งยากลำบากเดือดร้อน

พระพรหมญาณ ญาณ

ចំណុច ១ នៃក្របខណ្ឌ

នៃក្របខណ្ឌ

ក្របខណ្ឌ

ក្របខណ្ឌ ១ នៃក្របខណ្ឌ ១ - ក្របខណ្ឌ ១

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ หาทิ่ นั่งพอนั่งได้ และขอให้ตั้งใจฟังโดยอาการที่สงบ เพื่อที่จะได้ประโยชน์อันเกิดจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันพระแรกของการเข้าพรรษา ตรงกับวันอาทิตย์ด้วย ญาติโยมที่เคยถือศีลอุโบสถก็ได้มาวัดแต่เช้าเพื่อรับศีลอุโบสถ เป็นการประเพณีที่พระภิกษุสงฆ์ตามแบบในทางพระพุทธศาสนา เพื่อรักษาจิตใจให้สะอาดปราศจากเรื่องเศร้าหมอง ส่วนญาติโยมที่สนใจในการศึกษาธรรมะในวันอาทิตย์โดยเฉพาะ ก็ได้มาประชุมกันตามปกติ เก้าอี้ที่เราเคยใช้อยู่จึงไม่พอสำหรับญาติโยมในวันนี้ ต้องขอภัยด้วย แล้วก็ตั้งใจฟังด้วยดีต่อไป

คุณสมบัติของพุทธบริษัท

ในวันนี้ใครจะทำความเข้าใจกับญาติโยม ในเรื่องเกี่ยวกับคุณสมบัติของพุทธบริษัทหรืออุบาสกอุบาสิกา ตลอดจนถึงพระสงฆ์และสามเณรด้วย แต่ว่าพระสงฆ์นั้นท่านผ่านการเป็นอุบาสกมาก่อนแล้ว เราเป็นอุบาสกอุบาสิกายังอยู่ในฐานะเป็นชาวบ้านครองบ้านครองเรือน

คำว่า อุบาสกอุบาสิกา นั้น แปลว่าผู้เข้าใกล้พระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นคนประเภทใด หนุ่มสาวหรือคนมีอายุ ถ้าประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งของตนแล้ว ถ้าเป็นผู้ชายก็ได้ชื่อว่าเป็นอุบาสก เราอย่าเข้าใจว่าอุบาสกอุบาสิกา ก็คือคนแก่ๆที่ไม่วัดในวันพระเพียงเท่านั้น แต่ให้เข้าใจว่าทุกคน

ที่ได้ปฏิญาณตนว่าเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า ผู้นั้นชื่อว่าอุบาสกอุบาสิกาทั้งนั้น อันบุคคลที่เรียกว่าอุบาสกอุบาสิกา นั้น ก็ต้องมีคุณสมบัติสมควรแก่ความเป็นอุบาสกอุบาสิกา

ความบกพร่องของพุทธบริษัท

ในหมู่พุทธบริษัทเราโดยทั่วไปนั้น ความเป็นอุบาสกอุบาสิกา หรือว่าเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ยังมีความบกพร่องหลายสิ่งหลายประการ ความบกพร่องที่มีอยู่ทั่วไปนั้นก็เนื่องจากว่าเราไม่เข้าใจหลักอันแท้จริงของความเป็นพุทธบริษัท เรายังไม่ได้นับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ กันอย่างเด็ดเดี่ยว แต่ว่าเรามีจิตใจแผ่มากเกินไป ไปนับถือสิ่งอะไรๆ นอกเรื่องนอกราว หลายสิ่งหลายประการ

โดยเฉพาะเมืองไทยเรา นี้ ในหมู่พุทธบริษัทเราโดยทั่วไป ได้มีการกราบไหว้บูชาสักการะหลายสิ่งนอกจากพระรัตนตรัย การกราบไหว้สิ่งอื่นนอกจากพระรัตนตรัยนั้น เป็นเรื่องไม่ควรแก่พุทธบริษัท เราดูศาสนิกในศาสนาอื่นก็จะเห็นว่า ถ้าหากเขานับถืออะไรแล้วก็จะนับถือเรื่องเดียว ไม่เที่ยวเพ่นพ่านไปเที่ยวบูชาสิ่งนั้นสิ่งนี้ เช่น พวกอิสลามิกชนซึ่งมีอยู่ในประเทศเรามากเหมือนกัน พวกอิสลามิกชนนั้นนับถือพระอะหล่าเจ้า นับถือพระนบีมุหะหมัด เป็นผู้แทนของพระอะหล่าเจ้า เขานับถือเพียงสองเรื่องนี้เท่านั้น แล้วเขาก็ไม่เที่ยวไหว้ใครๆ ยุ่งไป ไม่เที่ยวไหว้ผี เทวดา ต้นไม้ หรืออะไรต่างๆ อันเป็นเรื่องนอกพระคัมภีร์ไกรธำมณของเขา

ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายเหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นโรมันคาทอลิกหรือโปรเตสแตนต์ เราจะเห็นว่าเขานับถือแต่เพียง ๓ สิ่ง คือ นับถือพระเจ้า พระบุตร พระวิญญาณบริสุทธิ์ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่นับถือ สมมติว่าคนไทยที่เคยนับถือพุทธศาสนาโดยซื่อไปนับถือศาสนาคริสต์ ครูที่สอนศาสนาคริสต์เข้าไปในบ้าน ถ้าเห็นรูปอะไรที่แขวนอยู่ เขาสั่งให้ปลดทิ้งหมด เช่น รูปพระ แม่พระพุทธรูป เพราะว่ารูป เครื่องรางของขลัง อะไรต่างๆ ที่ติดอยู่ในบ้านนั้นเขาบอกว่าเอาออกหมด เพราะว่าเรานับถือพระผู้เป็นเจ้าองค์หนึ่งแล้ว สิ่งนี้ไม่จำเป็น เขาทำอย่างนั้นก็เพื่อให้ศาสนิกในศาสนาเขามีใจเด็ดเดี่ยว เข้าถึงสิ่งที่เขานับถืออย่างแท้จริง

ในทางพระพุทธศาสนาของเรานั้น ในยุคโบราณ...คือสมัยที่พระองค์ทรงพระชนม์อยู่ พระองค์ประกาศสัจธรรมเพื่อให้คนได้ถึงธรรมอย่างแท้จริง เวลาพระองค์จะสอนใครก็แนะแนวทางใหม่แก่เขา ให้เลิกจากทางเก่าที่ตนเคยนับถือตนปฏิบัติมาหมดสิ้น มอบชีวิตจิตใจแด่พระรัตนตรัย ปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธองค์อย่างแท้จริงเท่านั้น

แต่เมื่อศาสนาสืบมานานๆ เข้าจิตใจของคนเราไม่ถึงเนื้อแท้ของธรรมะ และอีกอย่างหนึ่งจิตใจของมนุษย์เรานี้มีความขลาดความกลัวอยู่ในสันดาน ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งตายกลัวอะไรมากมายหลายเรื่องหลายประการ ความกลัวนี้เกิดจากอะไร...ก็สืบเนื่องมาจากบรรพบุรุษที่นับถือผิดๆ มาก่อนแล้ว สอนให้กลัวสิ่งนั้นต่อไป แม้ในครอบครัวเคยกราบ เคยนับถือสิ่งใดว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์มีเดช ลูกหลานในครอบครัวนั้นก็นับถือกันมา มีความกลัวในสิ่งนั้นติดอยู่ในจิตใจตลอดมาไม่รู้จักสิ้น

พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอันประเสริฐ

เมื่อเราจะปฏิญาณตนว่าเป็นลูกศิษย์พระพุทธเจ้า ต้องมีใจเด็ดเดี่ยว สิ่งอื่นอันไม่เนื่องกับพระรัตนตรัยต้องตัดทิ้งไปเลย เอาไว้แต่เรื่องพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เท่านั้น เราจะกราบจะไหว้ จะบูชาพระพุทธเจ้า บูชาพระธรรม บูชาพระสงฆ์ เวลาใดเรามีความทุกข์ ความเดือดร้อน เราก็ต้องนึกถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ มีความตกตกใจในเรื่องอะไร เราก็ต้องนึกถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ในคำสวดมนต์ของพระคำหนึ่งท่านสวดว่า นัตถิ เม สาระณัง อัญญัง ที่พึ่งอย่างอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของข้าพเจ้าอันประเสริฐ กล่าวคำพูดเช่นนี้ออกมาก็เป็นเครื่องแสดงออกซึ่งน้ำใจ ว่าเราไม่พึ่งอะไร เราจะพึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เท่านั้น การพึ่งสิ่งอื่นนอกไปจาก พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นการพึ่งที่ผิดทาง เป็นการพึ่งที่มงายอยู่ในเนื้อของมัน เราพุทธบริษัทเป็นผู้รู้แล้ว เป็นผู้ตื่นตัวแล้ว เป็นผู้ก้าวหน้าแล้วในการศึกษา ในการปฏิบัติธรรมะ เราจะไม่ทำอะไรที่เป็นเรื่องมงายไร้เหตุไร้ผลให้คนผู้มีปัญญาเขาหัวเราะเยาะเป็นอันขาด อันนี้เป็นหลักสำคัญเบื้องต้นของพุทธบริษัททุกๆ ไป

ความผิดพลาดของผู้สอนศาสนา

แต่ว่าโดยมากที่เราเป็นกันอยู่นั้น ความผิดพลาดอยู่ที่ตรงนี้ คืออยู่ตรงที่อาจารย์ผู้สอนศาสนาไม่พอกำลังจิตใจญาติโยมให้สะอาดหมดจด จากสิ่งปฏิกูลซึ่งมีอยู่ในใจคนนั้นเสียก่อน

แล้วก็สอนๆเรื่อยไป ทั้งๆที่พระสอนกันอยู่ แต่ว่าโยมไม่ค่อยรับไว้ เพราะอะไร เพราะว่ามิ
สิ่งอื่นเข้าไปขวางอยู่ในดวงใจเสียมากแล้ว เหมือนกับว่าเราเอาภาชนะไปรับของแจก ภาชนะ
นั้นไม่ว่าง มีของอื่นเข้าไปยัดเต็มภาชนะ แล้วเราจะให้ของแจก มันก็ไม่ลงไปในภาชนะ แม้ลง
ก็ล้นไหลไปภายนอกเสีย จึงไม่ค่อยได้อะไรที่เป็นขึ้นเป็นอัน อันนี้เป็นเรื่องที่ควรจะได้แก้ไข

เปลี่ยนใจเข้าสู่ยุคอารยธรรม

ญาติโยมที่เคยปฏิบัติเรื่องอื่นมาก่อน ถือว่าเป็นคนหลายใจมาก่อน ว่าอย่างนั้นเถอะ
เรามาปลดเปลื้องจิตใจที่มันรุงรังทั้งหลายออกกันเสียทีเถอะ มาตั้งศักราชใหม่ มาตั้งต้นชีวิต
กันใหม่ เปลี่ยนจิตใจของเราให้เข้าสู่ยุคแห่งอารยธรรมอย่างแท้จริง คือยุคแห่งความฉลาด
ยุคแห่งความก้าวหน้า ยุคแห่งการปฏิบัติ ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เราจะ
ไม่ไปเที่ยวไหว้อะไรๆนอกเรื่องนอกราวไปจากพระพุทธศาสนา แม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นของคู่กันมา
กับชาติบ้านเมือง ไม่เถียงว่ามันมีกันมาจริง แต่เป็นของคู่กันมากับความเขลา ด้วยความหลง
ด้วยความเข้าใจผิด ถ้าใครเขามาบอกว่า สิ่งที่คุณแบกอยู่นั้นไม่ใช่ทองคำ แต่เป็นทองปลอม
ไม่ใช่ของแท้ ไม่มีราคาค่างวดอะไร เอาไปวางขายในตลาดมันก็ไม่ไ้ได้ เรายังจะแบกสิ่งนั้น
ต่อไปอีกหรือ? เราจะยังถือสิ่งนั้นต่อไปรึ? คนที่ฉลาดเขาจะไม่ถือของนั้นให้มันหนักต่อไป
แต่จะทิ้งของสิ่งนั้นทันที แล้วก็รีบเอาของตนต่อไป

ข้อนี้ฉันใด ในเรื่องกฎฐิความเห็นในเรื่องความเชื่อ ในเรื่องศาสนานี้ก็ฉันนั้น ญาติโยม
ที่เป็นพุทธบริษัทแต่ว่ายังไม่เข้าใจชัดถูกต้องตามหลักคำสอนมีอยู่ไม่ใช่น้อย มีความกลัวในสิ่ง

ต่างๆ เช่น กลัวต้นไม้ว่าศักดิ์สิทธิ์ กลัวเสาว่าศักดิ์สิทธิ์ กลัวว่าสิ่งนั้นๆว่ามีฤทธิ์มีเดช อาจจะดลบันดาลให้ตนเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ อาตมาอยากจะบอกตรงๆว่า ความกลัวอย่างนั้นเป็นความกลัวที่เจือด้วยความหลง ความเข้าใจผิดแท้ เพราะสิ่งที่เรากลัวนั้น เนื้อแท้มันไม่มีอะไร มันเป็นแต่เรื่องที่มนุษย์สมมติกันขึ้นว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพียงเท่านั้นเอง

วิสัยของพุทธบริษัท

ต้นไม้ต้นหนึ่ง...อยู่ในที่ใดก็ตาม ถ้าเราต้องการจะทำให้ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ก็ได้ ไม่ยากอะไร กลางคืนแอบเอาผ้าไปห่มให้สักผืนสองผืนแล้วจุดธูปบูชาไว้ เอาทองไปปิดที่โคนต้นไม้ต้นสัก ๒-๓ แผ่น คนผ่านไปผ่านมา เห็นรอยปักธูปไว้ที่โคนต้นไม้ เห็นต้นไม้มีเกียรติได้ห่มผ้า มีสายสพหายขึ้นมาแล้ว คนก็จะเข้าไปไหว้ คนเดินมา ๑๐ คน ก็ไหว้ ๑ คน ๑๐๐ คน ก็ไหว้ ๑๐๐ คน ไม่เท่าใดต้นไม้ต้นนั้นก็กลายเป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์

ซึ่งมันเกิดขึ้นได้เพราะอะไร เพราะจิตใจคนไปคิดขึ้นไป ลำพังต้นไม้มันก็ต้นไม้ธรรมดา นั้นแหละ ต้นโพธิ์ ต้นไทร ต้นตะแบก ต้นโสน ต้นพุทรา มันก็เป็นต้นไม้ธรรมดา แต่ว่าจิตใจคนมีความเขลาและความหลงผิดไป คิดว่าต้นไม้ต้นนั้นวิเศษกว่าต้นไม้อื่นๆ แล้วเราก็ไปนั่งกราบนั่งไหว้ต้นไม้ต้นนั้นอยู่ อันนี้เป็นเรื่องสมมติโดยแท้ เราจะต้องถอนสมมตินี้ออกไปจากใจของเรา แม้เราจะเดินผ่านต้นไม้ที่ใครๆเขาไหว้ เราก็จะผ่านไปเฉย เราจะมีปัญญาบอกตัวเองว่า การไหว้ต้นไม้ต้นนั้นไม่ใช่วิสัยของพุทธบริษัท แต่เป็นวิสัยของคนที่ไม่เจริญ ยังป่าเถื่อน ยังไม่รู้จักนุ่งผ้าด้วยซ้ำไป...คนในสมัยนั้น เพราะมีความกลัวต้นไม้ใหญ่ที่มันเคยล้มลงมาทับ

คนตาย เลยเข้าไปไหว้ต้นไม้ ไปไหว้เสา ไปไหว้หิน ไหว้สิ่งนั้นสิ่งนี้ด้วยประการต่างๆ อันเรา
ไหว้เรานับถือกันอยู่

ใช้ธรรมะจัดความหลงมกมาย

ในเมืองไทยเรา...ในกรุงเทพฯนี้ ญาติโยมดูเถอะอะไรที่เขาทำขึ้นกลายเป็นของศักดิ์สิทธิ์
ขึ้นมาได้ ตัวอย่างเห็นง่ายๆ รูปปั้นหน้าโรงแรมเอราวัณ ถ้านั่งรถผ่านตรงนั้นเวลากลางคืน
จะเห็นว่าคว้นรูปเทียนกลบเหมือนมิงานใหญ่อย่างนั้นแหละ อาตมานั่งรถผ่านตอนกลางคืน
นึกว่าเขามีงานอะไร มีมหกรรมเรื่องอะไร ความจริงคนทั้งหลายไปไหว้เทวรูปที่อยู่หน้าโรงแรม
เอราวัณ พวกดอกไม้เป็นจำนวนพัน ช้างก็มีจำนวนหลายร้อยเชือก เอาไปให้เทวดาขี่เล่นที่นั่น
แล้วก็จุดธูปบูชากันคว้นโขมลงเลย เห็นแล้วก็นึกสงสัยญาติโยมทั้งหลายเหล่านั้นว่า ทำไมไป
ไหว้ตุ๊กตาตัวนั้น ซึ่งความจริงก็ไม่มีอะไร เมื่อก่อนก็ไม่มีตุ๊กตาอยู่ตรงนั้น มันเป็นทุ่งนาข้าง
ถนนเท่านั้นเอง แต่เมื่อเขาสร้างโรงแรมขึ้นแล้ว มันมีอะไรบางอย่างลึกลับไม่เรียบร้อย
เพราะขาดการศึกษา ผู้จัดการโรงแรมไม่มีปัญญา จัดไม่เป็น เพราะไม่ได้รู้เรื่องนั้นมาก่อน
ปกครองคนก็ไม่มี คนมันทะเลาะเบาะแว้งกันเลยไปถามหมอประภคินั้น หมอก็บอกว่า
อ้อ ไม่ทำการเซ่นไหว้เจ้าของที่มีอยู่ เราไปอยู่ไม่บอกไม่กล่าว ถ้าจะให้เรียบร้อยมันต้องปั้น
...เจ้าของที่เลยต้องปั้นรูปขึ้นมาให้คนไหว้กันต่อไป แล้วคนก็ไปไหว้ ที่นี้โรงแรมอื่นก็ต้องมี
ตามกัน กลายเป็นประเพณีว่า โรงแรมเมืองไทยนี้ต้องมีเทวรูปให้คนไหว้ด้วย ถ้าไม่มีแล้วมัน
ไม่สมบูรณ์ มันเป็นเสียอย่างนี้ เรื่องมันเป็นอย่างนี้

ตามสถานที่ราชการหลายแห่ง ญาติโยมสังเกตก็จะเห็นได้ เดี่ยวนี้มักจะมีพระปรางค์น้อยๆ เจตีย์น้อยๆ แล้วก็รูปเทพเจ้าไปนั่งปรออยู่หน้าศาล ที่โรงเรียนฝึกหัดครูพระนครที่ข้างวัดพระศรีมหาธาตุฯ มีรูปเทวดาครึ่งคนครึ่งสัตว์ไปนั่งอยู่ในพระปรางค์อันสวยงาม คือเทวดาหัวช้าง นั่งรถผ่านไปก็นึกสงสัยว่าเอาเงินที่ไหนมาสร้าง รูปเทวดากับพระปรางค์องค์นี้ อย่างน้อยต้องใช้เงินหมื่นสองหมื่นจึงจะเสร็จเรียบร้อย สมมติว่าถ้าเราประมาณแผ่นดินไปสร้าง ผู้ไปตั้งงบประมาณนั้นก็เขลาความเต็มที เพราะไปสร้างเรื่องไม่เข้าเรื่อง และทำให้นักเรียน ครู ไปหลงผิดไปเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ท่างไปจากหลักธรรมะของพระพุทธเจ้า ทำไมจึงไปสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้น...เพราะความเขลาเบาปัญญา ขาดการศึกษาธรรมะที่ถูกต้อง เลยทำสิ่งเหล่านั้นไว้ เป็นการประกาศให้ใครรู้ว่า ฉันยังเขลาเต็มที ยังไม่รู้เรื่องอะไร อันนี้มันดีหรือไม่ดี ญาติโยมทั้งหลายลองพิจารณาดู

เมื่อเราดูทั่วไปในเมืองไทยเราแล้ว จะพบว่าสิ่งเหล่านี้มีมากซึ่งเรียกได้ตามหลักธรรมะของพระพุทธเจ้าว่าเป็นความมกมาย เป็นความเขลาประเภทหนึ่ง อาตมาไม่อยากเห็นญาติโยมเป็นผู้โง่เขลา เป็นผู้หลงผิดในเรื่องเหล่านี้ เพราะว่าพระพุทธเจ้าของชาวเรานั้น พระองค์ได้เกิดขึ้นแล้วก็สอนธรรมะ เพื่ออะไร...ก็เพื่อทำลายอวิชชา ความโง่ความเขลา ทำลายความเชื่อที่ไม่เข้าเรื่อง เช่น เชื่อโชค เชื่อผี เชื่อเทวดา เชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีฤทธิ์ต่างๆ

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นเพื่อทำลายสิ่งเหล่านี้ แต่ที่นี้มันกลับตรงกันข้าม พวกเราที่เป็นพุทธบริษัททั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์แทนที่จะส่งเสริมหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า กลับช่วยกันส่งเสริมความเข้าใจผิดของสังคมให้เจริญงอกงามขึ้นทุกวันทุกเวลา ทำไมจึงได้ทำกันอย่างนี้ เรื่องนิดเดียว ไม่ใช่เรื่องใหญ่เรื่องมากอะไร เรื่องการหาสตางค์สร้างวัด วัดมันใหญ่

วัตถุมั่นใหญ่...สร้างไม่เสร็จ ไม่สร้างโดยวิธีประกาศธรรมะแต่ไปสร้างด้วยวิธีหลอกคน ให้คนหลงผิดเข้าใจผิดในเรื่องอะไรต่างๆ เราจึงมีสิ่งๆที่เรียกว่าส่งเสริมความเชลาของสังคมมนุษย์กันมากขึ้นทุกวันทุกเวลา อันนี้จะเป็นความเสื่อมแก่พระพุทธศาสนา เรากลัวพวกคอมมิวนิสต์ ถ้าเข้ามาในเมืองไทยมันจะทำลายศาสนาพุทธให้หมดไป เวลาที่คอมมิวนิสต์ยังไม่มา แต่คนในเมืองไทยเราเองนี่แหละ ต่างตั้งหน้าตั้งตาทำลายพุทธศาสนาโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา เอาสิ่งไม่ดีเข้าไปพอกไว้ในพระธรรมคำสอนของพุทธศาสนา จนกระทั่งมองไม่เห็นเนื้อแท้แล้ว จึงเป็นหน้าที่ของเราพุทธบริษัทที่จะต้องช่วยกันบำบัดปิดเป่าแก้ไขสิ่งเหล่านี้ เพื่อให้พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นประโยชน์ เป็นความสุขแก่สังคมทั่วไปในกาลข้างหน้า

คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา

ในฐานะที่เราเป็นพุทธบริษัท เป็นผู้ที่กำลังนั่งแวดล้อมพระพุทธเจ้า เมื่อเรานั่งแวดล้อมพระพุทธเจ้า เราควรรับน้ำพระธรรมจากองค์พระพุทธเจ้ามาอาบกาย วาจา ใจ ของเราบ้าง ตามฐานะ หรือเราเรียกตัวเองว่าเป็นชาวพุทธ ชาวพุทธก็คือบุคคลที่ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้าให้ถูกต้อง คุณสมบัติของผู้เป็นอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นชาวพุทธในพระพุทธศาสนานั้นควรมีอะไรบ้าง จะได้กล่าวให้โยมฟังเป็นเรื่องๆไป คือ

ประการหนึ่ง ประกอบด้วยศรัทธา แปลว่า ความเชื่อในพระพุทธศาสนานั้น ขอให้ญาติโยมเข้าใจให้ดี พระพุทธองค์ไม่ต้องการให้พุทธบริษัทเชื่อง่าย ไม่ต้องการให้เชื่อมกมาย แต่ให้มีปัญญาคิดก่อนจึงเชื่อ ให้มีเหตุผลที่ตนเองเห็นด้วยปัญญาของตน แล้วจึงจะเชื่อ

คราวหนึ่งพระองค์พุทธธรรมะกับพระสารีบุตร พอพูดจบลงไปแล้ว พระองค์ก็ตรัสถามว่า สารีบุตร...เธอเชื่อไหมคำที่เราว่านี้ พระสารีบุตรตอบทันทีว่า ยังไม่เชื่อพระเจ้าข้า นี่ถ้าเป็นครูอื่นอาจารย์อื่นก็น่าเชียวขึ้นมาเท่านั้นเอง ลูกศิษย์ไม่เชื่อฟัง เทศน์กันเสียพักใหญ่ แต่พระองค์ไม่มีอะไร พระองค์กลับชมเชยพระสารีบุตรว่า ชอบแล้ว...เป็นสัตบุรุษผู้มีปัญญาไม่ควรจะเชื่ออะไรง่าย ๆ ควรจะจำเอาไปคิดไปตรองให้เห็นชัดด้วยตัวเองเสียก่อน แล้วจึงจะเชื่อ เวลาพระผู้มีพระภาคจะสอนธรรมะแก่ใครๆ พระองค์จะต้องเตือนก่อนเป็นเบื้องต้น คือตักเตือนว่า ทำในใจให้ดี คิดให้แยบคาย เราจะพูดให้เธอฟัง ณ บัดนี้ การเตือนเช่นนี้ก็เท่ากับบอกว่า ให้ฟังให้ดี ให้คิดให้ดี อย่างนี้กว่าพระพุทธเจ้าพูดแล้วจะต้องเชื่อฟัง หรือว่า จะต้องทำตามโดยส่วนเดียว พระองค์ไม่ต้องการอย่างนั้น เพราะว่าถ้าเชื่อง่ายอย่างนั้นนั้นก็หมายความว่า คนนั้นไม่มีปัญญา ไม่ได้คิด ได้ตรอง เขาบอกอะไรก็เชื่อ อันนี้ก็เป็นเหยื่อของการโฆษณา

ความเชื่อต้องประกอบด้วยปัญญา

ยิ่งในยุคปัจจุบันนี้แล้วญาติโยมทั้งหลาย โลกของเรานี้เป็นโลกแห่งการโฆษณาชวนเชื่อ ถ้าเราไม่เชื่อโดยวิธีการของพระพุทธเจ้าแล้วเราจะถูกหลอกเรื่อยไป เขาจะหลอกเราให้เชื่อชวนให้เชื่อ ถ้าเราไม่เชื่อโดยวิธีของพระพุทธเจ้าแล้ว เราจะถูกหลอกเรื่อยไป เขาจะหลอกเราให้เชื่ออย่างนั้น ให้เชื่ออย่างนี้ ทางการเมืองบ้าง ทางเศรษฐกิจ สังคมบ้าง อะไรต่างๆ มีอุปายเหลือเกินมนุษยสมัยนี้ มีอุปายร้อยแปดที่จะหลอกลวงให้คนเชื่อ แต่เราถือหลัก ถือ

วิธีการของพระพุทธเจ้าอย่างมั่นคงแล้ว เราจะไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาในเรื่องนั้นๆเป็นอันตราย

ให้สังเกตไว้อย่างหนึ่งคือว่า ในหมวดธรรมของพระพุทธเจ้าของพระพุทธศาสนา นี้ ไม่ว่าจะเป็นธรรมะหมวดใดชื่อใดถ้ามีศรัทธาอยู่ก็ต้องมีปัญญาอยู่ด้วย ในหมวดธรรมะนั้นต้องมีปัญญาด้วย เช่น มีศรัทธา มีศีล มีการบริจาค มีปัญญา ต้องมีปัญญากำกับคู่กันไปกับศรัทธาเสมอ ทำไมท่านจึงวางหลักเกณฑ์ไว้อย่างนั้น เพราะถ้ามีแต่ความเชื่ออย่างเดียวจะเป็นการมกมาย เชื่อง่ายเกินไป เพราะฉะนั้นต้องเอาปัญญามาถ่วงไว้หน่อย เพื่อให้คิดให้ตรองเสียก่อนแล้วจึงเชื่อกัน

อีกประการหนึ่ง ในทางพระพุทธศาสนานั้นขอให้เราเข้าใจว่า เราไม่ใช่ศรัทธาเดินหน้า เพราะว่าคนที่เอาความเชื่อเดินหน้า ปัญญาเดินตามนี้มักจะลำบากคือเชื่อเสียก่อน พอเชื่อแล้วก็ไม่คิดไม่ตรอง ยกตัวอย่างง่ายๆ คนที่ไปหาหมอประเภทต่างๆ หมอทรงเจ้า เข้าผี หมอวิเศษศักดิ์สิทธิ์...ไปกับศรัทธาแท้ๆ เอาความเชื่อร้อยเปอร์เซ็นต์ลงจากบ้านไป ไปถึงพอเขาว่าอะไรเชื่อทั้งนั้น สูดแล้วแต่พวกหมอเหล่านั้นจะเสกจะดัมเราตามใจชอบ เราก็กลายเป็นเหยื่อของคนเหล่านั้นไป

ความเชื่อของชาวพุทธที่แท้

เราเป็นชาวพุทธ มีความเชื่อในหลักอะไรบ้าง? เรามีความเชื่อในหลักสามสิ่งประการ คือ เราเชื่อพระพุทธเจ้า เชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เชื่อธรรมที่พระองค์วางไว้เป็น

แนวทางชีวิต เป็นข้อปฏิบัติที่จะทำให้เราพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนได้ เชื่อพระสงฆ์ ผู้มีปัญญา มีเหตุผล ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ว่าพอที่จะเป็นพี่เลี้ยงของเราได้ พอที่ท่านจะช่วย แนะนำพร่าจูงเราให้เกิดปัญญา มีเหตุผลในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเราได้

หลักสามอย่างนี้ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เราเรียกกันว่า พระรัตนตรัย เป็นหลักใจของชาวพุทธ เราเอาพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง เอาพระสงฆ์เป็นที่พึ่ง ส่วนการพึ่งพระรัตนตรัยในรูปใดถูกต้องนั้น จะได้อธิบายในเวลาอื่น คราวนี้เอาแต่เพียงเข้าใจในหลักนี้ก่อน ว่าเราเชื่อสิ่งสามอย่างนี้ เอาสิ่งสามอย่างนี้เป็นสิ่งผูกพันในชีวิต คือ เอาพระพุทธเจ้าเป็นผู้นำ เอาพระธรรมเป็นทางเดินของกายวาจาใจ เอาพระสงฆ์เป็นพี่เลี้ยง เตือนจิตสะกิดใจของเรา ส่วนสิ่งนอกออกไปจากนั้นเราไม่เอา เราไม่ไหว เราไม่บูชาสักการะ เช่นว่า ใครชวนให้เราไปไหว้ต้นไม้ เราต้องบอกเขาว่า ฉันเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า ฉันไหว้ต้นไม้ไม่ได้ ถ้าเขาให้เราไปไหว้ผีไหว้เทวดาสักศักดิ์สิทธิ์...เราไม่ไหว ถ้าใครเขามาชวนเราไปหาหมอบางประเภท เช่น ไปหาคนทรงเจ้าเข้าผี เราบอกว่ามันไม่ใช่เรื่องของพระพุทธศาสนา เราไม่ไป เพราะว่าทรงแล้วมันก็ช่วยเราไม่ได้ ไม่ใช่ทรงแล้วแถมจะเอาเงินมาให้เรา มาช่วยสร้างบ้านให้เราอยู่ หรือเจ็บไข้ได้ป่วยจะมารักษาที่ไหน เรายังไปหาหมอกินหยูกกินยาอะไรไปตามเรื่อง เราไม่ไปให้เสียค่ารถเสียสิ่งสตางค์ เพราะว่าเป็นลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าแล้ว แต่ถ้าใครมาชวนให้ไปฟังเทศน์ให้ไปนั่งปฏิบัติธรรมเราไปได้ เพราะการไปเช่นนั้นไปตามหลักของพระพุทธศาสนา เป็นการไปที่ชอบที่ควรตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

อันนี้ขอให้ญาติโยมเข้าใจไว้ ญาติโยมเคยกราบไหว้อะไรมาก่อน เราก็เฉยๆ ไม่ต้องไปกราบไหว้ เช่นเราเคยไหว้ผี เคยไหว้ศาลพระภูมิเจ้าที่เทวดาอารักษ์อะไรต่างๆ เราก็ทำเฉยๆ

เวลาที่ผ่านไปเราก็บอกว่า เออ...เลิกกันที่เถอะ ฉันไหว้ผิดมานานแล้ว เวลานี้ฉันจะเปลี่ยนชีวิตจิตใจแล้ว ฉันจะไหว้ให้ถูกที่ถูกทาง ฉันจะกำจัดสิ่งที่ฉันไหว้ให้น้อยลงหน่อย คือพระรัตนตรัยเท่านั้น สิ่งนั้นไม่มีฤทธิ์เดชอะไร อยู่ไปมันก็ผุพังไปเอง ไม่ก่อทุกข์ก่อความเดือดร้อนให้แก่ใครๆแม้แต่หน่อย อย่างกลัวสิ่งในที่ไม่ควรกลัว ต่อไปขอให้ท่านทั้งหลายเป็นคนกล้าตามแบบของพระพุทธเจ้า เรื่องทั้งหลายก็จะเรียบร้อยขึ้น นี่ประการหนึ่ง

เชื่อกกรรมและผลของกรรม

อีกประการหนึ่ง อันจะเป็นมูลฐานของจิตใจ ให้เราก้าวหน้าในทางปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ ก็คือความเชื่อเรื่องการกระทำ เรียกว่ากรรมศรัทธา หมายความว่า การกระทำความสุข ความทุกข์ ความมั่งมี ความยากจน ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความสะดวกรสบายในชีวิต เป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของเราเอง ไม่ใช่เนื่องมาจากอะไรมาดลบันดาลให้เป็นไป แต่มันเป็นเรื่องของชีวิต เป็นเรื่องของการกระทำ เราทั้งหลายที่เจ็บไข้ได้ป่วยก็เนื่องมาจากเราทำผิด ปฏิบัติกฎธรรมชาติดีผิด กฎธรรมชาติในทางร่างกาย เช่น เราใช้งานมันมากเกินไป ทรมานทรมมร่างกายเกินไปบ้าง กินเกินไปบ้าง เที่ยงเกินไปบ้าง ทำอะไรที่เกินธรรมชาติไป เราก็เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่ใช่เจ็บไข้ได้ป่วยเพราะโชคไม่ดี เพราะดวงไม่ดี ไม่ใช่อย่างนั้น แต่เราป่วยเพราะฝืนอะไรบางอย่าง เราจึงเป็นไปอย่างนั้น

ถ้าเราเป็นคนแก่มั่นก็เป็นเรื่องเจ็บป่วยธรรมดา เพราะว่าร่างกายใช้มานานแล้ว มันก็ต้องชำรุดทรุดโทรมไปตามธรรมดาของสังขาร ให้เราคิดอย่างนี้ "พุทธบริษัทเรานั้น ถ้ามีอะไร

เกิดขึ้น เราจะมองจากภายในออกมาภายนอก" แต่จะไม่มองภายนอกไปหาภายใน ถ้ามองภายนอกเข้าไปหาภายใน เรียกว่า มองผิด มองไม่ถูกจุดหมาย แต่ถ้ามองจากในมาหาภายนอกนั้น....ถูกจุด

ข้างในที่เราควรมองนั่นคืออะไร แก่นกลางของชีวิตเนื้อแท้ของมนุษย์นั้นอยู่ที่ใจของเรา
 นั่นเอง ชีวิตของเรานี้มีสิ่งสำคัญ ก็คือจิตหรือใจนั่นเองเหมือนกัน จะเรียกจิตก็ได้ ใจก็ได้
 มโนก็ได้ วิญญาณก็ได้ ภาษาบาลีมันหลายคำ แต่พูดคำง่ายๆว่าจิตใจทั้งไทยทั้งบาลี ควบคุม
 กันไปเลย จิตใจเป็นตัวการสำคัญที่สร้างสรรค์ชีวิตของเราขึ้นมา ทำให้เราสุขเราทุกข์ ให้เรา
 มั่งมี ให้เรายากจน ไม่มีอะไรอื่นนอกจากนั้น ไม่มีอะไรมาช่วยดลบันดาลให้เราเป็น

คำพูดที่ว่า "สุดแล้วแต่โชคชะตา" อันนี้เป็นคำพูดของคนหลงผิด แล้วมักปล่อยชีวิตไปตามเรื่องตามราว ถ้าเป็นเรือก็เรียกว่าไม่ถ่อไม่พาย ไม่เดินเครื่องแล้ว สุดแล้วแต่เรื่อง เรือมันก็ไปชนหินโสโครกเท่านั้นเอง แล้วเรื่อนั้นก็ไปไม่ได้

ชีวิตของคนเราก็คงเหมือนกัน คนใดที่ชอบพูดว่า สิ้นแล้วแต่โชคชะตา นั้นไม่ใช่คนต่อสู้ในการดำรงชีวิต แต่เป็นคนที่ไม่ค่อยเอาเรื่อง มักจะเป็นตามเหตุการณ์เป็นไปตามสิ่งแวดล้อม ผลที่สุดก็ไม่ค่อยได้สาระ อันนี้ไม่ตรงตามหลักธรรมะของพระพุทธศาสนา

สำรวจการกระทำในปัจจุบันของตน

พระพุทธศาสนาสอนว่า อะไรที่เกิดขึ้นในชีวิตของเราแต่ละเรื่องนั้น เป็นเรื่องที่เราได้สร้างไว้ได้กระทำไว้ แม้เรื่องที่เราได้สร้างไว้ได้กระทำไว้นั้น เราก็อย่าคิดให้มันไกลเกินไป มัน

คันยาก ให้คิดเอาในปัจจุบันนี้ก่อน 'เรื่องชาติที่ล่วงมาแล้ว มันไกลไป มองไม่เห็นชัด ข้างหน้าที่ยังมาไม่ถึงก็มองไม่เห็นชัด ให้เพ่งมองสิ่งที่มีอยู่เฉพาะหน้า ว่าเราได้กระทำอะไรไว้' เช่น เราเกิดมาเป็นคน พอเวลาเป็นหนุ่มเป็นน้อยขึ้น ไม่ค่อยมีความรู้ ไม่ก้าวหน้าในการทำงาน ที่เราประกอบ เราอย่าไปโทษว่าดวงไม่ดีหรือว่าชะตาไม่ดี แต่เราควรคิดว่าเมื่อเด็กนี้เราอยู่อย่างไร เอาถ่านในการศึกษาไหม มารดาบิดาเราเป็นอย่างไร เอาใจใส่ในการอบรมพรวนเตือนเราหรือเปล่า เราทำอะไรผิดทำอะไรพลาด มีคนบอกเตือนไหม หรือว่าเราเป็นคนปล่อยไป อย่างนั้นตลอดมา ผลปัจจุบันจึงยุ่งยากนี้ คิดดูไปก็เห็นว่าเราทำอะไรไว้ เราได้มั่งมีศรีสุข มีเงินทองใช้ มีบ้านอยู่อุ่นนอน เราก็คิดว่าอะไร เพราะอะไร ไม่ใช่มีอะไรมาดลบันดาลให้เราเป็น

แต่ถ้าเราต่อสู้มา เราทำงาน เราค้าขาย เราฟันฝ่าอุปสรรค เรามีความอดทน เรามีความเพียร เรามีความตั้งใจมั่นในการประกอบกิจการงานนั้นๆ เราจึงได้มีทรัพย์กินทรัพย์ใช้ มีบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีเกียรติ มีชื่อเสียงในสังคม สิ่งเหล่านี้มันเกิดจากผลที่เราได้กระทำไว้ทั้งนั้น ไม่ว่าเราจะอยู่ในรูปใดขอให้เข้าใจว่าเป็นผลของเราเอง ควรปฏิบัติกิจในชีวิตประจำวัน ทุกเรื่องทุกประการเป็นบทเรียนของชีวิตทั้งนั้น เป็นสิ่งที่บอกเราอยู่ในตัวว่า เราทำถูก หรือว่าเราทำผิด เราทำดี หรือว่าเราทำชั่ว เมื่อเราเอามาคิดดูแล้ว มันก็สอนเราให้เราเข้าใจชัดในเรื่องนั้นๆ แล้วเราก็แก้ไขได้

เพราะฉะนั้นความเชื่อในเรื่องว่าดี ชั่ว สุข ทุกข์ เจริญ เป็นผลจากการกระทำของตน นี่จึงถือว่า เป็นรากฐานของชีวิตที่จะทำให้ก้าวหน้ามีปัญญาอย่างแท้ แต่ความเชื่อออกไปจากนั้น เช่น เชื่อหมอ เชื่อดวง เชื่อโชคชะตาตราศีจะช่วยคนไม่ได้ เอาตัวไม่รอด แล้วบางทีจะไปเที่ยวโทษคนนั้นโทษคนนี้ มองแต่สิ่งภายนอก ไม่มองที่ตัว ไม่แก้ที่ตัวก็เอาตัวไม่รอด

ชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรม

เราเป็นมารดาบิดา มีลูกมีหลานอยู่ในครอบครอง เราควรจะสอนเขาในเรื่องอย่างนี้ ให้เขารู้กฎแห่งกรรมไว้ ว่าทำดีได้ดีอย่างไร ทำชั่วได้ชั่วได้ทุกข์ได้ร้อนอย่างไร ให้เขาเชื่อหลักอันนี้เอาไว้ ถ้าเขาทำอะไรผิดเราจะต้องแยกแยะวิเคราะห์ให้เขาดูว่า...นี่เธอที่ได้เสียหายนี้เพราะอะไร ตั้งแต่เมื่อใด เธอได้ทำผิดพลาดมาเป็นลำดับๆ ชี้ให้เห็นเป็นเรื่องราวไป

ผู้ได้บังคับบัญชาของเราก็เหมือนกัน ทำอะไรผิดพลาดเสียหายเราก็ควรเรียกมาพูดให้เขาเข้าใจ ให้เขาเห็นว่าผิดเอง ให้เห็นว่าเขาทำถูกเอง แล้วเขาจะได้ระวังตัว คิดแก้ไขตัวเองต่อไป แต่ถ้าคนใดเชื่อดวงเชื่อดาวแล้วไม่คิดแก้ไข ปล่อยไปตามเรื่องรอดวง หมอดูเขาบอกว่าเดือนเก้าจะดี รอไปอีกหน่อย เลยไม่ต้องทำอะไร ไม่แสวงหา นอนรอดวงอยู่นั่นแหละ แล้วมันจะไปรอดได้อย่างไร

ความบริสุทธิ์เป็นวิถีทางแห่งพุทธศาสนา

ญาติโยมทั้งหลายคิดดูเถอะในเรื่องนี้ ผู้นับถือศาสนาต้องพยายามรักษาความบริสุทธิ์ของจิตใจ ให้บริสุทธิ์ขึ้นไปเรื่อยๆ เท่าที่เราสามารถจะทำได้ การปฏิบัติเพื่อให้ใจของเราบริสุทธิ์ขึ้นนั้น เราทำได้ตามวิธีการที่พระองค์วางไว้ คือทำด้วยการรักษาศีล ทำด้วยการเจริญภาวนา ทำด้วยการศึกษา คิดค้นให้รู้ ให้เข้าใจ ในเรื่องอะไรๆ ให้ชัดเจนแจ่มแจ้งตามความเป็นจริง อันนี้เป็นหลักการของการก้าวหน้าของความบริสุทธิ์ของใจ

“การทำใจของเราให้เศร้าหมอง ให้มีความทุกข์ ความเดือดร้อน หรือเก็บเอาสิ่งไม่ดี

ไม่มามาสู่ไว้ในใจนั้น ไม่ใช่วิถีทางพระพุทธศาสนา" พระพุทธศาสนา คือวิถีทางของการ ชักฟอก ขุดเกลา ชำระล้าง ให้ใจเราสะอาดขึ้นทุกวันทุกเวลา ในเรื่องเกี่ยวกับการทำจิตให้ สะอาด อยากจะขอฝากแนวคิดไว้สักอันหนึ่ง ให้เป็นมูลฐานของเราชาวพุทธทั่วไป คือให้ เข้าใจว่า จิตของเรานั้นแรกเริ่มเดิมทีมันสะอาด มันบริสุทธิ์ ไม่ได้สกปรกมัวหมองอะไร แต่ ความสกปรกเศร้าหมองทั้งหลายนั้น เกิดจากสิ่งที่ยจรเข้ามาในใจของเราแล้วรับไว้ ยึดไว้ตลอดเวลาในเรื่องนั้น การยึดไว้ก็คือการคิดถึงในเรื่องนั้นบ่อยๆ ผูกใจอยู่ในเรื่องนั้น จิตของเรา ก็ เศร้าหมองไปตามอำนาจของความคิดนึกที่เราสร้างขึ้นในใจของเรา

ทีนี้เมื่อเรารู้ว่าจิตของเราเศร้าหมองก็เพราะอำนาจของการสร้างสรรค์ คือความคิดนึก ด้วยอำนาจของการหลงผิดเข้าใจผิดนั่นเอง เราก็คิดนึกไปในทางที่ถูกที่ชอบ อย่าไปคิดใน ทางด้านผิดด้านเสีย แล้วอย่าเชื่อว่าจิตของมนุษย์นี้มักสกปรกทุกเวลา ไม่ใช่เช่นนั้น ลักษณะ จิตของมนุษย์นี้จำไว้ง่าย ๆ ว่า เกิดดับๆ อยู่ตลอดเวลา ความคิดดวงหนึ่งมันเกิดขึ้นแล้ว มันก็ ดับไป แต่มันเกิดต่อเพราะอะไร....เพราะเราไม่รู้เท่ารู้ทันนั่นเอง แล้วเราก็ปล่อยให้เข้ามาสนับสนุนความคิดอันนั้นให้ทวี เราไม่ได้เฝ้าอยู่ตลอดเวลา ๒๔ ชั่วโมง ไม่ได้เฝ้า ๒๔ ชั่วโมง ไม่ได้มีความหลง ความริษยา อยู่ ๒๔ ชั่วโมง ในชีวิต มันเกิดเป็นครั้งคราว เกิดแล้วมันก็ หายไป แล้วก็เกิดใหม่ต่อไป ถ้าเราจ้องสังเกตดูแล้วก็จะพบว่าในจิตของเรานี้ ประเดี๋ยวก็เป็น อย่างนั้น ประเดี๋ยวเป็นอย่างนี้ นานี่นี่คิดเรื่องนี้ นานี่โน้นคิดเรื่องโน้น สดแล้วแต่สิ่งแวดล้อม อั้นเข้ามาสู่ใจของเรา

สิ่งแวดล้อมที่เข้ามาสู่ใจของเรานั้น ตามภาษาธรรมะเรียกว่า "อารมณ์" คือสิ่งที่เข้ามา กระทบจิตใจของเรา มากกระทบผ่านตา ผ่านหู ผ่านจมูก ผ่านเข้าไปทางอื่น ทางกายประสาท

ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป สิ่งใดผ่านไปแล้ว เราก็ปล่อยให้มันผ่านไป สักแต่ว่าเป็นเรื่องนั้นเกิดขึ้น
รูปสักแต่ว่ารูป เสียงสักแต่ว่าเสียง กลิ่น รส สัมผัส สักแต่ที่เกิดขึ้นผ่านมาแล้วก็ผ่านไป
เราไม่เรียกให้เข้าในบ้าน เหมือนแขกเดินมาเคาะประตู เราเปิดดูนิดหน่อยว่าแขกอะไร แขก
หัวโตมาทวงดอกเบี๋ยหรือไครมา ถ้าเห็นว่ามาไม่เข้าท่าเราก็ปิดประตู เชิญเดินต่อไป ที่นั่งคิด
นั่งฝันสร้างผ่านความทุกข์ความเดือดร้อน อันนี้คือความหลงผิด ไม่ใช่เรื่องอะไร

ถ้าเรามีปัญญามีธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองแล้ว เราก็จะดูสิ่งนั้นด้วยการหัวเราะได้ว่า มัน
น่าขำ โลกนี้มันมีอะไรแปลกๆ มันเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา หลายหน้าหลายตา มันน่าดู...เราก็
นั่งดูมันเฉยๆ ดูด้วยความคิดว่ามันไม่ใช่เรื่องของเรา แต่มันเป็นเรื่องธรรมชาติ มันเกิดมันอยู่
อย่างนั้น ถ้าเราเข้าใจผิด เราก็กลายเป็นเต็นกับเขาด้วย แต่ถ้าเราเข้าใจถูก เราก็นั่งดูเฉยๆอยู่
อย่างนั้น แล้วเราก็นั่งหัวเราะกับความปั่นป่วนของโลกของสังคม แล้วก็ถือเอาสิ่งนั้นเป็น
บทเรียนเตือนจิตสะกิดใจว่า คนอื่นเขาวุ่นวายขัดข้อง เราอย่าไปวุ่นวายเหมือนกับเขาพูดมา

วันนี้ก็สมควรแก่เวลา เพื่อเป็นการขุดเกลาญาติโยมทั้งหลาย จากสิ่งที่ควรขุดเกลา
อะไรมันเป็นโคลน เป็นสิ่งเปราะเปื้อนอยู่ในชีวิตจิตใจของเรา พระท่านช่วยขุดเกลาให้ก็ควร
จะรับไว้พิจารณา หวังว่าญาติโยมทั้งหลายจะได้นำไปพิจารณา แล้วก็ช่วยกันเข้าไปทำจิตใจให้
อยู่กับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เท่านั้น ไม่ให้ไปเที่ยววอนไหว้สิ่งนั้นสิ่งนี้ เทียวไป
บนบานศาลกล่าว ไปทำพิธีร้อยแปดนอกหลักพระพุทธศาสนา เราเชื่อพระพุทธเจ้าองค์เดียว
เราไม่เชื่อใคร เราทำตามที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ เท่านั้นก็เป็นหลักที่ช่วยให้ญาติโยมพ้นจากความ
ทุกข์ความเดือดร้อนได้ ที่แสดงมาสมควรแก่เวลา ขอจบเอาไว้แต่เพียงเท่านี้

๖ ร ร ม ค ร อ ง ใ ร ้อ น

ใ ร ้อ ง

ศีลธรรมกับผู้นำครอบครัว

ผู้นำที่ดี จากน้ำพาครอบครัวให้ไปเป็นสุข



ศิลา: แห่งความรักพ่อ

พ่อบ้าน....เป็นผู้มีความรับผิดชอบมากในครอบครัว ทุกคนอาศัยกำลังของพ่อบ้าน
ถ้าพ่อบ้านอยู่..ครอบครัวก็อุ่นใจ ถ้าพ่อบ้านจากไป..ครอบครัวก็เศร้าสลด พ่อบ้านจึงต้อง
คิดนึกให้รอบคอบ อย่าเห็นแก่ความสุขเฉพาะหน้า ต้องนึกถึงอนาคตของครอบครัวไว้บ้าง

ชัชวาลย์ ฟ้า

ในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป ไม่ว่าเขาจะเป็นคนชั้นไหน? มีอาชีพการงานอย่างไร เขาต้องทำอะไรที่ผิดพลาดและเสียหายบ้างเป็นธรรมดา การกระทำที่ผิดพลาด ถ้าเป็นไปด้วยใจที่ไม่เจตนา ก็ยังมีคนให้อภัยและมีคนสงสาร โดยนึกเสียว่าวันหนึ่งเขาคงรู้สึกตัว และกลับตมาทำสิ่งที่ต้งามต่อไป แต่ถ้าใครกระทำความผิดโดยตั้งใจและถ้ามีใครมาแะมาเตือนแล้วก็ยังไม่สำนึกผิด และยังจะบังคับคนที่มาบอกว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดให้กระทำความผิดตามแนวความคิดของตนอีก คนประเภทนี้เป็นคนที่ไม่น่าสงสาร ไม่น่าให้อภัย เขาเป็นคนหน้าด้าน ขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดีประจำใจ มีความคิดเข้าข้างตนเป็นประมาณ ทำอะไรลงไปโดยมิได้คำนึงถึงศีลธรรมและระเบียบประเพณี คนประเภทนี้เป็นคนที่ไวใจยาก ควรถูกเรียกว่าเป็นคนไร้ศีลธรรมก็ว่าได้ เขาทำอะไรโดยปราศจากหลักเกณฑ์ แต่ถือหลักว่าประโยชน์ของข้าสำคัญ สิ่งใดที่ขัดกับประโยชน์ของข้าสิ่งนั้นไม่ถูก แต่สิ่งใดที่ถูกต้องกับประโยชน์ของข้า สิ่งนั้นถูกต้อง...ใช้ได้ โลกจะยุ่งก็เพราะคนประเภทนี้เป็นผู้นำ

หมั่นเตือนตนเองอยู่เสมอ

ในวงการสมาคมทั่วไป เราก็มองเห็นได้ว่า มีคนประเภทที่ไม่รู้ตัวว่าผิด และต้งตันกระทำความผิดต่อไป โดยมีได้คำนึงถึงหลักการอะไรๆนั้นเมื่ออยู่มากมายทีเดียว พวกนักดื่มสิ่งมีเมาทั้งหลาย เมื่อกลายเป็นนักดื่มจนติดเป็นนิสัยแล้วก็เข้าใจว่าตนเป็นคนเก่งอย่างโน้นอย่างนี้ คอยหาช่องทางที่จะทำคนอื่นให้เป็นอย่างตนบ้าง ถ้าเขาพบเพื่อนที่ยังสุภาพเรียบร้อยไม่ดื่มอะไรเลย เขาก็เข้าตสนิทกับเพื่อนคนนั้น ชักชวนเพื่อนให้ทำการดื่มเหมือนตน ถ้าหาก

เพื่อนยังไม่ดื่มเขาก็พูดจาหวานล่อมให้ตกลงปลงใจดื่มจนได้ ถ้าเพียงแต่พูดโดยวาจาไม่สำเร็จ เขาก็บังคับโดยการกระทำบ้าง ดัดพ้อต่อว่าให้เกิดความน้อยใจ และเกิดความอึดอัดเขม็ง ผลที่สุดก็กลายเป็นนักดื่มอย่างเขา

คนที่เสียมาก่อนถ้าหากได้ทำเพื่อนให้เสียเหมือนตนสักคนหนึ่ง เขาก็จะภูมิใจอย่างมากทีเดียว การที่เป็นไปเช่นนี้เพราะเขาเข้าใจผิด คิดว่าการกระทำของตนเป็นการดีแล้ว ถูกแล้ว จึงหลงผิดในการกระทำแบบนั้นต่อไปอีก และทำเพื่อนให้เสียอย่างตน นี่คือการไม่ส่งเสริมกันในทางที่ดีประการหนึ่ง

นักการพนัน นักท่องเที่ยวในเวลากลางคืน นักอะไรอื่นๆอีกมากที่เป็นไปในทางชั่ว ได้ทำตนและผู้อื่นให้เสียไปอย่างนี้มีมากมาย โลกจึงมีคนชั่วเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที ถ้าชาวโลกผู้กระทำผิดไม่สำนึกตน และไม่งดเว้นจากการกระทำผิดในรูปนั้นเสีย

ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ

คนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน บางคนมุ่งเอาแต่ประโยชน์ตนเป็นใหญ่ ในเวลาไปติดต่อกับใครๆ เขาคิดแสวงหาประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง เขาจะทำทุกอย่างเพื่อให้ตนได้ผลตามที่ตนตั้งไว้ เขาจึงทำการติดต่อกับทางลับๆ ให้ผู้มีหน้าที่ทำงานนั้นเกิดเห็นใจ และยอมทำอะไรให้แก่มันเพราะเห็นแก่สินจ้างรางวัล การกระทำในรูปเช่นนั้น เป็นการกระทำที่ผิดหลักการ เป็นการทำความดีให้กลายเป็นคนเสียไป เป็นกิจที่คนฉลาดทั้งหลายควรจะงดเว้น ไม่ควรกระทำโดยเด็ดขาด

อันการให้สินบนกันในวงงานต่าง ๆ นั้น ถ้าคิดดูให้ดีก็มีข้ออะไร เป็นการจ้างคนให้กระทำความผิดเพื่อผลที่ตนหวังเป็นส่วนใหญ่ ผู้ให้สินบนเป็นคนผิดก่อน และผู้รับสินบนเป็นคนผิดในลำดับต่อมา บางทีผู้รับสินบนเป็นคนมีใจแข็งพอ เขาเอาสินบนมาให้เพียงเล็กน้อยก็คงไม่รับเพราะยังคิดได้อยู่ แต่ผู้ให้เขาฉลาดในการเอาชนะใจคน ไม่ได้โดยทางนี้ก็เอาทางโน้นต่อไป ผลที่สุดผู้รับสินบนก็ตกลงรับไว้ และพอรับสินบนเข้าไปแล้ว ก็เกิดความเกรงใจในผู้ให้ ต้องตกเป็นเบี้ยล่างและถูกเขาจูงไปได้ตามปรารถนา คนดี ๆ ต้องกลายเป็นคนเสียไปก็เพราะการกระทำชนิดที่เห็นแก่ตัวอย่างนี้

รักลูกให้ถูกทาง

บิดามารดาที่มีความรักบุตรของตนอย่างมาก มักทำผิดบ่อยๆ เหมือนกัน เป็นความผิดที่เกิดจากความรักโดยไม่มีเหตุผล ความรักที่ขาดเหตุผล ขาดปัญญา เป็นความหลงมากกว่าความรัก บิดามารดาที่หลงลูกของตน ก็ตามใจลูกเกินไป ลูกจะทำอะไรก็ไม่ว่ากล่าวตักเตือน เพราะกลัวลูกจะไม่สบายใจ กลัวจะกระทบกระเทือนน้ำใจของลูกปล่อยเรื่อยไป จนลูกกลายเป็นคนเสียและตกต่ำอย่างอนาถ นี่เป็นความผิดพลาดของพ่อแม่โดยแท้

นายรัตนและนางอวยศรี สองสามีภรรยา เป็นคนมั่งมี มีเกียรติมีชื่อเสียงในสมาคม ทั้งสองคนอยู่ครองเรือนมาด้วยดีในสายตาของคนภายนอก แต่ความจริงภายในครอบครัวนั้น ไม่สู้จะราบรื่นนัก เพราะนายรัตนเป็นคนชอบตามใจตนเอง มักมากในกาม ชอบมีภรรยามากๆ และมีไว้หลายแห่ง ตามปกติเขาไม่ค่อยได้สนใจในมานและความเป็นอยู่ของครอบครัว

มากนัก งานภายในบ้านเป็นหน้าที่ของนางอวยศรีทั้งหมด มีลูกเกิดแก่นางอวยศรีสองคน เป็นชายทั้งคู่ คนพี่เป็นคนเรียบร้อยหน่อย พ่อแม่ไม่ค่อยเอาใจมากนัก เพราะเหตุที่พ่อแม่ไม่ตามใจเขาจึงมีความมานะ เรียนหนังสือเก่ง และสอบไล่เลื่อนได้โดยลำดับ

ส่วนลูกชายคนที่สองแม่รักและเอาใจมาก ใครจะทำอะไรไม่ได้ เขากลายเป็นพระเอกในครอบครัว เป็นพระเอกในโรงเรียน แต่การเรียนของเขาไม่ก้าวหน้า เขามีได้ยศต่อการเรียนเสียเลย ที่โรงเรียนถ้าครูดูว่าเขาก็กลับมาบอกแล้วว่าโรงเรียนนั้นไม่ดี หนูไม่ชอบ ครูก็ไม่ดี หนูไม่เอาแล้ว แล้วเขาก็ไม่ไปโรงเรียนเสียเลยๆ แม่ต้องไปหาโรงเรียนใหม่ให้เรียนต่อไป พอทำอย่างนี้มากเข้าเขาไม่มีที่เรียนในกรุงเทพฯ ต้องส่งเขาไปเมืองนอก เขายู่กับพ่อแม่ยังเป็น คนไม่ได้เรื่องอยู่แล้ว ไปอยู่เมืองนอกไม่มีใครคอยว่าคอยเตือนเขาก็ทำเสียหนักขึ้น

แม้จะอยู่ต่างประเทศเป็นเวลาหลายปีก็ทำได้กำไรอันเป็นแก่นสารไม่ เมื่อเห็นว่าเขาจะไม่ไหวแล้ว บิดาก็สั่งให้กลับบ้านมาอยู่บ้าน ควรที่จะทำอะไรให้บิดาได้รับความอบอุ่นใจบ้าง แต่เขาหาได้กระทำไม่ กลับทำเรื่องให้บิดาหนักใจมากขึ้น ที่สุดก็ไม่สามารถเป็นคนดีกับเขาได้ บาบที่เขาสะสมไว้หนักเต็มที่ เขาจึงตายด้วยการยิงตัวเขาเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าอนาถมิใช่น้อย

คนเกิดมาแล้วควรจะได้กระทำความดี ควรจะได้มีชีวิตอยู่ในโลกเพื่อเป็นประโยชน์แก่คนอื่นบ้าง แต่กลายเป็นคนเสียไป เพราะบิดามารดาดำเนินงานผิด ไม่คิดส่งเสริมความดีให้ แก่เขาเสียเลย เขาจึงมิได้รับความดีเท่าที่ควรจะได้รับ

ในบ้านใหญ่ๆ หรือตระกูลใหญ่ๆ ที่มีคนอยู่มากๆ คนใช้ที่ทำงานในฐานะคนอาศัย หรือคนฐานะเป็นลูกจ้าง มักช่วยกันทำให้เด็กของนายเสียคนอยู่มากเหมือนกัน โดยการที่ตามใจบ้าง โดยการยกยอจนผลอตัวบ้าง โดยการพาไปเที่ยวเตร่ในที่ไม่ควรเที่ยวบ้าง ซึ่ง

เป็นอุบายที่จะทำคนให้เสียทั้งนั้น บุตรหลานในสกุลใหญ่ๆจึงเสียคนเป็นจำนวนมาก เพราะการกระทำที่ไม่ดีของคนที่อยู่ร่วมกัน

ชักจูงเพื่อนมนุษย์ไปในทางที่ดี

ผู้ที่เป็นใหญ่เป็นโตในบ้านในเมือง หรือแม้แต่ภายในวัดอันเป็นที่อยู่ของพระภิกษุ การช่วยกันทำให้เสียหายก็มีอยู่มากแห่ง ทำให้จึงเกิดการเสียหายขึ้นเล่า มูลเหตุสำคัญอยู่ที่การกลัวเกรงในทางที่ไม่ควรจะกลัวเกรง

ผู้ใหญ่ที่เป็นหัวหน้ามีลูกน้องอยู่ในปกครองหลายคน ลูกน้องมีนิสัยใจคอไม่เหมือนกัน ดีบ้างชั่วบ้างตามเรื่อง เวลานั้นจะทำอะไรตามปกติของคนที่เป็นนายเป็นหัวหน้า มิใช่เป็นคนมีสติปัญญาเต็มร้อยเมื่อไหร่ ทุกคนที่เป็นปฤชนยังมีความบกพร่องอยู่เป็นธรรมดา ถ้าเราคิดว่าใครเป็นคนดีเต็มร้อยก็เป็นการคิดผิด และความคิดในรูปนี้แหละทำให้เสียมามากแล้ว จึงขอให้คิดระวังไว้ก่อนว่า ความคิดการกระทำใดๆของใครๆก็ตาม ต้องมีความบกพร่องหน้าที่ของคนที่ทำงานร่วมกันต้องคอยแนะคอยเตือนกัน ใ้งานนั้นดำเนินไปด้วยดี งานก็คงไม่เสียหาย คนก็ไม่เสียหาย แต่วิธีการชนิดลูกขุนพลอยพยัก หรือนายผมทำถูกทุกอย่างนั้น มิใช่เป็นวิธีการของคนที่เจริญด้วยเหตุผล มิใช่วิสัยของคนในระบบประชาธิปไตย อันเป็นระบอบที่ฟังเสียงของคนหมู่มาก

คนที่อยู่ด้วยกันมากๆ ต้องหาทางแนะเตือนกันบ้าง ผู้น้อยที่รักเคารพในผู้ใหญ่คือบุคคลผู้รู้จักเตือนในที่ควรเตือน ทำตามในสิ่งควรทำตาม มิใช่คอยแต่เอาใจกันตลอดไป อัน

คนที่เดินทางไกลโดยเรือใบหรือเรือไฟลำใหญ่ๆ มีหัวหน้าคือนายเรือเป็นผู้บังคับการเรืออย่างเฉียบขาด แต่มีได้หมายความว่าทุกคนจักไม่มีปากเสียงเสียเลย ในขณะที่ลูกเรือเห็นว่าสิ่งที่นายเรือทำผิดสั่งการผิด ถ้าปล่อยไว้จะเกิดความยุ่งยากภายหลัง จึงจำเป็นต้องแนะนำการแนะนำการเตือนเป็นการกระทำที่ถูกต้องเป็นประมาณแล้ว อันคนที่ทำงานร่วมกันนั้นต้องปรึกษาหารือกันก่อนทุกครั้ง การปรึกษาหารือกันนั้นทุกคนต้องฟังเสียงของกันและกัน เพราะทุกคนอาจมีความเห็นและแนวทางของตนอยู่บ้าง ความคิดเห็นของทุกคนจึงเป็นความคิดที่ควรฟัง ควรเอามาคิดและใช้เสมอ หัวหน้าที่ไม่ยอมฟังเสียงของใครเลยนั้น ควรเป็นหัวหน้าของหมู่ชนในสมัยหินมากกว่าที่จะมาเป็นหัวหน้าของคนในสมัยยุคปรมาณูนี้

ความบกพร่องอย่างสำคัญในหมู่ชนที่รวมกันเป็นหมู่คณะ และมีหัวหน้านำหมู่ พอมีหัวหน้านำหมู่แล้ว ทุกคนก็ปล่อยตนให้หัวหน้าจูงไปได้ตามปรารถนา ไม่มีใครคิดแข็งข้อพอที่จะพูดความจริงและมีเหตุผลให้หัวหน้าฟังเสียบ้าง กลายเป็นคนไม่มีสมองเสียหมด สุดแล้วแต่เขาจะจูงไปตามความปรารถนา จึงปรากฏว่ามีความผิดขนาดใหญ่เกิดขึ้นเสมอ ทำไมคนที่เขานำลูกแถวเหล่านั้นจึงไม่กล้าพูดกล้าเตือนกันบ้างเล่า คงมีเหตุอะไรบางประการมาขัดขวาง ถ้าพิจารณาก็พอรู้ได้ว่าประการแรก คนที่เป็นหัวหน้าเป็นคนถือความเห็นของตัวเองเป็นใหญ่ ไม่ยอมฟังความคิดเห็นของใครๆ ความคิดอันใดที่ตนคิดและสั่งให้ทำถูกทั้งหมด คนแบบนี้มีอยู่มากมายทั่วไป ถ้าหากลูกน้องคนใดขึ้นคำสั่ง หรือกล้าแสดงความคิดเห็นให้ฟัง ก็จะเป็นคนที่เขาไม่ชอบหน้า และความก้าวหน้าก็พลอยหายไปด้วย นี่ประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่ง หัวหน้าเป็นคนชอบใจของขวัญเพื่อเป็นสินน้ำใจ ให้จนกระทั่งลูกน้องรักและเกรงใจ ผลที่สุดก็จูงไม่ได้ตามที่ปรารถนาแบบนี้มีอยู่มากเหมือนกัน ทำไมเขาจึงทำ

เช่นนั้น เพราะเขาเป็นคนอยากใหญ่ อยากมีอำนาจ อยากแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนให้มากขึ้น จนกระทั่งลืมนัดการณและเหตุการณ์อะไรหมด กลายเป็นคนไม่มีความหมายในทางธรรม และเมื่อถึงคราวตกต่ำก็ทำได้ตกต่ำแต่หัวหน้าผู้เดียวไม่ ลูกน้องทุกคนที่ไม่ประหวั่นในเรื่องอะไรต่างๆก็พลอยเดือดร้อนไปด้วยเหมือนกัน ความเสียหายจึงเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมอย่างนี้

มีศีลธรรมเป็นหลักประจำใจ

ถ้าเราหวังความเจริญแก่ตน แก่พวก และประเทศชาติ ก็ควรที่จะพิจารณาอะไรๆโดยความรอบคอบ อย่าถือแต่ความเห็นของตนเป็นประมาณ เพราะความคิดเห็นของตนนั้นย่อมหมุนวนไปตามอารมณ์และสิ่งแวดล้อม วันนี้พูดอย่างนี้เพราะมีเหตุการณ์ให้พูดเช่นนั้น พอถึงอีกวันหนึ่งเหตุการณ์เปลี่ยนไป และไม่นึกถึงคำพูดในวันก่อน ใช้คำพูดใหม่เสียแล้ว สมตามคำพังเพยของโบราณที่ว่า ลิ่นตัวดถึงหู คือเป็นคนกลับกลอกในถ้อยคำ ใจของเขาไม่มีหลักประจำ ทำอะไรก็ทำตามอารมณ์ หากได้มีเหตุผลที่อิงอรถึงธรรมไม

อันคนที่อยู่ในโลกถ้าขาดหลักประจำใจแล้ว ชีวิตของเขาไม่มีความหมายอะไร สัตว์ป่ามันไม่มีหลักครองใจ มันแสดงอาการตามสิ่งแวดล้อมอันเป็นปกติวิสัยของสัตว์ คนเรามีรูปร่าง ความเป็นอยู่ ความคิดอ่านที่ไม่เหมือนสัตว์ แต่ถ้าขาดหลักทางใจมันก็ไม่ผิดอะไรกับสัตว์ป่าเหล่านั้น จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องเดินตามหลักกันบ้าง และหลักที่ใช้้นก็มีเพียงสองหลักเท่านั้น คือหลักศีลธรรมอย่างหนึ่ง หลักกฎหมายอย่างหนึ่ง ถ้าจะถามความนิยม

หรือประเพณีของสังคมเข้าอีกก็ได้ สิ่งเหล่านี้เป็นหลัก เป็นบรรทัดให้คนเดินตรงตามวิถีได้ ถ้าพลาดจากหลักแล้วก็ใช้ไม่ได้ เขาก็จะกลายเป็นคนเห็นแก่ตน ทำอะไรก็ถือว่า ขาดต้องการ อย่างนี้เน่หว่า แล้วทำอะไรผิดๆพลาดๆ อันการกระทำที่ผิดพลาดนั้นแหละ ที่จะสร้างความยุ่งยากให้แก่ตนแก่ชาติ

การเดินทางถ้าผิดทางก็เสียเวลาและลำบาก ถ้าเดินถูกทางแล้วเวลาไม่เสีย เหตุร้ายก็จะไม่เกิดขึ้นเพราะการกระทำนั้นๆ บรรดาความยุ่งยากทั้งมวลที่เกิดขึ้นในวงงานนั้น ก็เพราะคนทำงานไม่เดินตามหลักของที่ได้ตั้งไว้ เดินเอาตามใจชอบ จึงต้องร้อนใจในภายหลัง ถ้าผู้ใดไม่อยากเกิดความร้อนใจในภายหลัง ก็ต้องเคารพต่อหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือในประการต้น ต้องเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง เพราะกฎหมายเป็นหลักในการเป็นอยู่ของสังคม คนที่เคารพกฎหมายเป็นคนเคารพตนเองจักมีทางเจริญงอกงามได้ แต่กฎหมายบางทีก็ไม่สู้จะดีนัก เพราะผู้ทำกฎหมายคือคน และคนอาจออกกฎหมายเพื่อตนเองและพวกของตนก็ได้ ดังที่มีปรากฏอยู่ทั่วไป กฎหมายบางฉบับทำขึ้นเพียงเพื่อประโยชน์แก่คนสองสามคนเท่านั้น จึงไม่ยุติธรรมอย่างแท้จริง

พระธรรมเป็นกฎตายตัว

หลักที่ไม่มีใครตั้ง หลักที่ไม่เข้าข้างใครออกข้างใคร เป็นหลักที่เที่ยงตรงและยุติธรรม ที่สุด คือหลักธรรมอันเป็นกฎตายตัวไม่อาจเปลี่ยนแปลง เป็นหลักที่ควรนำมาใช้เสมอ ผู้ใดใช้ธรรมเป็นหลักผู้นั้นย่อมไม่เสื่อม แต่คนใดขาดธรรมคนนั้นย่อมเสื่อมทันที

ความเลื่อมใสนั้นมาจากไหน? มาจากการไม่เคารพต่อธรรมและกฎหมายนี้เอง มีบางคน คิดผิดไปจากนี้คือ เป็นคนไม่เคารพธรรม ไม่รู้คุณค่าของธรรม จึงทำอะไรที่เอาแต่อารมณ์ เป็นใหญ่ โดยนึกเสียว่าจะเป็นอะไรไป ฉันมีพวก มีอำนาจมีเงินและอะไรอีกมากมาย ใครจะ มาทำอะไรฉันได้ ความคิดแบบนี้แหละที่เปิดประตูบายไว้สำหรับตนและพวกพ้อง อำนาจ ฝ่ายต่ำเข้าครองคน และคนตกเป็นทาสของกิเลส คนแบบทาสจะนำหมู่คณะไม่ได้เป็นอันขาด ถึงนำได้ก็ไม่ไกล เพราะเทวสิทธิ์คือการไม่เคารพธรรมขวางหน้าเขาอยู่แล้ว จึงควรระวังกัน เอาไว้บ้าง และควรฟังเสียงของคนที่มีเหตุผล มีศีลธรรมประจำใจไว้บ้างเถิด

อันบุคคลที่เป็นคนใหญ่คนโตเป็นคนเดินหน้าของปวงชน พาประเทศชาติไปข้างหน้า นั้น ต้องเป็นคนที่มีรู้จักปกครองตน รู้จักปกครองงาน งานจึงจะเรียบร้อย และบุคคลประเภทที่ ทำงานเพื่อส่วนรวมนั้น ขอให้เข้าใจว่าตนมิใช่ของตนเสียแล้ว ตนของตนไม่มี มีแต่ชีวิตที่ ดำรงอยู่เพื่อคนอื่น เพื่องาน เพื่อหมู่คณะเท่านั้น ความคิดอันใดที่เข้าข้างตัว มีกิเลสนำตัว ความคิดแบบนั้นใช้ไม่ได้ เป็นความคิดที่ทำลายตน และทำลายงานให้ตกต่ำ จงอย่ายอมฟัง และทำตามความคิดเห็นแบบนั้นเป็นอันขาด คนในสมัยก่อนเขาเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงได้บัญญัติกฎหมายไว้สำหรับบุคคลที่จะมาเป็นหัวหน้าเขา เพราะการทำพลาดของหัวหน้า นั้นคือการทำลาย มิใช่เพียงตัวเองหากแต่เป็นการทำลายงาน ทำลายประเทศชาติให้ย่อยยับ ไปด้วย ผู้เป็นหัวหน้าจึงต้องเคารพธรรม มีธรรมเป็นหลักใจอยู่เสมอ หวังไม่ได้

สิ่งที่ทำลายคุณธรรมนั้นไม่มีอะไรมากนอกจากการตามใจตนเอง ทำอะไรก็ได้คำนึง ถึงเหตุผล เอาอำนาจของตนและความเมาในความใหญ่ของตนเป็นมูล การกระทำอะไร ก็พลอยมีดมัวไปด้วย ความยุ่งยากเดือดร้อนก็เกิดขึ้น เพราะความผิดพลาดของตนเอง

เห็นแก่ประโยชน์ผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ตน

จึงขอให้ชาวเราทั้งหลายที่อยู่ในโลกจงทำงานเพื่อส่วนรวม มีความระวังสำรวมตน อย่าเป็นคนเห็นแก่ตนเห็นแก่แต่จะได้อะไรโดยไม่เลือก ขอให้คำนึงถึงกฎหมายถึงศีลธรรมกันไว้บ้าง ทำตนให้เป็นตัวอย่างในทางดีงามเถิด อย่าได้แสดงภาพที่ยุ่งๆ ให้ใครได้เห็นเป็นอันขาด ยิ่งบุคคลที่ปกครองคนมากมายด้วยแล้ว ถ้าตนทำอะไรในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร อันเกิดจากการไม่เคารพต่อระเบียบประเพณีของสังคมแล้ว การกระทำนั้นๆ จักจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์ของชาติ เด็กที่เกิดมาในยุคหลังก็จำเราไปทำตาม ความเสียหายก็บังเกิดเพิ่มมากขึ้นเพราะคนนำทางเดินไม่ตรงทางนั่นเอง หน้าที่ของผู้จะนำเป็นอย่างใดจงทำหน้าที่นั้นๆ ให้สมบูรณ์เถิด ส่วนผู้ที่ทำตามก็ควรตามแต่ในทางที่ถูกที่ชอบ ถ้าเห็นว่าผู้นำจะนำตนไปตกเหวก็ต้องรีบบอกแล้วชวนกันจับผู้นำให้เดินทางต่อตรงไป ความยุ่งยากก็จะไม่เกิดขึ้น ความลำบากยุ่งยากทั้งมวลเกิดจากคนในหมู่ไม่รักดี และไม่กล้าทำความดีกัน เรื่องจึงไปกันใหญ่

พระพุทธเจ้าได้ตรัสเตือนไว้แล้วว่า ผู้ที่กระทำความดีย่อมได้ดี ผู้ที่กระทำชั่วย่อมได้ชั่ว ใครจะหนีจากผลกรรมที่ตนทำไว้ไม่ได้เป็นอันขาด จงกลัวต่อการกระทำที่เป็นบาป และเลิกละจากบาปกันเสียเถิด ถ้ารู้ตัวว่าผิดแล้วกลับตัวเสียก็พอจะให้อภัยกันได้ แต่ถ้าผิดแล้วยังดันทำผิดต่อไปอีก เขาก็เป็นคนที่ไม่ควรได้รับความเห็นใจจากใครๆ เลย

ธรรมาครองเรือน

เรื่อง

หน้าที่ของคุณ

การใช้เวลาให้คุ้มค่าละประโยชน์

มีบางคนที่มีได้ศึกษาธรรมะในทางพุทธศาสนาให้ทั่วถึง เขากล่าวว่า การที่ประเทศไทย ไม่ก้าวหน้าเทียบไล่ประเทศอื่นนั้น ก็เพราะคนไทยนับถือพุทธศาสนา เขาพูดต่อไปว่าพุทธ ศาสนาสอนคนให้เป็นคนขี้เกียจสันหลังยาว คำกล่าวเช่นนี้เป็นคำกล่าวแสดงความตื่นของตน อย่างเหลือเกินทีเดียว คำสอนเกี่ยวกับการเป็นอยู่ในโลกนี้เป็นคำสอนชั้นต่ำๆ ที่มีสอนกันทุก ศาสนา ยิ่งพุทธศาสนาด้วยแล้วพระพุทธองค์สอนไว้อย่างมากมายทีเดียว ชีวิตของพระองค์ เป็นชีวิตของบุคคลผู้ไม่อยู่อย่างเฉยเมย เป็นชีวิตที่ตื่นตัวและว่องไวเสมอ ตลอดพระชนม์ชีพ ของพระองค์เต็มไปด้วยงานที่เป็นประโยชน์แก่โลก

ขอให้เราตรวจตราดูตามพุทธประวัติ ก็จะพบว่าพระองค์ออกบวช มิใช่เพื่อไปอยู่เฉยๆ แต่บวชเพื่อแสวงหาความจริง จึงทรงเข้าไปศึกษาในสำนักของครูอาจารย์ต่างๆ ทรงเป็นศิษย์ ที่ดีในสำนักนั้น ตั้งใจปฏิบัติจริงจัง จนมีความรู้เท่าเทียมหรือยิ่งกว่าผู้สอนไปเสียอีก แต่มิได้ หยุดเพียงเท่านั้น เพราะเห็นว่าความรู้ที่ทรงได้มียังมีช่องทางไปสู่ความดับทุกข์อย่างเด็ดขาด ออกจากสำนักนั้นๆ ไปค้นหาต่อไปเมื่อมีใครจะช่วยสอน เพราะความรู้ในสมัยนั้นมีกันเพียง เท่าที่ได้รับมา ก็ทรงค้นคว้าแสวงหาตามลำพังต่อไป ทำการค้นคว้าอย่างไม่คิดแก่ชีวิต จน ร่างกายซูบผอมเหลือแต่หนังหุ้มกระดูก ได้รับความทุกข์เกือบสิ้นพระชนม์ พระองค์ก็ได้ ทรงท้อถอย เมื่อเห็นว่าการกระทำที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่ผิดพลาด ไม่สามารถนำพระองค์ไป สู่ความดับทุกข์ได้ต้องหาวิธีใหม่ต่อไป ผลที่สุดได้พบความจริงเป็นพระพุทธเจ้าเป็นผู้รู้แจ้ง เห็นจริง

ภายหลังจากเป็นพระพุทธเจ้าแล้วก็ได้เห็นแก่ความสุขส่วนพระองค์ ทรงสงสารเพื่อน มนุษย์ที่ว่ายวนอยู่ในวงของกิเลส เพราะไม่รู้ทางพ้นทุกข์ ก็ทรงเสด็จไปเที่ยวแนะนำพร่ำสอน

แกะเขาให้เข้าใจความจริง อันการเดินทางไปสอนประชาชนในสมัยนั้น มิใช่ว่าจะสะดวกสบายเหมือนในสมัยนี้ สิ่งที่ย่ำแย่ความสะดวกไม่มี ต้องเดินฝ่าความร้อน ฝ่าฝุ่นละออง และความหนาวไปตลอดระยะทาง นับว่าลำบากมากอยู่ แต่มิได้ทรมองกลัวต่อความยากลำบากรุนั้น เพราะทรงพิจารณาเห็นว่าความลำบากของเพื่อนมนุษย์มีมากกว่าหลายเท่า จึงเดินไป...เดินไป...ไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนโดยส่วนเดียว

แม้ในตอนปลายของชีวิตซึ่งเป็นชีวิตของคนแก่ทั่วไป ก็ย่อมที่จะมีความอ่อนแอบ้างเป็นธรรมดา คนแก่อายุ ๘๐ ปี ย่อมไปไหนๆไม่ไหวแล้ว แต่พระองค์ผู้เกิดมาเพื่อช่วยเหลือแก่ชาวโลกให้ข้ามสิ่งสารทุกข์ เป็นคนแก่ที่แข็งแรง...ยังทรงเดินทางไกลได้ทุกวัน เดินอย่างหนักเดินทางทั้งหลาย จากบ้านนี้ไปสู่อำเภอโน้น จากเมืองนี้ไปสู่อำเภอโน้น จนกระทั่งร่างกายที่รับใช้จิตมานานทนไม่ไหว ผลที่สุดทรงล้มลงนอนสิ้นชีวิตอยู่ข้างทางเดินในสวนข้างเมืองกุสินารา ขณะใกล้จะหมดลมหายใจก็ยังคิดถึงความยากลำบากของคนชั้นหลัง ยังได้กล่าวเตือนใจไว้ว่า...

บุคคลผู้หายากยิ่งในโลก

‘สิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีเกิดมีดับเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำประโยชน์ตน
ประโยชน์ท่านให้สมบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด’

นี่คือพระวาจาท่านผู้ขยันขันแข็ง ผู้ใช้ร่างกายอันจะแตกดับเป็นธรรมดานี้ให้เป็นประโยชน์เช่นเดียวกัน บุคคลผู้ทำงานขนาดองค์พระพุทธรเจ้าเราหาได้ยากในโลก

ชาวเราทั้งหลายผู้อ้างตนว่าเป็นผู้นับถือองค์พระพุทธรเจ้า ถ้าหากเรานับถือพระองค์จริง ก็ควรดำเนินชีวิตตามแนวทางของพระองค์ พระองค์สอนเราให้ลุกขึ้นประกอบภาระงาน อย่างหนึ่ง เราก็ควรทำตาม โดยลุกขึ้นทำงานกันดีกว่า

ทุกสิ่งในโลกย่อมหมุนไปเปลี่ยนไป ไม่มีอะไรอยู่นิ่งสักอย่างเดียว ท่านลองดูขึ้นไปทาง เมืองบนอากาศเกิด ในเวลากลางวันท่านเห็นดวงอาทิตย์ทำงานคือให้ความร้อนแก่ชาวโลก ให้แสงสว่างให้อะไรอีกมากกว่าทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้ ถ้าดวงอาทิตย์หยุดทำงาน คือไม่มีแสงสว่าง ไม่มีความร้อน โลกนี้ก็หมดความหมาย เราเองจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้เป็นอันขาด หมูเมฆกำลังเลื่อนไปมาในอากาศ นั่นก็แสดงถึงการไม่หยุดนิ่ง ถ้าเมฆทั้งหมดหยุดนิ่งเพราะไม่มีลมพัด โลกก็จะวิปริตขึ้นทันที ที่ร้อนก็จะร้อนเกินไป ที่มีฝนก็จะมามากเกินไป ความสบายจะไม่เกิด แก่ชาวโลกได้เลย สัตว์ดิรัจฉานทุกตัวเช่นนกที่โผบินบินไปมาในอากาศ ปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ วัวควายที่เดินไปมาในท้องทุ่ง

จงดูให้ดีเกิดท่านจะพบว่ามันกำลังทำงานของมัน นกเป็นสัตว์ที่ตื่นก่อนคนเสียอีกและ ส่งเสียงร้องก้องป่า เรียกเพื่อนฝูงให้ลุกขึ้นทำงานกัน มนุษย์ได้ยืนกลับบ่นว่า เหน็ด...หนวกหู เจ้านกพวกนี้จริงๆ ช่างไม่คิดเสียบ้างเลยว่าเวลาสมควรสำหรับการตื่นแล้ว ยังจะมัวเห็นแก่ ความสุขเล็กน้อยบนเตียงนอนอยู่อีก สุนัขตัวน้อยๆก็ไม่ได้ มันมิได้เห็นแก่นอนเลย มันตื่น ไปทำงานของมันแล้ว ฝูงมดตัวเล็กๆที่ไต่ยั้วเยี้ยบนแผ่นดิน มันก็ทำงานของมันอยู่ตลอดเวลา ปลวกเป็นสัตว์ที่ขยันที่สุด ทั้งกลางวันกลางคืนทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง รังหรือป้อมปราการ ของมันเพิ่มขึ้นเสมอ ถ้าสังเกตดูตัวปลวกที่พอกดินขึ้นกับต้นไม้ เราจะเห็นว่ามันเจริญขึ้น ตลอดเวลา นั่นเป็นเรื่องของงานใช้ไหมละ

ปลวกเป็นสัตว์ตัวน้อยยังทำงานไม่หยุด มนุษย์เราผู้เรียกตนเองว่าเป็นสัตว์ประเสริฐได้ทำงาน ถ้าไปนั่งในร้านกาแฟก็นั่งจมอยู่นั้นแหละ ดื่มกาแฟเพียงถ้วยเดียว แต่นั่งสนทนากันถึงสองสามชั่วโมง เรื่องที่สนทนาก็มักเป็นเรื่องประเภทที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นการนั่งสนทนาทำลายเวลากันเท่านั้น

การกระทำเช่นนั้นเป็นการทำลายตนเองให้หมดไปโดยไม่เป็นประโยชน์ แล้วเขาก็บ่นว่าไม่มีเวลาทำงาน จะมีได้อย่างไรกันเล่าเขาเอาเวลาไปทิ้งไว้ตามทีี่ๆไม่เกิดงานแก่เขา

รู้จักคุณค่าของเวลา

อันบุคคลที่รักงานนั้น เขาจะไม่เที่ยวเกล่โลลไปในทางที่ไม่เป็นสาระเช่นนั้น เขาได้วางระเบียบสำหรับชีวิตไว้เสมอ เขาไม่ปล่อยเวลาให้หมดไปโดยมิได้อะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ถ้าเขาหยุดงาน เขามักทำอะไรอื่นในทางที่เป็นประโยชน์ ที่เราเรียกว่างานอดิเรก บางคนทำการเล่นกล้วยไม้ บางคนเล่นเครื่องลายคราม บางคนก็เล่นกีฬาประเภทออกกำลังกาย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นแก่ชีวิต แต่พอหยุดจากสิ่งเหล่านี้เขาก็หันเข้าทำงานทันที

คนที่ทำงานอย่างมีระเบียบ และมีความพอใจในงานนั้น เขาจะไม่รู้สึกเหนื่อย และเบื่อหน่ายต่องานของเขาเลย เขาจึงทำงานได้หลายอย่าง นักเขียนบางคนทำงานได้มาก เขียนอะไรได้ทุกอย่าง เขาพักผ่อนอยู่ในตัวของงานเอง เช่นแต่งเรื่องที่หนักสมองมานาน เขาก็หยุดกันเสียที แล้วหันมาเขียนหนังสือเรื่องเจริงรมย์ต่อไป เขียนโคลงกลอนและอะไรต่างๆเป็นการพักสมองไปในตัว งานของเขาจึงมีมาก ชีวิตของเขาเป็นประโยชน์แก่โลกอย่างกว้างขวาง

เมื่อคนอื่นเขาทำได้ ทำไมเราจะทำบ้างไม่ได้เล่า จริงอยู่ความชัดเจนในมานของพวกเราไม่เหมือนกัน แต่เราก็อาจทำได้ตามกำลัง และความสามารถของเราเอง ขออย่างเดียวเท่านั้น ให้รู้จักคุณค่าของงาน ของเวลา ของชีวิต และทำกิจทุกอย่างให้สมกับที่ตนได้เกิดมาเป็นคน ก็เพียงพอแล้ว

ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์

ชาติไทยเรายังอ่อนแอ ยังล้าหลังเกือบทุกด้าน ถ้าไปเทียบเคียงกับประเทศอื่นชาติอื่นๆ เขา จึงเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนที่เรียกตนเองว่าเป็นคนไทย ควรลุกขึ้นกระทำกิจอันเป็นหน้าที่ของตน อย่าได้เห็นแก่ความสุขด้วยการนอน การเที่ยว การเล่นกันนักลอย สิ่งเหล่านี้มิได้ให้อะไรแก่ตนมากนัก จงชวนช่วยในการประกอบกิจการงานกันเถิด

แผ่นดินของเมืองไทยเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรในดินสินในน้ำ พอที่จะเลี้ยงชาติไทยให้มีความสุขสบายได้ แต่ถ้าพวกเราไม่ลุกขึ้นทำหว่านพลิกดินนั้นขึ้น พืชผลจะเกิดมีแก่เราได้อย่างไรกันเล่า สบายเอ๋ย...จงมองดูความชวนช่วยของชนเหล่าอื่นที่เขาเข้ามาอยู่ในเมืองไทยบ้าง เขาเอาอะไรมา...ไม่มี นอกจากการขยันลุกขึ้นทำงานเท่านั้น เขาได้กลายเป็นเศรษฐีไปตามๆกัน แต่พวกเราที่ยากจนเพราะไม่ทำงาน เราทำงานมากกว่าปลวกหรือเปลา่ ยังดอกทานยังแพ้ปลวกอยู่ จะยอมแพ้เขาทำไม จงมาแข่งขันกันทำงานกันดีกว่าชีวิตจะได้มีสาระมากขึ้นกว่านี้

ร่างกายของเรานั้นมีไว้สำหรับทำงาน มิใช่มีไว้สำหรับพักผ่อนหลับนอนอย่างเกียจคร้าน

เพราะธรรมชาติของร่างกายทุกส่วนเป็นสิ่งที่ต้องใช้ ถ้าไม่ใช้มันจะเล็กลีบไม่เติบโต เช่น แขน ขา...ถ้าไม่ใช้ก็อ่อนแอไม่แข็งแรง คนที่เราเรียกว่าผู้ดีในสมัยก่อนแข่งเล็กนิดเดียว และเรายังพูดกันว่าคนกำแข็งของตนได้รอบเป็นคนมีบุญ คนที่เป็นหัวหน้าคนมีรูปร่างอย่างพระเอกก็เป็นคนเอาจริงน่ายกย่องเต็มที่ นี่หรือคนมีบุญ คนมีบาปต่างหาก เราเข้าใจผิดกันมานาน

เราถือกันว่าคนไม่ทำอะไรเป็นคนมีบุญ และสอนกันมาอย่างนั้น เช่นเด็กว่าโตขึ้นก็ขอให้ไปเป็นเจ้าของคนไหนคน นี่คือการเพาะคนให้มีนิสัยหยิ่ง โหยงเหยียบมุลไกไม่ผ่อน ประเทศใดมีคนประเภทนี้มาก ประเทศชาตินั้นก็ล่มจม...อยู่ไม่ได้ บัดนี้ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องทำตนให้เป็นคนอ่อนโยนเสียที งานการรอทำอยู่มากมายแล้ว พระพุทธองค์ตรัสเตือนภิกษุทั้งหลาย ให้ปฏิบัติธรรมเสมอ แม้ชาวบ้านก็ทรงแนะนำทางอย่างเดียวกัน เพื่อให้ทุกคนตื่นตัวลุกขึ้นทำงานอันเป็นหน้าที่ของตนเสียโดยเร็ว ไม่ปล่อยชีวิตให้ล่วงไปเสียเปล่าๆ เพราะชีวิตนี้มีความเสื่อมสิ้นไปอยู่ทุกวันเวลา ถ้าเรารู้ว่าร่างกายนี้จักแตกดับ ก็ขอให้มันแตกดับเพราะการทำงานเถิด อย่าให้มันดับอย่างคนเกียจคร้านเลย เมื่อเราตายไปแล้วก็ขอให้มื่ออะไรเหลือไว้ให้คนข้างหลังได้ดูกันบ้าง ให้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเราพอได้รับความสบายใจบ้าง เมื่อเขาได้พูดถึงความเป็นอยู่ของเราในอดีต

บางคนพูดว่าไม่มีเวลา หรือพูดว่าคนนั้นเขาเอาเวลาที่ไหนมาทำงานนะ เขาจึงทำได้อย่างมากมายนั่นแหละ การพูดเช่นนั้นเป็นการแสดงถึงความเป็นอยู่ของตนโดยแท้ คือตนเป็นคนไม่รู้จักใช้เวลา ไม่รู้จักใช้ชีวิตของตนให้เป็นการเป็นงาน จึงไม่ทราบว่าเขาเอาเวลามาจากไหน

เวลานั้นไม่เป็นของใครโดยเฉพาะ วันกับคืนหนึ่งมีอยู่ยี่สิบสี่ชั่วโมง เป็นสาธารณะสำหรับทุกคนที่จะนำมาใช้ได้ ถ้าใครไม่ใช้เวลามันก็บินหนีไปเสีย และมันหนีไปอย่างรวดเร็ว

มากที่สุด มันหนีไปไหนเล่าท่านมันไปอยู่กับที่รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์แก่งานและชีวิตของ
เขาอย่างแท้จริง เราจึงเห็นว่ามีคนบางคนได้ทำเวลาให้เป็นประโยชน์แก่ตนอย่างมหาดาล เขา
ไม่ยอมนั่งนิ่งเป็นอันขาด แต่ทำงานที่เป็นประโยชน์ตลอดเวลา

ส่วนบางคนหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เขาเป็นคนไม่รู้ราคาของเวลาที่ผ่านมา เขานั่งสนทนากัน
ด้วยเรื่องที่ไม่เป็นสาระบ้าง นอนเล่นๆเสียบ้าง เดินเล่นๆเสียบ้าง ฟุ้งซ่านทั้งหลายขอให้ลุกขึ้น
ทำงานอันเป็นหน้าที่ของท่านเถิด ลาภผลเงินทอง ก็จักเป็นของท่านตลอดไป

๖ ร ร ม ค ร อ ง | รื อ ม

ร ร อ ง

ต้นแบบแห่งความดี

บิดา - มารดา เป็น ผู้ปลูกฝัง บำรุง ใจ ของ ลูก

พ่อแม่ทุกคนมีความปรารถนาจะได้ลูกไว้สืบสกุลต่อไป พ่อแม่คู่ใดยังไม่มีลูกก็มีความร้อนใจ เขาบอกว่าหาอย่างไรตนจะมีลูกได้ เขาต้องทำการบนบานศาลกล่าวต่อสิ่งที่โลกสมมติว่าดีก็ได้กระทำการนั้น จุดหมายก็ให้มีลูกเท่านั้น

ในศาสนาพราหมณ์เขากล่าวว่า พ่อแม่ที่ไม่มีลูกชาย ตายแล้วจะตกนรกขุมปุตตนรก ถ้ามีลูกชายแล้วลูกชายยอมช่วยพ่อแม่ให้พ้นจากขุมนรกนั้นไปได้ การที่กล่าวเช่นนั้นก็เพราะถือว่าลูกชายเป็นผู้สืบสกุล ส่วนลูกหญิงต้องเปลี่ยนสกุลเมื่อไปแต่งงานกับชายในสกุลอื่น ลูกผู้ชายจึงเป็นยอดปรารถนาของพ่อแม่

และที่กล่าวว่ายังไม่มีลูกชายจะตกนรกนั้น นรกที่ตกก็มีชื่อว่าอยู่ที่ไหน...ที่แท้ก็อยู่ในใจนั่นเอง ความวิตกกังวลว่าไม่มีลูกสืบสกุลนั้นแหละเป็นนรก พ่อมีลูกออกมาก็โล่งใจว่า ตนได้มีทายาทสืบสกุลแล้ว ยิ่งผู้เป็นใหญ่เช่นพระราชาด้วยแล้ว...ดูเหมือนว่านรกจะใหญ่มาก เพราะภาระในการปกครองเมืองเป็นเรื่องสำคัญ ถ้าไม่มีลูกชายสืบสกุลแล้ว ก็เกิดมีความวิตกคิดถึงอนาคตของบ้านเมืองมากทีเดียว

ความหวังของพ่อแม่

การมีลูกชายสักคนหนึ่ง ก็เป็นความพอใจของพ่อแม่แล้ว พูดเช่นนี้ดูเหมือนไม่ให้ความเป็นธรรมชาติแก่ลูกหญิงเสียเลย ความจริงนั้นพ่อแม่รักลูกหญิงมากเท่ากับลูกชายเหมือนกัน ในครอบครัวใดที่มีแต่ลูกชาย พ่อแม่อยากได้ลูกหญิงเป็นที่สุด พ่อแม่เริ่มตั้งท้องก็นึกว่าขอให้ เป็นหญิงสักคนเถอะ เตรียมเบาะ และเครื่องใช้สำหรับลูกหญิงไว้พร้อม แต่ก็ได้เป็นไป

ตามความต้องการเสมอไปไม่ พอคลอดออกมากลายเป็นชายเสียอีกแล้ว ความหวังยังมีต่อไป คนหน้าขอให้เป็นหญิงเถอะ ถึงคราวคลอดได้เป็นหญิงจริงๆ พ่อแม่แสนจะดีใจที่ลูกหญิงได้เกิดมาสู่สกุล

พ่อแม่มีความต้องการลูกทั้งสองเพศ เมื่อเกิดมาแล้วท่านพอใจและให้ความอุปถัมภ์ค้ำชูเป็นอย่างดีทั่วกัน ท่านคิดว่าเป็นหญิงหรือชายก็เป็นลูกของพ่อแม่ หน้าที่ของพ่อแม่ต้องรักและถนอมลูกเสมอด้วยชีวิต พ่อแม่เป็นที่พึ่งของลูกๆอย่างแท้จริง

ตามครอบครัวในชนบทพ่อแม่ทุกคู่มีความปรารถนาอยากได้ลูกหญิงเป็นคนแรก เพราะเมื่อโตแล้วช่วยทำงานในครอบครัวได้มาก ได้ช่วยเป็นพี่เลี้ยงแก่ลูกคนเล็กๆต่อไป ลูกหญิงจึงเป็นสิ่งปรารถนาก่อน ต่อนั้นจึงต้องการลูกชาย แต่สำหรับพ่อแม่ที่มีใจเป็นนักเลงสักหน่อยหรือถีนั่นเป็นถีนของคนชอบบราฆ่าฟัน ลูกชายก็เป็นลูกที่พึงปรารถนาก่อน เพื่อให้มีกำลังในการรักษาทรัพย์สมบัติต่อไป เมื่อมีลูกชายจึงต้องการลูกหญิงในภายหลัง แต่ความเป็นอยู่ทั่วไปนั้น ลูกหญิงมักอยู่กับพ่อแม่ ส่วนลูกชายมักไปอยู่บ้านของภรรยาในเมื่อตนได้แต่งงานไปแล้ว ผู้ที่เลี้ยงดูพ่อแม่ก็มักเป็นลูกผู้หญิง

การที่ลูกผู้หญิงมักอยู่กับพ่อแม่ก็เนื่องจากความรักความสงสารนั่นเอง หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ แต่งงานแล้วไปอยู่ในสกุลผัวเดียวจะลำบาก เพราะไม่มีพี่น้องคอยให้ความช่วยเหลือ สู้ในหมู่ญาติของตนไม่ได้ พ่อแม่ส่วนมากจึงไม่ยอมให้ลูกหญิงไปอยู่ทีอื่น ส่วนลูกชายเป็นคนมีความอดทนอยู่ในสายเลือด ตกน้ำไม่จม ตกไฟไม่ไหม้ อยู่ไหนอยู่ได้ไม่เป็นไร จึงมักไปอยู่บ้านของภรรยาเสมอ คิดดูธรรมเนียมนี้ก็ดีแล้ว

พ่อแม่ส่วนมากพอใจที่ลูกอยู่ใกล้ๆ เจ็บป่วยก็ได้ช่วยกันรักษาพยาบาล มีความทุกข์

อะไรเกิดขึ้นก็ได้ช่วยกันดูแลรักษา ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกๆจึงเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นเหนียวแยกออกจากกันได้ยากที่สุด

ประเภทของลูก

ในทางพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงจำแนกลูกไว้สามพวก คือ

๑. บุตรที่ดีกว่าพ่อแม่
๒. บุตรที่เสมอกับพ่อแม่ และ
๓. บุตรที่ต่ำกว่าพ่อแม่

ในบุตรทั้งสามเหล่านี้ ที่ดีกว่า ต่ำกว่าพ่อแม่ ท่านหมายถึงความเป็นอยู่ และความประพฤติของบุตรเป็นเกณฑ์ เช่น พ่อแม่เป็นคนมีศีลธรรม ลูกเกิดมาเป็นคนไร้ศีลธรรม อย่างนี้ต่ำกว่าพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่ขาดศีลธรรม แต่ลูกกลายเป็นคนมีศีลธรรม ลูกก็เป็นคนที่ดีกว่าพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่เป็นคนยากจน ลูกได้มีฐานะดีขึ้นในทางทรัพย์สินสมบัติ ก็เป็นลูกที่ดีกว่าพ่อแม่ ถ้าพ่อแม่เป็นคนมั่งคั่งได้แสวงหาทรัพย์สินสมบัติไว้มาก พอหมดบุญพ่อแม่แล้ว พวกลูกๆไม่อาจจะรักษาทรัพย์สินสมบัติไว้ได้ ลูกนั้นเป็นลูกที่เลวกว่าพ่อแม่ ส่วนลูกได้มีฐานะความประพฤติเท่าเทียมพ่อแม่ นั่นคือ ลูกเสมอพ่อแม่ พ่อแม่ทั่วไปไม่มีความปรารถนาใครได้ลูกที่ดีกว่าเสมอ แต่จะสมหวังหรือไม่นั้น เป็นปัญหาอยู่มากเหมือนกัน

ประเทศชาติใดก็ตามจะมีความเจริญหรือตกต่ำก็อยู่ที่การกระทำของพลเมืองในชาตินั้น เป็นประมาณ ถ้าพลเมืองของชาติเป็นคนดีมีศีลธรรม ชาติก็ก้าวหน้า ถ้าพลเมืองของชาติ

ไร้ศีลธรรม ชาติก็หยุดอยู่กับที่ก้าวหน้าไปไม่ได้ ใครเป็นผู้ทำพลเมืองให้ดีเลวแก่ชาติ คำตอบก็อยู่ที่พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กเป็นคนแรก ต่อมาก็ครูอาจารย์ผู้ให้การอบรมสั่งสอน และประการสุดท้ายนักบวชในศาสนาผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำของประชาชนทางศีลธรรม ทั้งสามพวกนี้เป็นกำลังอันสำคัญในการสร้างนิสัยใจคอของเด็กให้เป็นอย่างใดก็ได้

เด็กของเราในบัดนี้คือผู้ใหญ่ในกาลข้างหน้า พวกเราที่เป็นผู้ใหญ่เดี๋ยวนี้มีแต่จะร่วงโรยลงไปทุกวันๆ ผลที่สุดก็ตายไปอยู่ป่าช้า สิ่งที่เรารักใคร่หวงแหนนั้นจะต้องตกเป็นภาระของเด็กๆ ที่โตขึ้นไป ในฐานะที่เราเป็นคนไทยเราได้มรดกสำคัญอยู่ถึงสามประการ เป็นมรดกที่พวกเราได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ คนในสมัยก่อนได้พยายามรักษาไว้เป็นอย่างดี จนกระทั่งเหลือมาถึงพวกเราในยุคนี้ เราก็ต้องรักษาไว้ให้เหมือนกับท่าน แต่ก่อนได้รักษาและต้องมอบให้แก่รุ่นต่อไป การจะมอบของมีค่าให้แก่ใคร ก็ต้องอบรมฝึกหัดให้เขารู้จักของมีค่าเสียก่อน และต้องทำให้เขาเป็นคนรู้จักรักษาของนั้นได้ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนทำหน้าที่ของตนมิให้บกพร่อง

มรดกสามอย่างที่เรได้รับมานั้นได้แก่อะไรเล่า ได้แก่แผ่นดินไทยที่เผ่าไทยได้อยู่อาศัยทำมาหากิน ได้แก่ความเป็นเอกราชอันสมบูรณ์ของชนเผ่าไทยบนผืนแผ่นดินไทยนี้ ได้แก่พระพุทธศาสนา อันเป็นหลักสำหรับรักษาใจของชนเผ่าไทยทั้งหลาย ทั้งสามประการนี้เป็นสิ่งมีค่ามาก บุญตาหวดของเราได้ถนอมไว้เพื่อพวกเรา และท่านได้เสียสละเอาเลือดทาแผ่นดินไว้แล้ว ไม่ต้องเที่ยวเร่ร่อนแบบคนไม่มีที่อาศัย แผ่นดินไทยอันได้นามว่าประเทศไทย เป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีป่าไม้เต็มไปด้วยต้นไม้เนื้อดีมีราคา มีสัตว์ป่านานาชนิดอันสมควรสงวนไว้เป็นสมบัติของชาติ มีทุ่งราบเหมาะแก่การทำการเพาะปลูกข้าว อันเป็นอาหารของ

ชาวโลก ในลำนํ้าที่ไหลผ่านทุ่งราบของแผ่นดินไทย ก่อให้เกิดแอ่งใหญ่ๆหลายแห่ง และตามแอ่งเหล่านั้นมีปลาชุกชุมมาก พอเป็นอาหารแก่พวกเราเป็นอย่างดี ภายใต้ผืนแผ่นดินที่เราเหยียบอยู่นี้ ยังมีแร่ที่เป็นประโยชน์แก่การอุตสาหกรรมอีกหลายอย่าง เป็นแผ่นดินที่ให้ความสุขแก่พวกเราอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ อากาศก็ดีไม่หนาวไม่ร้อนเกินไป ประเทศไทยมีความชุ่มฉ่ำตลอดปีด้วยน้ำฝนที่ตกลงมา อ้อ...แผ่นดินไทยผู้ให้ชีวิตแก่ข้า ข้าจะต้องรักษาเจ้าเอาไว้เสมอด้วยชีวิต ใครจะมาข่มเหงเบียดเบียนไปไม่ได้เป็นอันขาด ข้าจะต้องรักษาสิ่งที่บรรพบุรุษของข้าได้รักษาไว้ เพื่อมอบให้แก่ลูกหญิงชายของข้าต่อไป

เอกราชของชาติล้ำค่ากว่าสิ่งอื่นใด

ความเป็นเอกราชของชาติเป็นสมบัติอันล้ำค่า เพราะทุกคนที่เกิดมามีใจรักความเป็นไทย ไม่ชอบความเป็นทาส ไม่อยากให้เป็นเจ้าเหนือหัว ไม่อยากให้เป็นทาสใครที่ไม่เป็นธรรมชาติ ทุกคนจึงต้องการความเป็นเอกราชในทุกวิถีทาง เมืองไทยแม้จะได้เคยเสียความเป็นไทยไปสองคราวก็ยังไม่ถึงอับจน เพราะคนดีของเมืองไทยมาเกิด และกอบกู้เอาความเป็นเอกราชของชาติไว้

พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของชาติในสมัยนั้นๆ มีความเข้มแข็ง มีความเสียสละเพื่อชาติ และได้ออกรบทัพจับศึกด้วยพระองค์เอง ได้มีชัยกลับมารักษาความเป็นเอกราชของชาติไว้ได้ ทำให้พวกเราเหล่าลูกไทยทั้งมวลยิ้มได้อย่างเบิกบาน และบอกกับใครๆได้อย่างไม่อายใครๆฉันเป็นคนไทย

คนไทยมีเสรีภาพสมบูรณ์ตามกฎหมายบนแผ่นดินไทย เอกราชของชาติไทยเป็นสิ่งที่เรา
สงวนนัก ใครจะมาเหยียบย่ำทำลายไม่ได้เป็นอันขาด

อันคนผู้อยู่ในแผ่นดินที่มีเอกราช ไม่เคยไปเที่ยวในประเทศที่ไม่มีเอกราช ย่อมไม่รู้จัก
ราคาของความเป็นเอกราช แต่ถ้าได้ไปเที่ยวในประเทศที่ต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชนชาติอื่น
แล้ว จะรู้สึกว่เอกราชเป็นลิ่งมีค่ามากเหลือเกิน เป็นลิ่งที่ควรสงวนไว้ด้วยชีวิตทีเดียว ขอให้
ลูกไทยทั้งผองจงคำนึงถึงเอกราชให้มาก และจงช่วยกันรักษาไว้ให้คงมีอยู่เสมอ

บทบาทของพุทธธรรมต่ออิสราภาพ

พระพุทธศาสนาเป็นมรดกทางใจของชาวไทย ชาติไทยเป็นชาติที่รักเสรีภาพ พระพุทธ
ศาสนาสอนให้คนไทยมีใจเป็นเสรี ยิ่งปฏิบัติตามพุทธศาสนามากเท่าใด เราก็จะเป็นเสรีมาก
ขึ้นเท่านั้น พุทธศาสนาจึงเหมาะสมแก่พวกเราชาวไทย

ชนชาติไทยในสมัยโบราณ เมื่อได้อพยพลงมาจากแผ่นดินตอนเหนือก็ตั้งเป็นหลักแหล่ง
บนแผ่นดินนี้ ต่อจากนั้นก็ได้รับเอาพุทธธรรมเป็นหลักรักษาใจ ประเทศไทยได้เจริญก้าวหน้า
มามากถึงขนาดนี้ได้ โดยอาศัยบารมีธรรมของพุทธศาสนาเป็นหลักส่งเสริม ในเวลาที่ประเทศ
ตกอยู่ใต้อันตรายล่อแหลมต่อการสูญเสียอิสรภาพ พุทธธรรมเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือไว้
เสมอมา พระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นประมุขของชาติ เป็นผู้มั่นอยู่ในพุทธศาสนา ทรงใช้หลักธรรมะ
สำหรับพระองค์ และนำมาใช้เป็นหลักปกครองบ้านเมือง อันตรายจะเกิดก็หายไปด้วยการ
ประพฤติธรรม ผู้มุ่งร้ายหมายขวัญก็ได้กลายมาเป็นมิตร ประเทศไทยรอดจากอันตรายมาได้

ส่วนประเทศเพื่อนบ้าน แม้จะนับถือพุทธศาสนาแบบเดียวกัน แต่ผู้นำของประเทศมิได้
ประพฤติธรรม มิได้นำศาสนามาใช้ให้เหมาะแก่กาลเวลา ปลอญใจไปตามอำนาจของกิเลส
ขาดการประมาณตน ประมาณท่าน ผลที่สุดตนก็ต้องพ่ายแพ้แก่ข้าศึก ต้องสูญเสียเอกราช
ไปอย่างน่าเสียดายยิ่ง เมื่อสูญเสียไปแล้วก็จะนำกลับคืนมา ย่อมเป็นการยาก เหมือนกระต่าย
ที่เข้าไปในปากงูเห่าแล้ว ยากนักที่จะหลุดออกมาได้ ถึงหลุดออกมาได้ก็บอบช้ำไปนาน ควร
ที่เรชาวไทยทั้งหลายพึงสำนึกและมองเห็นคุณค่าของพุทธธรรมอันทำให้ชาติก้าวหน้า

ขอให้พวกเราจงรักษาไว้เสมอด้วยชีวิต และมอบให้แก่ลูกหลานไว้รักษาต่อไป จนกว่า
ฟ้าดินจะสลายไปตามกฎของธรรมชาติ

มรดกทั้งสามประการนี้มีค่าเหลือจะนับ เราจะต้องมอบไว้ในมือของเด็กอันเป็นลูกหลาน
ของพวกเรา แต่เขาจะรับไว้ได้เรียบร้อยหรือไม่ ก็เป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคน ผู้เป็นพ่อแม่
ครูอาจารย์จะได้ช่วยกันสร้างเด็กให้เป็นคนดีของชาติต่อไป ชาติไทยของเรากำลังต้องการคนดี
มีศีลธรรม สำหรับช่วยกันสร้างชาติบ้านเมือง ให้ก้าวหน้าไปสู่ความรุ่งโรจน์

ต้นแบบแห่งความดี

เมื่อเราทราบว่าประเทศไทยกำลังต้องการคนดีมีศีลธรรม เพื่อช่วยกันนำชาติไปสู่ความ
เจริญแล้ว เป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนที่มีส่วนในการนำเด็ก จงช่วยกันกระทำความดีให้เด็ก
เห็นเป็นเยี่ยงอย่าง ให้เด็กจดจำแต่ภาพที่ควรจำ และจะเป็นประโยชน์แก่เขาในอนาคต อย่า
ได้กระทำการใดๆที่เป็นทางนำให้เด็กเดินไปในทางเสียเป็นอันขาด

ผู้รับหน้าที่สำคัญคนแรกคือพ่อแม่ เพราะพ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก ลูกได้อะไรจากพ่อแม่มากที่สุด ผู้ใดที่กำลังเตรียมเพื่อเป็นพ่อแม่ของคน ฟังทำตนให้เป็นพ่อแม่ที่ดี ทำหน้าที่ของตนให้เรียบร้อย ทำตนเป็นเยี่ยงอย่างแก่ลูกจริงๆ จงเลิกการตามใจตนเองให้หมด ให้เห็นว่าตนมีข้อผูกพันกับลูกแล้ว การกระทำของตนทุกอย่างเป็นภาพประทับใจของพวกเขา ลูกจึงควรใช้สติปัญญาในการกระทำเสมอเพื่อป้องกันมิให้ลูกได้พบได้เห็นในสิ่งที่ไม่ดี

พวกเด็กที่ถูกโลกตราหน้าว่าเป็นเด็กเกเร ประพฤติผิดตอฎหมายของบ้านเมือง ล้วนมาจากครอบครัวที่พ่อแม่เป็นคนไม่ดีเป็นส่วนมาก เช่นพ่อแม่เป็นคนชอบดื่มเป็นอาจิ้น แม่ในเวลาค่าคืนก็ยังดื่ม บางคราวได้ใช้ลูกให้ไปซื้อเหล้ามาให้ ถ้าลูกทำให้ไม่เป็นที่พอใจก็ดูว่าด่าตีจนลูกอยู่บ้านไม่ได้ เมื่อภายในบ้านขาดความรักความเมตตาเสียแล้ว เจ้าเด็กน้อยผู้ไม่ได้เกิดมาเพื่อจะกระทำความชั่ว ก็ต้องไปอยู่กับเพื่อนที่ชั่วมาก่อน นั่นคือเด็กแถวหน้าโรงเรียน เด็กพวกนั้นแม้จะเป็นเด็กเกเรกับคนอื่น ๆ แต่เขามีความรักกัน ในพวกเขาอาจตายแทนกันได้ ถึงคราวอดก็อดด้วยกัน คราวรวยก็กินกันใหญ่ ความเห็นอกเห็นใจกันมีมากมาย ความรักในหมู่เขาก็เกิดขึ้น แต่เขาขาดที่พึ่ง ขาดผู้จะบำรุงรักษา เขาไม่มีความรู้ว่าอันใดถูกอันใดผิด และผลที่สุดก็กลายเป็นเด็กเหลือขอ ทำสังคมให้เดือดร้อน...

นี่เป็นความผิดของใคร? พ่อแม่นั้นแหละเป็นผู้ทำผิดในเบื้องต้น จึงใคร่ตักเตือนแนะนำว่าผู้ใดเป็นพ่อแม่ของเด็ก ฟังเป็นพ่อแม่ที่มีศีลธรรมกันเถิด ถ้าท่านรักตัวท่าน รักวงศ์สกุล และรักประเทศชาติของท่านแล้ว ท่านจะต้องทำตนเป็นคนดีให้เป็นตัวอย่างแก่ลูกๆ เสมอ

เมื่อท่านได้ทำตนให้เป็นตัวอย่างอันดีแก่ลูกแล้ว สมมติว่าลูกของท่านไปทำอะไรผิดเข้า ท่านก็อาจตักเตือนได้ง่าย เพราะว่าตัวของพ่อแม่มิได้ทำอย่างที่ถูกได้กระทำ "เราจะสอนผู้อื่น

ด้วยเรื่องใด ควรจะหาเรื่องนั้นให้ได้เสียก่อน จะเป็นนักสอนที่ไม่ยุ่งเหยิง' การสอนของพ่อแม่ในเรื่องที่พ่อแม่ได้เลิกละแล้วเป็นการสอนที่มีค่ามาก

มีพ่อแม่เป็นจำนวนมากที่ยังเป็นคนเห็นแก่ตัว แต่ไม่เห็นแก่ลูกๆ เช่นพ่อแม่เป็นคนมีเงิน มีอำนาจ สามารถจะใช้เงินและอำนาจได้ตามชอบใจ มักจะไล่ไปตามความอยาก เป็นคนมีเมียมมาก ที่เรียกกันว่ามีเมียน้อย เมื่อมีเมียน้อยก็สร้างความบาดหมางระหว่างเมียหลวงครอบครัวแบ่งเป็นสองพวกคือ พวกน้อยกับพวกหลวง ทั้งสองพวกก็ตั้งป้อมเข้าต่อสู้กัน พ่อจะดุจะว่าก็เกรงใจ ยิ่งเป็นคนตกอยู่ในเกมราคะด้วยแล้วก็หมดทางสู้ ผลที่สุดบ้านแตกเลย

เคยเห็นมามากมายแล้ว สกุลได้มีพ่อบ้านเป็นคนมักมากในทางกาม สกุลนั้นไม่ก้าวหน้า ความลุ่มจมกำลังเข้ามาสู่ประตูบ้านเขาแล้ว ท่านที่มีลูกมีเมียแล้วพึงระวังให้มาก แม่บ้านที่ชอบเที่ยว ชอบเล่นไฟ มักนำความยุ่งยากมาสู่ครอบครัวเสมอ เพราะบ้านเป็นบ้านได้ก็เพราะมีแม่บ้าน ถ้าขาดแม่บ้านเสียแล้วความเป็นบ้านก็หายไป ภาระภายในบ้านเป็นงานของแม่บ้านโดยเฉพาะ พ่อบ้านเป็นแต่เพียงผู้ช่วย ฉะนั้นแม่บ้านจึงควรรักษาและทำหน้าที่อย่างกวัดขันอย่าทิ้งงานในหน้าที่ไปหาความสนุกในทางเหลวไหลเป็นอันขาด

ระบบของสังคมเดี่ยวนั้นแปรเปลี่ยนไปมาก เมื่อก่อนหญิงไทยเป็นคนอยู่กับบ้านกับเรือน แต่เดี๋ยวนี้นักหญิงได้รับการศึกษาและอยากจะเป็นอะไรๆอย่างก็ผู้ชายเขาเป็นกัน ผู้หญิงจึงไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น ภาระในบ้านก็ถูกทอดทิ้ง แม้มีลูกก็ปล่อยไว้ให้คนอื่นดูแลแทน ไม่ค่อยจะได้ยุ่งกับลูกมากนัก การที่เป็นเช่นนี้ทำให้ความสนิทสนมในครอบครัวจืดจางไป ช้ำร้ายไปกว่านั้น แม่หญิงเดี่ยวนี้นักจะเอาอย่างฝรั่งมากขึ้น หญิงไทยที่สงบเสงี่ยมหมกในสมัยก่อนโน้น กลายมาเป็นหญิงบนจอภาพยนตร์ของฝรั่งมากขึ้น ชอบดื่มเหล้า ชอบเต้นรำ

แปลกๆ อันเป็นการฟังเพื่อไม่เข้าเรื่อง เรื่องการสมาคมชนิดฟังเพื่อนี้ก็ให้ประโยชน์น้อย แต่เปิดช่องให้ผีเข้าสิงใจ และเกิดอะไรตามมามากหลายประการ สุภาพสตรีที่มีใจสูงควรหลีกเลี่ยงไกลจากสังคมประเภทนั้น บุญตายายของพวกเราท่านรักษากันเมืองให้พวกเราอยู่กันได้ อย่างสบาย โดยมีต้องหัดกินเหล้า หัดเดินรำแต่ประการใดเลย การเอาอย่างเขาถ้าเอาแต่สิ่งที่ดีๆ ค่อยดีหน่อย ถ้าไปเที่ยวเอาแบบพอกพูนกิเลสก็ไม่เห็นเป็นสาระ ควรที่พ่อไทยแม่ไทย ทั้งหลายพึงพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านไทยต่อไป ให้นึกไว้เสมอว่าลูกของท่านคืออนาคตของบ้านเมืองที่ท่านรักนั่นเอง

ผู้นำทางวิญญาณ

ครูผู้สอนวิชาให้แก่เด็กๆ ที่โรงเรียน เป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างและทำลายเด็กๆ ของชาติไทย เพราะครูเป็นผู้นำของเด็กๆ เป็นผู้ที่ได้ก้มมองด้วยความพอใจเลื่อมใส ถ้าครูเป็นผู้รู้จักหน้าที่ของครู ว่าตนเป็นผู้นำทางวิญญาณของเด็ก เป็นผู้ทำงานยกระดับของจิตใจเด็ก ให้สูงขึ้นเป็นผู้เดินไปข้างหน้า อันคนเดินหน้าคือคนนำทาง ถ้านำไปถูกต้องก็เรียบร้อย ถ้านำไปผิดก็ก่อให้เกิดความเสียหายมาก

ท่านที่เรียกตนเองว่าครูทั้งหลาย ขอให้วางตนให้เหมาะสมแก่ความเป็นครูอย่างแท้จริง ครูต้องเป็นคนบริสุทธิ์สะอาดด้วยกายวาจาใจ ครูต้องมีความเมตตากรุณาต่อศิษย์เสมอ มีความปรารถนาดีต่อศิษย์ ต้องการให้ศิษย์เป็นคนก้าวหน้าในการศึกษาเล่าเรียน ครูต้องรักงานที่เป็นหน้าที่ของตน ทำงานให้เป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ เป็นครูไม่เพียงแต่ในชั้นเรียนเท่านั้น

แต่ต้องเป็นครูทุกขณะทุกหนทุกแห่ง เป็นผู้ที่มิติษย์มองแล้วสบายใจว่าตนมีครูที่น่ารักนับถืออย่างแท้จริง

ความเลื่อมใสทางใจของเยาวชนในสมัยนี้ เป็นผลที่มาจากการไม่เอาใจใส่ของครูอยู่มาก แทนที่จะเป็นครูกันอย่างครูแท้ แต่มาเป็นครูแบบคนแจวเรือจ้างเสียหมด วิทยานของครูหายไปด้วยอำนาจของเงินตรา คนที่ทำงานเพื่อเงินเป็นคนชั้นลูกจ้าง แต่คนที่ทำงานโดยมิได้เห็นแก่เงินเป็นคนชั้นนำ ขอให้ครูมาเป็นคนชั้นนำกันเถิด อย่าเป็นชนชั้นลูกจ้างกันเลย ขอให้ครูได้สนใจในการสอนการฝึกฝนศิษย์ของตนให้เป็นคนดีจริงๆ เพราะศิษย์ที่ดีนั้นเป็นเกียรติเป็นศรีของครู แต่ศิษย์ชั่วเป็นประกาศนียบัตรที่แสดงถึงภาวะของครูเป็นอย่างดี ในสมัยนี้เมืองไทยกำลังต้องการครูประเภทครูแท้ จะได้ช่วยกันอบรมเยาวชนของชาติให้เป็นกำลังของบ้านเมืองต่อไปในกาลข้างหน้า จึงขอให้คุณครูทั้งหลายจงได้สำนึกถึงหน้าที่ และทำงานของครูให้เต็มกำลังกันเถิด

อีกผู้หนึ่งซึ่งมีส่วนสำคัญในการสร้างเด็กของชาติให้เป็นคนดีคือนักบวชในศาสนา โดยเฉพาะในเมืองไทยเราก็ได้แก่พระภิกษุนี้เอง ในสมัยโบราณพระภิกษุเป็นครูของเด็กและของผู้ใหญ่ พระทำหน้าที่สอนหนังสือแก่เยาวชนของชาติ สมัยนั้นโรงเรียนกับที่อยู่ของพระอยู่ด้วยกัน เด็กจากทุกสกุลไปหาพระที่วัดเพื่อเรียนหนังสือ ส่วนมากก็ไปอยู่กินนอนกับพระ ท่านได้สอนหนังสือและอบรมจิตใจให้เป็นคนดีมีประโยชน์

คนสำคัญของชาติในสมัยก่อนก็ล้วนสำเร็จการศึกษามาจากวัดทั้งสิ้น จึงปรากฏว่าท่านเหล่านั้นเป็นคนดีมีศีลธรรม ได้ช่วยประเทศชาติให้ก้าวหน้ามาจนถึงพวกเราในสมัยนี้ ครั้นพอบ้านเมืองเจริญขึ้น ทางฝ่ายบ้านเมืองเริ่มจัดการศึกษาแผนใหม่ มีการสอนหลายวิชา หลาย

สาขา ในสมัยแรกเริ่มก็ได้อาศัยพระเป็นครูสอนก่อน และค่อยปลดออกตามลำดับ จนกระทั่ง
ทุกวันนี้พระไม่มีสอนในโรงเรียนแล้ว น่าเสียดายที่งานอันสำคัญนี้หลุดไปจากมือของพระ ผล
ที่เกิดขึ้นก็คือความเสื่อมโทรมทางด้านจิตใจ คนเริ่มท่างศาสนา เห็นพระสงฆ์เป็นคนล้าสมัย
ไม่เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง ความดีที่พระเคยทำไว้ก็พลอยหายไปด้วย แต่พวกพระเราจะ
ไปโทษใครอื่นก็ไม่ได้ นอกจากพวกเราเองขาดความก้าวหน้าขาดความกระตือรือร้นในด้านงาน
อันเป็นประโยชน์ต่อสังคม จะว่าเมื่อโลก จะไปสู่พระนิพพานก็ไม่ใช่ กลายเป็นคนลังเลไม่รู้
ว่าจะไปข้างไหนดี ทำให้คนสมัยใหม่มองพระในแง่ไม่งามนัก จึงเป็นการสมควรแก่เวลาแล้ว
ที่พวกพระเราควรจะต้องตัวกันเสียที ใครจะไปนิพพานก็ขอให้ชะมัดเขม้นไปกันจริงๆ ให้ชาว
โลกได้เห็นพระอรหันต์กันบ้าง

ส่วนพวกที่ยังไม่ยอมไป อยากเป็นแบบพระโพธิสัตว์ผู้ช่วยชาวโลกให้รอดพ้น ก็จงหัน
เข้ามาทำหน้าที่ช่วยชาวโลกกันอย่างจริงๆ เวลานี้รัฐบาลกำลังขาดเงินสำหรับบำรุงการศึกษา
ขาดสถานที่สำหรับเด็กได้ศึกษา ถ้าพวกพระเราเริ่มเข้าจัดการศึกษาภายในวัดให้ดีขึ้น ใน
ขั้นต้นเอาเพียงชั้นประถมสักก่อน ซึ่งไม่ยากนัก พอจักทำได้ พร้อมกันนั้นเราก็สร้างครูพระไป
ด้วยในตัว ในระยะไม่กี่ปีเด็กๆของชาติก็จะเป็นคนดีมีศีลธรรม และเดินทางที่ถูกที่ชอบกัน
มากขึ้น ถ้าหากไม่สามารถทำอย่างนั้นได้ ก็ควรสนใจในสิ่งที่ตนพอจะกระทำกันได้ เช่น การ
สอนศาสนาแก่เด็กๆชาวบ้านที่อยู่ใกล้วัดที่ตนอยู่ ไม่ใช่สอนแต่คนแก่อย่างเดียว เพราะคนแก่
ไม่เท่าใดก็ตายไป แต่เด็กเหล่านั้นยังจะอยู่ในโลกอีกนาน ควรหาทางให้เด็กได้เป็นคนฉลาด
และมีปัญญารักษาดำรงรอด และถ้ายังไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นตรงไหนดี ขอให้เริ่มเถิด งานที่เราจะทำจะ
สอนเราเอง และสามารถจัดงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและก้าวหน้าได้

สมัยนี้เป็นสมัยที่ชาติประเทศกำลังเรียกร้องศีลธรรม และเรียกร้องให้มีคนดีมาช่วยกันทำให้ประเทศไทยก้าวหน้า คนดีย่อมเกิดจากการกระทำของพวกเขาทุกคนที่มีส่วนสร้างเสริมความดี ถ้าหากว่าเราไม่ช่วยกันทำความดีให้เป็นตัวอย่างให้เด็กๆ เห็นความดีไว้เสมอๆ แล้วความชั่วอันมีอยู่อย่างมากมายนั้นก็จะเข้าไปอยู่ในใจของเด็ก อาจทำให้เด็กเป็นคนเสียได้ในภายหน้า เราผู้ใหญ่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้ จึงเป็นการสมควรที่เราจะต้องร่วมมือกันปรับปรุงแก้ไข ให้ถือว่างานปรับปรุงเด็กเป็นงานริบด่วนที่ทุกคนจะต้องช่วยกันทำ

การชักช้าหรือไม่เอาใจใส่ในการปรับปรุงเด็กให้ดีงาม เป็นความชักช้าที่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ประเทศชาติในอนาคต ขณะนี้บ้านเมืองเป็นของพวกเขาทุกคนแล้ว ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ แต่ถ้าเจ้าของประเทศเป็นคนโง่เง่าๆ มีความประพฤติไม่ดีงาม ประเทศชาติจะก้าวไปไม่ได้ ขอให้เราผู้ใหญ่ทั้งหลายจงสำนึกในความจริงข้อนี้ และนึกต่อไปว่าไม่กี่ปวันเราก็ตาย เด็กจะอยู่ต่อไป จงช่วยกันทำให้เขาอยู่อย่างคนดี อย่างคนฉลาด อย่างคนก้าวหน้า และเสียสละเพื่อส่วนรวมกันเถิด

...เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า
ผู้ใหญ่ในวันนี้คือแบบอย่างของเด็กในวันหน้า
ประเทศจะเสื่อมหรือเจริญอยู่ที่เด็กของชาติ
เด็กของชาติขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่เช่นพ่อแม่วันนี
พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระภิกษุสงฆ์ จึงควรตื่นตัว
ปลุกย้อมจิตใจของเด็กให้ดีงามตามหลักศาสนาเถิด...



ศิลปะแห่งความเมตตา

แม่...ถ้าไปยุ่งกับงานนอกบ้านมากเกินไปจนเสียงานภายในครอบครัว...ก็ไม่ถูกต้อง
งานสังคมสงเคราะห์ที่ถูกต้องคือ ต้องสงเคราะห์คนในครอบครัวเสียก่อน สงเคราะห์ลูก
ให้เกิดคุณธรรม ด้วยการประพฤติดี ประพฤติชอบ อย่างนี้เป็นงานที่เราต้องเอาใจใส่ก่อน

ช่วงทศกัณฐ์ ๗๗

ธรรมาครองเรือน

เรื่อง

เรื่องของชีวิต

หลวงสมมติ จักพาไปทุกซดลออกไป

ท่านทั้งหลาย...

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบเรียบร้อย ตั้งอกตั้งใจฟังให้ดี เพื่อให้ได้ผลประโยชน์เกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ที่ ๓ นับตั้งแต่วันเข้าพรรษามา เราทั้งหลายก็เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธได้มีความตั้งใจเป็นพิเศษในวันเข้าพรรษาว่าจะกระทำจิตอันดีงาม อันจะเป็นเครื่องยกระดับจิตใจของเราให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน และเมื่อมีการอธิษฐานว่าจะกระทำความดีตามแนวทางของพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ได้พยายามปฏิบัติโดยดีตลอดมา โดยเฉพาะการศึกษาในข้อธรรมะ อันเป็นแนวทางของชีวิตในฤดูเข้าพรรษานี้ ต่างคนต่างจะมักเขม้น มีความสนใจที่จะศึกษาเป็นพิเศษ ด้วยการอ่านหนังสือบ้าง ด้วยการคิดค้นของตนเองบ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้นบ้าง แต่ว่าเรื่องคิดค้นนั้น ต้องอาศัยพื้นฐานการอ่านการฟังก่อน ถ้าไม่มีการอ่านการฟังจากตำรา เราจะทำคิดค้นย่อมเป็นการลำบาก เพราะไม่มีความรู้เบื้องต้นเพียงพอ ปัญญาชั้นสูงต้องอาศัยปัญญาชั้นต่ำ

แม้พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายที่ได้ตรัสรู้สัจธรรม แล้วพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนก็เพราะได้อาศัยปัญญาชั้นต้นๆ ที่ได้ทรงศึกษามาก่อนจากฤาษีซึ่งมีอยู่ในสมัยนั้น แต่ทรงเห็นว่าแนวทางทั้งหมดที่ได้พบมา ยังไม่เป็นทางที่จะทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริง พระองค์จึงได้ตั้งต้นก้าวหน้าศึกษาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง จนกระทั่งสำเร็จพระโพธิญาณ ได้นามว่าเป็นพุทธ แปลว่า ผู้ตื่น ผู้เบิกบานแจ่มใส

ศึกษาระยะตามความเป็นจริง

ท่านทั้งหลายในสมัยนี้ก็เช่นเดียวกัน เมื่อจะก้าวหน้าในธรรมะก็ต้องศึกษาด้วยการฟัง ด้วยการอ่านบ้าง จากนั้นก็นำความรู้ที่ได้ได้มาจากเบื้องต้นนี้ไปช่วยในการศึกษา ประสบการณ์ อันเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเราแต่ละคนนั้น ย่อมมีเรื่องมากมายหลายประการสิ่งที่ผ่านมา ในชีวิตนั้นย่อมมีทั้งดีทั้งชั่ว ทั้งสุขทั้งทุกข์ มีเรื่องทั้งดีใจทั้งเสียใจสลับสับเปลี่ยนกันอยู่ตลอดเวลา ในบางวันเราก็มีเรื่องยุ่ง แต่บางวันก็มีเรื่องสงบ มีจิตใจแจ่มใส เวลาใดมีเรื่องยุ่ง เราก็ ยุ่งร้อนอกร้อนใจตามเรื่องนั้นๆ เวลาใดมีเรื่องไม่ยุ่งเราก็อยู่ในสภาพที่สงบ แต่เมื่อสิ่งนั้นได้ ผ่านพ้นไปแล้ว เราไม่ได้เอามาคิดมาแยกเพื่อศึกษาหาเหตุของมันให้เข้าใจตามความเป็นจริง ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรานั้น มันคืออะไร? มันตั้งต้นจากอะไรจึงทำให้เราสุข เราทุกข์ โดยมากมักจะขาดการค้นคว้ามาให้เข้าใจแจ่มแจ้งในเรื่องอย่างนี้ เมื่อไม่มีการศึกษาค้นคว้า หาสาเหตุดังกล่าว เราก็ไม่มีปัญญาในเรื่องนั้น ความรู้เดิมมีเท่าใด ในด้านเกี่ยวกับชีวิตก็มีอยู่ แต่เพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรใหม่เกิดขึ้น

ในทางพระพุทธศาสนาท่านจึงสอนให้เราเจริญเรียกว่าภาวนา การเจริญภาวนาก็คือ การคิดตีปัญหาชีวิตของเราโดยเฉพาะในด้านที่เรียกว่าวิปัสสนาภาวนา การวิปัสสนาภาวนานั้น ไม่ใช่ไปนั่งหลับหูหลับตาอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งตลอดเวลา แต่เราจะต้องสนใจถึงปัญหาต่างๆ อันเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เวลาใดเราได้รับความเพลิดเพลิน เราก็ได้คิดว่าทำไมเราจึงได้รับความเพลิดเพลินจากสิ่งนั้นอะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัย ให้เกิดความเพลิดเพลิน เวลาใดใจเราเป็นทุกข์ มีความเดือดร้อน เราก็ต้องศึกษาว่าอะไรเป็นเหตุ เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อนแบบนี้ขึ้นมาในชีวิตของเรา

ชีวิตเป็นของสมมติ

ปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเรานั้น เริ่มต้นเราต้องเรียนเรื่องเกี่ยวกับตัวของเราเองก่อน ตัวเรานี้คืออะไร เราเรียกกันโดยสมมติว่าเป็นบุคคล เป็นหญิง เป็นชาย เป็นนั่นเป็นนี่ คำพูดคำนี้ในภาษาธรรมะ ทางพระพุทธศาสนาเราถือว่าเป็นเรื่องสมมติ "ในเรื่องของโลกนั้นมันมีอยู่สองเรื่อง คือเรื่องสมมติอย่างหนึ่ง เรื่องจริงอย่างหนึ่ง เราจะต้องรู้ว่าอะไรเป็นเรื่องสมมติ อะไรเป็นเรื่องจริง เพราะความไม่เข้าใจชัดในเรื่องนี้ เราจึงเกิดความหลงใหล มัวเมา ยุ่งยากด้วยประการต่างๆเกี่ยวกับชีวิต

เช่นว่าสิ่งที่เป็นความสมมติเกิดขึ้น เราก็ถือว่าเป็นเรื่องจริงจัง เข้าไปยึดถือเรื่องนั้นอย่างรุนแรง จนกระทั่งไม่สบายใจ ความไม่สบายใจนั้นเกิดขึ้นจากความยึดความติดกับในเรื่องนั้น ทั้งๆที่ความจริงเรื่องนั้นไม่มีอะไร มันเป็นแต่เรื่องสมมติกันขึ้นมาเท่านั้นเอง แต่ว่าเรายึดเกินไปในเรื่องที่เป็นตัวสมมตินั้น ก็เกิดมีปัญหา มีความร้อนอกร้อนใจ

ทีนี้ถ้าเรามาศึกษาทำความเข้าใจให้รู้เสียว่า ตัวอะไรเป็นตัวสมมติ อะไรเป็นตัวแท้ อะไรเป็นตัวจริง เราก็จะได้รู้ในสิ่งนั้นขึ้นมา

อย่ายึดติดในเรื่องสมมติ

เรื่องสมมตินั้นที่เราเรียกกันอยู่ เช่นว่าคนนั้นคนนี้ชื่อนายแก้ว นายขวัญ นายจันทร์ นายดี นี่ก็เป็นเรื่องความสมมติ ที่ตั้งขึ้นเพื่อให้เรียกขานกันให้เข้าใจ เมื่อเขาเรียกเรา ก็ขานเพราะเขาสมมติกันอย่างนั้น เวลาเป็นเด็กชาย เขาสมมติให้ชื่อว่าหนูต๋อง หนูตึง อะไรต่างๆ

ร้อนหายไป มันกลายเป็นผล...กลายเป็นผลคือกรรมที่จะสนองต่อไป เรียกว่ามีเวรกรรมต่อบุคคลนั้น ให้เกิดการแก้แค้นชิงชังกันไป ก็เพราะไม่เข้าใจกันในเรื่องอย่างนี้ จึงได้ไปก่อเรื่องราวต่างๆ

แต่ถ้าเรามาคิดว่า อ้อ นี่มันเรื่องสมมติ...เรื่องหัวโขนสวมให้เราชั่วคราวชั่วคราวเหมือนกับตัวโขนที่แสดงในโรงโขน เขาให้เป็นตัวพระราม พระลักษมณ์ เป็นตัวทศกัณฐ์ หนุมาน ถึงคนทั้งหลายออกไปเต้น ร้องเจี๊ยกจ๊ากกันไปตามเรื่องนั้น เป็นเรื่องสมมติ ทำให้คนดูรำเริงแจ่มใส ทีนี้ถ้าหากคนนั้นนึกว่ากูเป็นพระรามอยู่ตลอดเวลา มันก็ยุ่งใจเท่านั้นเอง เป็นความทุกข์ แต่ถ้ารู้ว่า อ้อ นี่เขาสวมให้โดยสมมติเท่านั้นเอง เป็นตัวนั้นตัวนี้ สมมติเฉพาะกาลเฉพาะเวลา ไม่ใช่เรื่องสมมติตลอดไป พอกลับเข้าหลังโรงเท่านั้นเองความสมมติมันก็หายไป แล้ว ไม่มีเรื่องอะไร

ที่นี้ด้านคนดูก็เหมือนกัน ดูแล้วติดในเรื่องสมมติเอาจริงเอาจัง ถ้าหากพระเอกถูกจับฆ่าก็น้ำตาไหลทีเดียว...ร้องไห้ร้องห่ม ทำไมจึงได้ร้องไห้ร้องห่ม ก็เพราะว่าใจของเราปล่อยไปกับอารมณ์นั้นๆ ถ้าว่าเป็นเรื่องจริงจัง เช่นว่าถูกเมียย่นตี ก็สงสารตัวคนที่ถูกเมียย่น อารมณ์มันไปกัน อารมณ์เช่นนี้เกิดขึ้นเพราะติดสมมติติดในเรื่องสมมติ เวลานั้นดู ไม่ได้คิดว่าเรื่องเล่นๆ เรื่องหลอก เขาแสดงให้เราดูเอาสตางค์เราชั่วคราวชั่วคราว ถ้าเราดูด้วยความมีปัญญา ดูด้วยสติสัมปชัญญะ เราก็ดูเฉยๆ ไม่มีสนุกสนานรำเริงกับสิ่งนั้น ไม่ได้เสียใจกับสิ่งนั้น แต่ว่าคนที่ดูในรูปนี้ก็ไม่ได้ดูบ่อยๆอีก ดูสักครั้งหนึ่งแล้วก็รู้ว่า อ้อ...โขนแสดงอย่างนั้น มโนห์ราแสดงอย่างนี้ อะไรแสดงอย่างนั้น ก็หมดเรื่องพอรู้ว่า อ้อ มันเท่านั้นเอง ไม่ต้องไปดูบ่อยๆ

คนที่ต้องไปดูบ่อยๆนั้นก็เพราะว่ามันยังไม่มีปัญญา ยังติดในเรื่องสมมติอยู่ ยังคิดอยู่
ว่า เออตอนนั้นมันต่อไปมันจะว่อย่างไร มีใครจะไปช่วย พระเอกมันถูกผู้ร้ายจับไปนั้นมันจะ
ปล่อยเมื่อไร มีใครจะไปช่วย คนนั้นจะไปช่วยไหมเรามันคิดผ่านไปกับเรื่องที่เขาแสดง เรื่องที่
เขาแต่งขึ้น เพราะฉะนั้นหนังละครนี้จึงเอาสตางค์จากคนดูได้ตลอดไป เพราะคนดูไปติดเรื่อง
สมมติอย่างนี้เอง

ศึกษาธรรมะจากเรื่องสมมติ

แต่ถ้าหากว่าเราเป็นนักธรรมะ เรารู้ว่า อ้อ...มันเป็นเรื่องสมมติเท่านั้นเอง ดูโทรทัศน์ก็
เหมือนกัน ฟังบทละครทางวิทยุอะไรก็ฟังดูให้รู้ว่า มันเป็นเรื่องสมมติ ดูซิ ลูกไม้ที่มนุษย์
เขาแต่งขึ้นนี้มันเป็นอย่างไร แล้วเราศึกษากิเลสในเรื่องนั้นๆ เช่น การศึกษาความเมตตาจาก
ตัวละคร ศึกษาเรื่องริษยาจากตัวละครที่เขาแสดง ดูเพื่อให้เราเกิดปัญญา เราคิดไปนึกไป
ในเรื่องที่เขาแสดงนั้น เช่นว่า เขาแสดงริษยาตาร้อน เรารู้ว่านี่แหละโลกมันฉิบหายก็เพราะ
ความริษยากันนี้เอง ไม่ยอมกัน ไม่ยอมให้ดีกว่า ใครได้ดิบได้ดี มั่งมีศรีสุขก็คอยตัดรอนกัน
คอยทำลายกันด้วยประการต่างๆ มันจึงเดือดร้อน

"อะระติ โลกนาสิกา" พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า "โลกฉิบหายเพราะความริษยากัน"
อย่างนี้เอง หรือว่าเราดูตอนที่เขาแสดงความเมตตาต่อกัน มีการช่วยเหลือกัน ช่วยสงเคราะห์
กันด้วยเครื่องปัจจัยสี่อันมนุษย์จะพึงใช้สอยประจำวัน เราเห็นเช่นนั้น แล้วก็มองเห็นว่า อ้อ
เป็นความสบาย ผู้ให้ก็สบายใจ ผู้รับก็สบายใจ ไม่มีใครเดือดร้อนจากการกระทำแบบนี้

'โลโกปัตถัมภิกา เมตตา' เมตตาที่คำจุนโลก รักษาโลกเราอยู่ได้ด้วยความสงบ ก็เพราะมนุษย์ทั้งหลายหันหน้าเข้าหากัน มองกันด้วยน้ำใจที่ประกอบด้วยความเมตตา เราก็ควรจะคิดว่า เราจะต้องทำตนเป็นคนเมตตา ไปไหนเราจะไปด้วยความเมตตา ยืน เดิน นั่ง นอนด้วยความเมตตา ถ้าไปพบปะใครผู้ใดเข้าเราก็จะต้องคิดว่า เออ...ให้คนนั้นเป็นสุขๆเถิด ขอให้คนนั้นมีความสุข เจริญ มีความก้าวหน้าเถิด ถ้าเห็นใครร่ำรวยได้ลาภได้ผลในเรื่องการทำการ ทำกิน มีความก้าวหน้า เราเห็นก็พลอยยินดีอนุโมทนา แล้วก็นึกอวยพรว่า ขอให้เขายิ่งๆขึ้นไปเถิด สิ่งทั้งหลายมันเกิดขึ้นจากกรรมของสัตว์ เขาทำกรรมดี เขามีความขยันขันแข็ง เขามีความอดทน เขารักงาน เขารู้จักเก็บหอมรอมริบ เขาจึงได้ตั้งเนื้อตั้งตัวเป็นหลักเป็นฐาน ขอให้เขาเจริญต่อไปเถิด โลกนี้ถ้ามีคนอย่างนี้มาก โลกมันก็จะไม่ร้อนแรงเกินไป เรานึกในเรื่องอย่างนี้ใจก็สบาย ไม่มีอะไรเป็นเรื่องกระทบกระเทือนใจ

สิ่งเหล่านี้เราได้จากตัว จากเรื่องที่เราดูด้วยปัญญา เป็นการดูเพื่อศึกษาแล้วความหลง ไม่มี ความมัวเมาในสิ่งนั้นไม่มี ความพลอยขัดเคืองไปกับเรื่องที่เขาแสดง ใจเราวางเฉยเป็นกลาง เพราะดูด้วยปัญญา อย่างนี้เขาก็เรียกว่าจิตมันก็ว่างเหมือนกันตามที่เรียกว่าจิตว่าง มันว่างจากกิเลส เครื่องรบกวนจิตใจ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาทำให้ใจเราขุ่นมัว ให้ใจเราเศร้าหมอง ดูไปก็ยิ่งได้ คือกำไรแก่ชีวิต ได้ปัญญา ได้ความรู้ ได้ความฉลาด มันเป็นการดูในทางที่ชอบที่ควร

นอกจากนั้นแม้เรื่องที่เราได้ประสบพบเห็น ข่าวสารการบ้านเมืองที่เราได้อ่านมาจากหน้าหนังสือพิมพ์ ถ้าอ่านอย่างนักธรรมะเราก็ใช้ปัญญาอ่าน อ่านแล้วเราก็คิดว่าทำไมเป็นอย่างนี้ ทำไมมันจึงรบกัน ทำไมมันจึงฆ่ากัน เราศึกษาว่าอะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัยกิเลสตัวไหน

มาบงการให้มนุษย์ซึ่งมีจิตใจที่ควรอยู่ในสภาพสูงส่ง แต่ลดชีวิตลงมาเหมือนกับวัวควายช้าง ม้า พอเห็นหน้าเขาก็ยิ่งเขี้ยวเข้าหากัน แล้วก็ขวิดกัน กัดกัน ดุมันน่าทุเรศเหลือเกิน เราก็มองเห็นว่าเจ้าตัวกิเลสตัวนี้สำคัญ ตัวไหนตัวโกรธ ตัวหลง ตัววิยาตัวพยาบาท หรือบางทีก็เรียกว่า ตัวมานะ...ถือตัว อันเป็นตัวการสำคัญ ไม่ยอมใคร ชำมันก็หนึ่งเหมือนกัน เลยเกิดการรบราฆ่าฟันกัน "ไม่รู้จักยอมก็เพราะความยึดถือเกินไป" ในเรื่องอันไม่ควรจะยึดถือนี้เอง ญาติโยมทั้งหลายจึงควรจะได้เข้าใจไว้ว่า อะไรเป็นเรื่องนั้นให้มันมากเกินไปติดไว้นิดๆ หน่อยๆ เพื่อจะใช้สอยตามหน้าที่ แต่ว่าใช้สอยด้วยปัญญาก็ไม่ยุ่ง นี่ประการหนึ่ง

ธรรมที่เป็นสัจจะ

ที่นี้ส่วนที่เป็นสัจจะเป็นความจริงนั้นได้แก่อะไร ก็ได้แก่ธรรมะบางประเภท ธรรมะที่พูดว่าบางประเภท เพราะว่าธรรมะไม่ใช่เป็นเรื่องสัจจะเสมอไป อาจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ธรรมดา หลักศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี หรืออะไรอื่นๆที่เราเรียกว่าเป็นธรรมะทั้งนั้น แต่ธรรมะที่เป็นสัจจะเป็นความจริงเท่านั้น มันมีอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างอื่น มันก็เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดไป

ดังที่กล่าวไว้ในพระสูตรโดยเฉพาะคือธรรมนิยามสูตร ท่านนำไปสวดในเวลาที่มีงานศพต่างๆ ความจริงสิ่งที่นำไปสวดนั้นมีค่าเหลือเกิน มีค่ามาก แต่เราผู้ฟังไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่าพระท่านสวดเรื่องอะไร เช่น สูตรที่กล่าวถึงความจริงแท้ของธรรมะ เช่น ถ้าขึ้นต้นว่า อุปปาทวา ภิกขเว ตะถาคะตานิ บอกว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ตถาคตจะเกิดขึ้นก็ตาม สิ่งที่

เรียกว่าธรรมดา ธรรมดา ธรรมวินัย มันคงอยู่อย่างนั้นตลอดเวลา ไม่กลับกลายเป็นอื่น
สิ่งนั้นได้แก่อะไร คือสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง สิ่งทั้งหลายเป็นทุกข์ สิ่งทั้งหลายไม่ใช่ตัวตน อันนี้
เป็นสัจจะ เป็นความจริง นี่ชุดหนึ่ง เรียกว่าความจริงสามเรื่อง ความไม่เที่ยง ความเป็น
ทุกข์ เป็นอนัตตา ชุดนี้จริงแท้ มีจริงอยู่ตลอดเวลาในที่ต่างๆ เราจะรู้ก็ตามไม่รู้ก็ตาม สิ่งนั้น
ไม่เข้าใครออกใคร คงจริงอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป อันนี้ชุดหนึ่ง

ความจริงอันประเสริฐ ๔ ประการ

นี่ความจริงอีกชุดหนึ่งมีอยู่สี่เรื่อง ที่เราเรียกกันว่า "อริยสัจ" เป็นความจริงแท้ เป็น
ความจริงที่ประเสริฐ ถ้าบุคคลใดมองเห็นสิ่งเหล่านี้ถูกต้องด้วยปัญญา เข้าใจตามความเป็น
จริงแล้ว ก็ย่อมจะหายหลง หายตื่น หายมัวเมา หายประมาณ ในเรื่องอะไรต่างๆ

ความจริง ๔ ประการชุดนี้เขาเรียกว่า ความจริงเรื่องความทุกข์ ความจริงเหตุจะทำให้
เกิดทุกข์ ความจริงคือการดับทุกข์ได้ ความจริงคือแนวทางข้อปฏิบัติอันจะให้ถึงซึ่งความดับ
ทุกข์ อันนี้เป็นสัจจะ เป็นตัวจริงตัวแท้ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายได้ทรงค้นพบ
ด้วยพระองค์ แล้วใช้ทดสอบในชีวิตของพระองค์เองด้วย พระองค์ได้ค้นพบเป็นตัวอย่าง มี
ความเบิกบานแจ่มใสอยู่ในโลกอันยุ่ง ไม่ยุ่งอยู่ในโลกที่ร้อนแต่ก็ไม่ร้อน อยู่ในโลกที่วุ่นวาย
แต่ก็ไม่มีควมวุ่นวาย

คราวหนึ่งพราหมณ์ไปถามพระองค์ว่า พระองค์บรรทมหลับสบายดีหรือ พระองค์บอก
ว่า เราเป็นคนหนึ่งในโลกที่นอนหลับสบาย เพราะไม่ต้องกังวล วัวจะหาย ควายจะสูญ เรื่อง

หลานเรื่องลูก เรื่องบ้าน เรื่องเรือน เรื่องข้าวกล้าในนา หรือเรื่องนี้ จึงไม่มีความกังวลห่วงใย
อิสระ กินได้นอนหลับเป็นสุข พราหมณ์นั้นบอกว่าข้าพระองค์นอนไม่หลับแล้วก็ไม่มีความสุข
พระองค์ก็ถามว่าเพราะอะไร? พราหมณ์นั้นบอกว่ามีความห่วงใยถึงวัวอยู่ในทุ่ง ฤดูนี้ฝนมัน
จะตก กลัวคนต้อนวัวจะข้ามผิวดิน วัวมันจะล่อยน้ำไปตามกระแสของแม่น้ำคงคา แล้วก็ต้อง
เป็นทุกข์เรื่องข้าวกล้าที่หว่านไว้ ฝนมันจะมาตามฤดูกาลหรือไม่ ถ้าฝนไม่มาตามฤดูกาล
ข้าวกล้าก็จะเสีย แล้วก็ยังเป็นทุกข์เรื่องลูกคนโต เป็นคนไม่เอางานไม่เอาการ เป็นจิกโก มัว
แต่เที่ยวเตร่สนุกสนานไม่เอาเรื่อง ลูกคนเล็กก็ไม่ยอมเรียนหนังสือ เรื่องมันมาก แปลว่าใน
ชีวิตของพ่อพราหมณ์คนนั้น มีปัญหามากมายจะนอนหลับได้อย่างไร พระองค์จึงบอกว่าเรา
เป็นคนหนึ่งที่นอนหลับที่สุดในโลก เพราะไม่มีความกังวลห่วงใย

สำหรับญาติโยมทั่วไปนั้นอาจจะมีโรคประสาทร้ายอยู่บ้าง คือนอนไม่หลับ กลางคืนนี้เรา
จะทำอย่างไรนอนไม่หลับ เออ...ต้องแก้ด้วยธรรมะ จึงจะแก้ได้ ถ้าไม่อย่างนั้นแล้วจะนอน
ไม่หลับเรื่อยไป แล้วจะกลายเป็นโรคชนิดที่รุนแรงคือโรคประสาท ปัญหา ก็จะมากขึ้น จึงต้อง
แก้ด้วยการศึกษาธรรมะ เอาธรรมะไปใช้ในชีวิตรประจำวัน สักจะหรือความจริง ๔ ประการ
คือทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ และข้อปฏิบัติถึงซึ่งการดับทุกข์ เป็นเรื่องที่เราคงจะได้ใช้ในชีวิตร
ประจำวันของเราได้ ใช้เหมือนอะไร ใช้เหมือนกับเรือแพที่เราจะใช้ข้ามฟาก

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแก่พระภิกษุทั้งหลาย ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย "เธอทั้งหลายจงใช้
ธรรมะเหมือนแพข้ามฟาก" ให้เหมือนกับแพที่เราข้ามแม่น้ำ ถ้าเราไปเจอแพเข้าจะอย่างไร
เราก็กระโดดลงไปในแพนั้นแล้ว ไม่ต้องคิดว่า แพของใคร แพเรา แพเขา ไม่ไฉนอะไร มัน
มีก็ล่า มันจะใช้ได้ไหม ไม่ต้องพูด เมื่อมันล่อยก็ใช้ได้ เราก็กระโดดผลุงลงไปในแพ พอลง

ไปในแพแล้วจะอย่างไรต่อไป เราต้องอาศัยไม้ท่อน แล้วต่อแพออกจากฝั่ง ต่อไม่หยุดยังเรียกว่าล้มมาวายามะ คือความเพียรที่เป็นไม้ท่อนแล้วต่อเรื่อยไป เราก็จะถึงฝั่งโน้นได้โดยไม่ลำบาก แต่ถ้าหากเราไปถึงแพเข้า เราก็ตีตแพ นั่งดูแพนั้น แหมไม้ไผ่ล่องนี้มันยาว มันก็หนาแล้วมันทนทาน มันดีอย่างนั้นมันดีอย่างนี้ ไปนั่งชมแพ ชมอยู่นั้นแหละ ไม่คิดจะต่อออกจากฝั่งเลยบางทีจับไม้ท่อนแล้วมาวัดดูอีก ไม้ท่อนนั้นยาวก็ตอก ไม้ไผ่นั้นซื้ออะไร? มันจะเป็นอย่างไร? ไปคิดดูอย่างนั้น บางทีไม่ได้ดูคนเดียว แพมันหลายแพ ที่นี้คนหนึ่งลงแพหนึ่ง อีกคนหนึ่งลงอีกแพหนึ่ง แล้วตะโกนบอกกันว่า แพข้านี้ไม่ใช่ดีกว่าแพโน้น แพโน้นไม้ไผ่ไม่ค่อยดีเท่าใด แพของข้ามันมั่นคง เชือกมัดมันก็ดี ของเก่านะมันไม่เข้าท่าอะไรหรอก มีโมโหเกิดขึ้นแล้ว เพราะว่าต่างคนต่างก็ว่าแพของตนดีในที่สุดแพก็จม คนๆนั้นเลยจมลงไปในแพด้วย แล้วกลายเป็นเหยื่อจะเข้ในแม่น้ำไป นี่มันเรื่องอะไร? เพราะไม่ได้ใช้แพเป็นเครื่องข้ามฟาก แต่ใช้แพเป็นเครื่องยึดถือ เอมันมาเป็นของกูเข้าให้ แล้วก็เกิดเถียงกัน เป็นเจ้าของแพระหว่างแพต่างๆ นี่มันเป็นอย่างนี้

โลกเรามันเป็นอย่างนี้...เถียงกัน วัดนั้นเถียงกับวัดนี้ อาจารย์เถียงกันไม่พอลูกศิษย์ออกมาเถียงกันต่อไป มันยุ่งทั้งนั้นเป็นเรื่องยุ่ง เป็นปัญหาอยู่ในสังคมที่ทำให้เกิดความลำบาก เราอย่าไปเถียงเถียงงอนกันเลยในเรื่องอย่างนั้น ถ้าใครเขาวาก็ให้เขาว่าไปตามลำพังเขา เราได้ยินได้ฟังก็นิ่งเฉยๆ ทำใจกรุณาต่อคนนั้นว่า เออ เขายังไม่ถึงขั้นนั้น ยังไม่ได้เข้าใจในเรื่องอย่างนั้น จึงมีความยุ่งอยู่ในใจหลายประการ เรานิ่งเฉยๆเพราะการเถียงกันมันไม่ได้เรื่องอะไร เกิดไฟร้อนขึ้นในใจเผาตัวเองไม่เผาแต่ตัวเอง เผาคนข้างเคียงให้พลอยร้อนไปด้วย มันได้เรื่องอะไร

เพราะฉะนั้นในทางธรรมะท่านจึงสอนว่า อย่าไปยึดไปติดในเรื่องนั้น อย่าไปติดคัมภีร์ อย่าไปติดชื่อธรรมะที่เล่าเรียน ให้เราคิดแต่เพียงว่าสิ่งนี้เป็นประโยชน์ที่จะใช้ข้ามฟาก คือ ความทุกข์ความเดือดร้อน เราก็ใช้ทันที เอาศีลมาใช้ เอาสมาธิมาใช้ เอาปัญญามาใช้เป็นการปฏิบัติ เพื่อจะให้พ้นไปจากความทุกข์ความเดือดร้อนเท่านั้นเอง เป็นจุดหมายปลายทาง

จึงขอให้ญาติโยมเข้าใจเรื่องนี้ไว้ว่า "ส่วนสมมติเราก็ไม่ติด ส่วนเรื่องที่เป็นสัจจะเราก็ไม่ติด แต่ว่าสิ่งที่เป็นสัจจะนั้นเราก็เอาไว้ใช้เพื่อประโยชน์แก่ชีวิตของเรา...ใช้ด้วยปัญญา" ใช้เพื่อนำให้ข้ามพ้นไปจากสังสารวัฏ คือการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน

ชีวิต : รูป : นาม

ที่นี่เราไปดูส่วนเล็กกว่านั้นหน่อย ท่านเรียกว่าสภาวะ คือสิ่งที่เป็นอยู่ตามสภาพของมัน พระพุทธเจ้าเรียกสิ่งนี้ว่าอะไร? ท่านเรียกว่าเป็นรูปเป็นนาม ร่างกายมนุษย์เรา ชีวิตมนุษย์เรา นี้ ท่านได้เรียกเป็นสองเรื่อง เรียกว่านามอย่างหนึ่ง เรียกว่ารูปอย่างหนึ่ง

รูปนั้นก็คือร่างกายทั้งหมด ตั้งแต่ปลายผมถึงปลายเท้า ยาววา หนาตึบ กว้างตอกหนึ่ง เป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นด้วยธาตุธาตุมีประการต่างๆ แต่ว่าในทางธรรมะไม่ใช่จะเรียนให้รู้เรื่อง ให้ฉลาดในเรื่องธาตุมากเกินไป ท่านจึงพูดว่า ดิน น้ำ ไฟ ลม เป็นธาตุสำคัญที่ประกอบขึ้นมาเป็นร่างกาย ร่างกายของเรานั้นมันเที่ยงหรือเปล่า เอาตัวสัจจะเข้ามาจับดู เราจะพบว่าไม่เที่ยง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะว่าตัวเราเดี๋ยวนี้ไม่เหมือนตัวเราเมื่อก่อน

ตัวเราเมื่อก่อนเป็นเด็ก แล้วก็เป็นคนหนุ่มคนสาว เป็นผู้ใหญ่แล้วก็จะเป็นผู้แก่ลงไป แก่ลงๆ ร่างกายเปลี่ยนสภาพ ผมหงอก ฟันหลุด ผิวหนังเหี่ยวยุบ ตามืด หูตึง สิ่งเหล่านี้ก็คือความไม่เที่ยง อันเป็นตัวสังขจะ ตัวความจริง ที่มาครอบงำตัวเราอยู่ทุกคน เรามองดูกระจก มองเห็นความไม่เที่ยงปรากฏ แต่บางทีดูก็ไม่เห็นเสียอีก ไม่เห็นก็เพราะว่าไปติดเสีย นี่ก็เสียว่าเรายังแข็งแรงเรายังไม่แก่ไม่เฒ่า เรายังจะอยู่ต่อไปอีกนาน

การคิดอย่างนี้ผิด พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในที่แห่งหนึ่งว่า คนพาลคิดว่าเราจะอยู่ที่นี้ตลอดสามเดือน การคิดเช่นนั้นคิดผิด อย่างถึงกับสามเดือนเลย คิดว่าจะอยู่สักเจ็ดวันก็ยังคิดผิดอยู่ หรือคิดว่าจะอยู่สักยี่สิบสี่ชั่วโมง นี่ก็ยังคิดผิดอยู่ เพราะยังเข้าใจความจริงไม่ถูก มันไม่แน่เลยว่าจะอยู่ได้ตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง คนบางคนเห็นตอนเช้า ตอนบ่ายไม่เจอกันแล้วเรื่องไม่แน่นอน เวลาเราได้ประสบข่าวเช่นนั้นเราจึงมักพูดว่า เออ เห็นกันอยู่หลั้ๆ มาพลัดกันไปเสียแล้ว เราก็คิดอย่างนั้น อนิจจัง อนิจจา ไม่น่าเลย นี่คือความจริงที่มันจะเกิดขึ้นแก่ตัวเรา เพราะสิ่งทั้งหลายมันเปลี่ยนแปลงไปอยู่...เป็นตัวสังขจะ

เร่งรีบทำดีอย่าได้ประมาท

เรื่องของการเปลี่ยนแปลงของชีวิตนี้ เราควรคิดเตือนไว้เสมออยู่ไว้ ดูไว้เพื่ออะไร เพื่อให้เตรียมพร้อมในเวลาที่เราจะจากโลกนี้ไป หรือเตรียมพร้อมที่จะอยู่เพื่อทำประโยชน์ สิ่งใดที่ควรทำ สิ่งใดที่ควรจัด เราก็จัดทำเสียให้เรียบร้อย อย่าได้ประมาทอยู่ว่าค่อยทำต่อเมื่อนั้นเถอะ ค่อยทำต่อเมื่อนั้นเถอะ เช่นว่าญาติโยมอยู่บ้านเรือน มีหน้าที่ที่จะต้องจัดทำตามหน้าที่

เถียงกันแล้วมันเกิดการแตกร้างในครอบครัว เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย แรกความ
สามัคคี นี่มันไม่ดี

รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง

ส่วนนายในเราก็คงต้องทำเหมือนกัน ภายในจิตใจเราจะทำอะไร?... อ้อ ต้องศึกษาให้
รู้สภาพธรรมชาติของชีวิต ว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ ดูความเปลี่ยนแปลง
ของร่างกาย ดูด้วยปัญญา ดูด้วยความรู้เท่าทัน เราจะได้ไม่เป็นทุกข์ เช่น โยมสมมติว่าเขา
เดินไม่ได้แบบนี้ เจ็บหัวเขา เจ็บบั้นเอว ปวดตรงนั้น ตรงนี้ เราก็อาเรื่องนั้นเป็นอารมณ์เสีย
มันปวดตรงนั้นมันปวดตรงนี้ โอ้แกมันอยู่กับเขามานานแล้ว ใช้เขามานานแล้ว เดินกันมา
หลายปี ถึงเวลาของเจ้าจะชำรุดทรุดโทรมมั่งก็ตามเรื่องของเจ้าเถอะ สมมติว่าตาไม่ดีตามิด
ตามัว เราก็บอกว่า เออ ก็ติมานานแล้วนี้ ใช้มันเหลือเกินแล้วหาเงินหาทอง อ่านหนังสือ
หนังสือ ทำอะไรมามากมันก็ถึงเวลามั่งที่จะชำรุดทรุดโทรม ที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป เราก็
อย่าเป็นทุกข์ เพราะเรื่องเจ็บเรื่องปวดเกี่ยวกับนัยน์ตา ก็รักษากันไปตามหน้าที่ เราทำกันไป
ในรูปอย่างนี้ มันก็ไม่มีอะไรเป็นเรื่อง ร่างกายต้นร่น กระสับกระส่าย แต่อย่าให้ใจมันกระสับ
กระส่าย

ใจที่ไม่กระสับกระส่ายนั้นก็เพราะใจรู้เท่ารู้ทันว่าอันนี้มันจะต้องเป็นอย่างนั้น มันจะต้อง
เป็นอย่างนี้ เขาเรียกว่ายัมได้ระหวางกองเพลิง คือเพลิงกาย เพลิงแก่ เพลิงเจ็บ เพลิงตาย
มันจะเผาร่างกายเรา เรากียัมได้ ต่อสู้กับมันได้ด้วยคำบอกกับตัวเองว่า เอาเถอะตายเรื่อง

ของแก แกจะเจ็บจะปวดก็จะเป็นไปตามเรื่องมันไม่ใช่เรื่องของข้านี้ มันไม่ได้อยู่ในอำนาจของข้า มันเป็นอนัตตา เราบอกตัวเราอย่างนั้น ของแตกแล้วไปนึกเสียดายของ มันจะดีขึ้นอย่างไร ของหายไปแล้วไปนั่งเป็นทุกข์ ของนั้นมันจะได้คืนอย่างไร ลูกตายแล้วมานั่งเศร้าใจ ลูกมันจะฟื้นขึ้นมาเป็นได้อย่างไร ลูกไปข้างนอกแล้วแม่อยู่ข้างหลังนั่งคิดถึงลูกอยู่อีก ลูกมันไปอยู่สบายแล้ว เขากำลังเพลิดเพลินอยู่กับหิมะ กับน้ำแข็งอยู่ที่เมืองนอก แล้วตัวเรามา นั่งเศร้าอยู่ที่บ้าน นี่มันเรื่องอะไร อย่างนี้เป็นต้น เราไม่ได้คิดนะ ถ้าคิดตามตัวเองว่า เออ นี่มันเรื่องอะไรทำไมมานั่งเศร้าใจทำไม มานั่งเป็นทุกข์ในสิ่งที่มันไม่สามารถจะเป็นดังที่เราคิดไว้....ก็มันหลงผิดไปเอง ไปคิดไม่เข้าเรื่อง

ตัวเรานั้นก็เหมือนกับรถยนต์คันหนึ่ง เามาประกอบเข้ามีเหล็กเครื่องยนต์กลไก เามาสวมต่อกันเข้า แล้วมีล้อรถ มีประทุน มีหลังคา ถ้าหากว่าล้อออก อ้อ มันไม่มี รถคันนั้นมันไม่มีแล้ว...มันไม่มี รถคันนั้นมันไม่มีแล้ว มันมีเมื่อไหร่ รถจะหายไปหมด ใต้นั้นก็เป็นล้อ ใต้นั้นก็เป็นหลังคาไป ใต้นั้นเครื่องยนต์ เครื่องยนต์นี้ก็เป็นอย่าง เป็นลูกสูบไปบ้าง เป็นไอน์โน่นไอน์นี้ แยกออกไป แล้วสิ่งที่แยกออกไปแล้วก็แยกออกไปอีก เออ มันก็ไม่มี เราลองแยกล้อนั้นออกไปอีกล้อ มันจะหายไปเป็นเสี่ยง ไม่มีตัวไม่มีตนไป เหล็กมันก็จะหายไป เป็นเรื่องไม่มีตัวไม่มีตน อันนี้เราจะต้องแยก แยกตัวเราให้เห็นว่า อ้อ ไม่มีอะไร ไม่มีตัวตนอะไร

พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกไว้ว่า เพราะประกอบส่วนต่างๆเข้า คำว่ารถว่าเรือมันจึงเกิดขึ้นที่เราเรียกว่ารถ ว่าเรือ ว่าโรง ว่าเก้าอี้ ว่าโต๊ะ ว่าตู้ ว่าอะไรต่างๆนานานั้น เพราะเอามารวมกันเข้ามันจึงเป็นขึ้นมาอย่างนั้น ทีนี้สิ่งที่รวมกันนั้นมันจะอยู่ได้นานหรือ หรือมันจะถาวรหรือ

เราคิดด้วยปัญญาก็จะเห็นได้ อ้อ ไม่ถาวร มันต้องหัก ต้องแตก ต้องผุ ต้องพังไปตามวิสัยของสังขารอันมีการเกิดขึ้นในเบื้องต้น มีการแปรไปในท่ามกลาง มีการแตกสลายไปในที่สุดด้วยกันทั้งนั้น แต่ว่าเราไม่ได้คิดในข้อนั้น ไม่เอาสังขารมามาใช้ เราก็คิดในเรื่องของสมมติเกินไป แล้วก็มานั่งเป็นทุกข์เป็นร้อนน่าเสียดายสิ่งที่มันแตกไป นี่หาเรื่องให้ร้อนนกร้อนใจมันเรื่องอะไร มันได้อะไรบ้าง

สัจจะขึ้นอยู่ในกฎธรรมดา

ญาติโยมลองคิดดูเถอะ จะรู้สึก ว่า อ้อ ไม่ได้อะไร นอกจากได้การนอนไม่หลับ ได้การกินไม่ได้ ได้โรคปวดท้องอาหารไม่ย่อย มันเรื่องอะไร หาโรคหาภัยใส่ตัวแท้ๆ นึกขึ้นมาแล้วนำหัวเราะตัวเอง นำขำตัวเอง ว่าเรามันคิดไม่เข้าเรื่อง อย่างนี้เป็นต้น ญาติโยมที่ได้มาฟังแล้ว ก็ควรจะเปลี่ยนไป เปลี่ยนแนวความคิดความนึกไปในรูปอื่น คือได้รู้ได้เข้าใจขึ้นว่า อ้อ เรานี้หลงผิด ไม่ควรเข้าใจผิดในเรื่องอย่างนั้น เรามาคิดให้เห็นความจริง สิ่งใดเป็นสัจจะ สิ่งใดเป็นเรื่องแท้เรื่องจริงแล้วสิ่งเหล่านั้นมันก็ขึ้นอยู่ในกฎธรรมดา

กฎของธรรมดานั้นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราจะไปบังคับบัญชาสิ่งนี้สิ่งนั้นไม่ได้ ร่างกายของเราเปลี่ยนแปลงมามากแล้ว เปลี่ยนมา ๖๐ ปี เปลี่ยนไปเถอะไม่เท่าใดก็ถึงที่สุดเอง ที่สุดของความเปลี่ยนแปลง ก็คือความแตกดับอันเป็นเรื่องธรรมอีก เราอย่าไปกลัวเรื่องอย่างนี้ บางคนกลัวแก่ ถึงกลัวมันก็ต้องแก่ ที่นี้กลัวนะมันขาดทุน ไม่กลัวดีกว่า ในเรื่องความตายก็เหมือนกันเราอย่าไปกลัว เราเชิญมาได้เชิญเถอะ เมื่อไหร่มาได้ฉันมันพร้อม

แล้วที่จะไปอยู่ตลอดเวลา อย่าไปคิดว่า เออ ถ้าเราตายตอนนี้ลูกจะลำบาก ถ้ามันตายล่ะว่าอย่างไร มันถึงเวลาก็ต้องไปของมันตามเรื่องนั่นแหละ เราอย่าไปคิดให้มันยุ่งเลย

"แต่ว่าตราบใดที่เรายังมีลมหายใจอยู่ ยังมีกำลัง ยังมีความสามารถอยู่ ต้องทำหน้าที่ของเราให้เรียบร้อย มีหน้าที่อันใดทำให้เรียบร้อย ให้สมบูรณ์" อย่าให้ใครติเราได้เป็นอันขาดว่าเป็นผู้มีความบกพร่องในเรื่องนั้นเรื่องนี้

สำหรับในวันนี้ขอให้เราได้รู้ไว้แต่เพียงว่า สิ่งทั้งหลายในโลกนี้มีเรื่องที่เขาสมมติและมีเรื่องจริงแท้ เราอย่าติดอยู่ในสิ่งทั้งสองประการ ทั้งส่วนที่เป็นสมมติทั้งส่วนที่เป็นเนื้อแท้ ให้เรารู้จักใช้สิ่งนั้นด้วยปัญญาของเรา ใช้ให้เป็น ใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งแก่ตนและบุคคลอื่นตามสมควรแก่ฐานะ จิตใจของเราก็จะอยู่ในสภาพสะอาดสว่างสงบบ้างตามสมควร

ดังที่ได้กล่าวมานี้ เพื่อเป็นเครื่องชี้แนวทางชีวิตแก่ญาติโยมทั้งหลาย ที่ได้มาประชุมกันในวันนี้ ก็พอเห็นสมควรแก่เวลา ขอจบไว้เพียงนี้



ศิลปะแห่งความเมตตา

ในครอบครัวมีพระสองรูป คือ พ่อพระ-แม่พระ พ่อแม่เป็นพระประจำบ้านของลูกเป็นพระที่อยู่ใกล้เราตลอดเวลา ต้องเอาใจใส่ดูแลรักษา ให้ท่านสะดวกสบาย คนที่หมั่นนึกถึงบุญคุณพ่อแม่มักจะไมกล้ำทำความชั่วความผิดเพราะกลัวพ่อแม่จะเป็นทุกข์ จึงไม่ทำความชั่วเสียหาย

พระเทพญาณ: ภาณุ

๖ ร ร ม ค ร อ ง เ รื อ บ

เ รื อ ง

ท่วงแห่งชีวิต

ก า ม ลุ ก ท้า เ ป ร ย บ เ ส ม อ น ม า พื บ

ในอัมมิกสูตร พระศาสดาทรงเปรียบเทียบร่างกายของมนุษย์ว่า เป็นเช่นเดียวกับจอมปลวก กลางคืนเป็นควัน กลางวันเป็นเปลวอยู่เสมอ การที่ทรงเปรียบสรีระร่างกายว่าเป็นจอมปลวก ก็เพราะว่ามันมีอาการสังสมขึ้น และเป็นที่อยู่ของนานาสัตว์

ในตัวเรา呢 ถ้าพิจารณาดูกันตั้งแต่ศีรษะถึงเท้าแล้ว จะเห็นว่ามียะโรมากมายหลายอย่าง สิ่งที่มีชีวิตก็มีอยู่ในร่างกายนี้ แต่ส่วนมากมันอาศัยเป็นโทษแก่ร่างกาย จึงเรียกมันว่าเชื้อโรค นั่นเอง ท่านจึงเรียกร่างกายนี้ว่า โรค นิทุห์ เป็นที่มานอนของโรคนานาชนิด จอมปลวกคือ ร่างกายนี้มีรูเข้าออกอยู่ทั่วด้วยกัน รูทั้งห้าเป็นทางนำเข้าไปซึ่งสิ่งต่างๆ อันก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดในสิ่งนั้นๆ ตานำรูป หูนำเสียง จมูกนำกลิ่น ลิ้นนำรส กายนำสัมผัสถูกต้องได้เข้าไป ทุกอย่างไหลเข้าไปหาใจทั้งนั้น ใจนี้มีสภาพเหมือนถุงใหญ่ที่บรรจุรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสสนาชนิด และไม่เคยเต็มสักที มีเท่าใดๆก็ใส่เข้าไปเกิด ความเต็มของใจไม่มี

ตัณหา : ต้นเหตุแห่งความอยาก

ทำไมจึงไม่เต็ม? เพราะใจมีความอยากได้ในสิ่งนั้นๆอยู่เสมอ ความอยากที่ภาษาธรรมเรียกว่า 'ตัณหา' นี้แหละเป็นสิ่งที่บงการอยู่เสมอ มันเต็มได้ยาก คนเราจึงมีปกติดิ้นรนอยู่ในสิ่งต่างๆเสมอ ได้ในสิ่งนี้แล้วยังไม่พอ อยากได้สิ่งอื่นต่อไปอีก ได้มาแล้วก็รัก..ถนอม ไม่อยากให้มันจากไปเสีย ถ้ามันจากไปก็เป็นทุกข์เป็นร้อน อยากแสหาของใหม่ต่อไปอีก ถ้า การแสวงหา นั้นได้มาโดยทางสุจริตก็ดีหน่อย แต่ถ้าได้มาโดยทางสุจริตไม่อำนวยประโยชน์ ให้ตนแล้วเขามักหาทางออกในทางทุจริตเสมอ โลกนี้จึงมีอาการขัดแย้งกันอยู่เสมอ

มนุษย์ผู้ฉลาดและเข้าใจหาทรัพย์มาเป็นของตน จึงได้ค้นหาวิธีการที่จะแปรปรวน
ความอยาก ล่อความต้องการของมนุษย์ให้เกิดขึ้น เขาจึงคิดอะไรต่างๆขึ้นหลายประการ ซึ่ง
ทั้งหมดล้วนเป็นอาหารของตา หู จมูก ลิ้น ของกายทั้งนั้น ช้ำมจากนี้ไปไม่ได้ ทุกคนมีกิเลส
และต้องการเร้ากิเลสของกันและกันจึงได้คิดประดิษฐ์อะไรต่างๆขึ้นก็มี

สิ่งที่ชาวโลกทั่วไปต้องการนั้นไม่มีอะไร นอกจากไปจากรูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสเท่านั้น
และท่านกล่าวว่า รูปเสียงกลิ่นรสสัมผัสของเพศตรงกันข้ามนั้นแหละเป็นที่ต้องการกันนักหนา
หญิงย่อมปรารถนาในชาย ชายก็ย่อมปรารถนาในหญิง แต่ผู้หญิงมีปกติละอายมาก ชอบ
ซ่อนเร้น ไม่หะสิ่งตึงตังแบบผู้ชาย แม้จะมีความต้องการอะไรเท่าใดก็ไม่แสดงออก และการ
ไม่แสดงออกอย่างตรงๆนี้แหละ ที่ทำให้ผู้ชายปวดหัวไปตามๆกัน เพราะแบบที่แสดงโดยอ้อม
นั้น เขาเรียกกันว่ามายานั่นเอง, ผู้หญิงเป็นเจ้าของมายา มีเล่ห์เหลี่ยมในการที่จะล่อผู้ชายให้
ติดกับตนได้ง่ายและหลายวิธี วิธีนั้นๆก็อาศัยรูป เสียง เป็นต้นนั่นเอง

จะยกตัวอย่างให้เห็นง่ายๆ เช่นการแต่งตัวของผู้หญิงในสมัยก่อนไม่เหมือนสมัยนี้ คน
สมัยก่อนมีความรู้สึกในกามารมณ์น้อยกว่าคนในปัจจุบัน เด็กชาย-หญิงอายุ ๑๗-๑๘ ปี
มีความรู้สึกในกามไม่แรงเร้าให้เกิด เพราะอยู่กันตามธรรมชาติ เราไม่มีมายา ไม่มีการปรุงแต่ง
ชายหญิงได้เคยเห็นกันมาอย่างใดก็เห็นอยู่อย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง ความเลอะเทอะในทาง
กามจึงมีน้อย

ในสมัยนี้เด็กๆถูกกระตุ้นโดยทางอ้อมมาก พออายุได้ ๑๒-๑๓ ปี ก็มีความรู้สึกใน
ทางกามแล้วเนื่องจากสิ่งยั่วยุมากขึ้น เช่น หนังสือเรขมัย หนังสือละคร การแต่งตัวในรูป
แปลกๆเข้าทุกที อันการแต่งกายของผู้หญิงจะเป็นในรูปใดก็ตาม มีจุดมุ่งก็เพื่อให้ชายสนใจ

เท่านั้น รูปของเสื้อผ้าจึงใหม่และแปลกเข้าทุกที แบบใดเก่าแล้วต้องยกเลิก กลายเป็นของจิตไปเสีย ต้องหาแบบใหม่ๆต่อไปอีก ใครแต่งตัวได้ในแบบใหม่ๆแล้วก็สบายใจ มีใช้สบายใจ ตรงที่แบบเสื้อ สบายใจเพราะเพศตรงกันข้ามจะสนใจตนมากขึ้นเท่านั้น ทำให้ผู้หญิงจึงเอาดอกไม้ติดมวยผม เพื่อความหอมแก่จมูกของตนเองหรือเปล่า?...เปล่า, แต่เพื่อความโก้และจูงใจให้เขาอื่นหันมามองตน ตนจะได้สบายใจเท่านั้น ใส่เสื้อแล้วยังเอารูปหนูช่างและรูปอะไรต่างๆแขวนตุ้งติ้งที่หน้าอกนั้นเพื่ออะไร เพื่อให้เกิดความสนใจ คนจะได้ดูรูปเล็กๆก่อนแล้วจะดูต่อไปถึงอกอันนูนเต่งของตน...อันเป็นการอวดอกไปในตัว เพื่อให้เกิดการชวนดูและสนใจขึ้นเท่านั้น ผ่านทุ่งค้อยสูงชันทุกที แม่น้ำก็พยายามเปิดช่องโน้นนิดนี้หน่อย เวลาเดินจะได้แลให้เห็นร่างกายบางส่วน เป็นการชวนผู้ชายไปในตัว เสื้อก็พยายามตัดรัดทรงให้มีความพิศواسมากขึ้น การเปิดหน้าเปิดหลังก็ดี ใช้ผ้าดอกสีต่างๆก็ดี ไม่มีความมุ่งหมายเป็นอย่างอื่น นอกจากชวนดูเป็นอาหารทางตาเท่านั้น นี่เป็นปกติของความเป็นอยู่

นอกจากนั้นยังมีการกระทำอะไรบางอย่างเป็นทางให้เกิดความสนุกสนานทางใจ เช่น หนังละคร เป็นต้น หนังที่มาจากนอกในสมัยก่อนการแสดงไม่สู้โดดเด่นนัก การแต่งตัวก็ไม่ไปจนเกินไป แต่ในสมัยนี้ศิลปะของพวกฝรั่งไปไกลกว่าชาวเอเชียเสียอีก จึงได้ทำหนังให้บ้าไปในทางมากมากขึ้นทุกที การนุ่งน้อยห่มน้อย การกอดจูบก้นในท่าต่างๆ จนทำเอาคนดูมีใจผิดปกติขึ้น เขามุ่งปลุกกิเลสของมนุษย์กันทั้งนั้น โลกนี้มันจึงบ้ามากขึ้นทุกที การเดินร่ำแบบตะวันตก กำลังแพร่หลายในเมืองไทย มีงานชุมนุมกันที่ไหนก็มีการเดินร่ำกันที่นั่น มันเป็นเรื่องห้ามยาก เพราะเป็นเรื่องของกิเลส ทุกคนพอใจดูพอใจเดินกันทั้งนั้น ไม่มีโอกาสใดแล้วที่จะได้กอดผู้หญิงสาวไม่สาวได้ได้อย่างเสรีนอกจากเดินร่ำ ยิ่งเดินท่าโลดโผนยังแถมได้

หอมปากเสียด้วย เมื่อก่อนการเดินร่ำเป็นของพวกผู้หญิงชั้นต่ำ แต่ในสมัยนี้หญิงชั้นสูงก็ได้ลดความสูงทางใจลงไปเท่าเทียมกับหญิงชั้นต่ำแล้ว มิใช่แต่คนสามัญเท่านั้น เจ้านายผู้ทรงเกียรติก็ยังไปเดินร่ำกับหม่อมให้คนเขาดูได้ เขาถือกันว่าเป็นการไม่ถือพระองค์ เป็นความดีอีกแบบหนึ่งของสังคมที่กำลังเดินไปสู่ความป่าเถื่อนในระบบของโลกใหม่กัน ใครๆก็กล่าวว่า การเดินร่ำแบบตะวันตกนั้น เป็นเครื่องหมายของความเจริญแบบหนึ่ง ถูกแล้วมันเป็นความเจริญของพวกบ้ากาม มีใจหมกมุ่นแต่ในทางความสุขที่เป็นเนื้อหนังอย่างเดียว หาได้คิดรอบคอบไปถึงความเสื่อมทางจิตใจของคนชั้นหลังไม่ คดีหย่าร้าง การฆ่าตัวตายเพราะพลาดในความรักมีขึ้นชุกชุมนั้นมิใช่เรื่องอะไร นอกจากว่าความหมกมุ่นในทางความสุขทางเนื้อหนังเกินไปนั่นเองก่อให้เกิดขึ้น

กามคุณห้าเหมือนยาพิษ

ในเรื่อง เสียง กลิ่น รส สัมผัส ก็เช่นเดียวกัน มันเป็นสิ่งก่อให้เกิดความอยาก และไม่รู้จักพอกันทั้งนั้น คนผู้หลงใหลในกามคุณเกินไปจึงเกิดทุกข์เสมอ ดังพุทธภาษิตที่มีมาในชาดกว่า "ผู้ใดที่เสพวัตถุกามและกิเลสกามเพราะไม่เห็นโทษในอนาคต ผลที่สุดวัตถุกิเลส กามที่เขาเสพย่อมฆ่าผู้นั้นเสีย เหมือนผลไม้มีพิษฆ่าบุคคลที่กินเข้าไปเสียฉะนั้น"

คำว่า "วัตถุกาม" หมายถึง สิ่งอันน่ารักใคร่พึงพอใจ มีรูป เสียงกลิ่น รส สัมผัส เป็นต้น "กามคุณห้า" ก็เรียก

"กิเลสกาม" หมายถึง กิเลสเป็นเหตุให้ใคร่ในกามคุณห้า นั้น เช่นราคะความกำหนัด

ในชาติอีกเรื่องหนึ่ง ทรงสอนภิกษุให้เห็นโทษของกามคุณห้าว่าไม่ควรโยยอย่างไร

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กามคุณทั้งห้าตามธรรมดาก็น่ารื่นรมย์ยินดีในเวลาบริโภคอยู่บ้าง แต่ก็ว่าการบริโภคกามคุณนั้น ถ้าจะเปรียบแล้วก็ไม่ผิดอะไรกับการบริโภคผลไม้มีพิษ เพราะจะทำให้ผู้บริโภคต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่สิ้นกาลนาน อันผลไม้มีพิษนั้นสิ่งามกลิ่นหอมรสก็อร่อย แต่ถ้าผู้บริโภคเข้าไปแล้ว พิษของมันอาจเข้าไปกัดในลำไส้ให้ถึงตายได้"

ธรรมภาสิตที่ยกมาอ้างเป็นตัวอย่างข้างบนนี้ ก็เพื่อให้เห็นและจะได้พิจารณากันเสียบ้าง อย่างมัวเมากันให้มากเกินไปในสิ่งอันจกก่อให้เกิดโทษ มิได้มุ่งหมายที่จะชวนให้ท่านผู้อ่านเลิกการบริโภคกามเสียอย่างเด็ดขาด เพราะทราบดีอยู่ว่าเลิกกันได้ยากเต็มที่ แต่ที่พูดเพื่อให้รู้จักพอดีพองามในการบริโภคนั้นๆ อย่าปล่อยใจของตนไปตามอำนาจของความอยาก เพราะแม้จะกินสักเท่าใดก็ไม่อิ่มไม่พอ ของที่กินไม่อิ่มจะกินให้อิ่มนั้นไม่ได้ จงกินแต่พอดีเพื่อสืบพันธุ์ของตนไว้เท่านั้น

ในเรื่องกามนี้สัตว์ดิรัจฉานมีการเสพน้อยกว่ามนุษย์ ปีหนึ่งสุนัขมีฤดูกามเพียงสองฤดูเท่านั้น พันนั้นแล้วมันก็อยู่เฉยๆไม่เห็นยุ่งกันนัก มนุษย์เราถ้ามีความใคร่เกินพอดี ก็นำนึกละอายสุนัขอยู่บ้างเหมือนกัน ถ้าหญิงชายรู้จักพอดีในเรื่องอย่างนี้ ความสุขสงบจะเกิดแก่ครอบครัว ลูกที่เกิดมาก็จะเป็นคนดีว่านอนสอนง่าย ไม่เป็นการยากแก่การอบรมเวลาโตขึ้น เพื่อให้ผู้อ่านได้พิจารณาโทษของกามยิ่งขึ้นไปอีก จึงขอโทษของกามมากล่าวแถมอีกนิด...

๑. กาม เปรียบเหมือนร่างกระดูก สุนัขที่มีความหิว ไปเที่ยวหาอาหารตามได้ถิ่นบ้านหาอะไรก็ไม่ได้ ได้แต่กระดูกหมูแห้งๆไปหนึ่งท่อน มันก็ดีใจมาก คาบไปนอนแทะอยู่ที่ลับ รสอร่อยใดๆที่เกิดจากกระดูกนั้นไม่มี แต่สุนัขมีความอยากแทะไปน้ำลายก็ออกมาเข้า

แล้วก็กลืนกินโดยคิดว่าอร่อยเต็มที่ คนที่เสพงามก็มีสภาพเห็นปานนั้น ถ้าคนมีใจเป็นปกติ
ทำการเสพไม่ได้ ต่อเมื่อใดความอยากห่มความรู้สึกผิดชอบ เมื่อนั้นแหละตนก็กลับตาแบบ
หมึกกินน้ำผึ้งลิ้มความเป็นมนุษย์หมด เขาจึงกล่าวว่าเรื่องของงามเป็นเรื่องของความเมา เรื่อง
ของความบ้า จนนลิ้มตัวจึงจะดี

๒. งาม เปรียบเหมือนชิ้นมังสะซึ่งเป็นของที่แรงกาแยงกินสัตว์ตายตัวหนึ่งถูกทิ้งไว้
ในทุ่งนา กา แร้ง และแมลงวันเป็นฝูงมาได้ตอมแยงกันกินสิ่งนั้นจนฉันใด งามคุณก็เปรียบ
กับของเน่าเหม็นแบบนั้น ไม่มีกลิ่นที่น่าชวนชมของคนดีเลย คนเามาเท่านั้นจึงดมได้

๓. งาม เปรียบเหมือนกับคบเพลิงที่บุรุษถือทวนเวลาลมจัดไฟก็ไหม้คบบมากเข้าทุกที
ไม่ช้าก็ไหม้มือพองได้ งามคุณเป็นของร้อนทั้งก่อนจะได้ ขณะได้มาอยู่ ได้สนใจแล้วก็ยังร้อน
อีก เป็นเรื่องร้อนไม่รู้จักจบ

๔. งาม เปรียบเหมือนกับหลุมที่เต็มไปด้วยถ่านเพลิงหลุมถ่านเพลิงที่มีไฟลุกแดง
ใครเหย่มือเท้าลงไปก็ร้อนปวดฉันใด งามคุณมีความทุกข์เจืออยู่มาก ผู้ที่ตกลงในหลุมงาม
แล้วย่อมจะร้อนกายร้อนใจเสมอ

๕. งาม เปรียบเหมือนกับอาการนอนฝัน พอตื่นขึ้นมาฝันก็หายไปเท่านั้น

๖. งาม เปรียบเหมือนกับของยืมเขามาใช้ ใช้ได้เพียงชั่วคราวก็ต้องส่งคืนแก่เจ้าของ
ไป มันมิใช่ของเราอย่างแท้จริง

๗. งาม เปรียบเหมือนกับผลไม้กลางป่าหาเจ้าของมิได้ เป็นที่ต้องการของคนมาก
ของอย่างเดียวถ้ามีคนต้องการ ก็ย่อมเกิดความแก่งแย่งกันขึ้นเพราะความมุ่งหมายรวมกัน
ชาวโลกต้องรบราฆ่าฟันกันจนถึงตายนั้นเนื่องมาจากความต้องการในงามคุณนี้เอง

๘. กาม เปรียบเหมือนกับคนประหารสัตว์หรือคนด้วยกันด้วยหอกที่เป็นเงี่ยง แทงเข้าไปแล้วจึงออกยาก ทำให้เกิดความลำบากคนเราที่ก้าวพลาดเข้าไปสู่วงจรของกามคุณแล้ว เป็นการยากนักที่จะถอนตนออกได้ เพราะกามคุณเป็นยางเหนียวที่ทำให้ติด ให้อาลัยจนถอนออกไม่ได้ ฉะนั้นผู้ที่ยังมีได้ตกลงไป จึงต้องระมัดระวัง อย่ายอมให้ตกลงไปง่ายๆเป็นอันขาด จะเดือดร้อน

๙. กาม เปรียบเหมือนกับเชียงสับเนื้อ ธรรมดาเชียงเป็นที่รองรับเนื้อ และมีดที่เขา สับลงไปต้องเป็นภาระหนัก ถ้ามันรู้สึกได้คงบ่นปวดไปตลอดวัน แต่หาว่ามันเป็นเชียง จึงมิได้ พุด คนที่ติดตั้งของกามแล้ว ก็เป็นเชียงให้ถูกโขกสับเสมอไปไม่หยุดยั้ง ผลัดกันเป็นเชียง ถูกสับ ถูกฟัน เรื่อยไปไม่หยุด น่ารำคาญอยู่มาก

๑๐. กาม เปรียบเหมือนกับศิระขอสรพิษ อันธรรมดาหัวของสรพิษย่อมมีเขี้ยวมี งาติดอยู่ และเป็นอันตรายแก่ผู้ไปแตะต้องเข้าฉันใด เรื่องของกามคุณก็เป็นโทษแก่ผู้ต้องเสพ ฉะนั้น

มีคนเป็นจำนวนมากบ่นกลุ่มใจในการครองเรือนของตน แต่ทั้งๆกลุ่มก็ออกไม่ได้ ต้อง ทนอยู่ต่อไป เพราะเขาถูกผูกไว้ด้วยโซ่อันหย่อนยานๆหลวมๆ แต่มันคง แก้ออกไม่ได้ จึง ต้องทนรับทุกข์เรื่อยไปตลอดกาล เขาเป็นนักโทษที่น่าสงสาร เพราะเขาหลงติดอยู่ในสิ่งที่กิน เหาได้ก็ไม่พอ มีเหาได้ก็ยังจน เป็นสิ่งที่ไม่เคยทำคนให้อึดเลย

เจ้ากามเอ๋ย เจ้าร้ายกาจนัก เจ้าล่อคนเก่ง ประตูลูกของเจ้ากว้างเปิดไว้ให้คนเข้า เข้าแล้ว เจ้าไม่ยอมให้ออก เพราะเจ้าเข้าใจปรนเปรอเอาใจเขา จนทำให้ผู้เข้าไปหมดความเป็นตนเอง ตกอยู่ในอำนาจของเจ้า ข้าจึงไม่ยุ่งกับเจ้าหรอก

ธรรมาสงเรือน

เรือน

เตือนตนเอง

ควบคุมความอยากได้พอดี ไม่มีทุกข์

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาที่จะได้ฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา
แล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบเรียบร้อยตั้งใจฟังเรื่องที่จะนามากล่าวสู่กันฟังต่อไป

เตือนตนเองในสิ่งที่เป็นประโยชน์

วันคืนเดือนปีนั้นช่างผ่านไปอย่างรวดเร็วเหลือเกิน พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลาย
ทรงเห็นว่าชีวิตของมนุษย์ย่อมผ่านพ้นไปกับวันและเวลา เพราะฉะนั้นพระองค์จึงได้ตรัสเตือน
ให้เราทั้งหลายได้มีความสำนึกในเรื่องที่เกี่ยวกับเวลาไว้ให้ตลอดไป คือให้มีความสำนึกว่า
"วันเวลาล่วงไปๆ บัดนี้เรากำลังทำอะไรอยู่" ความสำนึกเกี่ยวกับเรื่องเวลานี้ ก็เพื่อจะเตือนเรา
ทุกคน ให้เป็นผู้ไม่ประมาทในวัย ในชีวิต จะได้ใช้ชีวิตของตน อันควรจะเป็นประโยชน์นี้ ให้
เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดที่จะมากได้

มีคำอีกคำหนึ่งที่ได้กล่าวเตือนไว้ว่า "ชีวิตร่างกายนี้ เปลี่ยนแปลงไปสู่ความแตกดับทุก
ลมหายใจเข้าออก" ถ้าเราไม่รีบใช้มันให้เป็นประโยชน์ มันจะมีค่าที่ตรงไหน ค่าของชีวิตอยู่ที่
การใช้ให้เป็นประโยชน์ ถ้าไม่ได้ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ ก็ไม่มีค่า ไม่มีราคา

เพราะฉะนั้นในวันรอบสิ้นเดือนครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง เราควรจะได้มีการสำรวจตรวจสอบ
ตัวเองว่าสามสิบวันที่ผ่านมานั้น เรามีสภาพเป็นอย่างไร ชีวิตการงาน การนึกการคิดการสละ
ละวางในสิ่งต่างๆ นั้นเป็นอย่างไรบ้าง เราดีขึ้นในทางใด หรือว่าเราจะเสื่อมไปในทางใด อันนี้
ควรเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณา

การพิจารณาอย่างนี้จะจะเป็นเหตุให้รู้สึกตัว รู้สึกในหน้าที่ ในการทำงาน อันตนจะต้องปฏิบัติ ชีวิตจะมีความมากขึ้น แต่ถ้าหากว่าเราไม่ได้พิจารณาเสียเลยเดือนหนึ่ง ๓๐, ๓๑ วัน ผ่านผ่านไป เราก็ก็นึกแต่ว่าผ่านผ่านไป ๓๐ วันแล้ว แต่ความแก่นั้นจะทำให้เราเกิดขึ้นด้วย คุณงามความดีกันหรือเปล่า เกิดขึ้นด้วยปัญญาความรอบรู้ในสิ่งที่ควรจะรู้ ควรจะเข้าใจกัน หรือเปล่า

อันนี้เป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่ จึงใคร่ขอเตือนญาติโยมทั้งหลายว่า เมื่อขึ้นเดือนใหม่ เราก็ก็นึกจะตั้งต้นชีวิตกันแนวใหม่ ถ้าหากเราอยู่ในแนวที่มั่นคง ก็ควรจะได้เปลี่ยนสภาพชีวิตจิตใจเข้าสู่ความไม่ยุ่งไม่ยาก ไม่ลำบาก ไม่เดือดร้อน อันนี้จะได้ประโยชน์ "เด็กเล็กเด็กน้อย ที่อยู่ในครอบครัวของเรา เมื่อถึงวันสิ้นเดือนเราก็ก็นึกจะได้เรียกมาแนะนำพร่ำเตือนว่า เวลานี้มีอายุผ่านไปอีก ๓๐ วันแล้ว เธอจะดำรงชีวิตอยู่ในรูปใด การเรียนเป็นอย่างไร การงานที่เธอปฏิบัตินั้นเป็นอย่างไรบ้าง มีอะไรควรจะปรับปรุง มีอะไรควรแก้ไข" เวลานี้เข้ามาครึ่งปีแล้ว อีกไม่เท่าไรก็จะถึงวันเวลาที่จะต้องสอบไล่เลื่อนชั้น ต้องรับแรงศึกษาหาวิชาความรู้ใส่ตัว เพราะชีวิตอยู่ได้ด้วยมีความรู้ มีความสามารถ มีความประพฤติดี ถ้าเราได้แนะนำพร่ำเตือนให้แก่เด็กน้อยๆ อันอยู่ในความคุ้มครองของเรา ให้ได้คิดถึงวันเวลาอย่างนี้ ก็จะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตของเด็กเหล่านั้นต่อไป

การกระทำอย่างนี้ก็ชื่อว่า เป็นการปฏิบัติชอบตามหลักธรรมะ ในทางพระพุทธศาสนา ในเรื่องการเตือนตนเอง การแนะนำตนเอง การคิดแก้ไขในสิ่งที่ตนควรจะแก้ไข ชีวิตของเราก็ก็นำหน้าไปในทางดีได้ อันนี้เป็นเรื่องเตือนญาติโยมทั้งหลายก่อน เพราะวันนี้เป็นวันซึ่งเป็นเดือนใหม่สำหรับชีวิตของเรา

การแสดงปาฐกถาเมื่อวันอาทิตย์ก่อนนี้ได้พูดถึงเรื่องของอริชชา ว่าเป็นตัวการสำคัญที่สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ชีวิตของเรา เรื่องอริชชาก็คือ ความไม่รู้ไม่เข้าใจในเรื่องนั้นๆตามความเป็นจริง "เรารู้แต่รู้ไม่ชัดไม่ถูกต้อง รู้ในสภาพที่มันหลอกเรา มันเอาเปรียบเราตลอดเวลา" มนุษย์เรานี้พอลืมตาตื่นตัวขึ้นก็ถูกหลอกเรื่อยไป ด้วยอำนาจของสิ่งต่างๆอันอยู่แวดล้อมรอบๆตัวเรา "เมื่อเราอยู่ในอำนาจของการหลอก เราจะต้องมีการตกใจกลัว หรือว่ามีความดีใจ เพลิดเพลินไปกับสิ่งนั้นๆ เหมือนกับว่าเราไปดูหนังดูละคร เราก็ตกอยู่ในสภาพถูกหลอก เราก็อเพลิดเพลินไปกับสิ่งเหล่านั้น"

ต้นเหตุแห่งความทุกข์

มาในวันอาทิตย์นี้จะได้กล่าวต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวกับว่า เหตุอันจะทำให้เกิดความทุกข์แก่ตัวเรานั้น ก็มีตัวต้นเหตุ ตัวอุปาทานอันเป็นตัวรองลงมา แต่ว่าตัว "อริชชาเป็นตัวต้นเรื่อง เป็นรากเหง้าเค้ามูล แล้วก็เป็นเหตุให้เกิดต้นเหตุ เกิดอุปาทานต่อไป"

ตัวต้นเหตุนั้นก็คือความอยาก ท่านแจกไว้สามเรื่องด้วยกัน คือกามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา เรื่องของคำว่า "ตัณหา"นี้หมายถึงความอยากที่ประกอบขึ้นด้วยกิเลส มีอริชชาเป็นเครื่องหนุนหลัง" คือไม่รู้ ไม่เข้าใจในเรื่องนั้นให้ถูกต้องตามความเป็นจริง เราก็มีความอยากจะได้ ใครมีใครเป็นในเรื่องนั้นบ้าง อยากจะไม่มีไม่เป็นในเรื่องนั้น เมื่อเห็นว่าติดขัดหรือว่าไม่สบายใจ ไม่น่าอดทนระอาใจนั้น ไม่ใช่เกิดจากปัญญา หากเกิดจากหลงใหลเข้าใจผิดเช่นเดียวกัน จึงเป็นเรื่องสร้างทุกข์ความเดือดร้อนแก่ชีวิตอยู่ด้วยประการต่างๆ

ในเรื่องตัณหา นี้ เราอาจจะเข้าใจไม่ตรงตามความเป็นจริงนัก เช่นว่า ความอยากของคนเราตามธรรมชาติ "อยากข้าว อยากน้ำ อยากนอนหลับ พักอะไรอย่างนี้ ไม่เรียกว่าตัณหาตามหลักธรรมะ" เพราะนั่นเป็นความต้องการของร่างกาย ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายๆ เช่นว่า เรารับประทานอาหาร ร่างกายบอกว่าอิ่ม แต่ใจมันบอกว่ายังไม่พอ หรือใจบอกว่าอาหารนี้เอร็ดอร่อย เราก็รับประทานเพิ่มเติมเข้าไป อันนี้เรียกว่ารับประทานด้วยตัณหา

พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนพระภิกษุสามเณร "ไม่ให้บริโภคปัจจัยสี่ด้วยตัณหา แต่ต้องบริโภคเพื่อบรรเทาความทุกข์เก่าให้หายไป ไม่ทำความทุกข์ใหม่ให้เกิดขึ้น" ทุกข์เก่าก็คือความกระหายความหิวอันเกิดขึ้นทางร่างกาย เราก็รับประทานเพื่อเยียวยาสิ่งนั้นให้หายไป แล้วไม่ทำความทุกข์ใหม่ คือความกระวนกระวาย ความทุกข์ความเดือดร้อนเพราะอะไรต่างๆ ให้เกิดขึ้น การใช้บริโภคสิ่งเหล่านี้ด้วยอาการอย่างนี้ เรียกว่าทำด้วยปัญญา ถ้าทำด้วยปัญญามันก็ไม่มี ความทุกข์ ไม่มีความเดือดร้อน รับประทานอาหาร ใช้เครื่องนุ่มห่ม ใช้ที่อยู่อาศัย ทำอะไรก็ตามที่เถอะถ้าเราใช้ด้วยปัญญามันก็ไม่เสียหายอะไร หรือนักเรียนที่ขวนขวายในการเล่าเรียน "นักเรียนบางคนถามว่า ถ้าไม่มีตัณหาจะเรียนหนังสืออย่างไร เขาคิดว่าการเรียนนั้นทำด้วยความอยาก อันนั้นไม่ใช่ ความใคร่จะรู้ในเรื่องอะไรต่างๆ นั้นเป็นเรื่องของปัญญา เราอยากจะรู้ในวิชาการ ซึ่งจำเป็นจะเรียนต้องรู้ วิชาการนั้นจะช่วยให้เราเป็นคนหูตาสว่าง ให้รู้แจ้งชัดในเรื่องอะไรๆ ตามความเป็นจริง อย่างนี้ไม่เป็นตัณหา"

ตัณหาที่เรียกว่ากามตัณหา ก็คือความอยากได้ในทางกาม คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อันเป็นสิ่งที่น่าปรารถนาพึงใจ บุคคลที่หลงใหลยังเข้าใจผิดอยู่ มีความอยากรุนแรงถึงขนาดนอนเป็นทุกข์ ซึ่งเราเห็นปรากฏอยู่ในทั่วไป

ส่วนภาวตัณหา ความอยากในเรื่องความมีความเป็น เช่น อยากจะเป็นนั่นเป็นนี่ โดยไม่มีปัญญา ไม่มองดูฐานะ ไม่ได้ดูความเป็นอยู่ของตนว่า ตัวจะเป็นสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งนี้ได้หรือไม่ แล้วก็มีตัณหาจนเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน

วิภาวตัณหา : ความไม่มีไม่เป็น

วิภาวตัณหา...ความไม่มีไม่เป็นนั่นหมายความว่า เราไม่พอใจ เราอึดอัดขัดใจ ภาษาพระท่านเรียกว่า อัญญานา ไม่ใช่นิพพิทา คำบาลีมีอยู่สองคำ ถ้าเราได้ยินพระท่านพูด คือท่านพูดว่าเกิดนิพพิทา "นิพพิทา" นั้น แปลว่า ความเบื่อหน่ายโดยปัญญา" คือว่ามองเห็นชัดเจนในเรื่องนั้นตามความเป็นจริง แล้วก็เกิดความเบื่อหน่าย เพราะเห็นว่ามันไม่มีอะไรที่น่ารัก ไม่มีอะไรที่น่าชอบอกพึงใจ ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นความสุขความงาม ให้เกิดความเพลิดเพลินอะไรนักหนา มันเป็นเรื่องยากของสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราหลงไปเอง เราเข้าใจผิดไปเอง เราจึงมีอาการเป็นไปในรูปร่างนั้น อย่างโน้นอย่างนี้ เรียกว่านิพพิทา

นิพพิทาในทางพระพุทธศาสนานั้นเกิดขึ้นจากตัวปัญญา เกิดจากการฟังการพิจารณาในเรื่องนั้น ให้รู้ชัดในความจริง คือเอาหลักความจริงมาเป็นเครื่องฟังพิจารณา มีเครื่องมือเครื่องประกอบในการวินิจฉัย เครื่องมือประกอบการวินิจฉัยนั้นก็คือเรื่องความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตาในสภาพของสิ่งเหล่านั้น เราเอาเครื่องมือนี้มาวินิจฉัยค้นคว้าในสิ่งนั้นๆ เมื่อมองๆ ไปก็เห็นชัดขึ้นทุกวันทุกเวลาว่า อ้อ มันไม่เที่ยงจริงๆ มันเป็นทุกข์จริงๆ มันไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นตัวเป็นตนที่แท้จริง อันเราควรเข้าไปยึดถือว่าเป็นตัวเรา เป็นของเรา

ขึ้นมา เราค่อยมองเห็นขึ้นไปโดยลำดับๆ การมองเห็นอย่างนี้เรียกว่าเป็นตัวนิพพิทา...เกิด
ความเบื่อหน่าย เมื่อเกิดความเบื่อหน่ายนั้นไม่ยุ่งยากอะไร ค่อยเป็นค่อยไป

ใช้ปัญญาในการดำรงชีวิต

ส่วนอภิญญา...ความอึดอัดนั้นเนื่องจากว่าไม่ได้ตั้งใจ เรามีความต้องการอย่างนั้น มี
ความต้องการอย่างนี้ เราไม่ได้ตั้งใจ เหมือนกับที่เราเป็นนายอยู่กับบ้าน แล้วก็มีคนใช้
เมื่อคนใช้นั้นทำงานไม่ได้ตั้งใจ ให้หยิบสิ่งนั้นก็หยิบไม่ถูก ให้ทำอย่างนั้นก็ทำไม่ถูก ให้กวาดขยะ
ก็กวาดไม่เรียบร้อย ใช้การใช้นั้นก็ไม่ค่อยจะเรียบร้อย เราเกิดความอึดอัดขัดใจ อยากจะไล่
คนใช้คนนี้ออกไป แล้วจะหาคนใช้คนใหม่มาถ้าหากว่ามั่นคงแรงก็เอามันออก

แต่ถ้าเรามีปัญญาในเรื่องนั้นเราไม่ไล่เขาออก เช่นเราเห็นว่าคนนี้แม้จะโง่ไปหน่อยแต่ว่า
ชื่อ คนโง่แต่ว่าชื่อละดี ดีกว่าคนฉลาดแต่ว่าคิดเต็มที่ เพราะคนคนนี้จะระวังยาก อยู่ในบ้าน
ในเรือนเราต้องระวังตัวเรา ไม่อย่างนั้นมันจะเดือดร้อน อย่างนี้เรานึกว่าช่างเถอะมันโง่หน่อย
แต่ว่ามันชื่อ...ใช้ได้ เราค่อยฝึกฝนอบรมไป เราตั้งใจเย็นอบรมไปตามเรื่องตามราว

เมื่อสมัยเป็นนักเรียน เขาอ่านแบบเรียนเร็วเล่ม ๑ ตามกับยายแก่เป็นชานา ได้วัวมา
หนึ่งตัว ตานะเป็นคนขี้โมโหโโส เวลาไปฝึกวัวในนา เอาแอกเทียมวัวเข้าแล้วให้มันไถนา
ที่นี้ไปดูมันบ้างตีมันบ้าง วัวมันก็เตลิดเบิงไปไถไม่ได้ คันไถก็หัก หัวจุกหักไป อะไรต่ออะไร
เดือดร้อน เลยมาบอกยายว่า ไถไถแล้วยายจำ วัวตัวนี้มันเต็มที่ มันดื้อ มันดำน เอามัน
ไม่อยู่ ไถนาไม่ได้เรื่องไม่ได้ราว ฉันจะขายวัวตัวนี้

ยายนั้นดีมีจิตใจที่ประกอบด้วยธรรมะยังช่วยเตือนตา บอกว่า ตาเอ๊ย ถ้าเราขายวัวนี้
ไปแล้ว ทาวัวตัวใหม่มา เราก็ต้องเสียเวลาฝึกมันอีกหลายวันจึงจะไถได้ เจ้าวัวตัวนี้เราก็ฝึก
มันมาพอสมควรแล้ว มันพอจะไถนาได้แล้วตาอย่าเป็นคนใจร้อนสิ ทำอะไรมันต้องใจเย็นๆ
ค่อยว่าค่อยไป ค่อยฝึกค่อยสอน ไม่เท่าใดวัวตัวนี้มันก็ใช้งานใช้การได้ดี ตาเมื่อได้ยินคำ
ปลอบประโลมจากยายเช่นนั้น ก็นึกว่า เออ เข้าลองกันหน่อย ลองฝึกไปด้วยใจเย็น เมื่อ
เวลาไถนาก็ไม่ดุไม่ดัน พูดยาเรียบร้อย ไม่ตีมันแม้ว่าจะพลาดนิดพลาดหน่อยก็ไม่ตี เพราะ
เมื่อเราตีวัวมันก็สะดุ้ง พอสะดุ้งก็กระโดด ดันไถก็หัก ทีนี้ถ้าเสียไปก็ค่อยๆดึงเชือก ค่อยดึง
ข้างขวา ค่อยดึงข้างซ้าย ค่อยว่าค่อยไปแล้วเอาหญ้าให้มันกินอ้มๆ เพราะว่าวัวมันอ้มมันคง
ไม่เกิดโมโหโทโส ไถนาได้เรียบร้อยดี ต่อมาวัวตัวนั้นก็เรียบร้อย คุณตาคุณยายก็สบายใจ
นี่มันเรื่องในหนังสือแบบเรียนเร็วเล่มหนึ่ง อ่านเมื่อสมัยเป็นเด็ก แต่เมื่อสมัยนั้นมันก็
อย่างนั้นแหละโยม อ่านกันไปไม่ได้เรื่องอะไรเท่าใดนัก นอกจากเรื่องอ่านหนังสือออก

แต่ว่ามานึกทบทวนถึงเรื่องเหล่านั้นในสมัยนี้ ก็นึกว่า อ้อ...ท่านสอนธรรมะอยู่ในตัว
สอนเราให้มีจิตสงบ มีใจเยือกเย็นไม่ทวนหันพลันแล่น ในเรื่องเกี่ยวกับความอึดอัด ในบ้าน
ในเรือนก็เหมือนกัน เช่นอึดอัดเกี่ยวกับคนใช้ในบ้าน อย่างนี้ไม่ใช่ปัญญา เราจึงต้องค่อยฝึก
ค่อยสอนไป ให้มองเห็นว่าเรามีคุณธรรมอยู่บ้าง เราก็พยายามแนะนำพราวดือนสั่งสอนไปใน
ทางนั้นๆไม่เท่าใดก็ดีขึ้น ฉันทิด เรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเราเหมือนกัน บางทีเรามีความอึดอัด
ขัดใจ เรื่องแดด ลม เรื่องฝน เรื่องไฟฟ้าเรื่องอะไรต่ออะไรต่างๆอันเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน
ของเรา มันมีเรื่องเกิดขึ้นทำให้อึดอัดขัดใจถ้าเราไม่ได้ใช้ปัญญาเป็นเครื่องแก้ เราก็นั่งอึดอัด
อยู่อย่างนั้น

ธรรมดาของโลกคือความไม่เที่ยง

เวลาฝนตกเราก็ต้องนั่งอืดอืดอยู่อย่างนั้นจนกว่าฝนจะแห้ง ถ้าฝนตกมาสามชั่วโมงเราก็ลงโทษตัวเราสามชั่วโมง ถ้าสมมติว่าแดดร้อนหนึ่งวัน เรามีความอึดอัดร้อนใจอยู่กับแดด...แดดร้อนแล้วไม่พอ ยังเผาตัวเราให้ร้อนด้วยความอึดอัดขัดใจอีกตลอดวัน อย่างนั้นมันจะเป็นความสุขที่ตรงไหน จะมีความสุขสงบความสบายใจที่ตรงไหน แล้วเราจะแก้ไขอย่างไร ในเรื่องอย่างนี้เราต้องเรียนรู้ถึงเรื่องธรรมดาโลก โลกของเรายังหมุนเวียนเปลี่ยนแปลง

ประเดี้ยวฝนตก บางเวลาก็มีแดดจ้า บางเวลาก็เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ บางเวลาลมพัดจากเหนือ บางเวลาพัดจากใต้ บางคราวจากตะวันตก บางคราวก็พัดไปทางตะวันออก เอาแน่เอาอนอะไรไม่ได้ พระพุทธเจ้าท่านก็สอนเอาไว้แล้วว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง อุตุนิฟ้าอากาศ ความเป็นอยู่ของมนุษย์เรานี้มันก็เป็นอย่างนั้น มันก็เป็นอย่างนี้ ไม่มีอะไรแน่นอน สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นแล้วมันจะอยู่นานสักเท่าใด ไม่เท่าใดก็เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความแห้งแล้งเกิดขึ้น ไม่เท่าไรมันก็เปลี่ยนเป็นความชุ่มชื้น มีฝนมีฟ้าต่อมา ฝนมาก็มีไม่เท่าไร ฝนมันก็หายไป สิ่งใดที่เกิดขึ้น มันก็ตั้งอยู่ไม่นาน ไม่เท่าใดสิ่งนั้นก็เปลี่ยนสภาพไป อันนี้เป็นเรื่องธรรมดาซึ่งปรากฏอยู่

ในชีวิตของเราเนี่ย ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งบัดนี้ เรามีอายุเท่าไรแล้ว เราได้ผ่านอะไรมาบ้าง เรามีการขึ้นเรามีการลง มีการได้มีการเสีย มีเรื่องหัวเราะ มีเรื่องร้องไห้ สลับสับเปลี่ยนกันไปมากมายกองเพราะอะไร... ก็เพราะเรารู้ไม่ชัดไม่เข้าใจชัดในเรื่องนั้นตามความเป็นจริง จึงได้มีอาการขึ้นๆลงๆอยู่อย่างนั้นเรายังไม่เป็นบัณฑิต บัณฑิตนั้นไม่แสดงอาการขึ้นลง

ดังพระสุภาวชิตรว่า "อุจจาวัจจ ปันชิตา ทัสสยันติ แปลว่า ปันชิตย่อมไม่แสดงอาการขึ้นลงกับเรื่องต่างๆที่มากระทบ จะเป็นเรื่องดีเรื่องเสียเรื่องอะไรก็ตามทีเถอะ" คนที่ทำลายตนเองฆ่าตัวเองตาย เกิดจากวิवादัตถา คือไม่อยากมีไม่อยากเป็น เป็นแล้วไม่อยากจะอยู่ในโลกต่อไปแล้ว ก็อยากจะฆ่าตัวตายเสีย นึกว่ามันจะหมดเรื่องกันเพียงเท่านั้น

การกระทำเช่นนั้น เป็นการแสดงความเขลาให้คนอื่นเห็น ตายด้วยความโง่ เรามีลูกมีหลานต้องสอน ต้องเตือน ให้เรารู้จักธรรมชาติของชีวิต ให้รู้จักสิ่งทั้งหลายที่อยู่รอบๆตัว ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ธรรมชาติบางอย่างเช่นเรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เราพอพูดกับเด็กได้ ถ้าเราเล่นดอกไม้ต้นไม้เราพาเด็กไปดูดอกกุหลาบ ดอกชอนกลั่นดอกอะไรต่ออะไรที่อยู่หน้าบ้านของเรา เราสอนเรื่องอนิจจังให้เด็กฟังได้ โดยบอกให้เด็กรู้ว่า นี่ๆหนูดูดอกไม้มันในต้นนี้มันมีตั้งหลายดอก มันมีดอกตูมมีดอกแย้ม มีดอกบาน ดอกบานเต็มที่ แล้วก็ดอกที่กำลังร่วงโรยและเหี่ยวแห้ง แล้วก็ก็หนูเห็นไหม มีกลีบดอกกุหลาบหล่นอยู่โคนต้นในกระถาง อันนี้มันเป็นความจริงของโลก เพราะว่าสิ่งทั้งหลายมันเกิดขึ้นแล้ว มันก็ตั้งอยู่ชั่วครั้งชั่วคราวไม่เท่าไรมันก็ต้องเปลี่ยนแปลงไป แล้วเราพูดถึงร่างกายเด็กก็ได้ บอกว่า นี่ๆ หนูอายุเท่าไรแล้วปีนี้ สมมติเด็กตอบว่าอายุ ๑๐ ปี เมื่อก่อนหนูอายุไม่ถึง ๑ ปี ออกมาจากท้องมารดาตัวนิดเดียว

ถ้าสมมติว่าเรามีกล้องถ่ายรูป ในสมัยนี้กล้องมีเยอะเยะ เราถ่ายรูปหนูน้อยๆไว้กำลังนอนอยู่ในเบาะ ถ่ายเวลารู้จักคลาน ถ่ายในเมื่อรู้จักเดินเตาะเตาะ โตขึ้นขณะไปโรงเรียนถ่ายติดไว้ เขียนว่าภาพของความเปลี่ยนแปลง ว่างๆเรา ก็พาเด็กมาดูเสียทีหนึ่ง หนูดูซิ เมื่อก่อนหนูโตเท่านี้ ต่อมาก็โตขนาดนี้ แล้วต่อไปก็จะเหมือนคุณพ่อ คุณแม่ ต่อไปก็จะ

เหมือนคุณตา คุณยาย คุณปู่ คุณย่า แล้วต่อไปชีวิตเราก็จะเปลี่ยนแปลงไป แต่เมื่อเรายังไม่ถึงที่สุดของชีวิต เราจะต้องใช้มันให้เป็นประโยชน์ หนูเป็นเด็กก็ต้องเล่าเรียนหาวิชาความรู้เรากว่าไป เอาความจริงเข้าไปสอน ไปพูดอย่างนี้เรียกว่าสอนธรรมะในทางพระพุทธศาสนา แม้ธรรมะนั้นเป็นส่วนเล็กซึ่ง เป็นกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ แต่ว่าเด็กจะเข้าใจไปที่ละเล็กทีละน้อยโดยลำดับ ครั้นเมื่อเขาเติบโตขึ้นเป็นหนุ่มเป็นสาว เขาก็จะรู้ธรรมะตามสมควร ถ้าเวลาใดเกิดปัญหาที่มีข้อข้องใจ เขาก็คิดแก้ปัญหาอันนั้นได้ โดยใช้ธรรมะเป็นเครื่องประกอบมันช่วยให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตมากอยู่ ถ้าหากว่าเราพยายามทำให้เขาเข้าใจเรื่องกฎเกณฑ์ของธรรมดา ของธรรมชาติที่อยู่รอบๆตัว

แต่ว่าโดยมากเราไม่ค่อยได้สนทนากันในครอบครัว รับประทานอาหารเสร็จ ความจริงมีเวลาที่โต๊ะอาหาร เราก็คควรแนะนำพรา้เตือนอะไรเล็กๆน้อยๆให้เขา ให้เกิดความคิดความอ่านตามสมควรแก่อายุของเขา เพื่อชักจูงแนะนำให้เขาหาสัมมาทิฐิ คือความเห็นถูก ความเห็นชอบไว้เป็นมูลฐาน เป็นเบื้องต้น ต่อไปก็ค่อยรู้ค่อยเข้าใจ มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ ชาวในหน้าหนังสือพิมพ์ เรื่องที่เราอ่านพบในหนังสือ มีบทใดเรื่องใดอันจะเป็นประโยชน์แก่เด็กได้ เราต้องเอามาพูดหลังอาหาร หรือว่าวันไหนว่างๆวันเสาร์ วันอาทิตย์ อยู่กันพร้อมหน้า พ่อ แม่ ลูก ทุกคนนั่งกันพร้อมหน้า ก็มานั่งคุยพูดกัน ในสนามหญ้าก็ได้ ในห้องรับแขก หรือที่โต๊ะอาหาร หมั่นพูด หมั่นนึก หมั่นเตือนบ่อยๆในข้อเหล่านี้ เด็กของเราจะมีความรู้ มีความเข้าใจในสภาพของชีวิต ในสิ่งแวดล้อมอันอยู่รอบๆตัวเขา ทำให้เขามีปัญญขึ้นทีละน้อยๆ เมื่อเติบโตขึ้นเขาก็รักษาตัวรอด

ควบคุมความอยากให้พอดี

ค้นหาทั้งสามประการนี้คือ กามตัณหาที่ตาม ภวตัณหาที่ตาม วิภวตัณหา...ซึ่งเราเรียกว่าง่าย ๆ ว่า อยากมีอยากเป็น อยากไม่มีไม่เป็น มันรวมกันสามประการ เป็นเหตุให้เกิดแล้วเกิดอีกอยู่ในเรื่องนั้น คือ อยากได้ อยากมีอยากเป็นในเรื่องนั้นๆไม่รู้จบไม่รู้สิ้น นั่นแหละเรียกว่าเกิดแล้วเกิดอีก แล้วก็เพลิดเพลีนอยู่กับสิ่งนั้นด้วยอำนาจความเข้าใจผิด

วันหนึ่งในชีวิตนี้ เราให้ทุกข์กินเปล่ามากเหลือเกินโดยไม่ได้เรื่อง เพราะความอยากที่ไม่ถูกเวลาไม่ถูกที่มันเกิดรบรวนจิตใจขึ้นมา เพราะฉะนั้นจึงควรจะควบคุมรักษากจิตใจให้มันเย็นๆไว้ คนเราเย็นนะอายุยืนก็เพราะว่าต่อมในร่างกายมันปกติทำงานเรียบร้อย ไม่ขึ้นไม่ลง คนใจร้อนๆบ่อยๆเตี้ยลงเส้นมันกระตุก เส้นมันกระตุกบ่อยๆ เตี้ยวกระตุกไปในทางดีใจ เตี้ยวกระตุกไปในทางเสียใจ เรียกว่ามันช็อค มันช็อคอยู่เรื่อยๆ ช็อคด้วยอารมณ์ อารมณ์นั้นมากกระทบ...ช็อคไปที่หนึ่ง อารมณ์นี้มากกระทบ...ช็อคไปที่หนึ่ง มันก็ยุ่ง ร่างกายมันจึงยุ่ง ไม่ค่อยเรียบร้อย

แต่ว่าคนใจเย็นเขาไม่มีอาการอย่างนั้น การที่จะมีใจเย็นก็คือรู้จักควบคุมความอยาก ความปรารถนา ให้มีความพอดีพองามอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าในเรื่องอะไร และการที่จะทำอย่างนี้ได้มันต้องอาศัยศึกษาในชีวิตของเราเอง ว่าเรามีความคิดอย่างนั้นมันเป็นอย่างไร อารมณ์แบบนั้นมากกระทบความคิดแบบนั้นเกิดขึ้นในใจ เรามีอาการอย่างไรในใจบ้าง เรามีความร้อนบ้างไหม มีการกระวนกระวาย หงุดหงิดงุ่นง่านไหม ทำอะไรถูกต้องเรียบร้อยหรือไม่ เราก็พิจารณามันเป็นบทเรียนที่เราควรจะได้ศึกษาทุกวันทุกเวลา ต้องสังเกตพิจารณาอาการของใจไว้ ทั้งส่วนดี ทั้งส่วนชั่ว ทั้งส่วนเพลิดเพลีน ทั้งส่วนหดหู่ ทั้งส่วนที่เป็นความทุกข์ ทั้งส่วน

ที่เป็นความสุข เป็นบทเรียนทั้งนั้น ที่เราได้เผลโผล่ไปในเรื่องต่าง ๆ นั้น ก็เพราะว่าขาดตรงนี้ คือไม่ได้พิจารณาไม่เอาเป็นบทเรียน

จึงใคร่จะขอแนะนำว่า ประสบการณ์ต่างๆในชีวิตของเราแต่ละเรื่องนั้น เป็นบทเรียนของเราทั้งนั้น พระพุทธภาษิตที่ว่า อตฺตาทิ อตฺตานิ คติ ตนเป็นคติของตน คำว่าตนเป็นคติของตนก็หมายความว่าเรื่องนี้แหละ เป็นเรื่องต่างๆที่เราประสบมาในชีวิตของเรา มันเป็นคติเป็นบทเรียน เป็นครูสอนเรา ให้เราได้ศึกษาในเรื่องนั้นว่าเราขาดอะไร เราบกพร่องในเรื่องอะไร จึงได้เกิดการผิดพลาดในเรื่องอย่างนั้น จึงได้มีความทุกข์ ได้มีความเดือดเนื้อร้อนออกร้อนใจ หรือว่ามีความเพลิดเพลีนไปจนเสียผู้เสียคน ก็มีเหมือนกัน ไม่ใช่ว่าสิ่งที่เราเรียกว่าความสุข ความเพลิดเพลีนตามอารมณ์นั้นมันไม่ทำให้เสีย เสียนะ...มันเสียเหมือนกัน ทำให้คนเสียได้ ความสนุกความลึ้มตัวมันก็เสียคนได้ หรือว่าเสียใจจนกระทั่งกินไม่ได้นอนไม่หลับ มันก็เสียคนได้เหมือนกัน

เพราะฉะนั้นจึงต้องยกขึ้นพิจารณาทั้งสองฝ่าย เรื่องฝ่ายที่เรียกว่าสนุก เราก็ต้องหมั่นพิจารณา ไปไหนกลับมาแล้ว เราต้องมาสรุปผลดูบ้าง อารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจของเรานั้นเป็นไปในทางปัญญาเท่าไร เอามาพิจารณาไว้ พิจารณาแล้วเรารู้ว่าทำไมจึงเกิดอย่างนั้น ทำไมจึงเกิดโธสะเพราะเห็นสิ่งนั้น ทำไมจึงเกิดโมหะหลงใหลเพราะเห็นสิ่งนั้น ทำไมจึงได้เกิดริษยาเมื่อเห็นคนๆนั้น ทำไมจึงเกิดเรื่องนั้นเพราะได้พบสิ่งนั้น ต้องนำเอามาสรุปผล การที่เอาเรื่องเก่าๆนั้นมาพิจารณามันไม่เสียหาย คิดถึงเรื่องเก่าแล้วเป็นทุกข์นั้นไม่ถูก พระพุทธเจ้าไม่ให้คิดคิดแต่ให้เกิดปัญญา เพื่อให้รู้ตามความเป็นจริง

คนเราได้บทเรียนกันทุกวันตั้งแต่เช้าจนเย็น เดือนหนึ่งปีหนึ่งบทเรียนเยอะแยะ เป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงชีวิตให้อยู่ในโลกด้วยความสุขความสงบ ตามสมควรแก่ฐานะ จะยืน เดิน นั่ง นอน ก็ให้อยู่ด้วยความสงบ ด้วยความเย็น เวลาร้อนก็ต้องรู้ว่าร้อน รับผิดชอบต่อผู้อื่นอย่าให้ร้อนนานๆ ท่านจะมีความสุข มีความสงบ ได้สมความปรารถนา

ดังที่ได้กล่าวมา เพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจแก่ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย ก็เป็นการสมควรแก่เวลา ขอยุติการแสดงปาฐกถาในวันนี้ไว้แต่เพียงเท่านี้

๖ ร ร ม ค ร อ ง | รื อ น

รื อ ง

เรื่องของปาก

การเปล่งวาจา ถึงประจักษ์แก่สำนึก

เรื่องของปาก

"ปาก" ใครๆก็รู้จัก เพราะมันเป็นอวัยวะที่ตั้งอยู่บริเวณหน้า ใต้จมูกเหนือลูกคาง ระหว่างแก้มทั้งสอง ปากเป็นทางนำอาหารเข้าไปหล่อเลี้ยงร่างกาย เป็นทางแสดงความรู้สึกของใจออกมาเป็นคำพูด ภายในของปากประกอบด้วย ฟัน ลิ้น ซึ่งเป็นอวัยวะที่สำคัญของร่างกาย ทุกคนมีปาก ซึ่งบางคนมีปากก็จริงแต่พูดไม่ได้ คนพูดไม่ได้เป็นคนใบ้พูดไม่เป็นภาษา แต่ทำเสียงอ้อๆแอ้ๆเท่านั้น คนใบ้ไม่เป็นคนพูดได้ในคนพูดได้บ้าง พูดดีบ้าง คนพูดไม่ดีบ้าง ปากให้ทั้งคุณและโทษแก่เจ้าของ

คนโบราณจึงว่า ปากฆ่าคอ คือปากเป็นเหตุให้ถูกตัดคอก็มี ในสมัยที่บ้านเมืองถูกยึดครองโดยอำนาจเผด็จการ คนใช้ปากไม่เป็นต้องติดคุก ต้องถูกฆ่าเสียเป็นจำนวนมาก เขาจึงเรียกกันว่าโทษรู้อย่างไรที่เกิดแต่ปาก คือการพูดนั่นเอง ปากของคนเราหอมเขาเรียกว่าคนปากหอม ปากหอมเพราะพูดดี พูดไม่ดีเขาเรียกว่าปากเหม็น ไม่มีใครอยากเข้าใกล้ บางคนพูดเพื่อนไม่พอใจ ก็ถูกเพื่อนว่าซ้ำเกลียดซ้ำปากเจ้าคนนั้นจริง ปากจึงดีก็ได้ ชั่วก็ได้ คนบางคนเขาเรียกว่าคนปากหวาน แต่คนปากหวานมักมีใจเปรี้ยวต้องระวัง คนพูดเก่ง พูดคล่อง

ภาษาเมืองเหนือชมว่าคนนั้นช่างปากแท้ๆ ช่างปากหมายความว่าช่างพูด แต่ถ้าใครพูดไม่เก่งเขาก็ว่า คนนั้นบ่ช่างปาก หมายความว่าพูดไม่เป็นนั่นเอง คนพูดดีบางคนเขาว่าคนลิ้นทอง ไม่ใช่ลิ้นเป็นทองแต่พูดได้เป็นเงินเป็นทองทีเดียว คนพูดจาเห็นแก่แถมเสียดสีคนอื่นเขาเรียกว่าเป็นคนปากคม คนเถียงกับคนอื่นไม่ขาดปาก เขาเรียกว่าเป็นคนปากกล้า ถ้าเป็นคนอื่นเก่ง ก็ถูกเรียกว่าเป็นคนปากจัด

บางคนก็ถูกหาว่าเป็นคนปากตะไกร คือคมในคำพูดในเชิงตัดพ้อต่อว่านั่นเอง คนพูดไม่หยุดปาก ก็ถูกหาว่าเป็นคนปากเปียกปากแฉะ พูดได้วันยังค่ำ บ่นไม่หยุดเลย ถ้าพูดแต่เรื่องไม่ดี ก็ถูกหาว่าเป็นคนปากร้าย คนกินหมาก สูบบุหรี่ ถ้าไม่ได้กินสักครู่สักยามก็รู้สึกเปรี้ยวปาก เลยกลายเป็นปากเปรี้ยวไป

คนที่ชอบซุบซิบนั้นหากคนอื่นก็ถูกเรียกว่าเป็นคนปากคั่น ถ้าไม่พูดละก็คั่นปากเต็มทน พอได้พูดก็หายคั่นไปหน่อย คนพูดเรื่องไม่ดีบ่อยๆ คนมักถือว่าเป็นคนปากนูด แต่ถ้าถูกใครถามแล้วไม่อยากรพูด ก็กลายเป็นปากหนักไปทีเดียว คิดดูแล้ว เรื่องของปากนี้มันก็มีอะไรๆ หลายอย่างที่ช่วยให้ยุ่งอยู่เหมือนกัน

ระวังปาก : ระวังใจ

ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นปากเป็นทางนำอาหารเข้าไปหล่อเลี้ยงร่างกาย และเป็นทางแสดงออกเป็นคำพูด อันเป็นความรู้สึกของใจสิ่งที่นำเข้าไปดีหนอยระมัดระวังง่าย แต่ก็มีบางคนที่ไม่ระวังในการนำของเข้าปาก เกิดโทษแก่ตนบ่อยๆ เช่น คนกินของเสีย กินของมีเม้าอันเป็นประดุจยาพิษแก่ร่างกาย หรือกินจุบจิบไม่เป็นเวล่ำเวลา โทษที่เกิดขึ้นก็เพราะการไม่เลือกกินก็มีมาก การเลือกเฟ้นมิใช่หน้าที่ของปากแต่เป็นหน้าที่ของใจ ปากเป็นแต่เพียงผู้ทำงานตามคำสั่งเท่านั้น การระวังในเรื่องของปากจึงเป็นการระวังใจนั่นเอง

พูดถึงการกินอาหารของคนเรา ถ้ารู้จักกินก็มีคุณ ถ้าไม่รู้จักกินก็มีโทษมาก ในสมัยนี้
ของกินมีมาก ถ้าเราต้องการกินให้หมดทุกอย่างเนื้อที่ของท้องคงไม่พอบรรจุแน่ๆ ฉะนั้นต้อง

เลือกกินแต่สิ่งที่จำเป็น ของที่ไม่จำเป็นอย่าชินกินเข้าไปจะเดือดร้อน ของจำเป็นคืออาหารเป็น
สิ่งหล่อเลี้ยงร่างกาย อาหารบางประเภทก็ควรงดเว้น เช่น อาหารประเภทรสจัดๆ เผ็ดจัด
เปรี้ยวจัด หวานจัด มันจัดเกินไป ก็ให้โทษแก่ร่างกายได้มาก การกินอาหารควรคิดถึงคุณค่า
ของอาหาร จงกินอาหาร อย่ากินรสของอาหาร คนกินอาหารไม่ยุ่ง แต่ถ้ากินรสของอาหาร
ละก็ยุ่งมาก ความลำบากยุ่งยากของคนในเรื่องกิน ก็หนักอยู่ที่เรื่องรสนิยมไม่ถูกนั้นแหละ
ถ้าปล่อยวางเรื่องรสเสียได้ก็สบายใจ

บริโภคอาหารที่ดีและเป็นเวลา

การกินอาหารที่ดีและมีคุณค่าแก่ร่างกายนั้น ก็ต้องกินเป็นเวลา ไม่ควรกินพร่ำเพรื่อจุจิก
การกินอาหารพร่ำเพรื่อทำให้เครื่องย่อยไม่มีเวลาพักผ่อน มักเกิดโรคเกี่ยวกับกระเพาะได้ง่าย
โรคเกี่ยวกับกระเพาะอาหารเป็นโรคที่รักษายากเต็มที สิ้นเปลืองเงินและเวลาทำการงาน คน
กินจุบจิบเป็นเหตุเนื่องจากไม่รู้จักยับยั้งใจ มักปล่อยใจไปตามอำนาจของความอยาก ตนจึง
เดือดร้อนภายหลัง

ชนชาติที่เจริญแล้ว ล้วนเป็นคนมีระเบียบในการกินทั้งนั้น...กินเป็นเวลา พอหมดเวลา
แล้วก็หยุดกินกัน แม้การขายอาหารก็ขายเป็นเวลา หมดเวลากินก็เลิกขายกัน คนของเขา
แข็งแรง มีสุขภาพดี แต่คนไทยเราชอบกินจุบจิบไม่เป็นเวลา ร่างกายจึงไม่แข็งแรง โรคมาก
หมอบอกว่าคนมีโรคเกิดจากการกินถึง ๘๐% นี่เป็นสถิติที่แสดงถึงโทษของการอย่างจุบจิบ
อยู่แล้ว

ในเวลาเดินทางไปไหนๆจะพบนักกินมากมาย เขาจะกินไม่ขาดปาก เมื่อไม่มีอะไรจะกินก็เหะเม็ดแตงโม การเหะเม็ดแตงโมดูเป็นภาพที่น่าเกลียดเหลือเกิน ผู้หญิงที่แต่งตัวสวยๆนั่งเหะเม็ดแตงโมก็หมดสวยไปเลย ถึงที่ศาลพระกาฬพบุรี ชอบเม็ดแตงโมมาก คนชอบเม็ดแตงโมก็ดูคล้ายกับพวกลิงศาลพระกาฬเหมือนกัน จึงควรสังวรกันหน่อย อย่าตามใจตนเองให้มากเกินไปจะเสียคน คนโบราณพูดไว้ว่า ตามใจปากมันยากแก่ท้องบ้าง อร่อยที่ปากลำบากที่ตูดบ้าง ของเขาก็เข้าที่เหมือนกัน

เรื่องน่าขำของเข้าปาก เราพอจะวังกันได้ง่าย แต่นำออกจากปากนี่ลำบาก คนเราดูเหมือนว่ามีปกติชอบพูดกันทั้งนั้น การพูดเป็นเรื่องของปากแท้ๆ พูดดีก็ได้คุณค่า พูดเสียก็ขาดทุน ฉะนั้นจงมาศึกษาเรื่องการพูดกันเสียหน่อย

วาจาสุภาสิต

พอเริ่มออกจากท้องของแม่ ก็เริ่มใช้ปากกันแล้ว ใช้ปากสำหรับร้องไห้ การร้องไห้ของเด็กเป็นการพูดแบบหนึ่งเป็นคำขอร้องว่า แม่จ๋า...ดูฉันหน่อย มีอะไรผิดปกติในตัวฉันแล้ว ช่วยด้วยเถอะ และพูดได้ในกาลต่อมาเป็นภาษาคน ทุกคนใคร่พูดอะไรออกมาทั้งนั้น การพูดจึงเป็นการแสดงของน้ำใจ

พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า วาจาเช่นกับน้ำใจ ใจเป็นอย่างใดปากก็เป็นอย่างนั้น คนเราอาจนึกว่า บางคนปากอย่างใจอย่าง ข้อนี้ไม่จริงเสมอไป ที่เขาว่าปากอย่างใจอย่างนั้น หมายถึงการคิดหลอกลวง คือก่อนพูดคิดอย่างหนึ่ง แต่พูดไปอีกอย่างหนึ่ง ความคิดอันแรกไม่ตรง

กับคำพูด ก็เพราะใจของเขาถูกปรุ้งด้วยอำนาจกิเลส และเปลี่ยนความคิดคำพูดออกไปด้วยความจริงมันเป็นอย่างนั้น การพูดจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ

ในทางพุทธศาสนาสอนให้พูดแต่วาจาที่เป็นสุภาสิต อย่าพูดวาจาที่เป็นทุภาสิต เพราะวาจาสุภาสิตเท่านั้นยังประโยชน์ให้สำเร็จ เป็นสัมมาวาจาชอบที่นำประโยชน์มาให้

วาจาสุภาสิตควรประกอบด้วยองค์ ๕ ประการ คือ

๑. กล่าวตามกาล
๒. กล่าวคำจริง
๓. กล่าววาจาอ่อนหวาน
๔. กล่าววาจาประกอบด้วยประโยชน์
๕. กล่าวด้วยเมตตาจิต

วาจาที่เป็นสุภาสิต เป็นวาจาที่ไม่ทำผู้พูดให้เดือดร้อน ไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่นด้วย ชาวพุทธจึงควรเปล่งแต่วาจางาม อันจะยังคุณค่าให้เกิดขึ้นเท่านั้น การพูดก็จะเป็นประโยชน์ฝ่ายเดียว

เรื่องของการพูดเป็นเรื่องใหญ่ของสังคม การพูดนำเสนอทุกข์มาให้แล้วแต่กรณี ฉะนั้นคนฉลาดในเหตุผลจึงควรระมัดระวังในการพูดจาสนทนา อย่าพูดด้วยใจที่ไม่เป็นธรรมเป็นอันตราย แต่จงพูดด้วยความเป็นธรรมเสมอ ต้องดูกาลเทศะว่าควรหรือไม่ควร คำพูดบางอย่างเหมาะสมแก่เวลาหนึ่ง พันเวลานั้นแล้วอาจพูดไม่ได้ คำพูดบางอย่างเหมาะสมแก่ประเทศหนึ่ง เอาไปใช้แก่อีกประเทศหนึ่งย่อมไม่ได้ คำพูดบางอย่างเหมาะสมแก่คนๆหนึ่ง พวกๆหนึ่ง จะนำไปพูดแก่คนพวกอื่นก็ไม่ได้ การพูดจึงขึ้นอยู่กับกาล สถานที่ และบุคคลผู้มีสติปัญญารู้จัก

ใช้คำพูดที่เหมาะสมแล้วยังประโยชน์ให้สำเร็จได้

เรื่องจริงๆพูดได้เสมอไปหรือไม่ ตอบว่าไม่เสมอไป เรื่องบางอย่างจริง แต่พูดออกไปแล้วก็เป็นภาระเสียหายนแก่คนอื่น หรือบางทีอาจเป็นการหมิ่นประมาทเขา จึงพูดออกมาไม่ได้เสมอไป พูดได้บางเวลา เพราะฉะนั้นความจริงก็ต้องอาศัยกาลอีกเหมือนกัน จริงผิดกาลก็ทำให้เดือดร้อน เช่นเราไปเห็นใครคนหนึ่ง ทำอะไรที่ไม่สมควรในที่ลับเรื่องนั้นมีจริง แต่เราไปพูดได้ไหม...ไม่ได้ เพราะไม่ใช่เรื่องที่จะควรพูดพูดไปก็ขัดใจเขา จึงต้องระวังเหมือนกัน

การเปล่งวาจาตาม ยังประโยชน์ให้สำเร็จ

การพูดด้วยวาจาที่อ่อนหวานนั้นดีเสมอ...ไม่เสียหายเลย วาจาอ่อนหวานทำคนโกรธให้หายโกรธได้ ทำคนเกลียดให้หายเกลียดได้ ทำคนใจร้อนเป็นใจเย็นได้ ทำคนที่เข้าใจผิดให้กลายเป็นคนเข้าใจถูกขึ้นมาได้ ทำคนไม่มีเหตุผลให้กลายเป็นคนมีเหตุผลขึ้นมาได้ วาจาที่อ่อนหวานจึงควรใช้เสมอทุกเวลา จะมีเสียอยู่หน่อยก็ตรงที่ว่า อันปากหวานปานชะเอมอย่างเปรมปรีดิ์ น้ำตาลบัตลูกเคล้าเข้ายาตาย คือหวานแต่ใจคด ทำให้ผู้ฟังหลงเชื่อ แล้วยอมตนอยู่ในอำนาจ พวกเจ้าชู้ไม่ว่าหญิงชายนับเป็นพวกปากหวาน จึงเป็นพวกที่ควรระวัง

ความหวานของวาจาต้องมาจากใจที่บริสุทธิ์ ไม่มาจากใจที่โสมมน่ากลัว การกล่าวสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกันจึงเป็นกิจควรทำ แต่ต้องดูเวลา ดูบุคคลว่าเขาจะยินดีรับคำแนะนำหรือไม่ ถ้าเขาไม่ยินดีรับ พูดไปก็เสียเวลา เหมือนการตักน้ำรดหัวสาก มันไหลผ่านไปหมด แต่ถ้ามีคนตั้งใจรับเอาประโยชน์ที่เราผู้ประสงค์ดีจะบอกให้ ก็เป็นการอันควรแล้วที่จะกระทำ

ถึงพร้อมทั้งคนรับและคนต้องการประโยชน์ก็สำเร็จ

วาทะที่ออกจากดวงใจของผู้เมตตา เป็นวาทะที่น่าฟังและให้ประโยชน์ จึงควรพูดด้วยเมตตาเสมอ ถ้าขณะพูดใจไม่ตั้งใจหยุดพูดเสียก่อน นั่งพักสำรวมใจให้เข้าสู่สภาพปกติ แล้วจึงพูด ผู้พูดก็จะไม่ร้อนใจภายหลัง และไม่ทำผู้ฟังเกิดความหมองใจด้วย สมดังพระพุทธดำรัสว่า การเปล่งวาทะยังประโยชน์ให้สำเร็จ เมื่อเราเข้าใจว่าการพูดที่เป็นสุภาสิตเป็นความดีแล้ว จงพากันพยายามปฏิบัติตามเถิด

ศิลปะในการพูด

อีกประการหนึ่งในชีวิตประจำวันของเราทั้งหลาย ต้องมีการติดต่อสมาคมกับเพื่อนบ้าน อยู่เสมอๆ การติดต่อก็ทำได้โดยการพูด ไม่มีการพูดก็ติดต่อกันได้ยาก จึงปรากฏว่ามีบางรายพูดไปแล้วขาดทุนปนเปื้อน บางรายพูดไปแล้วได้กำไรงามดีมาก การที่เป็นเช่นนี้มูลฐานมาจากความมีศิลปะในการพูดหรือไม่เป็นสำคัญ

โดยเฉพาะในการพบปะสนทนากันแล้ว ความยุ่งยากมักเกิดจากการพูดเสมอ อะไรบ้างที่ยุ่งยากในการพูด ถ้าพิจารณากันอย่างรอบคอบแล้วมาจากเหตุต่อไปนี้ คือ

๑. มีคนจำนวนมากชอบพูดเรื่องของตัวเอง ชอบยกย่องตัวเองชมผู้อื่นอยู่ในที่ อวดความดีเล็กน้อยของตนว่าใหญ่ยิ่งเสมอ คนที่ชอบพูดถึงตัวเองมีอยู่ในหมู่ใดแล้ว ก็เป็นเหตุให้ยุ่งยาก เพราะคนเรามีปกติแข่งขันกันในที่ เมื่อคนหนึ่งพูดถึงเรื่องของตัว อีกคนหนึ่งก็ต้องการพูดบ้าง เลยเป็นเหตุให้สถานที่สนทนากลายเป็นสถานที่อวดความดีของตนเองไปเสีย

การอวดความดีนั้นเป็นการอวดความชั่วของตนเอง การพูดชมตัวเองก็เป็นการติตัวเองอยู่แล้ว แต่เป็นการติที่เจ้าตัวนึกไม่ออก คนอื่นเขานั่งนึกว่า เจ้าหมอนี่คุยโตจริง นี่คือประทุแห่งความไม่นิยมจากฝ่ายอื่นมาสู่ตน ฉะนั้นจึงอย่าพูดเรื่องของตนเลย ถ้าไม่มีเรื่องอะไรจะพูด ก็จงสมัครเป็นฝ่ายฟังเสียเถิด เพราะการฟังมีกำไรมากกว่าการพูด ปากมีรูเดียว ให้แต่เหนื่อย หูมีสองรูใช้ให้มากมายหน่อย จะสบายขึ้นบ้าง จงจำไว้ว่าคนพูดเรื่องตัวเป็นคนเห็นแก่ตัว

๒. ในวงการประชุม มักมีคนพูดมากกว่าคนฟัง เลยทำให้ที่ประชุมกลายเป็นเวทีแห่งการแข่งขันพูด ขณะที่คนหนึ่งพูดอยู่แล้ว อีกคนหนึ่งก็ใคร่ที่จะพูดบ้าง แต่คนพูดก่อนพูดไม่หยุด การพูดไม่หยุดก็เพราะต้องการเป็นคนเด่นในวง คนที่ต้องการเด่นกลายเป็นคนด้อยไป เพราะความต้องการเกินไปในเรื่องเด่น ทำให้คนอื่นเกลียด เมื่อคนอื่นเกลียดก็หายเด่นกลายเป็นด้อยไปเท่านั้น

การพูดจึงควรมีจังหวะบ้างอย่าผูกขาดเสียคนเดียว อย่าคิดแต่จะให้ คิดรับไว้บ้าง อย่าคิดแต่จะระบายออกมันจะหมดไปเสีย แต่จงรับของใหม่ด้วยการฟังบ้าง จงดูคนฟังในขณะที่กำลังพูด ถ้าคนฟังพอใจก็พูดได้ ถ้าเขาทำท่าท้วงแสดงความเบื่อ จงหยุดพูด พูดไปแล้วก็เหนื่อยปากเปล่า บางทีคนพูดต้องการพูดนาน ต้องการให้คนอื่นฟัง ถ้าเขาไม่ฟังก็ตะโกนพูดให้ดังออกไปอีก การพูดดังทำให้คนขาดความสนใจ การพูดเบาทำให้เขาเกิดความสนใจ

ฉะนั้นอย่าเอาเสียงดังๆของตนทับกลบเสียงคนอื่นเลย ถ้าเห็นใครๆอื่นใคร่พูดก็จงปล่อยให้เขาบ้าง การพูดก็จะเป็นทางรู้เรื่องราว ได้อรรถรสสมหมาย

๓. พระพุทธองค์ตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายอย่าพูดเรื่องอันเป็นเหตุให้เถียงกัน เพราะการเถียงกันต้องพูดมาก การพูดมากก็ทำให้ใจห่างจากสมาธิ เมื่อใจห่างจากสมาธิ ปัญญาความเข้าใจเหตุผลก็หายไป นี่เป็นพระดำรัสที่น่าสนใจ เพราะคนทั่วไปชอบเถียงเพื่อเอาชนะ อีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่ยอมให้ เมื่อไม่ยอมก็ว่ากันจนเปียกไปด้วยน้ำลาย ทั้งสองฝ่ายไม่มีใครรับเหตุผลของใครๆ ทุกฝ่ายต้องการเอาแต่ใจตน ผลที่เกิดจากการพูดก็ไม่มี บางทีก็นำความบาดหมางมาให้แก่ตนอีก นี่เป็นทางแห่งการแตกสามัคคี เป็นทางทำลายหมู่คณะให้เสื่อมไป

คนฉลาดจึงหลีกเลี่ยงการโต้เถียง แต่พยายามรับฟังความเห็นของอีกฝ่ายหนึ่ง แม้ตนจะไม่เห็นด้วย ก็นิ่งไว้ในที่ ไม่พยายามโต้ตอบกันในเชิงโวหาร อันเป็นเหตุให้ฟังชานโดยเปล่าประโยชน์ ถ้าไม่พอใจก็พยายามกลบเกลื่อน ไม่ค้านกันจ้งๆ เพราะคนค้านกันเกินไป ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเสียกำลังใจ น้อยใจ และเกิดมุมนะจะเอาชนะให้ได้ นี่เป็นทางยุ่งโดยแท้

จึงควรถือหลักไว้ว่า จะไม่เถียง จะไม่ค้านในการพูดต่อกันและกัน คนโบราณสอนไว้ว่า ดักปู ดักปลา ยังพอได้กินบ้าง แต่ดักคอกคนนี้ไม่เห็นได้อะไร

ในเรือนจำมีนักโทษหลายคนติดคุกเพราะการทำร้ายร่างกายเพื่อน ทำร้ายร่างกายกันก็เกิดจากการโต้เถียงกันด้วยเรื่องเล็กน้อยจนบันดาลโทสะ แล้วผลที่สุดก็ถูกส่งไปดับโทสะเสียในคุก เรื่องมันยุ่งยากแท้ๆ ไม่น่าจะเป็นไปเลย

มีคนเป็นจำนวนมาก ชอบสนทนากันถึงเรื่องความลับ และซุบซิบถึงเรื่องของเพื่อนบ้าน ความลับเป็นเรื่องคับอกของผู้มีความลับ น้อยคนนักที่จะรักษาความลับไว้ได้ เพราะชอบเป็นคนปากส่วว่นั่นเอง คนชอบความลับมักเที่ยวสืบหาเสมอ พอได้แล้วดีใจ ภูมิใจว่าตนเป็นคน

ที่เก่ง แม้เรื่องลับตนก็ยังสอดแทรกเข้าไปรู้ได้ รู้สึกว่าค่อยเชื่องขึ้นหน่อย ความอยากเชื่องจึงอยากรู้ความลับ แต่พอรู้แล้วตนรักษาความลับไว้ได้ไหม...เหลว รักษาไม่ได้ มันคับอกคับใจอย่างไรพิกล ต้องหาทางระบายออก นี่เป็นทางให้เกิดการซุบซิบนินทากันไป ถ้าบอกใครก็ลังก้ำขับว่า อย่าพูดไปหนาเรื่องนี้เป็นเรื่องลับ คนผู้รับก็รับว่าไว้ใจเถิด แต่ก็ไม่เท่าใดคนๆ นั้นก็นำไปเปิดโปงออกอีก ปิดไว้ไม่ได้อกจะแตก ความลับถ้ารู้ถึงสิ่งที่ไม่เป็นความลับ

เมื่อเราเข้าใจว่า การพูดที่เป็นสุภาสิตเป็นความดีแล้ว จงพากันพยายามปฏิบัติตามเกิดการพูดถ้าสลับหลังว่าลับก็เหมือนกับการยั่วยุให้เปิด เพราะนิสัยคนเรามักชอบผินกฏ ถ้าบอกว่อย่าก็อยากทำ ถ้าทำเฉยๆก็ไม่มีเรื่องอะไร ของปิดคนอยากเปิด ถ้าเปิดแล้วก็หมดเรื่อง การพูดความลับ หรือการนินทาคนอื่นเป็นทางให้เกิดโรคจิตตรามได้ง่ายๆ ฉะนั้นคนที่ดีจึงไม่สนใจในเรื่องลับ และไม่สนใจในเรื่องของคนอื่นๆ สนใจเฉพาะเรื่องตน ควรทำหรือไม่ควรทำเท่านั้น จึงควรถือเป็นคติสอนปากสอนใจ ว่าอย่าพูดเรื่องความลับกับใครๆ อย่าสนใจในเรื่องความลับของผู้ใด ตนก็จะดำเนินชีวิตไปได้เรียบร้อยสบายมาก

สำรวมปากระวังวาจา

การระวังสำรวมปาก จึงเป็นงานที่ควรฝึกหัดไว้บ้าง เพราะถ้าไม่มีการฝึกหัด ปากจะนำทุกข์มาให้ ในทางศาสนาจึงจัดเรื่องของปากเป็นเรื่องของวจีกรรม การกระทำทางวาจาก่อให้เกิดผลแก่ผู้พูด เท่ากับผลทางกายกรรมและมโนกรรม แต่ถ้าพิจารณากันให้ดีแล้ว บาปเกิดทางวาจามากกว่าเกิดทางกาย

บาปทางกาย เช่น การฆ่า การลักการทำชู้ มีน้อยระวังง่าย ส่วนบาปทางปาก มีการพูดโกหก พูดคำหยาบ การพูดส่อเสียด การพูดคำเหลวไหลมีหนทางเกิดได้มากเหลือเกิน ฉะนั้นเรื่องของปากจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่ต้องฝึกหัดกันให้มากเป็นพิเศษ ล้นคนเป็นอาวุขสำคัญที่สุด

ขอให้เรามาศึกษาดูกันถึงการพูดประจำวัน มีหลายครั้งที่ก่อให้เกิดทุกข์ บางคนพูดโกหกเป็นอาชิตน์ บางคนเป็นคนพูดคำหยาบเป็นนิสัยจนได้รับฉายาว่าเป็นคนปากร้าย บางคนชอบทำตนเป็นบ้างช่างยุ อยากเห็นคนแตกกัน อยากเห็นคนทะเลาะกัน จึงพยายามทำบาปด้วยปาก เพราะเหตุนี้คนที่ชอบพูดคำยุแหย่ให้คนแตกกัน จึงเป็นคนปากเหม็น ในธรรมบทเล่าเรื่องภิกษุใจพาล ยุแหย่ให้พระมหาเถระซึ่งรักกันประดุจพี่น้อง และอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขเป็นสิบๆปีให้แตกจากกัน ตายแล้วไปเกิดเป็นปลาที่ปากเหม็นที่สุด เหม็นไปไกลมาก ข้อนี้เป็นความจริง คนชอบพูดคำยุแหย่นั้น ย่อมมีอาการไม่ดีอยู่ในใจ ตายไปก็เกิดในทุคติ และเสวยผลของกรรมชั่วที่ตนได้ทำไว้ ผลของบาปเป็นสิ่งที่น่ากลัวอยู่เหมือนกัน

ฉะนั้นท่านผู้หวังความเจริญแก่ตนและส่วนรวม พึงสำรวมปากของตนไว้บ้าง อย่าเป็นคนพูดอะไรง่ายเกินไป เพราะน้ำลายที่ถ่มออกไปแล้ว ใครๆก็ไม่สามารถกินเข้าไปได้อีก วาจาที่พูดออกไปแล้วก็เช่นเดียวกัน พูดแล้วก็ถอนคำลำบาก ไม่พูดเสียเลยก็ดีกว่า พึงจำตามคำสอนของพระตถาคตที่กล่าวว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเธอมาพบกัน กิจที่ควรทำมีเพียงสองประการเท่านั้นคือ พูดสัมมาวาจา หรือนิ่งอย่างพระอริยเจ้า นี่เป็นคำเตือนที่น่าฟังมาก ถ้าเราดำเนินตาม บาปเพราะวาจาคงไม่มี ถ้าจะพูดจงคิดก่อนจึงพูด พูดแต่เนื้อหา อย่าพูดสิ่งที่ไม่จำเป็น พูดให้เป็นเวลา และมีจิตเมตตาต่อกัน คำพูดที่เหลวไหลต้งแสนคำ หรือจะ

ผู้คำพูดที่เป็นประโยชน์แม้แต่คำเดียว คนเรามีได้เป็นคนฉลาดหรือบัณฑิตเพราะการพูดมาก แต่การพูดน้อยเป็นทางปิดประตูของอภัย คนพูดมาก พูดคนเดียว พูดดั่งๆ เป็นวิสัยของคนใจร้อนอวดรู้ มีเรื่องที่จะระบายออกฝ่ายเดียว ไม่คิดรับความเห็นของใครๆ เสียเลย เขาก็เป็นคนมีความรู้จำกัดและหยิ่งอยู่ว่า อ้อ ฉันรู้แล้วเขาจะไปได้แค่นี้

คนพูดมากไม่เป็นที่น่าเคารพเกรงขามของใคร ๆ แต่พูดน้อยเป็นคนน่ายำเกรง ถ้าเขาพูดออกไปก็เป็นสาระมีประโยชน์เป็นคนพูดที่น่าฟังน่าคิด การพูดน้อยจึงได้กำไร พูดมากขาดทุนเปล่าๆ ดังคนโบราณสอนว่า นิ่งไว้ได้กำไร พูดออกไปขาดทุน แต่คนเราส่วนมากมักยอมขาดทุนเสมอ ไม่ค่อยคิดหากำไรกันเลย โรคพูดมากเป็นโรคของคนใจง่าย ใจอ่อนแสดงว่าตนไม่สามารถบังคับจิตใจตนเองไว้ได้จึงต้องปล่อยมันออกไปเรื่อยๆ อย่าเป็นคนใจอ่อนเลยขอจงเป็นคนมีใจเข้มแข็ง เอาชนะความอยากพูดมากเสียบ้าง แล้ววันหนึ่งท่านจะเป็นคนน่ายำเกรง และน่านับถือในถ้อยคำที่ท่านพูด

ปากไม่ดีเป็นทุกข์ ปากดีนำความสงบสุข

จงสนใจในการฟังให้มากๆ ปล่อยให้เขาพูดเถิด อย่าแย้งเขาพูดเลย คอยฟังดีกว่าว่าเขามีอะไรแปลกๆ บ้าง จงจำเนื้อความที่เขาพูดไว้ให้ดี ถ้ามีแล้วจะพูดแล้ว ความรู้จะเข้าหาตนได้อย่างไร เหมือนนาชนะที่คว่ำไว้ น้ำจะตกลงไปในนาชนะนั้นได้อย่างไร จงหงายปากมันขึ้น น้ำก็จะไหลลงไปยังสะดอก คนฟังก็เช่นกับภาชนะปากหงายไว้ คนพูดเหมือนหม้อคว่ำ มีแต่ทางขาดทุนเท่านั้น จงยอมให้คนอื่นชนะแล้วตนจะเป็นผู้ชนะได้บ้าง ถ้าอยากจะทำเขาชนะเขา

ก็แพ้เขาเรื่อยไป อย่าเข้าใจผิดว่าคนนั้นเป็นคนโง่ การพูดที่ไม่เป็นสาระ เป็นการโง่ที่ยิ่งไปกว่ามากนัก คิดดูให้รอบคอบเถิด กลองที่ถูกตีบ่อยๆหนึ่งขาดและทะลุเร็ว กลองที่ไม่ถูกตี มีหนังเรียบร้อยใช้ได้นาน ปกติของกลองต้องมีคนตี ถ้าไม่มีคนตีตัวเองก็เป็นอัมพมกลแก่บ้านเมือง

ฉะนั้นให้ถือว่า คนพูดโดยไม่ระวังนั้น...ไม่ดี คนพูดด้วยความระมัดระวังเป็นความดี การสำรวจมาจาหรือการสำรวจปาก ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นสำเร็จ ถ้ามีเรื่องจะพูดจงพูดแต่ความจริง การเปล่งความจริงเท่านั้นยังประโยชน์ให้สำเร็จ คนพูดชั่วฆ่าตัวเองและบุคคลอื่น ความทุกข์เกิดขึ้นเพราะการทำชั่วมีมาก จงปิดประตูของปากให้มันคงใจของท่านก็จะเป็นความสุขความดีตลอด

ลาที่อยู่ในหนังสือถ้าไม่ร้องออกมา ความเป็นลาจะไม่ปรากฏ จึงไม่ถูกฆ่า เฒ่าปากไม่ฟัง ต้องตกลงมากระดองแตก อำมาตย์พูดมาก จนพระราชเจ้าต้องให้กินมูลแพะ คนพูดมากบางคนจึงถูกหมัดยัดปาก จึงเดือดร้อน ปากไม่ดีเป็นทุกข์ ปากดีนำสุขสงบบมาให้งงปิดปากของท่านเสียเถิด

ចិន្តាសង្ខេប

1 5 0 0

אכזריות

၁။ ပဌာန : ခြေစုံစုံကပ်စုံ ၂။ ပဌာန : ကပ်စုံစုံကပ်စုံ



ศิลปะแห่งการสรีระจิต

ใจเป็นสิ่งบริสุทธิ์มาก่อน แต่จักเศร้าหมองเพราะความคิดชั่วที่จรมาและความคิดชั่วนี้ หากมีความหมักหมมมากขึ้นเท่าใด ความเศร้าหมองของใจ ก็จะมีจำนวนมากขึ้นเท่านั้น เมื่อ จิตเศร้าหมองไป...การทำ การพูด รวมทั้งการแสดงออกต่างๆ ก็จะเสื่อมไปด้วย

พระพรหม: ภาณุ

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาที่จะได้ฟังปาฐกถาธรรม อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านจงอยู่ในอาการอันสงบเรียบร้อยตั้งอกตั้งใจฟังเรื่องที่จะนามากล่าวสู่กันฟังต่อไป

ชีวิตมีทั้งสุขและทุกข์

วันนี้เป็นวันพระ ตรงกับวันอาทิตย์ พวกญาติโยมพุทธบริษัทจึงได้มาประชุมกัน ถือศีล ฟังธรรมกันเป็นจำนวนมาก

คนเรานี้ตามปกติก็คลุกคลีอยู่กับการงานในชีวิตประจำวัน งานที่เรากระทำอยู่เป็นประจำนั้น ย่อมเป็นเหตุให้มีความสุขบ้าง ทุกข์บ้างสลับสับเปลี่ยนกันไป เวลาใดเราพอใจเราก็นึกมีความสุข ความสบายเวลาใดไม่พอใจก็เกิดความทุกข์ ความเดือดร้อน เป็นอย่างนี้เสมอ บางคราวก็มีความสุขมากจนลืมตัว บางคราวมีความทุกข์มาก ก็ลืมตัวเหมือนกัน คือลืมไปว่าตนกำลังเป็นทุกข์อยู่แล้ว ก็ไม่ได้หาเหตุของความทุกข์นั้น เพื่อจะแก้ไขบำบัด ไม่ให้เหตุเช่นนั้นเกิดขึ้นอีกต่อไป

"ปกติของเราซึ่งเป็นมนุษย์นั้น มักจะลืมบ่อยๆ เวลาใดเป็นสุขก็ลืมไปเวลาใดเป็นทุกข์ก็ลืมไป เรียกว่าลืมทั้งสองด้าน อาการที่ลืมเช่นนั้น ในภาษาธรรมะเรียกว่าเป็นโมหะ เป็นความหลงใหลมัวเมา ไม่เข้าใจชัดเจนตามความเป็นจริงในเรื่องนั้นๆ จึงเป็นเหตุให้ประวัติซ้ำรอย เรามีความสุขซ้ำ มีความทุกข์ซ้ำกันอยู่ตลอดไป เพราะฉะนั้นในทุกศาสนาจึงมีวันไว้นับหนึ่ง เรียกว่า "วันพระ"

วันพระ ก็คือวันสำหรับให้คนเข้าใกล้พระ ฟังเรื่องของพระ เอาคำสอนของพระมาเป็น
กระจกคอยส่องดูความประพฤติการปฏิบัติของเรา ว่ามีความผิดชอบอย่างไร ทำอย่างนี้แล้ว
จะเกิดอะไรขึ้นในชีวิตของเราบ้าง เราควรจะหาทางป้องกันแก้ไขในเรื่องเช่นนี้ประการใดบ้าง

ทางพ้นทุกข์

คนในสมัยโบราณที่มีความทุกข์เหมือนกับที่เรา มีก็แสวงหาทางพ้นทุกข์ด้วยการปลีกตัว
ออกไปจากบ้านจากเรือน ในบางครั้งบางคราวเช่น การไปถืออุโบสถ การถืออุโบสถนั้นก็คือ
การปลีกตัวออกไปจากครอบครัว ไปอยู่ในที่เงียบ เพื่อจะได้มีเวลาศึกษาเรื่องความจริงของ
ชีวิต เช่น ความสุข ความทุกข์ ว่ามันเกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีอะไรเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง เราจะ
หลีกเลี่ยง หรือต่อสู้กับสิ่งเหล่านั้นอย่างไรบ้าง

เพราะฉะนั้นเมื่อเรามีโอกาสสมาธิศีลฟังธรรมในวันอุโบสถ ก็ควรใช้เวลาว่างนั่งสำหรับ
นึกคิดพิจารณา นั่งคนเดียว พูดกับตัวเอง เราพูดกับคนอื่นนั้นเราพูดกันมานานแล้ว แล้วพูด
กับคนอื่นนี้มันยังมีเรื่องกระทบกระเทือนกันในด้านจิตใจ เราควรหันมาพูดกับตัวเอง เหมือน
พระในสมัยโบราณ เวลาท่านไปบำเพ็ญสมณธรรมอยู่ในป่า ถ้าหากว่าความคิดไม่ดีเกิดขึ้น
ในใจของท่านซึ่งเรียกว่ามาร เข้ามาแทรกแซงในห้วงนึกของท่าน ท่านก็จะพูดกับตัวท่านเอง
เช่น พูดว่า "เจ้าอยากจะมีความสุขหรือ เจ้าอยากจะตกนรกหรือ เจ้าอยากเกิดในที่ชั่ว
ที่ต่ำหรือ ความคิดอย่างนี้จึงมารบกวนเจ้า รูปร่างหน้าตาความเป็นอยู่เจ้านี้ ไม่เหมาะสมกับ
ความคิดอย่างนี้ คนที่อยู่ในป่าเงียบๆ อันควรจะคิดสิ่งที่เศร้าหมองใจอย่างนี้"

ท่านเตือนตัวเอง บอกกับตัวเองในรูปอย่างนี้ เมื่อบอกอย่างนั้น ความคิดที่ไม่ดีคือ มารนั้นก็หายไป เพราะว่ามารนั้น ถ้าเรารู้จักหน้าตามัน มันก็อยู่ไม่ได้ แต่ถ้าเราไม่รู้จักหน้าตา มัน ไม่รู้ว่ามันเป็นมารที่เข้ามาขัดขวางแทรกแซงในชีวิตของเรา เราก็หลงรักมัน ชอบใจมัน

โลกเราในสมัยนี้มีความเจริญในด้านฝ่ายกาย อย่างชนิดที่เรียกว่า ล้นเหลือ เจริญจน ล้นโลกเข้าไปแล้ว แต่ว่าความเจริญในด้านฝ่ายจิตนั้นยังมีอยู่น้อยเต็มที เพราะความเจริญ ฝ่ายกายและฝ่ายจิตไม่สมดุลกัน มนุษย์เราจึงเอียงไปในทางร้าย ทำอะไรออกนอกกลุ่มนอกทาง อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนบ่อยๆ ถ้าหากว่าเราทั้งหลายที่เป็นคนสนใจในด้าน ธรรมะ จะคิดช่วยตนเอง...ช่วยตนเองกันก่อน เรื่องคนอื่นนั้นไว้ค่อยพูดกันทีหลัง เพราะคน เมื่อมีการช่วยตัวเองแล้ว ก็ช่วยคนอื่นไปในตัวด้วย ทำตนให้ดี...แล้วก็ช่วยให้คนอื่นดีไปด้วย ในตัวเหมือนกันแต่ถ้าไม่มีการช่วยตัวเองให้ก้าวหน้าในทางดี ทางงาม ไม่ปรับปรุงตนให้ดีแล้ว ก็เป็นการกระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่นตลอดไป

พิจารณาและแก้ไขในสิ่งผิด

เพราะฉะนั้นเบื้องต้นนี้ เราจึงควรจะได้ตรวจดูความคิดนึกของเราในวันที่ครบรอบปีรอบ เดือนเช่นนี้ เช่นว่าในวันเพ็ญกลางเดือน ครบรอบเดือนหนึ่ง เราก็ควรได้พิจารณาดูว่ารอบที่ ผ่านมานั้นเป็นอย่างไร? การกระทำของเราเป็นอย่างไร? ทัศนคติหรือความเห็นของเราเป็น อย่างไร? การพูดการกระทำของเราอยู่ในรูปใดบ้าง ให้พิจารณาดู

ที่นี้การพิจารณานั้นต้องเอาหลักธรรมะเข้ามาจับ คือความดีในหลักธรรมะนั้นมีอยู่ เรา

ในด้านความประพฤติก็เหมือนกัน เราควรจะได้ตรวจสอบดูว่า ในรอบ ๗ วันที่ผ่านมา เรามีความประพฤติอย่างไร ถูกควรว่า ครุฑก็ครั้งก็หน ครุฑเดียวเรื่องความเป็นอยู่ของเราอย่างไรบ้าง เราจะต้องพิจารณาตรวจสอบ ถ้าหากพบความบกพร่อง ความไม่ดีไม่งาม อันเกิดขึ้นจากการกระทำของเราแล้ว เราก็จะได้จำไว้ ชีวิตของเราเจริญขึ้นทางกายเท่าใด ก็ควรจะให้จิตของเราเจริญขึ้นด้วยเท่านั้น ความอ้วนพืทางกายมีขึ้น ก็ให้มีความอ้วนทางใจ ความอ้วนทางใจก็คือ การอ้วนธรรมะ มีหลักความงาม ความดีไว้หล่อเลี้ยงจิตใจ มีธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องค้ำครองจิตใจ ทั้งภายนอกและภายใน ชีวิตของเราจะมีราคายิ่งขึ้น

ถ้าเราอ่านดูประวัติคนสำคัญๆที่เขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีชื่อเสียง เป็นนักในเรื่องอะไรต่างๆ เช่น นักวิทยาศาสตร์นักปราชญ์ นักอะไรก็ตามที่เถอะ ที่เขาเป็นคนสำคัญๆนั้น เราลองศึกษาชีวประวัติเขาดู จะพบว่าคนเหล่านี้ติมาแต่เด็ก คือเป็นเด็กดีของพ่อแม่ เป็นเด็กดีของโรงเรียน มีความคิดก้าวหน้า ใช้เวลาในชีวิตให้เป็นประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ เขาจึงเป็นคนก้าวหน้าได้ อันนี้เป็นเรื่องสำคัญ ขอให้หนูๆที่เป็นนักเรียนจำใส่ใจไว้ แล้วก็เอาไปคิด คอยเตือน เตือนตัวเองไว้เสมอ ทุกคืนตอนเวลาก่อนนอนต้องตรวจว่าวันนี้เราอยู่อย่างไร เราขี้เกียจ เราขยัน เราเอาใจใส่ในการเรียนขนาดไหน เรามีความอ่อนน้อมถ่อมตน หรือเปล่า หรือเราเป็นคนดื้อคนด้น ออกไปนอกกลุ่มนอกทาง เราใช้สตางค์เปลืองไหม ใช้ไปในเรื่องอะไร อย่างนี้เป็นต้น เป็นเรื่องที่เราควรพิจารณาควรตรวจสอบ ถ้าได้ตรวจสอบอยู่อย่างนี้บ่อยๆแล้ว ชีวิตของเด็กก็เป็นชีวิตที่น่ารักน่าเอ็นดู เมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็จะได้ทำคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองต่อไป

ที่นี่ได้พูดถึงเรื่องเตือนใจเล็กน้อยก่อน แล้วก็จะได้พูดจาต่อจากวันก่อนที่พูดค้างไว้
คือในวันก่อนนี้ได้พูดถึงเรื่องจิตของเราเอง

ศึกษาอาการของจิต

วันนี้จึงใคร่จะพูดเกี่ยวกับในเรื่องของจิตหรือใจของเราอีกสักเล็กน้อย คือว่าอาการของ
จิตที่มันเกิดขึ้นกับความรัก เกิดความชัง เกิดความหลง เกิดความโกรธ เกิดความเกลียด
อะไรต่างๆ ถ้าแบ่งเป็นประเภทแล้ว ก็แบ่งเป็นสองส่วน คือประเภทที่เป็นกุศล เป็นเรื่องของ
การปรุงแต่ง ไม่ใช่มีตัวตนที่แท้จริงอะไร มันเกิดเพราะการปรุงแต่งของสิ่งทั้งหลาย เพราะว่า
ร่างกายของเรา หรือในชีวิตตัวตนของเรา โดยสมมติมันมีประตูที่จะนำสิ่งภายนอกเข้าไป
คือเรามีตาสำหรับดูรูป มีหูสำหรับฟังเสียง มีจมูกสำหรับดมกลิ่น มีลิ้นสำหรับลิ้มรส มีกาย
และมีประสาททั่วร่างกาย ที่จะคอยรับรู้เรื่องอะไรต่างๆ ที่มากระทบทางกาย

ที่นี่เมื่อตาเห็นรูปใจพลอยรับรู้ สามอย่างนี้มารวมตัวกันเข้า ท่านเรียกตามภาษาธรรมะ
ว่า เกิดผัสสะ การประชุมพร้อมกันทั้งสามเรื่องนี้ เกิดเป็นผัสสะ แล้วต่อจากนั้นก็เกิดอาการ
เวทนาขึ้นในใจของเรา มีความสุข มีความทุกข์ หรือบางทีก็มีเฉยๆ แล้วต่อจากนั้นก็มีความ
อยากได้ในเรื่องนั้น อยากจะมี อยากจะเป็น หรืออยากไม่มีไม่เป็น ความอยากของมนุษย์เรา
เมื่อรวมแล้วย่อยๆ สั้นๆ สำคัญที่สุดมันมีสองเรื่องเท่านั้นเอง อยากดึงเข้ามา อยากผลักออกไป
วันหนึ่งๆ เราต้องดิ้นรนกับเรื่องอย่างนี้มากมาย ในของบางอย่างเราชอบใจ เราก็อยากจะดึง
เข้ามาให้เป็นของเรา ให้อยู่กับเรา ไม่อยากให้อันตราย ไม่อยากให้เปลี่ยนแปลง อยากจะให้

มีอยู่ เป็นอยู่อย่างนั้นเรื่อยไป แต่ถ้าหากว่าสิ่งใดเราไม่ชอบใจ เราก็เกิดความผลักดันเพื่อให้
สิ่งนั้นออกห่างจากตัวเรา ถ้ามันไม่ออกไปเราก็เกิดความทุกข์ เพราะสิ่งนั้นไม่ได้ตั้งใจ แม้ใน
เรื่องที่เรายากจะเอาเข้ามานั้นมันก็เหมือนกัน ถ้าหากว่าไม่ได้ตั้งใจมันเป็นทุกข์

คนเราเป็นทุกข์สองเรื่องนี้ คือทุกข์เพราะไม่ได้ตั้งใจทั้งในส่วนที่อยากจะ มี อยากจะเป็น
ทั้งในส่วนที่ไม่อยากจะ มี ไม่อยากจะเป็น” แต่ว่าสิ่งนั้นมันผ่านเข้ามาในวิถีชีวิตของเรา เมื่อ
ไม่ได้ตั้งใจเรา เราก็เป็นทุกข์ มีความเดือดร้อน คนที่ได้เกิดความทุกข์ในเรื่องนี้ ก็เพราะ
ความโง่เขลาเป็นมูลฐาน ภาษาธรรมะท่านเรียกว่า อวิชชา คือความไม่รู้ชัดในความเป็นจริงใน
เรื่องนั้นๆ เหมือนกับไฟเทียนที่เราจุดบูชาพระ มันลุกเป็นเปลวอยู่ได้ก็เพราะยังมีไส้ น้ำมัน
ถ้าไส้กับน้ำมันยังพร้อมอยู่ มันก็ยังเป็นเปลวไฟอยู่ เราดูไฟแล้วก็นึกว่าเป็นของแท้ของจริง
แต่ความจริงนั้นเป็นเรื่องปรุงเรื่องแต่ง ไม่ควรเข้าไปยึดถือว่าเป็นตัวเป็นตนอะไรนัก ในเรื่อง
เกี่ยวกับชีวิตของเรานี้ก็เหมือนกัน เรื่องรูปเราก็เห็นว่ามันปรุงแต่งแท้ๆ ไม่มีอะไรเป็นตัวที่
แน่นอน มันมีอาการประกอบกันเข้าเท่านั้น

ยึดถือใจเป็นตนนี้ร้ายนักหนา

ที่นี้เรื่องของใจสำคัญนักหนา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า "ยึดถือร่างกายเป็นตนนั้นยัง
ไม่ร้าย แต่ยึดถือใจเป็นตนนี้ร้ายนักหนา เพราะยึดถือใจเป็นตนนั้นมันจะหลอกเราตลอดเวลา
ทำให้เกิดความยุ่งอยู่ในทางจิตของเราตลอดเวลา"

พระพุทธพจน์ข้อนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า แม้ใจก็ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นตัวตนที่แท้จริง

มันเป็นเรื่องประกอบกันเข้า เกิดตบๆอยู่ตลอดเวลา ความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วขณะหนึ่งแล้วมันก็ดับไป เช่นความรักเกิดขึ้นในใจของเรา เพราะได้เห็นสิ่งที่เราชอบใจ เห็นรูปที่พอใจ ได้กลิ่นได้รสที่ชอบใจ เราก็เกิดมีความรักในสิ่งนั้น ความรักที่เกิดขึ้นในใจของเรานั้น มันก็เกิดขึ้นขณะจิตหนึ่งแล้วมันก็ดับไป แต่ว่ามันเกิดต่อไปอีก

ทำไมจึงได้เกิดต่อไปเพราะเราเองเป็นผู้ที่เราเพิ่มเชื้อเข้าไปอยู่ตลอดเวลา การเพิ่มเชื้อก็คือการนึกถึงภาพนั้น นึกถึงรูป นึกถึงเสียง ถึงกลิ่น ถึงรส ถึงการสัมผัสนั้นๆเรามานึกอยู่ตลอดเวลา เมื่อมานึกถึงความรักก็เกิดขึ้น เหมือนคนที่มีเพื่อนเกิดชอบใจเป็นคู่รัก ถ้าคิดถึงมันก็เกิดอารมณ์เรื่อยไปไม่จบสิ้น อันนั้นจึงเกิดการปรุงแต่งในใจของเรา คือว่าของเก่าที่ใจเก็บ เพราะว่าใจของเราชอบสะสม ชอบเก็บเรื่องอะไรต่างๆ ไม่ปล่อย ไม่วางทำไมจึงชอบเก็บ ชอบสะสม ชอบสะสมก็เพราะได้ฝึกมาอย่างนั้นได้อบรมมาอย่างนั้น

ตั้งแต่ตัวเล็กๆพอรู้เตียงสา คุณพ่อคุณแม่ ปู่ตายายสอนให้เราเก็บกันทั้งนั้น สอนให้เรายึดเราถือทั้งนั้นว่านั่นของหนู นี่ของหนู หนูชื่อนั้น หนูลูกคนนั้น หลานคนนั้นอะไรต่างๆ ถ้าหากว่าภาพแห่งนามธรรมนั้นเป็นรูปเข้าแล้ว ก็จะได้กว่าภูเขาใหญ่ๆเสียอีก ที่เรารวมเข้าไว้ตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่นี้ มันมากมายก่ายกองเหลือเกินทีเดียว นี่คือการเก็บของใจ

เมื่อใจได้เก็บอารมณ์ประเภทต่างๆไว้ แม้ไม่มีเสียงกลิ่นรสให้ปรากฏเฉพาะหน้า แต่ใจก็นั่งคิดนั่งฝัน นึกถึงเรื่องเก่า ถึงภาพเก่า ถึงอดีตที่ผ่านมา ที่เราพูดกันว่า อดีตที่ผ่านมานั้น ทำให้เราเศร้าใจ ทำให้เราดีใจ หรือว่าเราพูดว่า แหม! นึกถึงเรื่องนั้นแล้วสบายใจเหลือเกิน นึกแต่เรื่องอดีตเราได้กระทำอะไรไว้ เป็นความดีความงาม เราก็เอามานั่งคิดนั่งฝัน คิดฝันแล้วเราก็สบายใจ เวลานั้นถึงเรื่องไม่ดีไม่งาม เราคิดแล้วท้อใจเป็นทุกข์เดือดร้อน

อยู่กับปัจจุบัน

คนเราเป็นทุกข์นี้บางทีมันก็ไม่น่าจะเป็นทุกข์อะไรเลย เรื่องมันยังไม่มา แต่เที่ยวฝันไป นึกไป สร้างภาพไป กลัวจะเป็นอย่างนั้นกลัวจะเป็นอย่างนี้ เช่นคนรักลูกมากกลัวลูกจะตาย กลัวลูกจะเป็นไข้ กลัวลูกจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ความจริงเหตุการณ์อย่างนั้นมันก็ยังไม่มีความจริงแต่ว่าเรานั่งคิดฝันไปคนเดียว แล้วก็นั่งเศร้าใจไปคนเดียว หรือว่าเรามีทรัพย์สินสมบัติของเราเราก็กลัว...ไปกลัวว่า เหม นี่ถ้ากูตายไปแล้ว ใครจะเอาไปก็ไม่รู้ ทรัพย์สินสมบัติเหล่านี้ลูกมันจะรักษาได้หรือเปล่านั้นไม่รู้ เหม! สิ่งนี้มีค่ามีราคาหาได้ด้วยความเห็นตื้นเขิน ตายไปแล้วถ้ามันจะสูญเปล่า เราคิดอย่างนั้นอย่างนี้แหละแล้วก็ไปเป็นทุกข์ เป็นทุกข์เรื่องทรัพย์สินสมบัติ กลัวลูกจะรักษาไม่ได้ กลัวจะไม่มีใครใช้สอยดูแล...เรานั่งเป็นทุกข์ไป บางทีก็ดูร่างกายของตัวเองแล้วก็กลัวไป กลัวจะเป็นโรคอะไรบ้าง กลัวจะเป็นเบาหวานบ้าง กลัวจะเป็นอย่างนั้น กลัวมันจะเป็นอย่างนี้ สร้างความกลัวขึ้นในใจโดยไม่ได้เรื่องอะไร ไม่มีเหตุมีเรื่องอะไร แต่ว่า นั่งกลัว นั่งคิดไปคนเดียว

อารมณ์ประเภทนี้แหละ ที่เกิดขึ้นในใจของเราบ่อยๆ แล้วจะทำให้คนนั้นเป็นโรคประสาท กินไม่ได้นอนไม่หลับ ด้วยความวิตกกังวล หรือว่าใครเกิดไปไหน สมมติว่าลูกเดินทาง จะเดินทางไปไกล ไปเชียงใหม่ ไปสงขลา นั่งรถไป เราไปนั่งเป็นทุกข์ กลัวรถจะตกทาง ฤดูนี้ฝนตกมาก เดี่ยวทางจะเสีย ถนนจะลื่น รถจะคว่ำ นั่งเป็นทุกข์อยู่ ส่วนลูกที่นั่งไปในรถ หิวระหิวใครดูภาพสองข้างทางสบาย แต่ว่าคุณแม่นั่งทุกข์อยู่ที่บ้าน แล้วมันเรื่องอะไร เคยเป็นไหมอาการเช่นนี้ ญาติโยมลองคิดดูซิ เรามีมั่งไหม อาการเช่นนี้นะเคยเกิดขึ้นในใจบ้าง

หรือไม่ เราอย่าได้ไปคิดให้มันยุ่งในเรื่องนั้นมากเกินไป สมมติว่ามันจะเป็นไปจริงๆ เราจะห้ามได้ไหม เช่น ไฟจะไหม้บ้านนี้จะไม่ห้ามได้ไหม หรือว่าสิ่งนั้นมันจะเจ็บจะป่วยจะตายขึ้นมา เราจะไปห้ามได้ไหม เราลองคิดดูด้วยหลักกรรมตาข้อนี้ เราก็พอจะตอบกับตัวเองได้ว่า มันเป็นเรื่องเหลือวิสัย เพราะพระท่านกับบอกไว้ชัดเจนแล้วว่าสิ่งทั้งหลายไม่อยู่ในอำนาจของใคร เป็นอนัตตา ไม่มีใครจะบังคับบัญชาสิ่งนั้นได้ว่าเป็นอย่างนั้น อย่าเป็นอย่างนี้ บังคับไม่ได้ เราก็อย่าไปฝืนบังคับมัน แต่เราดูมันไปด้วยปัญญา เช่น เวลาเกิดความเจ็บไข้ได้ป่วย เราก็ดูมันไปเรานึกถึงพระธรรมคำสอน ที่พระท่านได้บอกไว้ให้เราพิจารณาในอภินิหารปัจจุเวกขณะ ให้พิจารณาทุกวันๆว่า เราจะแก่เป็นธรรมดา เราต้องเจ็บต้องไข้เป็นธรรมดา เราจะต้องพรากจากของรักของชอบใจเป็นธรรมดาเหมือนกัน

ที่เล่าว่าคนๆหนึ่งไปหาพระสังฆราช แล้วก็บอกว่า ขอให้อยู่ต่อไป อย่าด่วนตายไปเสียก่อน ดิฉันอายุ ๖๐ ปี จะได้นิมนต์ไปฉัน สมเด็จพระสังฆราชว่า โอ้พวกแกมันบ้าทั้งโคตรอย่างนี้แหละ ท่านดำเข้าให้อย่างนั้น ท่านหาว่าบ้าทั้งโคตรว่าฉัน ทำไมท่านถึงว่าอย่างนั้น เป็นเพราะว่าไม่รู้จักกรรมะธัมโม คนเจ็บหนักรู้อย่างนี้แล้วจะมาพูดว่าขอให้อยู่ต่อไป ดิฉันอายุ ๖๐ แล้ว จะได้นิมนต์ไปฉันด้วย ท่านจึงได้ว่าเอาจังกล่าว ไม่เรียนรู้อารมณะเสียบ้างแล้วแต่ยุ่งแต่เรื่องอะไรอื่น ไม่คิดถึงสังขาร ไม่คิดถึงความจริงของชีวิตว่ามันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่อย่างไร

ทีนี้ถ้าเราได้คิดถึงเรื่องกฎธรรมดาของความจริงที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว เราก็พอจะรู้ว่า อ้อ...นี่มันเป็นอย่างนี้แหละ ไม่มีอะไรที่จะฝืนได้ เราก็เพียงแต่ดูมันไป ดูความเจ็บความป่วย แล้วเอาความเจ็บความป่วยนั้นเป็นอารมณ์สำหรับพิจารณาเป็นกัมมัฏฐานต่อไป เราก็ไม่ต้องทุกข์

ไม่ต้องร้อนในทางจิตใจมากเกินไป ร่างกายกระสับกระส่าย แต่ใจไม่กระสับกระส่าย ไม่มี
ความทุกข์ในเรื่องนั้น นี่เป็นการนั่งเพ่งมองด้วยปัญญา อันนี้จะช่วยให้เราเกิดความสุขความ
สงบในทางจิตได้ประการหนึ่ง

โกรธเขาเราตกนรก

ขอให้ญาติโยมได้จำเป็นหลักไว้ว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในจิตนี้เป็นเรื่องของการปรุงและการแต่ง
ไม่มีอะไรเป็นเนื้อแท้ มันปรุงขึ้นมา สมมติว่าความโกรธเกิดขึ้น เรารู้สึกว่าใจเรานี้ถูก
ปรุงแต่งด้วยความโกรธ เวลาที่ใจเป็นใจโกรธ อาการโกรธกำลังอยู่ในใจของเรา เราก็ถามตัว
เราเองว่าโกรธอะไร เรื่องอะไร เราก็คงจะตอบได้ว่า โกรธแม่คนนั้น โกรธพ่อคนนั้น ที่ทำสิ่ง
นี้ให้ไม่ชอบใจ เราจึงเกิดความโกรธ แล้วเราโกรธเขา คนที่โกรธเขาเป็นอย่างไรบ้าง ลองถาม
ตัวเองต่อไป อ้อ คนที่ถูกโกรธเขานั่งอยู่เฉยๆ เขาไม่รู้ไม่ชี้ ไม่ร้อนไม่เย็น แต่ว่าเราเองที่กำลัง
ร้อน ไฟกำลังลุกอยู่ในใจนั้นแหละที่เขาเรียกว่าตกนรกละ นรกก็คือไฟที่มันเผาใจ หาเรื่อง
โกรธเผาใจ หาเรื่องยุ่งมาเผาก็เรียกว่าตกนรก อยู่ดีๆ เผลอลงไปในขุมนรกแล้ว

บางคนตกกันวันละหลายหนตกไม่เซ็ดไม่หาลาบ เข้าตก เที่ยงตก เย็นตก กลางคืน
จะนอนแล้ว เอ้า ตกนรกเสียก่อน แล้วถึงค่อยนอนกันหน่อย นี่มันเรื่องอะไร เขาเรียกว่า
หาเรื่อง...หาเรื่องให้ตกนรกให้ร้อนใจ ให้เผาใจตัวเอง สร้างความทุกข์ไม่เข้าเรื่อง คนที่ถูก
โกรธเขาไม่เป็นไร เขานั่งเฉยๆอันนี้เขาเรียกว่า อวิชชามันปรุงแต่งนำทางชีวิตของเรา

เหมือนกับคราวหนึ่ง ได้พบอุบาสิกคนหนึ่งถามบอกว่า แหม ดิฉันนี้ไม่สบายใจเลย

ถามว่าเรื่องอะไร เจริญพร คนใช้น้ำมันไม่เข้าท่าเลย มันใช้งานใช้การไม่ได้ มันโง่ มันท้อ
อย่างนั้นแหละ ทำอะไรไม่ถูกบอกว่า ก็มันโง่จะว่อย่างไรวะ คนโง่นะซิจึงได้มาเป็นคนใช้คุณ
นี่ถ้ามันฉลาดมันก็มาเป็นคุณนายดีกว่า เขาโง่จึงมาให้เราใช้ ทีนี้ผู้ใช้มันโง่ยิ่งกว่าคนใช้ไปอีก
ว่าเข้าไปอย่างนั้น แกก็มองตาเขียว ทว่าไปว่าแกเข้า ทว่าโง่กว่าคนใช้ ถามว่าอย่างไร อ้าว!
เราไม่รู้ธรรมชาติของมนุษย์หรือ คนโง่เราจะเข็นมันอย่างไรได้ มันนับสิบก็ไม่ถ่วงแล้ว เราจะ
ไปแค้นให้มันนับมันจะได้เมื่อไร...ปัญญามันอ่อน ความจำมันไม่มี วันนี้อบอกอย่างนี้ พรุ่งนี้มัน
ก็ลืมแล้ว แล้วทีนี้คนใช้ทำผิดเราก็กลุ้มใจ ลงโทษตัวเอง อย่างนี้ใครโง่กว่าใคร คุณโง่หรือ
คนใช้โง่ละ ถามว่าอย่างนั้นแหละ แกบอกว่า เออ...แหมมันก็เข้าที่อยู๋ ดิฉันมันเจ็บใจมานาน
หลายวันแล้ว ทีนี้บอกว่าย่าไปเจ็บใจ เราต้องค่อยฝึกไป ค่อยหักไปแล้วก็นัดเหมือนกัน
ที่ได้คนใช้คนนั้นเข้ามาในบ้าน มันจะได้สอนเราให้รู้จักอด ให้รู้จักทน ให้รู้จักใช้ปัญญา อย่า
ใช้ความเขลาตลอดไป สอนแกอย่างนั้น

วันหลังมาหลายเดือนก็มาพบกันอีกถามว่าเป็นอย่างไร ไอ้คนใช้คนโง่นั้นยังอยู่ไหม?
ยังอยู่ แล้วคุณยังโกรธมันอยู่หรือเปล่า เดียวนี้ไม่ค่อยจะโกรธแล้ว ฉันทึกได้ว่ามันไม่ไหว
เข็นไม่ไหวก็ต้องปล่อยไปตามเรื่องก่อน นี่รู้เท่ารู้ทัน พอรู้เท่ารู้ทันใจก็สบาย เราต้องคิดด้วย
ว่า "เวลาถูกความโกรธแต่งใจ เราเป็นอย่างไรร้อนใจจนหน้าตาเป็นอย่างไร หน้าตานี้ก็
ดูไม่ได้ความเลย ตาแดงหน้าแดง เวลาพูดเป็นอย่างไรพูดคำหยาบ มือไม้สั่น เดินลงสั่นปั้งๆ
มันไม่ดีทั้งนั้น" รวมความแล้วเมื่อเจ้านี่มาแล้ว แหม ภูเลอะทุกที ไม่เห็นได้เรื่องได้ราวอะไร
ที่หลังต้องคอยคุ่มๆไว้หน่อย

ทีนี้จะคุมอย่างไร ท่านให้ใช้สติสัมปชัญญะ สติ หมายถึงว่าเรารู้ตัวได้ เวลาเราจะไป

กระทบอารมณ์ เราได้บทเรียนแล้วนี่ เช่น จะได้พบคนนั้นเราจะโกรธ เราจะต้องเตรียมตัวไว้อะ...อย่างนะ คนนี้มาพบเราที่โรมันหาเรื่องให้เราโกรธทุกทีแหละ ทำใจดีๆไว้อย่าให้ไปโกรธคอยคุมไว้ คอยสำรวจไว้ คอยบอกตัวเองไว้ว่า ฉันจะไม่โกรธๆ บอกตัวเองไว้ว่าอย่างนั้นแล้วพูดด้วยใจเย็น คอยข่มจิตข่มใจ "ถ้าหากว่ามันจะเกิดเหตุหึงหึงอะไรขึ้นมาก็ช่างเสีย บอกตัวเองว่าเก็บไว้ก่อนๆ อย่าพูดอย่าจาออกไป พูดออกไปแล้วไม่ดี ของไม่ดีแล้วอย่าเปิด ปิดไว้ดีกว่า คอยบอกคอยเตือนความรู้สึกอย่างนี้ บังคับตัวเองไว้ มีสติกันกระเสไว้ ไม่ให้อารมณ์นั้นเข้ามาถึงใจเราได้ เราคอยกันไว้อย่างนี้ความโกรธมันก็น้อยลงไป เราก็สบาย"ต่อไป

เมื่อเราทำบ่อยๆใจมันก็เคยชิน เพราะเรื่องของจิตมนุษย์มันก็อยู่ที่ฝึก คนที่เขาโกรธก็เพราะฝึกโกรธนั่นเอง ฝึกมาแต่เด็กโน้น ผู้ใหญ่ช่วยมั่ง ช่วยให้เด็กโกรธ เรียกว่าเลี้ยงลูกไม่เป็น เลี้ยงให้ดื้อไปเสียบ้าง เลี้ยงให้ซี้โกรธไปเสียบ้าง เลี้ยงให้ซึ้งนอนไปเสียบ้าง พี่เลี้ยงเขาก็ช่วย ผู้ใหญ่เขาก็ช่วยเพราะว่ารู้เท่าไม่ถึงการณ์

กำหนดใจรู้เท่าทันอารมณ์

อารมณ์ประเภทอื่นก็เหมือนกัน ความรัก ความเกลียด หรือความพยายาม ความริษยา ลักษณะประเภทต่างๆที่เกิดขึ้นในใจของเรา เราต้องรู้หน้าตามันไว้ แล้วก็คอยกำหนดคอยคุมไป อ้อ! อันนี้เกิดเป็นความพยายาม อันนี้เป็นความริษยา อันนี้เป็นมานะถือตัว อันนี้เป็นการดูหมิ่นเขา

เราต้องคอยสังเกตคอยกำหนดรู้อาการของใจไว้ ถ้าหากอาการใดเกิดขึ้นต้องรู้ทันที
คอยรู้ไว้ อันนี้เราต้องหัดทำบ่อยๆ คือการกำหนดใจของตนเอง จะไปไหน จะทำอะไรไม่มี
เรื่องอื่นจะทำแล้ว หันมาทำกะใจของเราคอยดูมันไว้ ว่ามันกำลังคิดอะไร ใจคิดอะไรเรียกว่า
มีจิตตานุปัสสนา หมายความว่ารู้ที่จิตใจของเราคอยกำหนด คอยคิดอยู่ว่ามันคิดอะไร อะไร
เกิดในจิต อะไรดับลงไป แล้วอะไรมันเกิดต่อไป เราต้องคอยกำหนดบ่อยๆ ถึงเวลาที่จะใช้
มันก็ชำนาญ เพราะเราได้ฝึกหัดไว้ในเวลาที่เรารว่าง ต่อไปข้างหน้าก็จะรู้เท่าทันต่ออารมณ์นั้นๆ
เรียกว่าเราอยู่ในสภาพที่เตรียมพร้อมที่จะต่อสู้กับอารมณ์ในประเภทต่างๆ ความทุกข์ความ
เดือดร้อนก็ไม่เกิดขึ้นครอบงำจิตใจเกินไป เราก็อยู่อย่างสบายใจ จิตมันไม่ขึ้นไม่ลง อยู่สม่ำเสมอ
อยู่เสมอดันเสมอปลาย ไม่มีความยินดีต่ออารมณ์ประเภทต่างๆ คนอย่างนี้แหละจะมีอายุยืน
แล้วก็ไม่มีโรคภัยทรมานในทางใจ กินข้าวได้นอนหลับเป็นปกติ ทำงานการได้ดี
ถึงเวลาจะทำอะไร ใจมันก็อยู่กับเรื่องนั้นเป็นสมาธิอยู่กับเรื่องนั้น หมดเรื่องนั้นก็หมดเรื่อง
หมดงาน หมดเรื่องไม่ใช่ต่อเรื่อง มีเรื่องมาเราก็ทำต่อ อะไรเป็นปัญหาเฉพาะ เราจัดสิ่งนั้น
แต่พอพ้นแล้วหมดเรื่อง ปิดฉากกันไปหนึ่ง เริ่มต้นใหม่เราก็ทำสิ่งนั้นต่อไป ลักษณะ
อย่างนี้เรียกว่า "รู้จักปล่อยรู้จักวาง เป็นความสงบทางจิตอย่างหนึ่งซึ่งโลกกำลังต้องการ
ชาวโลกเวลานี้มันยุ่ง ยุ่งในเรื่องที่ไม่รู้จักปล่อย ไม่รู้จักวาง ที่นี้เราหัดปล่อย หัดวางเสียบ้าง
ใจก็สบายไม่มีอะไรยุ่งมากเกินไป"

ดังที่ได้กล่าวมาด้วยเรื่องสภาพการของจิต ในวันนี้พอสมควรแก่เวลา ขอยุติไว้แต่เพียง
เท่านี้...

๖ ร ร ม ค ร อ ง เ รื อ น

เ รื อ ง

ความงาม

เ รื อ น เ รื อ น เ รื อ น เ รื อ น เ รื อ น เ รื อ น เ รื อ น

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ถึงเวลาของการฟังธรรม อันเป็นแนวทางชีวิตของท่านทั้งหลายแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ นั่งพักแล้วจึงตั้งใจฟังเรื่องที่จะนำมากล่าวสู่กันฟังต่อไป ณ บัดนี้

ชีวิตแปรเปลี่ยนไปตามเวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ตรงกับวันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๙ อันเป็นฤดูกาลเข้าพรรษาได้ผ่านพ้นมาแล้ว บัดนี้เดือน ๙ ได้ย่างเข้ามาในวิถีชีวิตของเรา วันเวลาช่างผ่านไปรวดเร็วเหลือเกิน ประเดี๋ยวก็หมดชั่วโมง หมดวัน หมดสัปดาห์ แล้วก็หมดเดือน หมดปี โดยลำดับ วันเวลาที่ผ่านพ้นเราไปนั้น ไม่ได้ผ่านไปแต่เวลาเฉยๆ แต่ทำชีวิตของเราให้เปลี่ยนสภาพไปด้วย คือผู้ใหญ่ก็เปลี่ยนไปสู่ความแก่ความชราลงโดยลำดับ เด็กน้อยก็เปลี่ยนมาสู่ความเติบโตขึ้นทุกวันเวลา อันนี้เป็นเรื่องธรรมดาของสรรพสิ่งทั้งหลาย อันมีการเกิดขึ้นเจริญเติบโตแล้วก็แตกสลายไปในที่สุด อันเป็นกฎธรรมดาข้อหนึ่งซึ่งหนีไม่พ้น เราทั้งหลายที่เป็นพุทธบริษัท จึงควรจะได้คำนึงถึงวันเวลาที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของเราอยู่เสมอๆ แล้วใช้เวลานั้นให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยเฉพาะญาติโยมทั้งหลายที่มีความสนใจในธรรมะ ได้มาประชุมกันที่ศาลาวัตรชลประทานฯ นี้ทุกวันอาทิตย์ ก็เพื่อศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

อันการแสดงธรรมเทศนา หรือปาฐกถาให้ญาติโยมทั้งหลายได้ฟังนั้น ก็มีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ต้องการชี้แจงให้ท่านทั้งหลาย เข้าใจข้อธรรมะอันเป็นแนวทางปฏิบัติ และมีความ

ต้องการอย่างยิ่งที่จะให้ท่านทั้งหลายได้นำวิธีซึ่งเราได้ศึกษาเข้าใจแล้วนี้ เอาไปเป็นข้อปฏิบัติ แก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่เย็นเป็นสุขตามสมควรแก่ฐานะการครองชีพแห่งตนๆ เพราะฉะนั้นญาติโยมทุกคนที่มาวัด เพื่อฟังปาฐกถาธรรมในวันอาทิตย์นี้ อย่าเพียงสักแต่ว่า ฟังพอผ่านพ้นไปแต่ต้องฟังแล้วเอาไปคิดไปตรองให้เข้าใจชัดเจนแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ครั้นเมื่อ ได้เข้าใจชัดเจนแจ่มแจ้งแล้ว ก็ขอให้ลงมือปฏิบัติตามแนวทางนั้นๆเพื่อจะให้เข้าถึงธรรมะ คือ ความบริสุทธิ์

"การเข้าถึงความบริสุทธิ์ก็หมายความว่าเราเข้าถึงความเป็นพุทธะ เราเองก็มีพระพุทธเจ้า อยู่ในใจมีพระธรรมอยู่ในใจ มีพระสงฆ์เกิดขึ้นในใจ" พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะเกิดขึ้นแก่เราได้ก็โดยวิธีการอย่างนี้

ธรรมะเป็นแก่นสาร

เพราะฉะนั้นการปฏิบัติก็ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งในการแสดง ปาฐกถาที่ศาลาวัชชลประทานรังสฤษฎ์นี้ มีความมุ่งหมายสำคัญอยู่อีกประการหนึ่งก็คือ ต้อง ฟอกความคิดเห็นของญาติโยมทั้งหลายให้ออกจากความคิดเห็นผิด มาอยู่กับความเห็นถูกให้ ออกจากความหลงมาอยู่ในความรู้แจ้งเห็นจริง ให้ออกจากสิ่งที่เรียกว่ามวงมาย ไม่มีสาระ แก่นสาร มาปฏิบัติในสิ่งที่เป็นสาระ เป็นแก่นเป็นสารต่อไป อันนี้ก็เป็นความมุ่งหมาย สำคัญของผู้แสดงปาฐกถาที่ศาลานี้ และความมุ่งหมายที่ยึดมั่นตลอดมา ตั้งแต่เริ่มการเทศน์ สอนประชาชนไม่ว่าจะไปเทศน์ที่บ้านใด ตำบลใด ในสถานที่ใด มีทางใดที่จะแก้ไขปรับปรุง

ความคิดความเห็นของญาติโยมให้เกิดความเข้าใจถูก รู้ถูก เห็นถูก ตามหลักของพระพุทธศาสนาแล้ว ก็ได้พยายามกระทำกันตลอดมา อันนี้ขอให้ญาติโยมทั้งหลายเข้าใจไว้ด้วย เดียวจะไปคิดเขวไปว่า มาฟังท่านปัญญานันทะที่ไร เห็นแต่พูดดีเรื่องนั้นดีเรื่องนี้ด้วยประการต่างๆ ไม่มีพระองค์ใดเขาเทศน์ดีเทศน์ว่า แต่มาฟังท่านปัญญานันทะแล้วก็คิดว่าในเรื่องนั้นเรื่องนี้บ้าง เช่นไม่ให้ไหว้ศาลพระภูมิบ้าง ไม่ให้ถือโชคลูกกลางถือผีถือสงฆ์ อะไรเป็นต้นญาติโยมอย่าคิดให้มากไปในเรื่องอย่างนี้

การที่อาตมาพูดไปในรูปเช่นนั้น ก็พูดด้วยความปรารถนาดี พูดตามพระประสงค์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า เพราะอาตมาเทศนาสั่งสอนทุกครั้งทุกคราวนั้น เป็นการทำงานด้วยใจที่บูชาพระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยการปฏิบัติงานในการเผยแผ่พระสัจธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ให้ญาติโยมพุทธบริษัทได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ไม่ได้เทศน์เพียงเพื่อให้โยมชอบใจให้โยมสบายใจผ่านพ้นไปگذนทีหนึ่งๆเท่านั้น แต่ต้องการแก้ไขอะไรบางสิ่งบางประการ อันเป็นความคิดเห็นที่ผิดจากหลักของพระพุทธศาสนาให้แก่ญาติโยม การกระทำอย่างนี้ก็เป็นหน้าที่อันหนึ่งของพุทธบริษัท

กระเทาะเปลือกพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาอันเป็นคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น พระองค์ได้วางหลักไว้แก่นานเต็มทีแล้ว ถึง ๒๕๐๐ กว่าปี ในระยะกาลที่ผ่านมา ๒๕๐๐ ปีนี้ ย่อมมีอะไรที่ไม่เหมาะสมไม่ควรเข้าไปปะปนอยู่บ้างเป็นธรรมดา ถ้าเราไม่รู้จักเลือกเฟ้น ไม่คัดเอาสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร

ออกไป เราก็กินทั้งเปลือกเข้าไปด้วย เหมือนกับข้าวที่เรารับประทาน เราจะต้องเอาเปลือก
ออกเสียก่อน แล้วเอาไปขัดไปสีให้สะอาดเรียบร้อย เอาไปหุงเป็นข้าวสุกรับประทาน ข้าวนั้น
จึงจะเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย แต่ถ้าเรากินข้าวกล้องเข้าไปทั้งๆที่ยังไม่ได้ขัดได้สีก็เรียกว่า เรา
กินเหมือนกับม้ากินข้าว ธรรมดาว่าที่เขาเลี้ยง เขาให้กินข้าวเปลือก ธาตุของม้ามั่นแข็งพอที่
จะย่อยข้าวเปลือกให้แหลกละเอียดเป็นประโยชน์แก่ร่างกายของม้าได้ แต่ว่าคนเรากิน
ข้าวเปลือกนั้นไม่ได้เราจึงมีการสี มีการขัด มีการซ้อม เพื่อให้ข้าวนั้นเหลือแต่ข้าวอันเป็น
ประโยชน์ฉันใด ข้อปฏิบัติอันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา บางทีก็เปลือกเข้าไป
ปะปนอยู่มากมายหลายเรื่องหลายประการ ถ้าเราไม่มีการกะเทาะเปลือกออกเสียบ้าง เปลือก
ก็จะมากขึ้นทุกวันทุกเวลา

พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าถูกปกปิดไว้ด้วยสิ่งที่เนื้อร้าย ไม่รู้ว่าอะไรเป็นเนื้อแท้
เป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท โดยเฉพาะภิกษุซึ่งเป็นผู้นำ
หมู่คณะของญาติโยมทั้งหลาย จะต้องกะเทาะเปลือกสิ่งที่ไม่ดีไม่งามออกไปเสียบ้าง เพื่อให้
ญาติโยมได้เกิดความรู้สึก ความเข้าใจชัดเจนถูกต้องตามความเป็นจริง อันนี้เป็นจุดหมายที่
สำคัญอยู่อันหนึ่ง ซึ่งอยากจะฝากความเข้าใจไว้กับญาติโยมทั้งหลาย เวลาฟังก็จะได้ไม่เกิด
การคิดให้ยุ่งต่างๆ แต่ให้รู้ว่าอุดมการณ์ของท่านปัญญานั้นทะลุไปในทางอย่างนั้น เพื่อ
กะเทาะเปลือกของธรรมะที่ไม่เป็นธรรมะออกไป ให้เหลือแต่แก่นแท้เป็นประโยชน์แก่ญาติโยม
ทั้งหลายต่อไปในกาลข้างหน้าเท่านั้นเอง นี่ประการหนึ่ง

เมื่อวันอาทิตย์ก่อน ได้พูดกับญาติโยมทั้งหลายในเรื่องสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาไว้ ว่า
ควรจะมีอะไรบ้าง ในวันนี้จะได้พูดต่อไปถึงคุณสมบัติของอุบาสกอีกประการหนึ่งคือ อุบาสก

อุบาสิกา ในพระพุทธศาสนา ไม่ถือมงคลตื่นข่าว เป็นผู้เชื่อกรรม ไม่เชื่อสิ่งที่เรียกว่ามงคลตื่นข่าว อันนี้สำคัญอยู่มาก

มงคลตื่นข่าว

มงคลตื่นข่าวหมายถึงอะไร? หมายถึงการกระทำต่างๆที่เป็นพิธีรีตอง ซึ่งเราเชื่อกันว่า พิธีเหล่านั้นจะช่วยให้ตนพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนในรูปนั้นๆ เช่นที่เราทำกันอยู่โดยทั่วไป เช่น พิธีสะเดาะเคราะห์ พิธีล้างบาป อันเราได้กระทำกันอยู่ สมมติว่าคนใดมีเคราะห์ มีโรคซึ่งหมอเขาทายว่าโชคร้ายไม่ดี เราก็ไปทำพิธีสะเดาะเคราะห์กับพระสงฆ์องค์เจ้า เช่น ไปรดน้ำมนต์บ้าง หรือไปทำพิธีอย่างอื่นบ้างต่างๆนานา การเชื่อในรูปอย่างนั้น การกระทำในรูปอย่างนั้น การกระทำในรูปเช่นนั้น ไม่ใช่วิธีการของพระพุทธศาสนา เป็นการเชื่อแบบมงคลตื่นข่าว ไม่ใช่มงคลที่แท้จริง

มงคลที่แท้จริง

ตามหลักในทางพระพุทธศาสนานั้น คือ มงคล ๓๘ ประการ ในมงคลสูตร ซึ่งปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย มงคลสูตรนั้นล้วนแสดงถึงข้อปฏิบัติทั้งนั้น เช่น ให้คบคนดี ให้บูชาคนที่ควรบูชา ให้เคารพบิดามารดา ให้สงเคราะห์บุตรภรรยา ให้ทำการงานให้สำเร็จเรียบร้อย ด้วยดีไม่คั่งค้าง มีทั้งหมด ๓๘ ประการ ล้วนแต่เป็นข้อปฏิบัติอันจะนำความสุขความเจริญ

มาสู่ชีวิตของผู้ปฏิบัติ เพราะว่าสิ่งทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรา นั้น ชาวพุทธมีความเชื่อว่าเกิดจากการกระทำของตนเอง ไม่ใช่เกิดจากเรื่องอันใดอื่น ซึ่งนับเนื่องในพิธีการต่างๆ ในพิธีรีตองมากมายเต็มที่

สังจธรรม : สิ่งสูงสุดในพระพุทธศาสนา

จริงอยู่ในศาสนาต่างๆ นั้นคือ เรื่องพิธีการ เรื่องนิทานและเรื่องที่จริงที่แท้ของศาสนานั้น ก็คือเรื่องสังจธรรม ในพระพุทธศาสนาของเรามีสังจธรรมเป็นจุดเด่น เรื่องสำคัญที่สุดก็คือสังจธรรมเป็นสิ่งสูงสุดในพระพุทธศาสนา

แต่ในพระธรรมคัมภีร์ของพระศาสนาเรานั้นก็มีนิทานอยู่บ้าง เช่น นิทานชาดก พวกนิทานชาดกนี้เป็นเรื่องที่พระผู้มีพระภาคเจ้ายกมาเล่าเป็นข้อเปรียบเทียบ ในเมื่อใครกระทำผิดอะไรขึ้น พระองค์ก็ทรงเล่านิทานเปรียบเทียบให้ฟัง ว่าการกระทำผิดนั้นเป็นอย่างไร เรื่องแบบสอนเด็กให้รู้พุทธภาษิตหรือให้รู้คำสอน เพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจ ให้เกิดความสำนึก รู้สึกผิดชอบชั่วดี นิทานเหล่านี้ทั้งหมดมีอยู่ ๕๐๐ เรื่อง เป็นเรื่องชาดก

ความจริงเรื่องชาดกก็เป็นเรื่องน่าอ่านน่าศึกษาเพราะเป็นคติสอนใจอยู่ไม่น้อย แต่ว่าเราต้องอ่านเป็น อ่านแล้วต้องรู้จักว่าอะไรเป็นอะไร คือว่าในเรื่องชาดกนั้นมีทั้งแก่น ถ้าเราอ่านเราก็ต้องเอาเปลือกออก และก็เอาแก่นไว้ แก่นก็คือภาษิตคติสอนใจในนิทานนั้นๆ อันเป็นเรื่องดีๆ งามๆ เช่น สอนคนให้กตัญญูกตเวที ให้มีความอดทน ให้มีความขยันขันแข็ง ให้รู้จักนับถือผู้หลักผู้ใหญ่ อะไรอย่างนี้เป็นต้น ล้วนแต่เป็นเรื่องดี เรื่องเหมาะสมทั้งนั้น

พิธีการทางพุทธศาสนา

ส่วนพิธีการในทางพระพุทธเจ้า ถ้าว่าโดยความจริงแล้วไม่มีพิธีที่ต้องอะไร มีพิธีบ้างนิดๆ หน่อยๆ เช่น พิธีการรับศีล พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีบวชพรรษา พิธีอุปสมบท หรือว่าพิธีการต่างๆ เรียกว่าสงฆ์ จะฟังจัด จะฟังทำ เป็นเรื่องพิธี มีแต่คำว่า "พิธี" ไม่มีคำว่าไม่ต้องเข้ามาต่อท้าย

พิธีที่ต้องนั้นเรื่องมันมากเป็นการกระทำที่หลอกคน เพื่อปลุกปลอบคนที่ยังเข้าใจผิด ยังไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยังไม่มีความเชื่อมั่นในธรรมะอันเป็นข้อปฏิบัติ แต่เข้าใจว่าการกระทำเช่นนั้น มันจะช่วยทำตนให้ได้พ้นจากความทุกข์จากความเดือดร้อนไปได้ เราจึงมีคนชั่วฉลาดตาขาวอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง ก็ว่าเมื่อมีเรื่องอะไรที่เกิดขึ้น ก็เที่ยวฉลาดกลัวไปไม่เข้าใจเรื่องในเรื่องต่างๆ แล้วก็ไปเที่ยวหาหมอ ถามว่าเป็นอย่างนั้นไหมอย่างนี้ไหม แล้วก็เลยไปทำพิธีสะเดาะเคราะห์ห้สะเดาะโชกต่างๆ พวกที่ทำพิธีสะเดาะอะไรทั้งหลายเหล่านั้น ความจริงก็รู้ว่าเป็นการหลอกเขาแท้ๆ เหมือนกับตุ๊กตาทามาหลอกเด็ก แต่ก็สมควรหลอกเขาอยู่ เป็นเพราะอะไรเล่า? เพราะว่าการหลอกนั้นเป็นเหตุให้ได้ลาภผลสักการะมาเลี้ยงอาตมาต่อไป จึงทำกันอยู่ในรูปนั้น ไม่ได้อธิบายให้เข้าใจในเรื่องราวเหตุผลว่าเนื้อแท้ของเรื่องมันควรจะเป็นอย่างไร เราควรจะทำอย่างไร อันนี้มีมากอยู่ในวงการพุทธบริษัท

บางทีก็เป็นเรื่องน่าขำน่าขัน เช่นว่าเรื่องที่มีเกี่ยวกับพระพุทธรูปนี้ ความจริงเขาสร้างขึ้นไม่ใช่เพื่ออะไร แต่เป็นภาพเตือนตาเตือนใจให้ระลึกถึงพระคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วได้นึกถึงข้อธรรมะอันเป็นข้อปฏิบัติ แล้วเราจะได้ธรรมะนั้นมาปฏิบัติ ชุตเกลาจิตใจของเราให้

สะอาดปราศจากเรื่องเศร้าหมอง แต่ว่าในกาลต่อมาเวลาเราสร้างพระก็มีพิธีการกันเสียอย่างมากมายก่ายกองมากเรื่องมากราว เช่นว่าที่จะเททองหล่อพระพุทธรูป ก็จะต้องไปดูก่อนว่าเวลาไหนจะเททอง เวลาไหนจะดี เวลาไหนจะไม่ดี เช่นว่าเวลาเทต้องเทฤกษ์นั้นฤกษ์นี้ และบางทีพระเรานี่เอง พระเรานี่แหละที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ มีความรู้ในทางธรรมะ เรียกตัวเองว่าผู้ถือธรรมะ แต่ว่าพอจะทำอะไรขึ้นมา กลายเป็นถือฤกษ์ถือยาม ถือเวลานาที สมมติว่าเวลา ๙ โมงเช้า มันเหมาะที่จะเททองหล่อพระ แต่ว่าพระที่ถือฤกษ์ถือยามบอกว่าขอเลื่อนไปอีกให้เลื่อนไปเวลา ๙ โมง ๒๙ นาที ทำไมต้องชักช้าต่อไปให้มันสาย ให้แดดมันร้อน ให้คนทำงานลำบากที่จะต้องทำงานกลางแดด และไปทำตอนนั้นก็ใกล้เวลาจะฉันเพล พระที่ไปร่วมพิธีก็ต้องไปฉันเพลที่วัด อะไรมันก็ขัดข้องไปด้วยประการต่างๆ แต่ว่าหากำหนดถึงเหตุผลอะไรอื่นไม่ เพราะตนมีความเชื่อฝังงายอยู่ในตัวเลขตัวนาฬิกาของฤกษ์ยาม แล้วก็กระทำไปตามนั้น ไม่สมกับลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า

ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้าไม่ถืออย่างนั้น อันเป็นมงคลตื่นข่าว แต่ถือว่าจะอะไรจะดีจะชั่วอยู่ที่การกระทำ ไม่ใช่อยู่ที่เวลานาทีอันนี้เป็นต้น เราเลยกลายเป็นคนถืออะไรไปหลายเรื่องหลายประการทำอย่างนั้นวันนั้น ทำอย่างนี้วันนี้ เช่น ตัดผมต้องวันนั้น ตัดเล็บต้องวันนี้ อาบน้ำสระหัวต้องวันนั้น จะขึ้นบ้านใหม่ต้องวันที่เท่านั้น ต้องเดือนนั้น ต้องเวลานั้น สิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเป็นมงคลตื่นข่าว ไม่ใช่มงคลในพระพุทธศาสนา

ชาวพุทธเราต้องเลิกละจากสิ่งที่เป็นมงคลเหล่านั้นไม่ใช่มงคลที่แท้จริง เราไม่เชื่อไม่ถือในสิ่งเหล่านั้น แต่เราจะทำตามความสะดวกสบายในเรื่องอะไรต่างๆ เราเป็นผู้กะแผนงานของเราเองว่าจะทำอะไรเวลาไหน แต่ว่าการกระทำอะไรเวลาไหน ไม่ได้หมายความว่าเราจะต้อง

คิดกันว่าเวลามันดี เวลามันเสีย เวลานั้นเป็นทรัพย์ เวลานั้นเป็นเดช เวลานั้นเป็นศรี เวลานั้นเป็นอภิบัติ เราไม่ได้คำนึงถึงเรื่องอย่างนั้น แต่เราคำนึงถึงความสะดวกสบายของบุคคลที่มาประกอบการทำงาน คิดถึงดินฟ้าอากาศ เรื่องฝนเรื่องฟ้า เรื่องความร้อน เรื่องแสง เรื่องอะไรต่างๆ หรือคิดถึงเรื่องการจราจรที่จะไปมาในนครหลวงว่ามันเหมาะสมสมควรหรือไม่ การคิดอย่างนี้ถือเป็นการคิดด้วยปัญญาไม่ได้คิดด้วยความมกมาย จะต้องทำเวลานั้นเวลานี้ เช่น บางคราวจะทำอะไร ไปหาหมอดูฤกษ์ยาม ไปดูเอาบางที ๒ ยามก็มี ดี ๓ ก็มีว่าเป็นเวลาฤกษ์ดี อันนี้แสดงว่าโง่เขลาเต็มทน ไม่คิดถึงเหตุผล ทำตามตำรามากเกินไป ไม่สมกับเป็นลูกศิษย์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

บางคนก็เชื่อในเรื่องราหูแรงเกินไป เช่นว่าเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธรูปนี้แหละ บางคนว่าพระองค์นั้นดี องค์นั้นไม่ดี ความจริงพระดีทั้งนั้นแหละ ถ้าจะเสียบ้างก็ไม่ใช้เรื่องของพระ แต่เป็นของวัตถุ เช่นว่าทองเหลืองไม่ดี การหล่อไม่ดี พระพักตร์ไม่สวย อะไรอย่างนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของพระ แต่เป็นเรื่องของวัตถุที่บุคคลเสกสรรปั้นแต่งขึ้น เราก็ไม่ควรถือว่าพระองค์นั้นดีพระองค์นั้นไม่ดี ให้ถือแต่เพียงรูปพระเป็นรูปเปรียบแทนคุณงามความดีของพระพุทธรูป เมื่อทำเป็นรูปขึ้นแล้วก็เรียกว่าใช้ได้ทั้งนั้น ถือว่าเป็นรูปพระได้ ชาวพุทธไม่ได้ถือพระเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นของขลัง เป็นเครื่องราง หรือเรียกว่าวิเศษวิโสนอกเรื่องนอกราว เราถือเพียงว่าพระเป็นตัวแทนความดีงามของพระพุทธรูป เรามีพระไว้กับตัวก็เพื่อที่จะเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจให้เราไม่ลืมพระ แล้วเราจะได้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตามคำสอนของพระอยู่ตลอดเวลา เราถือเพียงนั้น ไม่ได้ถือว่าองค์นั้นดี องค์นั้นไม่ดี

คราวหนึ่งได้พบคนๆหนึ่ง อุบาสิกาคูหิง ขอบอกว่า ตั้งแต่ได้หลวงพ่อดำมาไว้ในบ้าน

หลังนี้ ไม่มีความสบายใจ มีแต่ความยุ่งยาก รถชนกันบ้าง เกิดอะไรขึ้นในครอบครัวบ้าง ก็เลยไปตามหมอซึ่งไม่ใช่ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า หมอนั้นก็บอกว่า หลวงพ่อองค์นี้ไม่ดี ไม่ควรเอาไว้ที่บ้าน ควรจะเอาไว้ที่วัด ความจริงหมอนั้นอยากได้พระองค์นั้นมาไว้ที่วัดนั่นเอง คุณนายนั้นเลยจะยกพระที่มีความงามพอสมควรนั้นไปถวายที่วัด เพราะเข้าใจว่าหลวงพ่อบริการนั้นให้โทษแก่ตัว คุณนายนั้นแกเรียกหลวงพ่อบริการนั้นว่าหลวงพ่อดำ อาตมาถามว่า ทำไมจึงเรียกว่าดำ เพราะเขารมสีดำนั่นเลยเรียกว่าหลวงพ่อดำ อันนี้เป็นมงคลตื่นข่าวโดยแท้ เป็นความเชื่อที่ไม่เข้าท่าเสียเลย ความจริงพระองค์นั้นไม่ได้ให้ร้ายอะไรเลย มีแต่เรื่องดีให้สำหรับคนที่รู้จักของดีรู้จักมองสิ่งที่มีความดี

อีกประการหนึ่ง คนเราบางทีก็ถือวัตถุต่างๆ ว่าสิ่งนั้นจะช่วยตนให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เช่น เวลาที่นิมนต์พระไปสวดที่บ้าน ถ้าเราเชื่อว่าบ้านมันจะดีเพราะการสวด การเชื่อแบบนั้นเป็นมงคลตื่นข่าว ไม่ใช่เชื่อตามแบบในทางพระพุทธศาสนา แต่ถ้าเรานึกในใจว่า เออ เราอยู่ในบ้านนี้ เรามีความสุขมีความสบายพอสมควร หรือว่าอยู่มาครบรอบปีหนึ่ง ครบรอบสามปี เราควรจะนิมนต์พระมาทำบุญกันที่บ้านเสียที เลยนิมนต์พระไปทำบุญบ้าน พระก็สวดมนต์ให้ฟัง การสวดมนต์ให้ฟังนั้นเป็นการกระทำแบบเก่า แต่ว่าก็ไม่ใช่เก่าแท้ เป็นเก่าในยุคลังกา ไม่ใช่ยุคประเทศอินเดีย ยุคประเทศอินเดียไม่มีการสวดมนต์ตามบ้าน มีแต่การไปเทศน์ให้ชาวบ้านฟังหลังจากฉันอาหารแล้ว เรานิมนต์พระไปที่บ้านก็เพื่อให้คนในครอบครัวได้คุ้นกับศาสนา เช่นเด็กๆของเราไม่ค่อยจะมาวัด ไม่ได้รู้จักขนบธรรมเนียมประเพณีในทางศาสนา ไม่รู้จักไหว้พระ ไม่รู้จักฟังธรรม อะไรต่างๆเหล่านี้มีอยู่

เรานิมนต์พระไปบ้าน ก็เพื่อให้เด็กน้อยๆที่เป็นลูกเป็นหลานของเรา อันจะเติบโตขึ้น

เป็นผู้ใหญ่จะได้ดำรงวงศ์ตระกูลต่อไป เป็นผู้รู้จักพระ เข้าใจพระ เข้าใกล้พระ เดินตามพระ เราจึงนำเด็กเหล่านั้นมาด้วย เวลาพระไปเราก็นอนเฝ้าให้จืดจางจืดเจียน ให้นั่งพับเพียบ และพนมมือ ให้รู้จักกราบพระ ไหว้พระ ให้รู้จักกล่าวคำว่า นโม พุทธัง รับศีลห้า แล้วสงบ กิริยามารยาท นั่นคือจุดหมาย ไม่ใช่มนต์พระไปช่วยเสกบ้านให้มันดีขึ้น เพราะบ้านนั้นไม่ดี ไม่ใช่

ถ้าว่ากันตามความจริง จะว่าดีก็ไม่ได้ ชั่วก็ไม่ได้ ในทรรศนะทางธรรมะ แต่ถ้าจะว่ากันในทางโลก ชั่วในทางโลกแล้วก็ไม่ดี เช่นว่าบ้านมีรูปทรงดี สูงโปร่ง หน้าต่างประตูมีมาก ลมเข้าออกได้สะดวกสบาย ไม่มีต ไม่อับ ไม่ตัน ก็เรียกว่าดี ถูกสุขลักษณะ ถ้าบ้านนั้นร้าย อุดอู้ มีฝาหน้าต่างน้อย หลังคาที่ต่ำ เข้าไปนั่งแล้วก็เหมือนกับนั่งในกองเพลิง อยู่ในที่ไม่สะอาด สิ่งแวดล้อมไม่ดี เช่นว่า ดินในบริเวณบ้านแฉะแฉะมีน้ำครำ หรือไปสร้างบ้านอยู่ในพวกอัมพาตสันดานหยาบ กลางคืนนอนสะดุ้งหวาดเสียว ไม่หลับ เพราะกลัวอัมพาตจะเข้ามาจี้มาปล้นอย่างนี้เรียกว่าบ้านนั้นไม่ดี ไม่ดีนั้นไม่ใช่จะเป็นเพราะบ้าน แต่มันเป็นเพราะสถานที่เหล่านั้นและเพราะเรื่องของการกระทำของคน ไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับว่าเป็นมงคล ไม่เป็นมงคล เป็นอัปมงคลอะไรอย่างนั้นก็หาไม่ได้ แต่เพราะสถานที่ เพราะบุคคล

การแก้ไขไม่ได้แก้ด้วยพิธีปลุกเสก ลงเลขยันต์ อย่างนั้นอย่างนี้หาไม่ได้ เราต้องแก้ด้วยการประพฤติธรรม หรือแก้ด้วยการทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เช่นเราอยู่ ณ บ้านนั้น ไม่สบายเจ็บไข้ได้ป่วย เราก็จะศึกษาจากแพทย์จากหมอว่าที่ดินในบริเวณนั้นมันเป็นอย่างไร อากาศขึ้น อากาศที่หายใจเข้าทุกคืนนั้น มีแต่ของเหม็น เพราะมีน้ำครำอยู่ในบริเวณบ้านเราก็เกิดโรคไม่สบายในทางจิตใจ อันนี้เป็นเรื่องของวัตถุที่อยู่รอบๆ เราต้องแก้ เช่น การถม

หนองเสีย เอน้ำคร่ำออกไปเสีย แก่บ้านให้ถูกลักษณะขึ้น การแก้อย่างนี้เป็นการแก้ของคนที่มีปัญญา แต่ถ้าจะไปแก้ด้วยว่า เออ...อยู่กันไม่สบาย เพราะไม่มีศาลพระภูมิ เลยไปตั้งศาลพระภูมิ บางบ้านตั้งศาลเดียวก็ยังไม่สบาย ยังมีความทุกข์ความเดือดร้อน เลยว่าเข้าไป ๒ ศาล บางบ้านปาเข้าไปถึง ๔ ศาล แหม...เหวดานี้ก็เหลือเชียว ชักชวนกันมาเบียดเบียนเจ้าของบ้านนั้นให้สร้างบ้านให้อยู่มากกอง นำสงสารเจ้าของบ้าน ที่ถูกเหวดาเบียดเบียนเสีย ย่ำแย่ไปเลย อันนี้ไม่ใช่วิธีที่แก้ไขที่ถูกต้อง เราจะต้องแก้โดยวิธีมีปัญญาดังกล่าวแล้ว

พิธีกรรม

ในการกระทำพิธีต่าง ๆ นั้นไม่ใช่พิธีที่จะช่วยให้เราดีขึ้น แต่เรามีการปฏิบัติธรรมแอบแฝงอยู่ในพิธีนั้น จึงจะชอบจะควรตัวอย่างอันหนึ่ง เช่นว่า เรามีการjemบ้าน เมื่อขึ้นบ้านใหม่ที่ต้องให้นิมนต์พระไปjem อาตมาก็เคยjemให้บางบ้านเมื่อเจ้าของบ้านขอร้อง แต่jemที่ไรก็ได้นึกเรื่องอะไรมาฝาก ในใจว่าเจ้าของบ้านนี้ยังเขลา ต้องทำให้สมกับความเป็นคนเขลาเสียหน่อย แล้วก็เลยjemๆให้

ความจริงการjemนั้นเขาต้องการให้ทำเครื่องหมาย แบบเครื่องหมายแสดงในการกระทำอะไรอย่างนั้นแหละ ทำเป็นเครื่องหมายเตือนจิตสะกิดใจให้มองเห็นบ่อยๆแล้ว จะได้นึกถึงพระ นึกถึงคุณงามความดี เราดูจุดที่เขาjemไว้เขียนเป็นรูปหุ่น...เป็นรูปพระพุทธรูปนั่นเอง เท่ากับว่าjemเป็นรูปพระพุทธรูปเจ้าไว้ที่ฝาประตู ที่ประตูบ้าน เดินเข้าเดินออกก็จะได้เห็น เห็นแล้วเราก็ควรจะได้นึกถึงพระ แล้วเราควรจะปฏิบัติตามคำสอนของพระ

ถ้าเข้าใจว่าด้วยอำนาจรอยแบ่งที่นิ้วชี้ของหลวงพ่ोजิมไว้นี้ จะทำให้สบาย ให้มีความสุข ให้มีความเจริญ ให้มีความก้าวหน้าในการทำงาน การเชื่ออย่างนั้นเป็นมงคลตื่นข่าว ไม่ใช่เป็นการเชื่อที่ถูกต้องตามหลักการสอนในทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธจึงควรเข้าใจว่าการกระทำในรูปนั้นเป็นการกระทำเพื่อเตือนจิตสะกิดใจ เป็นปริศนาธรรมให้เราเกิดความรู้ว่าอะไรเป็นอะไรเท่านั้นเอง ไม่ใช่เพราะจุดเหล่านั้นช่วยให้เราดีเรางามขึ้น

ในรถยนต์ก็เหมือนกัน เขาให้จิมที่รถยนต์นั้น ก็เท่ากับจิมรูปพระไว้ให้มองเห็น จะได้นึกถึงพระ แล้วจะนึกถึงคำสอนว่า "อัปปะมาโท อะมะตัง ปะทัง" ความไม่ประมาทเป็นทางไม่ตาย "ปะมาโท มัจจุโน ปะทัง" ความประมาทเป็นทางตาย ถ้าคนใดประมาทก็ตายเร็ว ไม่ประมาทก็ตายช้าหน่อย หรืออาจไม่ตายเพราะอุบัติเหตุก็ได้ เราเห็นจุดที่เขาจิมไว้แล้ว ต้องมีความสำรวมระวังมีสติปัญญา ไม่ลุ่มลุ่มแก่อิสระ โมหะ เกิดขึ้นในขณะนั้น แล้วก็อย่าไปเอาถนเป็นสนามแข่งรถ...เราจะไปแข่งกับใคร เพราะถ้าเราแข่งขันก็เท่ากับว่าเราไปหาพญามัจจุราชอันรออยู่ข้างหน้า เราไม่ต้องการไปที่นั่น เราต้องการไปสู่กิจที่เราต้องการกระทำ เพื่ออุทิศบางสิ่งบางอย่าง เราเห็นรอยจิมเราก็นึกว่า อ้อ...หลวงพ่อก่านจิมเป็นเครื่องหมายไว้ให้เราไม่ประมาท ไม่ให้มัวเมา ไม่ให้หลงใหล ให้ปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ธรรมะจะรักษาเราถ้าเราประพฤติธรรม ถ้าเราไม่ประพฤติธรรม ธรรมะก็จะไม่รักษาเรา แล้วเราจะเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ อันนี้แหละคือจุดหมายที่เขาให้จิมไว้ในรถนั้น ขอให้เราเข้าใจอย่างนี้

เวลานิมนต์พระไปเจริญพระพุทธรณ์ตามบ้านมีหมอนำมนต์ และมีใบเงินใบทองใส่ไว้ในหมอนั้น หมอนำมนต์หรือนำมนต์นี้มีไว้เพื่ออะไร น้ำนั้นเป็นเครื่องหมายแห่งความเย็น

เป็นเครื่องหมายของความสามัคคี เป็นเครื่องหมายแห่งการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเป็นเครื่องหมายแห่งการผ่องแผ้วสันติยาว รู้จักทำตนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ แก่ภูมิประเทศ และเหตุการณ์ที่เราเกี่ยวข้อง อันนี้เป็นเครื่องเตือนใจ เช่นเราเห็นน้ำ เราก็ตองนึกว่า น้ำนี้เป็นของเย็น เราจะต้องสงบเยือกเย็น ไม่ร้อนรน ไม่มีความรุนแรง หรืออารมณ์วู่วามไปตามเหตุการณ์ต่างๆ

น้ำนี้เป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แยกกันไม่ได้ เราอยู่ด้วยกันก็ต้องสามัคคีกัน ร่วมแรงร่วมใจกันหันหน้าเข้าหากัน พุดอะไรก็ต้องพูดด้วยปัญญา อย่าพูดกันด้วยโมหะความหลง ความเข้าใจผิด เช่น ในครอบครัวนี้ผู้นำครอบครัวสำคัญคือพ่อบ้านแม่เรือนต้องเป็นน้ำ อย่าเป็นไฟ คนโบราณเขาสอนเจ้าบ่าวเจ้าสาวว่า ถ้าคนหนึ่งเป็นไฟ อีกคนหนึ่งต้องเป็นน้ำ เป็นน้ำช่วยดับไฟ เช่นผ้าเป็นไฟ เมียต้องเป็นน้ำ ถ้าเมียเป็นไฟ ผ้าก็ต้องเป็นน้ำ หมายความว่าอย่าร้อนทั้งคู่ ถ้าผ้าร้อนเมียร้อนบ้านก็ถูกไหม้ไปด้วย ลูกเล็กๆก็พลอยถูกไหม้ไปด้วย แต่ถ้าผ้าร้อนเมียเย็น ผ้าจะพูดอะไรหายบายออกไปบ้าง ปล่อยกิลสออกไปบ้าง เมียก็นั่งเฉยๆไม่ได้เถียง ไม่คัดค้าน ทำเฉยไว้เสียก่อน ให้มาปล่อยกิลสให้พอพูดกันเวลาใจเย็นๆ จะได้เกิดความสำนึก รู้สึกผิดชอบชั่วดี อย่างนี้เรียกว่าใช้น้ำเย็น

การปฏิบัติอย่างนั้นแหละคือน้ำพระพุทธรมณต์ พุทธรมณต์คือพระธรรมคำสอนที่เราเอามาเป็นหลักปฏิบัติ เมื่อเราได้ปฏิบัติตามหลักคำสอน เราก็เรียกว่ามีพระพุทธรมณต์เป็นเครื่องประพรมใจ ใจก็เย็น สงบ สว่าง ไม่ทำความยุ่งยาก พ่อบ้านแม่เรือนต้องอย่างนี้ จะต้องเป็นหนึ่งเดียวกัน เรียกว่าเป็นคนใจเดียวกันไม่ใช่สองใจ

ท่านจึงมีหลักเกณฑ์ว่า สามภรรยาที่จะอยู่กันด้วยความสุขความสบายนั้น ไม่ใช่เพราะ

แต่งงานวันฤกษ์ดีอะไรก็ได้ แต่เพราะมีคุณธรรมคือความเชื่อแบบเดียวกัน มีศีลแบบเดียวกัน มีปัญญาแบบเดียวกัน คือไม่ขัดคอกันในเรื่องของการทำความงามความดี มีศรัทธา มีศีล มีปัญญา มีการบริจาตกัดเคี้ยวเหมือนกัน สามภิกษุด้วยกันก็ชื่อว่ามิใช่อันเดียวกัน ใจนั้นไม่ใช่ใจผัวใจเมียแต่เป็นใจที่พระเจ้าไปอยู่ในใจ พระนั่นนะเหมือนกัน ไม่มีพระเจ้าพระเจ้า ไม่มีพระนั่นไม่มีพระนี่ มีแต่คำว่าพระเท่านั้นเอง ถ้าพระเจ้าไปอยู่ในใจชายก็ตามหญิงก็ตาม ใจทั้งสองนั้นก็เป็นอย่างหนึ่งอันเดียวกัน เรียกว่าใจพระ

เราเห็นน้ำก็ต้องนึกว่าอย่างนั้น นึกว่าเราต้องเป็นคนเดียวกัน เหมือนน้ำที่อยู่ในบาตร แยกออกจากกันไม่ได้ น้ำนี้มีสำหรับเป็นเครื่องชำระล้าง เราต้องคอยชำระล้าง "ล้างร่างกาย ด้วยน้ำอันเป็นวัตถุ ล้างใจก็ต้องด้วยธรรมะ ด้วยศีล ด้วยธรรม ของพระพุทธเจ้า" ล้างกายแล้ว เราต้องล้างใจด้วย ถ้าล้างแต่เพียงร่างกาย มันก็สะอาดแต่เพียงข้างนอก แต่ข้างในรุงรัง เต็มที่ ไม่เรียบร้อย

เพราะฉะนั้นเราล้างใจด้วย ล้างใจนั้นต้องล้างด้วยศีลล้างด้วยธรรม เห็นน้ำก็ต้องนึกถึง ศีลธรรมเอามาชำระจิตใจของเราให้สะอาด ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง โปเงินโปทองที่เขาใส่ลงไปใบบาตรนั้น ใส่ลงไปทำอะไร...ไม่ใช่เพราะโปเงินทำให้เรามีเงิน ไม่ใช่เพราะโปทองจะทำให้เรามีทอง ถ้าใครไปเชื่อว่าน้ำมนต์จะล้างจะศักดิ์สิทธิ์ก็เพราะมีโปเงินโปทอง เชื่ออย่างนั้น มันไม่ถูกต้อง ไม่เข้าใจความหมาย เราจะต้องคิดให้เป็นทางที่ถูกต้อะนั้น

ตามหลักธรรมะ การเอาโปเงินโปทองมาใส่ลงในหม้อน้ำมนต์ เขาทำเป็นปริศนาธรรม เป็นเครื่องเตือนใจเจ้าของบ้านว่า ชีวิตของผู้ครองเรือนนะ จะอยู่ให้มีความสุข มีความสบาย ต้องมีวัตถุสองอย่างคือเงินและทอง หรือพูดอีกอย่างหนึ่งคือมีทรัพย์จับจ่ายใช้สอย ทรัพย์นั้น

เรียกง่ายๆว่าเงินทองนั่นเอง เงินทองเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา เงินทองนั้นไม่เคยมาหาคน แต่คนต้องไปหาเงินทอง การหาเงินทองนั้นจะอย่างไร ก็ต้องประกอบกิจการงานอันเป็นหน้าที่อยู่อย่างหนึ่งเฉย พ่อบ้านต้องทำงานตามหน้าที่ แม่บ้านก็ต้องทำงานตามหน้าที่เพื่อไปซด ไปดื่ย ไปเซี่ย ให้ได้เงินได้ทองมาจับจ่ายใช้สอย ได้เงินได้ทองมาแล้วก็ต้องรู้จักคุณค่าของมัน ว่าเราได้มาโดยยาก โดยลำบาก เราจะใช้มันโดยวิธีใด ให้เรารู้จักเก็บจักใช้ ให้รู้จักทำให้เกิดดอกออกผล ได้น้อยจ่ายแต่น้อย ได้มากก็จ่ายแต่พอสมควรอย่าจ่ายเสียหมด ต้องเก็บไว้บ้างเพื่อกลาซังหน้า เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็เกิดภาวะฉุกเฉินขึ้นในครอบครัว ไม่มีเงินทองใช้ก็ลำบาก ต้องกู้หนี้ยืมสินเขา ต้องเป็นทุกข์ต้องเดือดร้อนหน้าตาเหี่ยวแห้งร่วงโรยซูบซีด เพราะปัญหาเรื่องการเงิน อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องคิดนึกตรึกตรอง เมื่อเห็นใบเงินใบทองต้องนึกถึงเงินทองที่เราจะต้องหา หามาแล้วจะต้องรู้จักจับจ่ายใช้สอย รู้จักจัดงบประมาณในชีวิตของเรา ไม่ใช่กินวันนั้นแล้วก็เลิกจากกันไป เราจะต้องกินต้องใช้ไปอีกหลายวัน เราจึงควรจะรู้จักว่าควรเก็บเท่าไรใช้เท่าไร ชีวิตจึงจะเรียบร้อยก้าวหน้าด้วยดี ใบเงินใบทองมีความหมายอย่างนี้

เขาเอาเทียนมาหยดลงในบาตรทำให้เราเห็นว่าเทียนคือไฟ ชูขึ้นให้เห็นว่านี่คือไฟ ดูเถาะ ไฟนี้ถ้าหากถูกน้ำมันก็ดับไป มันจะลุกเป็นเปลวไฟอยู่ไม่ได้เป็นอันตราย เราจึงต้องเข้าใจว่าของร้อนดับได้ด้วยน้ำ น้ำเป็นของเย็นจะสามารถดับไฟได้ ไฟไหม้บ้านไหม้เรือนเรา เราก็ใช้น้ำดับ เวลาไฟไหม้เผาอะไรเราก็ใช้น้ำทั้งนั้น อันนี้เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า ไฟ...ของร้อนเมื่อถูกน้ำแล้วก็ไม่ร้อน มันจะกลับเย็นขึ้นมาทันที ให้เรารู้ความหมาย

สิ่งทั้งหลายที่กระทำกันอยู่ล้วนแต่ว่าเป็นพิธีอันมีความหมาย เป็นข้อเตือนสติสะกิดใจให้เรานึกไปในแง่ธรรมะแล้วก็ช่วยกันปฏิบัติธรรมะ ไม่ใช่ให้เชื่อว่า เมื่อพรมน้ำพระพุทธมนต์

แล้วจะดิ่งมาม เวลาไปทำบุญตามบ้าน นำสังเภาต เวลาอื่นคนไม่ค่อยมาหรอก แต่พอบอกว่า
พรมน้ำพระพุทธมนต์ ก็มากันใหญ่ เพื่อจะได้พรมน้ำพระพุทธมนต์ เวลาฟังธรรมนั้นไม่ค่อย
จะรับ แต่เวลาพรมน้ำพระพุทธมนต์แล้วก็ชอบ อันนี้แสดงให้เห็นว่ายังมีความเชื่อขลัง เชื่อ
ศักดิ์สิทธิ์ เชื่อมงคลตื่นข่าวกันอยู่ เพราะนึกว่าน้ำมนต์จะช่วยตนให้พ้นภัย น้ำมนต์จะทำตน
ให้มีความสุข ความเจริญ ความก้าวหน้า ความเชื่ออย่างนี้อาจจะบอกกับญาติโยมว่า ไม่ใช่
พระพุทธศาสนาที่แท้จริง ทำไปอย่างนั้นแหละ เนื้อแท้มันอยู่ที่ธรรมะอยู่ที่การปฏิบัติธรรม

เรื่องอื่นๆอีกมากมายที่เป็นประเภทมงคลตื่นข่าว เช่นว่า การถือเครื่องรางของขลัง ถือ
โชคถือลาภ ตื่นขึ้นเข้าได้ยินเสียงตุ๊กแกทักคิดแล้ว เออ วันนี้จะมีลาภ ได้ยินเสียงจิ้งจกตุ๊กแก
ร้องก็นับว่าตุ๊กแกร้องกัที่ ร้องเท่านั้นเป็นเท่านั้น ร้องเท่านั้นเป็นอย่างนี้ นี่มันตำรานอกเรื่อง
เป็นเรื่องที่ไม่ใช่คำสอนในทางพระพุทธศาสนา "เราไปถือศาสนาตุ๊กแก ศาสนาจิ้งจก ศาสนา
อะไรก็ไม่รู้มากมายก่ายกอง" เป็นความเชื่อประเภทที่ลืมนัดเลวไหล ไม่ค่อยมีสาระ มัน
ไม่เหมาะกับผู้มีปัญญา ผู้นับถือศาสนาเลย แต่ว่าเรารับมาก็เพราะนึกว่า ปู่ย่าตาหวดเขาทำมา
อย่างนั้น อย่างนี้เรียกว่าทำตามๆกันมา

ในหลักการเชื่อทางพระพุทธศาสนา สอนว่าอย่าเชื่อเพราะเขาทำกันมาอย่างนี้ เพราะ
ถ้าเชื่ออย่างนั้นก็เชื่อถ่วงเกินไป เราควรจะคิดว่าเพราะอะไรจึงได้ทำกันอยู่อย่างนี้ เพราะอะไร
จึงเป็นอย่างนี้ คิดนึกตรึกตรองให้รอบคอบรู้จักจริงแล้วจึงปฏิบัติสิ่งนั้นลงไป ก็จะเป็นการชอบ
การควรตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เรื่องเกี่ยวกับการถือมงคลตื่นข่าวมีมากมาย
ในบ้านเมืองเราเหลือที่จะพรรณนาให้หมดสิ้นได้ มันมากเรื่องมากประการ สิ่งอะไรที่ญาติโยม
เคยรู้เคยเห็นที่เขาทำกันอยู่นั้น ขอให้เข้าใจว่าไม่ใช่เนื้อแท้ แต่เป็นเปลือก ไม่ใช่สิ่งที่จะช่วย

ตนให้พ้นจากภัยอันตราย แต่ว่าจะทำให้เราลงมายืนเข้าเฝ้าทุกวันทุกเวลา

ความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา

"เราจึงควรจะหันหน้าเข้าหาเนื้อธรรมะ คำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติตามธรรมะ ซึ่งเรียกว่ามีความเชื่อถูกต้องทางในการปฏิบัติ" ความเชื่อที่ถูกต้องในทางพระพุทธศาสนานั้น คือเชื่อเรื่องกรรม ว่าการกระทำเป็นใหญ่ จะทุกข์ก็เพราะการกระทำ จะสุขก็เพราะการกระทำ จะมั่งมี จะคณแค้นอย่างไรก็อยู่ที่การกระทำของตนทั้งนั้น

ชาวพุทธมีความเชื่ออย่างนั้น ไม่เชื่อเรื่องเวลานาตี โชคดีโชคร้าย เรื่องนี้มีสิ่งดลบันดาล สิ่งนั้นศักดิ์สิทธิ์สิ่งนี้ไม่ศักดิ์สิทธิ์ เราไม่เกี่ยวทั้งนั้น แต่เราเชื่อการกระทำโดยถือหลักเกณฑ์ว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เราจะเห็นผลที่เรากระทำไปไม่ได้เป็นอันขาด" ผู้ใดกระทำดีก็มีความสุข ความเจริญ ผู้ใดกระทำชั่วก็มีความทุกข์มีความเดือดร้อน ให้เชื่ออย่างนี้ไม่เชื่อมงคลต้นข่าว ไม่เชื่อสิ่งเหลวไหลทั้งหมด แต่เชื่อการกระทำเป็นเรื่องใหญ่ การกระทำนั้นเรียกว่ากรรม

อันเรื่องของกรรมนี้ ต้องมีเวลาพูดกับญาติโยมในวันอาทิตย์หน้า วันอาทิตย์นี้พูดให้เข้าใจในเรื่องนี้ ให้ญาติโยมนำไปคิดตรองว่า มีความเชื่อผิดความหลงผิดอยู่ด้วยเรื่องอะไร บางประการ อย่าไปตกใจอย่าไปกลัว อย่าไปยึดถือด้วยอุปาทาน เพราะการยึดถืออยู่ด้วยอุปาทาน ทำให้เราล้าไปโดยไม่เข้าเรื่อง เช่นกลัวพระภูมิจะให้โทษ กลัวผีจะให้โทษ ขอบอกอย่างตรงไปตรงมาว่า เทวดาผีสงนางไม้ไม่ลงโทษใคร ไม่ทำใครให้เดือดร้อน ผู้เดือดร้อนก็คือความผิดที่มีอยู่ในตัวนั่นเอง

ใครมีความคิดผิด มีความเข้าใจผิด มีการกระทำความผิด นั้นแหละคือตัวลงโทษผู้กระทำนั้น ไม่ใช่เรื่องอะไรภายนอก ขอให้เข้าใจตามนี้ เชื่อตามหลักการนี้ เราจะเป็นอยู่อย่างสะดวกสบาย ไม่มีอะไรมาขวางทางเราไม่ให้ก้าวหน้า การปฏิบัติกิจในชีวิตประจำวันก็จะเรียบร้อยเป็นไปด้วยดี ตามวันเวลา ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ต้องจะรอว่าเดือนนั้นจะยกเรือนได้ เดือนนั้นจะเดินทางได้ เดือนนั้นจะปลูกสิ่งนั้นได้ ตามแบบเชื่อโชค เชื่อลาง เราไม่เชื่ออย่างนั้น แต่เราเชื่อลมฟ้าอากาศ เชื่อเรื่องฝนอันเป็นกฎธรรมชาติอย่างหนึ่งของโลก เชื่ออย่างนี้ถูกต้องกว่า นี่เป็นข้อมูลที่น่ามาพูด เพื่อแก้ไขความเชื่อของญาติโยมทั้งหลาย

ญาติโยมฟังแล้วอาตมาไม่ได้บังคับขอร้องให้เชื่อทันที แต่ให้นำไปพิจารณาไตร่ตรองดูด้วยตัวเองให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง ถ้าเห็นว่ามันไม่ได้เรื่อง โยมก็ขว้างมันไปเสียเลย ไม่ต้องมานับถือมันอีกต่อไป ก็อแต่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า มีความเชื่อมั่นในเรื่องกฎของกรรมว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เท่านั้นก็พอแล้ว

ที่กล่าวมานี้เพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตสะกิดใจแก่ญาติโยมทั้งหลายก็สมควรแก่เวลา ขอยุติไว้เพียงเท่านี้



ศิลปะแห่งการรู้ใจ

เมื่อเราต้องการจะอยู่อย่างสงบแล้ว ทำไมเราจึงไปคิดเรื่องให้มันมีความทุกข์ในใจ
นั่งกลุ้มใจอยู่ด้วยเรื่องปัญหาเล็กๆน้อยๆ ซึ่งมันเกิดขึ้นในชีวิตของเรา อย่างนี้เรียกว่า...คิด
เรื่องให้ตนเกิดความทุกข์นั่นเอง

พุทธทาสภิกขุ: ๗๑

๖ ร ร ม ค ร อ ง เ รื อ น

เ รื อ ง

ยาแก้กลับ

ดื่มน้ำดื่มทั้งความทุกข์ทั้งปวง

ทุกวันนี้หนังสือพิมพ์รายวันหลายฉบับ ได้ลงข่าวเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายของหญิงสาวกับชายหนุ่มบ่อยๆ นานๆ การฆ่าตัวตายของคนจำพวกนี้จักไม่เป็นข่าวต่อไปแล้ว เพราะมีการฆ่ากันบ่อยๆ จนชินไปเอง

นอกจากข่าวการฆ่าตัวตายแล้ว คนที่มีภาระกิจมากมายได้กลายเป็นโรคสติวิปลาส ต้องไปอยู่โรงพยาบาลก็มี ได้ลองถามหมอทางจิตทราบว่ายี่สิบปีคนไข้ทางใจมีมากขึ้นทั้งหญิงและชายเพียงระยะปีเดียวเท่านั้นสถิติคนไข้มีเพิ่มขึ้นมาก ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น...ถามผู้รู้บางคนก็บอกว่าการครองชีพผิดเคือง เศรษฐกิจตกต่ำ ทำมาค้าขายไม่ได้เงิน ลงทุนไปเท่าใดก็จมหายไปหมด หาได้ไม่พอกับการจ่าย กลุ้มใจไม่รู้จะแก้ทางใด คิดมากเข้าประสาทพิการ ทำอะไรลงไปโดยปราศจากความรู้สึกผิดชอบ กลายเป็นคนเสียคนไปมาก

บางคนพลาดหวังในเรื่องสำคัญของชีวิต เช่น หญิงสาวรักกับชายหนุ่ม รักกันมากในขั้นแรกๆ ครั้นต่อมาใกล้ชิดกันมากเข้าก็เกิดการเบือนหน้า ชักจะห่างกันออกไป เพียงแต่ห่างไม่เป็นไร ไพล่ไปหาคูใหม่ต่อไป มันน่าเจ็บใจนักโกรธขึ้นมาก็น้อยใจตนเอง กลุ้มใจเข้าห้องปิดประตูนอนร้องไห้ระบายความกลุ้มคนเดียว นักเข้ายังเกิดความคิดว่า โลกนี้ไม่น่าอยู่ อยู่อย่างอยู่เลย ตายดาบหน้าดีกว่า เลยตัดสินใจผิดและทำผิดจนตัวตายไป เรื่องอย่างนี้เป็นเรื่องธรรมดาของสังคมที่ตามใจกิเลสในสมัยนี้

บางรายก็ไม่มีเรื่องมากมายอะไร มีการขัดใจกับใครๆ เพียงนิดหน่อยเท่านั้น ใจเร็วตัดสินใจลาโลกไปเสียแล้ว น่าเสียดายในชีวิตที่กำลังจกก้าวหน้า ยังหนุ่มแน่นจะเป็นกำลังของชาติบ้านเมืองต่อไป แต่มาแพ้ต่อความกลุ้มเพียงเล็กน้อยก็มาด่วนลาโลกไปเสียได้ เหตุการณ์เช่นนี้เป็นเรื่องที่ควรจักช่วยกันหาทางบำบัดปัดเป่าให้หายไปจากสังคมให้ได้

ยาแก้กั๊ก

คนที่มีความกั๊กเกิดขึ้นในใจ บางทีก็มีใช้เรื่องมากและใหญ่โตยากเข็ญอะไรเลย เขา กลับเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ที่สุด เขาเป็นคนกั๊กที่สุดในโลกเสียแล้ว ไม่คิดให้เห็นว่ามันเป็น เรื่องเล็กน้อยเท่านั้น เขาปล่อยให้ความกั๊กครอบงำจิตใจ จนไม่มีช่องทางที่ความจริงจะส่อง เข้าไปถึงจิตใจได้เลย ถ้าได้รับความจริงอันเป็นประทีปของชีวิตบ้าง เขาก็คงนึกว่ามันเป็นเรื่อง เล็กนิดเดียว เราคิดมากไปเอง

ยสกุลบบุตร เป็นลูกคนมั่งคั่งในเมืองพาราณสี อยู่ในบ้านที่สบายมาก วันหนึ่งเขาตื่นขึ้น ในเวลาดึก ได้เห็นสิ่งที่เขาไม่นึกว่าจะได้เห็น เป็นภาพของสาวใช้ที่นอนในท่าแปลกๆ มองดู แล้วก็น่าเกลียดไม่งามตาแม้แต่น้อย เขาไม่เคยพบภาพแบบนั้นมา ก็เกิดความอึดอัดคิดเห็น ว่าโลกเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ทนดูภาพอันน่าเกลียดต่อไปไม่ไหวก็เดินออกจากบ้านบนเปลผ้าไป คนเดียวว่า ที่นี้วุ่นวายหนอ ที่นี้ขัดข้องหนอ เดินบนไปโดยไม่รู้ว่ากำลังเดินไปทางไหน ผล ที่สุดก็เดินไปพบนายแพทย์ผู้ยิ่งใหญ่ของโลกคือพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสบอกกับยสว่า ที่นี้ ไม่วุ่นวาย ที่นี้ไม่ขัดข้อง มาเถิด ฉันจะบอกยาแก้กั๊กให้แก่เธอ พอได้ยินว่ามียาแก้กั๊กก็ เข้าไปหา ไปไหว้แล้วก็นั่ง ณ ที่ควรส่วนหนึ่ง ได้ฟังธรรมทราบความตื้นลึกหนาบางของชีวิต กลายเป็นคนหมดกั๊ก และมีความสงบในทางใจต่อไป

ปฏาจารา เป็นธิดาสาวของท่านเศรษฐีใหญ่ มีความรักกับคนใช้...เรื่องมันจะแดงขึ้นมา ก็พากันหนีไปอยู่ในที่ที่ไม่มีใครจะรู้จัก อยู่กันนานจนได้ลูกถึงสองคน ทุกครั้งที่คลอດลูกก็ ใครจะไปคลอດที่บ้านเดิมตามธรรมเนียม แต่ฝัวไม่ยอมไป นางหนีไปคนเดียว บังเอิญไป

คลอตกลางทาง ผัวมาทันก็พากลับ คลอตครั้งที่สองก็ดำเนินวิธีแบบนั้นอีก แต่การคลอตครั้งนี้มีเรื่อง...ดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลง ฝนตกหนักพายุจัด ได้รับความลำบากมาก ผัวตามมาทันพอดีก็ทำการช่วยเหลือ แต่ผัวไปถูกงูกัดตายที่จอมปลวก เมียทนหนาวอยู่จนสว่าง พอฝนหายก็เดินทางไปบ้านเดิม ถึงแม่น้ำวางลูกคนเล็กไว้บนฝั่งนี้ พาลูกคนโตข้ามไปก่อนถึงฝั่งก็ปล่อยลูกไว้ เดินท่องน้ำไปรับลูกคนเล็ก นกใหญ่ผ่านมาเห็นเด็ก นึกว่าชิ้นเนื้อก็โฉบเอาเด็กไป แม่เห็นเข้าก็ตกใจยกมือไล่ร้องตะเพิด ลูกคนโตคิดว่าแม่เรียกตน จึงกระโดดลงในน้ำ กระแสน้ำเชี่ยวพัดพาเด็กไปถึงแก่ความตาย...นางเสียใจมาก ขอให้คิดดู ผัวตาย ลูกคนโตตาย ลูกคนเล็กก็ตาย จักไม่เป็นทุกข์โง่หรือกลุ้มใจมาก

เดินไปบ้านเหมือนคนไม่มีใจ ไปถึงบ้านเดิมทราบว่ายายพัดบ้านพัง บิดามารดาพี่ชายตายหมด เขาเอาไปเผาที่เชิงตะกอนเดียวกันที่ฝั่งน้ำโน้นแล้ว ดวงใจน้อยๆของหญิงอันเป็นเพศที่อ่อนแอ ได้พบกับความทุกข์หนักมาสดๆร้อนๆ ก็มากระทบความทุกข์แบบใหม่เข้าอีก เป็นภาวะอันสุดแสนที่หญิงจะทนได้ หมดความรู้สึกละอาย หมดสติสมปฤดี ล้มลงนอนนิ่งไปพักใหญ่ พอตื่นขึ้นก็เดินเซซังไปตามเรื่องไปอย่างไม่มีจุดหมาย จนเขาเรียกกันว่านางบ้า บ้าเพราะการกระทบกระทั้งอย่างแรงในคราวนั้น ชะตากรรมของนางยังไม่หมดเสียทีเดียว จึงเซซังเข้าไปหาพระพุทธรเจ้า ได้ฟังธรรมเทศนา พบความจริงแท้ของชีวิต...หายกลุ้ม และไม่มีอะไรจะให้กลุ้มอีกต่อไป

นางก็สาโคตมีก็แบบเดียวกัน ได้แต่งงานกับสามีที่ถูกใจ ชีวิตในครอบครัวเป็นของนางแล้ว พยานแห่งความรักคือลูกน้อยที่น่าเอ็นดูได้ออกมาดูโลกคนหนึ่ง นางรักลูกน้อยของนางเป็นอย่างมาก ทะนุถนอมทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกน้อยมีความสุข แต่ความสุขเป็นมายา มันเที่ยว

หลอกคนให้หลงด้วยประการต่างๆ ต่อมาบุตรน้อยของนางถึงแก่ความตาย นางรักมาก ไม่ยอมให้ใครเอาไปเผาไปฝัง ยังคิดว่าวันหนึ่งบุตรน้อยคงจกตื่นขึ้นมาอีก เหมือนคนหลับ แล้วตื่นขึ้นฉะนั้น แล้วนางก็เดินอุ้มลูกไปทุกแห่งเพื่อหายาแก้ความตาย มาพบคนฉลาดเข้า เขาก็แนะนำไปหาพระพุทธรเจ้า นางได้พบความสำเร็จ มีใช้สำเร็จในการแก้ลูกชาย แต่สำเร็จในการพบความจริง...ความจริงที่ไม่ตาย ใครพบแล้วตนก็จักไม่ตายเช่นเดียวกัน

ธรรมะเป็นโอสถรักษาใจ

ชีวิตในปัจจุบันนี้ก็มีอยู่เป็นจำนวนมากที่ได้พบกับความวิบัติอย่างแรงจนเกือบจะเป็นบ้า เป็นหลัง แต่เขาไม่ถึงกับเป็นเช่นนั้น เพราะเขาได้พบพระธรรมอันเป็นโอสถระับใจ พ้นจากความทุกข์ความร้อนไปได้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า ความกลุ้มใจเป็นสิ่งที่แก้ได้ มีใช้ เป็นสิ่งที่แก้ไม่ได้ แต่ที่แก้ไม่ได้เพราะเราไม่คิดแก้ ปล่อยให้มันลุลกลามใหญ่โต บางคนชอบที่จะแสดงตนเป็นคนกลุ้มเสียด้วย เขาคิดว่าการแสดงอาการเช่นนั้นจะเป็นการช่วยให้ได้รับความเห็นใจจากคนอื่น นั่นเป็นความอ่อนแอของตนส่วนหนึ่ง ซึ่งถ้ารู้ความจริงแล้ว ไม่ควรให้มันมาอาศัยอยู่ในใจอันควรจะมีแต่ความเข้มแข็งเลย คำพูดที่ว่ากลุ้มเล่นไถ่ๆนั้นเป็นคำพูดที่เหลวไหลลั่นดี อย่าหัดเป็นคนแบบนั้นกันเลย

กลุ้ม-กลัด, กลัด-กลุ้ม มักเป็นคำพูดที่เดินทางร่วมกันมาเสมอ อาการของมันก็เกิดจากกลุ้มก่อน แล้วเก็บเอาความกลุ้มไว้ในใจเหมือนเอาดอกไม้งามแต่เป็นพิษกลัดไว้ที่หน้าอก ฉะนั้น กลุ้มไม่หายก็กลายเป็นกลัด กลัดหนักเข้าออกเป็นหนองถึงแก่ความตายได้

จียี่ในเรื่องสามก๊ก กลุ่มใจที่ตนมาเสียรู้ขงเบ้ง ถูกหลอกไปรบช่วยเล่าปี่เสียเป็นนาน เกิดเป็นคนฉลาด เป็นนายทหารชั้นนายพลมาเสียรู้ขงเบ้งคนธรรมดาได้ จึงน้อยใจในความเขลาของตนเอง เลยอาเจียนเป็นโลหิตถึงแก่ความตาย ตายเพราะความกลุ่มที่ตนเสียรู้เขา และที่เสียรู้ก็เพราะตนเขลา ถ้าลดตัวเองลงมารับว่าตนเขลาเสียเท่านั้นเรื่องมันก็ไม่มีความไม่ยอมไม่ ไม่ยอมลดตัวลงมาให้สมกับกาลเทศะ เรื่องจึงไปใหญ่ถึงปานนั้น

ต้นเหตุของความกลุ่ม

ลองมาคิดกันดูเพื่อเกิดปัญญาสักหน่อยว่า เจ้าตัวความกลุ่มความกลัดมาจากไหน ใครเป็นตัวการก่อให้เกิดขึ้นรบกวนใจเราโดยใช้เหตุเล่า ธรรมะสอนเราว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากเหตุ จะดับได้โดยเหตุออกเสียก่อน ความกลุ่มก็อาการอันหนึ่งของใจ คงจะมีเหตุเป็นตัวการแน่ๆ ถ้าศึกษาไปค้นไปคงพบได้

ความกลุ่มเป็นอาการของความทุกข์นั่นเอง ความทุกข์นี้เป็นตัวผลต้องมาจากเหตุ เหตุคือความอยากในสิ่งต่างๆ เช่น อยากได้ อยากมี อยากจะเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดความอยากขึ้นแล้ว ความยึดถือติดพันในสิ่งที่ตนอยากก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ อาการร้อนใจก็เกิด ร้อนใจเพราะไม่สมอยากหรือสมอยากแล้วแต่มันผ่านไปเร็วนัก อยากให้มันอยู่กับตนนานๆ ก็ได้สมมุ่งหมาย เพราะมิได้สมความมุ่งหมาย นี่แหละจึงเกิดกลุ่มใจและทำอะไรหลายอย่างที่คนธรรมดาเขาไม่ทำกัน

เหตุแห่งความทุกข์ ๕ ประการ

ปัญหามีต่อไปว่า ทำไมคนเราจึงได้กระทำสิ่งที่เป็นทุกข์กันเล่า ความทุกข์ไม่เป็นสิ่งที่ใครๆพึงประสงค์ แต่ทำไมจึงเที่ยวแสหามาใส่ตนกัน ในทางธรรมะสอนว่า เพราะเราขาดสิ่งเหล่านี้

- (๑) ความเชื่อในทางที่ถูกต้อง
- (๒) ความละอายต่อบาปอกุศล
- (๓) ความเพียรในอันทำตนให้หลุดพ้น
- (๔) ความรู้ที่ตรงตามเป็นจริง
- (๕) ความโง่ขาดปัญญาในการรักษาตน

๑. ความเชื่อในทางที่ถูกต้องเป็นมูลฐานสำคัญของการดำรงชีพ เพราะความเชื่อเป็นบันไดขั้นต้นให้คนก้าวไปสู่การปฏิบัติดีงามต่อไป ทุกศาสนาจึงมีการสอนให้เชื่อด้วยเสมอ แต่ความเชื่อที่ปราศจากปัญญานั้น ย่อมไม่อำนวยความสุขอันแท้จริงให้ได้

คนที่ทำความทุกข์แก่ตนมักเป็นคนขาดความเชื่อที่ถูก อย่างแรกก็เป็นคนไม่มีความเชื่อในตนเอง ขาดความไว้วางใจตนเอง ทำอะไรลงไปก็มีความหวาดระแวงอยู่เสมอ ไม่แน่ใจว่าการกระทำของตนจะถูกต้องและปลอดภัย ทำอะไรลงไปก็เที่ยวถามคนโน้นคนนี้ยุ่งไปหมด เช่น ผู้น้อยที่ขาดความเชื่อในตนเอง มักถามบ่อยๆว่านายของตนว่าอย่างไรบ้าง อันคนที่คอยถามถึงการวิจารณ์ของคนอื่นที่มีต่อตนเสมอๆนั้น เป็นคนอ่อนแอ ขาดความไว้วางใจตนเอง ทำอันใดแล้วก็มี ความกลัวตกหลุมตลอมตลอดเวลา

อีกประการหนึ่ง เขาไม่มีความเชื่อในหลักการและวิธีการของตนว่า จักก่อให้เกิดผลเป็นเช่นใด ความกลัวใจก็เกิดแต่เขาเพราะเหตุนี้ ฉะนั้นเวลาทำอะไรต้องเชื่อมั่นเสียก่อนว่าตนต้องทำได้แน่ๆ คิดหาวิธีการกระทำต่อไปว่าวิธีใดจะถึงจุดหมายที่ตั้งไว้ เมื่อแน่ใจแล้วก็เดินตามวิธีการนั้นอย่างรอบคอบ ถ้าหากมีการพลาดผิดขึ้นบ้างก็เป็นเรื่องธรรมดา ไม่ต้องกลัวใจในสิ่งที่ผิดไปแล้ว เพราะความกลัวใจมิได้ช่วยให้ความผิดกลายเป็นความถูกต้องขึ้นมาเลย

ถ้าผิดก็ค้นหาต่อไปว่าจะไรผิด ผิดเพราะอะไร ปรึกษาเหตุแก้ไขทันที พอพบจุดแล้วก็ดำเนินการต่อไป เรื่องความผิดเป็นธรรมดาของปุถุชน พระพุทธองค์ก่อนเป็นพระพุทธเจ้าก็เดินทางผิดมาแล้ว ทรงเห็นว่ามิใช่ทางถูกก็กลับเดินใหม่ ความผิดกลายเป็นความถูกต้องทันที

จำไว้ว่า "อย่ากลัว เมื่อทำผิด แต่งรู้ไว้ว่าตนผิด" หาทางแก้ความผิดให้เป็นความถูกต้องให้ได้ เรื่องก็ไม่ยุ่ง งานที่ทำก็เรียบร้อยต่อไป ให้เพาะกำลังใจขึ้นไว้ว่า เราทำได้ เรามีความสามารถพอ เราลองดูก่อนผลค่อยว่ากันทีหลัง นี่คือการสำคัญของงานที่ทำแล้วจักก้าวหน้าต่อไป

๒. ความละเอียดรอบาปอสุล ความทุกข์เกิดจากการกระทำที่ผิดพลาด การกระทำที่ผิดพลาดส่วนมากเกิดจากใจที่ด้าน ขาดความละเอียดต่อความรู้สึกอันเป็นแบบของพระ เป็นการด้านต่อความคิดที่ว่าอย่างไรถูกอย่างไรผิด พอความอยากเกิดขึ้นในใจแล้ว ดุลยพินิจหรือการหาเหตุผลก็ไม่เกิดขึ้น มีความคิดเพียงประการเดียวว่าต้องทำอะไรให้ได้ ความรู้สึกที่เป็นพระไม่มีในใจ มีแต่ผีร้ายเข้ามาบังการไม่ต้องคำนึงถึงกฎหมาย ศีลธรรม ศาสนาอะไรทั้งนั้น ยอมตนเป็นทาสความอยากโดยสิ้นเชิง และหมดความรู้สึกว่าตนเป็นอะไร อายุเท่าใด มีเกียรติยศและอำนาจขนาดไหน สัมหมดทุกอย่าง สัมจนกระทั่งความเป็นตนของตน

ความสุขที่หลัง ขาดงานหรือมีงานแล้ว แต่ไม่มีความขยันในการทำงาน ผลที่ได้ก็ไม่สมบูรณ์ ความทุกข์ย่อมเกิดมาก

ในปัจจุบันนี้มีคนเป็นจำนวนมาก ที่กลัวใจเกี่ยวกับการขาดปัจจัยเครื่องยังชีพ และการขาดสิ่งสำคัญนี้ นี่แหละ สร้างความกลัวใจให้เกิดขึ้นอย่างที่สุดทีเดียว เพื่อป้องกันมิให้เกิดความกลัวใจ จึงควรจักทำตนให้เป็นคนขยันในการทำงานอันเป็นหน้าที่ของตน ชีวิตกับงานเป็นของคู่กัน ชีวิตที่ปราศจากงานเป็นชีวิตที่ไร้ความหมาย คนที่เขายู่อย่างไม่ต้องกลัวใจนั้นล้วนแต่เป็นคนขยันมาก่อนทั้งสิ้น โดยเฉพาะพวกเราชาวไทยยังเสียเปรียบคนชาติอื่นอยู่มาก ในข้อนี้เราสู้เขาไม่ได้เลย หนึ่งที่เรามีอาการสามสิบสองเหมือนเขา แต่เรากลายเป็นคนติดความสุขที่เกิดจากการนอน การเที่ยวเตร่สนุกสนาน เข้าแบบหนักไม่เอาเบาก็ไม่สู้ ชอบเป็นคนติดฝัน สร้างความสุขในวิมานบนอากาศ ซึ่งมีผลเป็นความว่างเปล่า ชอบได้ชอบมีในทางง่าย ๆ กันทั้งนั้น เราจึงกลัวกันบ่อย ๆ

เพื่อป้องกันการกลัวจากเรื่องนี้ ขอพวกเราทุกคนจงตื่นตัวจากความหลับใหลมัวเมาจนเสียเถิด แล้วหันเข้าหาวิถีทางที่จะไม่ต้องกลัวใจกันดีกว่า ของดี ๆ งาม ๆ ก็จักต้องมาเป็นของพวกเราบ้างเป็นแน่

๕. คนโง่ย่อมเป็นเหยื่อของคนมีปัญญา โลกที่เราอยู่นี้ยังคงเป็นโลกที่ไม่เสมอ ความสูงความต่ำของโลกยังมีอยู่ ฐานะของคนก็ยังสูงต่ำอยู่ ความสูงต่ำความแตกต่างกันระหว่างบุคคล ระหว่างชาติเกิดมาจากอะไร เกิดมาจากการกระทำของแต่ละบุคคลนั่นเอง การกระทำเท่านั้นสร้างคนให้เป็นไปในรูปที่แตกต่างกัน

การปรับปรุงคนให้เสมอกันก็ต้องปรับปรุงการกระทำ การกระทำของคนจักดีงาม จัก

ก้าวหน้าไปสู่ความเจริญได้ ก็ด้วยการให้การศึกษอย่างทั่วถึงแก่คนภายในประเทศ แต่ต้องเป็นการศึกษาที่สมบูรณ์จริงๆ เพราะเดี๋ยวนี้คนได้รับการศึกษาเพียงครึ่งๆกลางๆ เหมือนคนตาบอดถูกนำไปทิ้งไว้ในป่า ไม่สามารถจะกลับบ้านของตนได้ การศึกษาที่สมบูรณ์เป็นบ่อเกิดของปัญญา เป็นทางให้เกิดหุตาสว่าง มองเห็นการณ์ไกลของชีวิต การทำกิจก็จักไม่ผิดพลาดเสียหาย ก่อให้เกิดผลสมบูรณ์ตามหลักการที่วางไว้

ปัญญาชนที่มีเหตุผลประจักษ์ใจ มีธรรมะเป็นสติคอยเหนี่ยวรั้ง ความคิดที่เกิดจากการกระทำชั่วย่อมมีได้น้อย เขาย่อมเข้าถึงความไม่ต้องการกลุ่มใจเพราะการกระทำของตน ถ้าเราไม่ทำเหตุที่จะให้เกิดทุกข์แล้ว ความทุกข์ก็ไม่มี เมื่อไม่มีความทุกข์ ความกลุ่มใจจะมาแต่ไหน นี่เป็นวิธีป้องกันมิให้เกิด แต่บางทีก็ผลอไปหาความกลุ่มใจเสียจนได้ ถ้าเกิดกลุ่มขึ้นแล้วต้องหาทางแก้ต่อไป

ยาแก้กลุ่ม

บุคคลที่มีได้รับการอบรมในทางธรรมะที่ถูกต้องแล้ว ย่อมขาดปัญญาสำหรับรักษาตน และไม่สามารถปฏิบัติตนให้พ้นจากการกระทำที่ผิดพลาดไปได้ ตัวอย่างที่เห็นง่ายๆและชุกชุมในหมู่คนที่เรียกตนเองว่าเป็นชาวพุทธ เขาเป็นชาวพุทธที่ขาดความรู้ในทางธรรมะ จึงมีการกระทำอะไรหลายอย่างอันเป็นเรื่องมมาย และไม่สามารถแก้ปัญหาชีวิตได้อย่างแท้จริงเลย เวลาเขาเป็นทุกข์กลุ่มใจ เขาไปทำพิธีอันวอนบนบานศาลกล่าวกับสิ่งภายนอกอันไม่อาจจะช่วยคนได้อย่างจริงๆเลย เป็นการหลอกลวงตนเองพอให้เบาใจแต่เพียงนิดหน่อยเท่านั้น

ดูแล้วช่างน่าสังเวชเสียจริงๆ แต่จะไปโทษเขานักก็ไม่ได้เพราะว่าการศึกษาที่ถูกต้องยังไม่มีแก่เขา จึงต้องหาทางแก้กลุ่มแบบเด็กอมมือไปก่อน ตามวัดตามวาทั่วไปมักมีการกระทำแบบมงายนอกทางของพระพุทธเจ้าเลย พระผู้กระทำผิดเหล่านั้นเป็นพระนอกแบบ เขาอ้างว่าเป็นศิษย์พระพุทธเจ้า แต่เขาทำกิจที่ศิษย์ของพระพุทธเจ้าไม่พึงกระทำนับว่ามีส่วนผิด และส่วนทำลายสังฆธรรมอยู่มากเหมือนกัน การแก้กลุ่มด้วยวิธีต่างๆหาใช้วิธีที่ควรนิยมไม่

บุคคลบางพวกกลุ่มใจขึ้นมา ก็หันเข้าหาการทำลายตนเองโดยวิธีแปลกๆ เช่น พอกกลุ่มก็ตีมเหล่า ตีมๆจนกระทั่งไม่มีสติ ไม่มีความรู้สึกว่าตัวเป็นอะไรไปเสียแล้ว เวลาเขาจัดความรู้สึกผิดชอบไม่มีไม่มีความเป็นคนแล้ว ความกลุ่มก็หายไป พอสร้างมาก็เกิดกลุ่มอีก เต็มความเมาเข้าไปอีก ผลที่สุดตายเพราะความเมา น่าสงสารคนประเภทนี้ที่มีความหลงผิดเป็นมูล ขาดความรู้สึกผิดชอบ ทำตนให้ตกต่ำลงไปเพราะความหลงผิดแท้ๆ จงจำไว้ว่าของมีนเมาทุกอย่างมีโทษยาแก้กลุ่ม แต่เป็นสิ่งที่ทำลายสมองของคนให้หมดราคา จึงเป็นเรื่องที่ควรจกระวังให้มากหน่อย

ความกลุ่มที่วิญญูชนควรละทิ้ง

บางพวกพอกกลุ่มขึ้นมาก็ออกจากบ้าน ถ้ามีรถยนต์ก็ขับอย่างกะว่าถนนเป็นของตนแต่ผู้เดียว ขับไปอย่างไม่มีจุดหมายสำหรับโลกนี้แต่เขาจะไปสู่โลกของพระยม ผลที่สุดก็ชนคนชนอะไรต่ออะไรถึงแก่ความตาย ตายเพราะกลุ่มใจ ใจของเขาเศร้าหมอง เขาอาจไปเกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉาน เป็นเปรต เป็นผี และสัตว์นรก เพราะความเศร้าหมองใจนั้น วิญญูชน

ทั้งหลายจึงไม่ควรจะกระทำเช่นนั้นเป็นอันขาด

บางคนพอเกิดกลุ่มขึ้นมา ก็หันเข้าหาความสนุกไปเดินรำ ไปดูหนัง ไปเที่ยวตากอากาศตามสถานที่ต่างๆ เขาบอกว่าไปมันถึงร้อยเอ็ดเจ็ดหัวเมืองแล้วก็ยังไม่หายกลุ่ม มันจะหายได้อย่างไร ในเมื่อความกลุ่มมันอยู่ในใจของเขาเอง มันหายไปเพียงชั่วคราวเท่านั้น พอหมดเรื่องอื่นมันก็วกกลับมาอีก เขามิได้ตัดให้ถูกปมมันจึงเกิดขึ้นเรื่อยไป ความหลงทำตนให้เดือดร้อนอย่างนี้แหละหนอเหตุ

วิธีการดังกล่าวมาทั้งหมด เป็นวิธีการกลบกลุ่ม เหมือนแมวถ่ายมูลและกลบไว้ด้วยขี้เถ้า พอมากเข้าก็เหม็นอีกไม่ใช่วิธีการที่ถูกต้อง วิธีการที่ถูกต้องนั้น ต้องตัดต้นตอของมันให้หมดไป โดยอาศัยหลักเหตุผลตามแนวพระธรรม

ในทางธรรมะได้บอกแนวไว้แล้วว่า ทุกอย่างมาจากเหตุ ความกลุ่มใจมาจากความคิดมาก คิดในทางที่จะให้ได้สิ่งที่ตนอยากหลายอย่างหลายแบบ เมื่อยังไม่ได้มาก็กลุ่มได้มาแล้วก็กลุ่ม มันหายไปจางไปก็กลุ่ม กลุ่มตลอดเวลาทีเดียว กลุ่มเพราะยึดถือว่าเป็นตน ตนมีอยู่ในสิ่งนั้น อาศัยสิ่งนั้นจึงต้องยุ่งและกลุ่มใจ การรักษาก็ต้องแก้ตัวอยาก อย่าอยากให้เกินขอบเขต อย่าอยากในเมื่อยังไม่ถึงเวลาที่ตนจะพึงได้ อย่าอยากให้เป็นการกระทบกระเทือนถึงผู้อื่นที่อยู่ร่วมกันเอาเท่าที่ความจำเป็นของการดำรงอยู่ พึงเอาและอย่ายึดถือให้เกินไปคิดถึงกฎธรรมดาก็ได้บ้าง เพื่อมันเป็นไปอย่างใด ตนจักไม่เดือดร้อนในภายหลัง ถ้าปล่อยไป และทำอะไรอันก่อให้เกิดความทุกข์แก่ตนแล้วจงจำไว้เป็นครู อย่าทำสิ่งนั้นต่อไป ชีวิตก็จะสว่างด้วยปัญญา ปฏิบัติตนอย่างคนฉลาด ความกลุ่มก็คงหมดไปได้ ขอให้ผู้อ่านจงหายกลุ่มเหมือนผู้เขียนที่เขียนโดยความไม่กลุ่มใจเกิด



ศิลปะสู่ชีวิตคือพุทธธรรม

ปกติคนเรานั้นอยากจะอยู่อย่างมีความสุข? คำว่า "ความสุข" ในที่นี้หมายถึง สงบจิต สงบใจ เพราะรู้ว่าอะไรคือสภาพตามความเป็นจริง เราก็อยู่อย่างมีความสุข ความสบาย ทุกคนต้องการอย่างนั้น จึงต้องมองให้เห็นสภาพความเป็นจริงของชีวิต

วิมลคุณธรรม: ๗๗

แก้ - ไช

คำที่ประกอบขึ้นด้วยศัพท์สองตัวนี้ เป็นคำพูดที่เราได้ยินกันบ่อยๆ แต่น้อยคนที่จะนำไปคิดให้เห็นความหมาย และนำไปใช้เป็นแนวทางชีวิต ถ้อยคำทุกคำมีความหมายในตัวของมันเอง เป็นคำเตือนใจผู้ได้ยินให้เกิดความสำนึกต่อการกระทำของร่างกาย วาจา ใจ ว่าเป็นการผิดหรือถูก เป็นคุณหรือโทษแก่ตนเอง แก่ท่าน ถ้าหากว่าในชีวิตประจำวันของปวงชนได้ใช้คำพูดให้เป็นประโยชน์แล้ว ความประพฤติก็น่าจะเป็นไปในทางดีงามได้

คำว่า "แก้" ตามปทานุกรมแปลว่า การปรับปรุง การทำให้ดีขึ้น

ส่วนคำว่า "ไช" เป็นกริยาที่ทำอะไรสิ่งหนึ่งให้เดิน หรือให้ทำงานตามปกติ เช่น

ไชลานนาฬิกา...ก็หมายถึงการทํานาฬิกาให้เดินต่อไป

ไชน้ำเข้านา...ก็หมายถึงการเปิดทางให้น้ำเดินสะดวกจากคลองไปสู่นาได้

สำหรับคำว่า ไชก็อก เป็นศัพท์ตลาดที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้หมายถึง การพ่าย ทนไม่สู้ อีกต่อไปแล้ว เมื่อรวมศัพท์ทั้งสองเข้าด้วยกัน ก็หมายถึงการทำให้ดี และให้เดินต่อไปในทางที่จะเป็นประโยชน์ได้อีกนั่นเอง คำทั้งสองนี้จึงมาอยู่คู่กัน

ถ้าเปรียบด้วยการปฏิบัติธรรม การแก้คือการละเป็นส่วนศีล การไชเป็นส่วนของการสร้าง คือทำดี เป็นพวกภาวนานั่นเอง ทั้งสองคำก็หมายถึงการละและการเจริญภาวนานั่นเอง ส่วนใดเสียต้องแก้ก่อน เมื่อแก้แล้วก็ไชให้เดินดีต่อไป และสิ่งนั้นก็จะได้มาเป็นประโยชน์แก่ชีวิต ถ้าเรามีนาฬิกา ปากกา รถจักรยาน หรือของใช้ประเภทใดประเภทหนึ่งอยู่กับเรา และมันเกิดแสดงอาการไม่เที่ยงออกมาให้เราเห็น เช่น นาฬิกาเกิดหยุดเดิน หรือเดินแต่ไม่ตรง

กับความเป็นจริง ปากกาเขียนไม่ได้ หมึกออกไม่คล่อง ทำให้ผู้ใช้รำคาญปวดหัว อยากเอามันทิ้งลงกับโต๊ะเสียเต็มที่ รถจักรยานโซ่หลุดบ่อยๆ ต้องหยุดโซ่โซ่ไปตลอดทาง ผู้ใช้ก็คงไม่สบายใจ และไม่อยากทนความรำคาญนี้ต่อไปก็ต้องไปหานายช่างให้แก้ไขให้ดูว่ามันจะทำงานเป็นปกติได้หรือยัง เมื่อมันทำงานได้เป็นปกติ ก็ยิ้มออก สบายใจมากขึ้น

เสือ กางเกง ที่ไปตัดไว้ที่ร้านในตลาด พอถึงวันนัดไปรับมาตามสัญญา รับมาแล้วลองใส่ดู แยะแล้วนั่งไม่ได้ มันคับเกินไป ต้องกลับไปหาช่างแล้วแจ้งความจริงให้ทราบ ให้แก้ไขให้ใหม่ นายช่างก็คงทำให้อย่างเรียบร้อย ผู้ใช้สบายใจไปได้

กรรมกรผู้ขายแรงงานแก่ผู้เป็นเจ้าของก็รูปเดียวกัน นายจ้างผู้ซื้อแรงงานตั้งราคาให้แก่กรรมกรและทำไปตามสภาพ ในต่างประเทศเขามีสมาคมกรรมกรที่สร้างขึ้นโดยกรรมกร และทำงานกันเอง เขามีสำนักงานใหญ่โต สมาคมเขาทำการต่อสู้เพื่อสิทธิของกรรมกรตลอดเวลา สภาพของกรรมกรก็ดีขึ้น แรงงานที่นำไปขายก็ได้ผลพอกับงานที่ตนเสียไป เขาได้แก้ไขกันแล้วสิ่งทั้งหลายก็ดีขึ้น ถ้าที่ไหนยังไม่ได้แก้ไขก็ต้องหาทางแก้ไขกันเถิด ความสามัคคีของหมู่เป็นกำลังสำคัญ จะเอาอะไร ประารถนาสิ่งใด จะสำเร็จได้ด้วยสามัคคีทั้งนั้น แต่จงระวังการใช้สามัคคี จงใช้อย่างมีระเบียบ การต่อสู้ต้องสู้อย่างมีระเบียบ การต่อสู้ที่ขาดระเบียบ เป็นการต่อสู้ที่ผิดทาง จะเดือดร้อน

ดังกล่าวนี้อแล้วทั้งหมดเป็นแนวทางให้เห็นว่าแก้ไข เป็นสิ่งจำเป็นแก่กิจการทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในรูปใด ถ้าขาดการแก้ไขแล้วมันจะเดินไปในทางที่เรียบร้อยดีงามไม่ได้ ผู้มุ่งความเรียบร้อยดีงามจึงยินดีในการแก้ไขเสมอมา ถ้าท่านมองไกลออกไป จะเห็นว่าการแก้ไขเป็นสิ่งจำเป็นอย่างไร

ลองมองดูสิ่งที่อยู่ใกล้ๆตัวท่าน ก็พอจะมองเห็นท่านนั่งเขียนหนังสืออยู่ที่โต๊ะทำงานของท่านเอง ท่านแก้ไขมันทุกวันหรือเปล่า? ท่านคงกล่าวว่าแก้ไขทุกวัน...กวาดฝุ่นออกไป จัดเอกสารให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดูแล้วงามตา ของที่จัดไว้แล้วเมื่อถึงเวลาต้องการต้องรื้อมาดูมาค้น มันก็เสียรูปไป ขาดความเป็นระเบียบต้องแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้นต่อไป แก้ทุกเวลาเข้าเย็นจึงเรียบร้อย

ก่อนมาทำงานเช้าๆ ท่านได้แก้ไขตัวท่านแล้ว ตื่นเช้าล้างหน้าแปรงฟัน รับประทานอาหารแต่งตัวที่หน้ากระจกเงา จัดเสื้อผ้าให้ได้รูปได้ทรงเรียบร้อยแล้วไปได้ นี่คือการแก้ไขที่ทำประจำทุกวัน ลองหยุดแก้ไขสักวัน...ตื่นเช้าไม่ล้างหน้าแปรงฟัน ไม่แต่งตัวให้เรียบร้อยแล้วมองดูตัวท่านเอง ก็จะเห็นว่า' เอ! ภูนี้เป็นอะไรไปนี่หว่า สนิมจะมากขึ้นเพราะขาดการแก้ไข

จึงกล่าวได้ว่าชีวิตเราที่ดำรงอยู่ได้ด้วยการแก้ไขแท้ๆ หยุดแก้ไขกันวันไหนก็ถึงความลำบากกันวันนั้น ท่านชอบความลำบากไหม คงไม่ชอบแน่นอน เมื่อไม่ชอบจงพยายามแก้ไขตัวท่านให้ดีขึ้นเถิด

ในเมืองใหญ่หรือเมืองน้อยก็ตาม ถ้าเราเดินไปและสังเกต เราก็จะพบสถานที่ต่างๆ เช่น ร้านแก้นาฬิกา ปากกา ตะเกียงร้านหีบเสียง และวิทยุ เป็นต้น มากมาย ร้านแก้เล็บ แก้มผม แก่ทรวดทรง แก่หน้า แก่ตา แก่คิ้ว มีมากขึ้นตามความเจริญแผนใหม่ โรงพยาบาล หมอทำฟัน สถานที่ดังกล่าวมาเป็นสถานสำหรับแก้ไขทั้งนั้น แต่เป็นการแก้วัตถุอย่างเดียว แม้เป็นเรื่องของการแก้คนอยู่บ้างก็แก้แต่ร่างกายภายนอกทั้งนั้น เช่น แต่งเล็บ หมายถึงการแก้เล็บให้งามขึ้น เอาสีมาทาบ้าง ตัดให้แหลมไว้หยิกเนื้อผู้มาละลาบละลั้งด้วยความพิสมัย

ทุกๆ ไปนั้น ผู้ขายต้องตั้งราคาให้ผู้ซื้อ ผู้ซื้อเป็นแต่เพียงผู้รับเสนอราคา และสนองตามที่ตนเห็นสมควร นี่เป็นหลักสากลทั่วไป แต่ในบ้านเราหาเป็นเช่นนั้นตลอดไปไม่ เวลาคนไทย ขาวนา ขาวสวน นำผลผลิตอันเกิดจากแรงงานของตนไปขายที่ตลาด ซึ่งส่วนมากที่ซื้อก็เป็น คนต่างด้าว เขากำเงินไว้ในมือ มีอำนาจกว่าคนไทยมาก ผู้ซื้อตั้งราคาให้เท่าใด ถ้าไม่ให้ดังเขา ตั้งให้ บอกว่าสุดแต่ใจจะขายก็ได้ คนไทยผู้ขายยืนตาปรีอไม่รู้ว่าจะปรึกษากับใคร ผลที่สุด ก็ต้องขายตามราคาของเขา ของซึ่งเกิดจากแรงงานก็ตกอยู่ในมือของคนกลาง คนกลางก็ กลายเป็นผู้ขายต่อไป ส่วนคนไทยต้องไปซื้อตามราคาของผู้ขายตั้งให้อีก นี่คือการเสียเปรียบทั้ง ซึ้นทั้งสอง สภาพเช่นนี้เป็นสภาพที่น่าสงสาร และเป็นเรื่องที่ควรแก้ ถ้าไม่แก้ก็จะลำบากแก่ คนไทยเจ้าของประเทศเอง การยืมจมูกคนอื่นมาหายใจลำบากมาก

บ้านเรือนที่อาศัย ก่อนจะสร้างบ้านก็ไปหานายช่างให้ออกแบบให้ก่อนว่าจะทำรูปใดดี เมื่อได้แบบแล้วก็ไปหานายช่างให้คิดรายละเอียดอีกว่าจะใช้เหล็ก ปูน ไม้ขนาดไหน จึงจะ ทานน้ำหนักไว้ได้ นายช่างผู้ชำนาญก็คิดให้เรียบร้อย แบบแปลนพร้อมทั้งรายละเอียดดีแล้ว ลงมือประมูลรับเหมากันได้ นายช่างรับเหมาก็เกิดมีใจไม่ดีขึ้นเพราะต้องการหากำไรมาากๆ จึง ใช้เหล็ก ปูน ไม้ ไม่ตรงตามที่ตัวเลขเขียนไว้ บ้านสร้างเสร็จแต่ก็ไม่ดีนัก อยู่ได้สักปีกก็เกิด การทรุดแตกพังไปเป็นบางส่วน แล้วเจ้าของบ้านก็ต้องจัดการแก้ไขใหม่ต่อไปเพื่อสวัสดิภาพ ของครอบครัว

ขาวนา ขาวสวน มีอาชีพในทางเพาะปลูก เขาต้องทำงานให้เหมาะแก่ฤดูกาล เพื่อให้ได้ ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย พืชที่ปลูกจะงามได้โดยมีน้ำ อาหารและอากาศที่เหมาะสมแก่ความต้องการ ของพืชนั้นๆ พอไถหว่านแล้ว กลสิกรก็ต้องคอยกำหนดดูอาการของต้นไม้ว่า ขึ้นดีไหม มีตัว

บึงตัวหนองมารังเกาบังไหม ถ้าเห็นว่าไม่งามเพราะขาดอะไรบางอย่าง ก็ต้องปรึกษาผู้ชำนาญ ในด้านนั้น คิดปรับปรุงแก้ไขกันใหม่พืชก็จะมีงอกงาม และให้ผลดีแก่กลีกรได้สมหมาย พืชดี อยู่กับการแก้ไข ถ้าขาดการแก้ไขก็เอาดีไม่ได้

การปกครองบ้านเมืองในสมัยหนึ่ง ใช้วิธีแบบหนึ่งปกครอง บ้านเรือนก็เดินไปดีใน สมัยนั้น ต่อมาโลกเปลี่ยนแปลง ความเป็นอยู่ของชาวโลกเปลี่ยนแปลง การปกครองแบบนั้น กลายเป็นระบบเก่า ไม่ทันสมัย ต้องแก้ไขใหม่ จึงเกิดมีการปฏิวัติรัฐประหารต่าง ๆ นานา เพื่อแก้ไขสิ่งที่บกพร่องให้ดีขึ้น และถ้ายังไม่ดีก็ต้องแก้ไขกันไปอีก โลกนี้ดำรงอยู่ได้ด้วยการแก้ไขแท้ๆ ถ้าไม่มีการแก้ไข ลองดูจะดีไหมนาฬิกาไม่มีการแก้ไขก็ไม่เดิน รถยนต์ไม่มีการแก้ไขโดยนำไปสู่สำนักอัดฉีด เติมน้ำมัน รถนั้นจะดีไหม คงไม่ดีแน่ ทุกสิ่งจึงอยู่กับการ แก้ไข

การปกครองโดยรัฐบาลที่ไม่ดี ก็ต้องถูกแก้ไขโดยหาคคนดีเข้าบริหารประเทศ ถ้าคน ที่เรานึกว่าดีกลายเป็นไม่ดีขึ้นอีก ก็ต้องแก้ไขกันอีกสี่ปีก็มีโอกาสให้แก้ไขกันครั้งหนึ่ง ผู้แก้ไข ก็คือประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศนั่นเอง เดียวนี้ประชาชนเป็นเจ้าของ เป็นนายจ้าง ส่วน คนทำงานที่เรียกกันว่าข้าราชการนั้น ที่แท้ก็เป็นลูกจ้างของประชาชนนั่นเอง นายจ้าง ต้องคุมลูกจ้างให้ดีหน่อย ถ้าไม่คุม...ลูกจ้างเหลวไหลแล้วจะโทษใครก็ไม่ได้ เพราะนายจ้าง ไม่แก้ไขลูกจ้างของตนนั่นเอง

การเงิน การค้า รวมเรียกกันว่า เศรษฐกิจ ก็ต้องมีการแก้กันอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ เหมาะแก่กาลสมัย ถ้าไม่มีการแก้ไขทุกสิ่งจะหยุดนิ่ง ความทุกข์ก็จะเกิดขึ้น ในการแก้ผมคือ แก้ผมที่ยาวให้กลายเป็นผมสั้น มีทรงผมแปลกๆ ผมผู้ชายเก๋ง่ายเพราะเพียงแต่ใช้ตะไกร

ตัด มัดโคนก็พอแล้ว แต่ผมผู้หญิงนี่สียากหน่อยคือมีพืชมาก ต้องเข้าไฟ ต้องทำกันหลายชั่วโมงใช้ความพยายามอย่างมาก ที่จะตัดสิ่งซึ่งๆตาอยู่แล้ว ให้กลายเป็นสิ่งคดๆงอๆหยิกๆ มีรูปแปลกๆตามสมัยนิยม แก้วทรงดวงก็มีพืชมาก ใช้เครื่องมือมาก บางทีของเก่าที่มีกลับไม่ชอบ ทำของปลอมใส่ไว้จนนำความทุกข์มาให้ก็มีอยู่มากเหมือนกัน นี่แหละคือการแก้ไข โรงพยาบาลก็เป็นสถานสำหรับแก้เรื่องของร่างกายเช่นเดียวกัน การแก้ไขเพียงเท่านี้ยังไม่พอ ต้องแก้ไขด้วยเพราะอะไรจะว่าต่อไป

แก้ปัญหาให้ถูกปม

มีคนเป็นจำนวนมาก ได้กระทำความผิดบางประการ ก่อนทำตนไม่นึกว่าจะเป็นความผิด พอทำอะไรลงไปแล้วก็เกิดความร้อนใจ หรือโดยการทำการประการใดประการหนึ่ง ที่มีให้ใครทราบว่าเป็นผิดหรือโยนความผิดนั้นไปให้แก่คนอื่น แล้วคิดว่าตัวเอง เอาตัวรอดได้ตามภาวฉันทที่ชอบใช้กันอย่างผิดๆว่า "รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี" การกระทำอย่างนี้มีใช่เป็นการแก้ตัวให้ดีขึ้น แต่เป็นการกระทำตนให้เลวลงทำตนให้เป็นเช่นขยะมูลฝอยที่หมกหมมเป็นเวลานาน สกปรกฝังอยู่ตลอดเวลา นี่คือการเข้าใจผิดแก่ปมไม่ถูกปม จึงเพิ่มความยุ่งยากให้แก่ตนเองมากขึ้น

อันธรรมชาติคนเราทุกคนที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ ย่อมมีการผิดกันได้ทั้งนั้นจะทำถูกหมดย่อมหาได้ยาก จึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่จะต้องแก้ไขกันอยู่เสมอๆ ชาติการแก้ไขเมื่อใดก็เกิดความรุ่งเรืองเมื่อนั้น

บรรดาความลำบากยุ่งยากทั้งหลายของโลกนั้น มาจากความยุ่งยากในใจคนนี่เอง มิใช่มาจากไหน จึงกล่าวได้ว่า คนเรามีความยุ่งยากทั้งข้างนอกข้างใน มีเรื่องที่ต้องแก้ไขอยู่เสมอ ไม่ได้แก้ไขก็ไม่ได้ ความลำบาก ขลุกขลักจะเกิดมากขึ้นอีก ฉะนั้นการแก้ไขจึงอยู่ที่ตนเป็นส่วนใหญ่ ถ้าหากเราแก้ตนให้สำเร็จเหตุการณ์ทั้งหลายก็จะดีขึ้น บางคนอาจจะนึกแย้งว่าการแก้ตนเป็นเรื่องลำบาก เพราะธรรมชาติของคนนั้นเปลี่ยนได้ยาก หรืออาจจะเปลี่ยนไม่ได้เลยทีเดียว ความคิดนี้เป็นความคิดที่ผิดพลาดมาก และไม่ตรงตามหลักธรรมชาติของคน ในความเป็นจริงนั้นธรรมชาติของคนเป็นเรื่องแก้ไขได้ ทำให้ดีก็ได้ ทำให้ชั่วก็ได้ สุดแล้วแต่เหตุการณ์

ลองมาคิดกันสักเล็กน้อยก็พอมองเห็น คนเราทุกคนเมื่อเกิดมาใหม่นั้น ยังไม่มีนิสัย โน้มเอียงไปในทางใดเลย แต่เพราะได้อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็มีบิดามารดาบ้าง คนข้างเคียงบ้าง นิสัยสันดานก็ค่อยเปลี่ยนไปในทางที่สิ่งแวดล้อมอำนวยให้ คนที่เป็นคนชั่วก็เพราะถูกความชั่วจูงไป คนที่เป็นคนดีก็เพราะถูกความดีจูงไป ดีชั่วจึงขึ้นอยู่กับที่การกระทำของตนโดยแท้จริง การระมัดระวังแก้ไขสิ่งที่ชั่วให้ออกจากตัวจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ ขอให้นึกว่าความชั่วที่มาติดอยู่กับตัวนั้น เกิดจากการฝึกหัดทำบ่อยๆ คนที่ติดของเสพติดต่างๆก็เนื่องจากฝึกหัดเอาวันละเล็กละน้อย จนกลายเป็นนิสัยไปได้

คนเกียจคร้านก็เพราะฝึกหัดนอนตื่นสาย ฝึกหัดเดินช้าๆ และพูดบ่อยๆว่า "ขี้เกียจ" ผลที่สุดก็ติดสันดาน ทิ้งไม่ได้ ถ้าไม่พยายามทิ้ง ตัวปลิง ตัวหูกที่มันมาเกาะจับแขนขาของท่านแล้ว ถ้าท่านไม่ใช้ความพยายามให้เต็มที่มีมันก็ไม่หลุด และจะสูบเลือดท่านกินตลอดเวลา ความชั่วเป็นตัวภัยที่สูบเอาความดีออกไปจากตัวท่านเสมอ จึงเป็นเรื่องที่ควรระวัง ถ้าท่านมี

ความระวัง ท่านก็แกสิ่งที่ไม่ดีออกไปจากตัวท่านได้แน่นอน จำไว้ และเชื่อว่านิสัยสันดานของคนเป็นสิ่งที่แก้ได้ ถ้าเจ้าตัวรักที่จะแก้ไข

หลักการแก้ไขตนเอง

ในการแก้ไขตนเองนั้น วิธีการกระทำเป็นเรื่องสำคัญ การปฏิบัติผิดในเรื่องที่จะยกตนให้สูงขึ้นและดีขึ้นนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกับการยกของหนักด้วยเครื่องยก ต้องมีศิลปะและวิธีการอันดีเลิศ ถ้าปราศจากวิธีการเสียแล้วทำอะไรให้เรียบร้อยดีไม่ได้ ข้าพเจ้าคิดว่าแนวทางที่จะวางไว้นี้ พอจะเป็นเครื่องมือแก้ไขตนเองให้ดีขึ้นได้บ้างพอสมควร จึงเสนอแต่ท่านผู้อ่านทั้งหลาย พร้อมด้วยแนวทางตามลำดับ คือ

สำรวจตนเองโดยเที่ยงธรรม

ข้าพเจ้ากล่าวว่า จงสำรวจตัวเองโดยเที่ยงธรรม นั่นก็เพราะว่า ปกติของมนุษย์เรามักไม่มีความเที่ยงธรรมต่อตนเอง เป็นคนลำเอียงเข้าข้างตนเอง และมักนึกว่าตนเองเป็นผู้ถูกเสมอดีเสมอ และเป็นคนยุติธรรมเสมอ "ผมทำถูกแล้ว คุณจะทำอย่างไรอีก" คำเช่นนี้เราได้ยินกันบ่อยๆจนชินหู ปกติของมันเป็นเช่นนี้ ความเห็นแก่ตนจึงมีมากเห็นแก่ผู้อื่นสิ่งอื่นมีน้อย จึงได้เตือนว่าบุคคลผู้จะแก้ไขตนเอง ต้องสำรวจตนเองโดยเที่ยงธรรม อย่าดูตนเองโดยความลำเอียงเป็นอันขาด

น้อยคนที่จะรู้จักตนเอง มองหาความสุขของตนเอง ผึกฝนตนเพื่อให้ตนได้มีความเจริญในทางใจได้สมหวัง ทรงกล่าวเตือนที่เห็นแก่ตนว่าเป็นคนไม่สะอาด บัณฑิตผู้หวังรักษาตน เอาตัวรอดจากภัยอันตราย พึงดำเนินการสำรวจตนเองอยู่เสมอ การสำรวจตนเองต้องทำอยู่บ่อยๆขณะที่ตนมีเวลารว่าง ถ้าหากมีเวลาชีวิตต้องวิ่งเต้นต่อสู้กับการเลี้ยงชีพ ก็ควรให้สำรวจตนเองก่อนนอนสักครั้ง ปกติของคนเราการสำรวจร่างกายบ่อยๆ เช่นในเวลาล้างหน้า แต่งตัว ก็ไปยืนอยู่หน้ากระจกเงา แล้วมองดูตนเอง หัวเราะกับตนเอง นั่นเป็นเพียงการมองภายนอกไม่พอ จงเอาธรรมเป็นกระจกส่องดูใจของตนบ้างว่า...มีอะไรบกพร่องขาดเหลือในสิ่งใด คนเราบกพร่องก็ไม่ดีเกินไปก็ไม่ดี...พอดีถึงจะดี คนพอจะดีได้ก็โดยอาศัยการฝึกฝนอบรมตน ขาดเรื่องนี้แล้วก้าวหน้าได้ยาก

คนบางคนจึงถูกติว่าไม่รู้จักตัวเอง จึงแก้ไขตนเองให้เป็นคนดีไม่ได้ ส่วนหลักการสำรวจตนเองอย่างละเอียด เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งจะเขียนในเมื่อมีเวลา ใน "กูเป็นอะไร กูเดินทางไหน พระหรือผิอยู่ในตัวกู" เพียงเท่านั้นก็พอจะยับยั้งได้บ้าง

ข่มใจตนเอง

ในประการต้นถ้าเปรียบในด้านวัตถุก็เหมือนการตรวจดูก่อนว่ามันมีข้อเสียหายอยู่ตรงไหนบ้าง อะไรควรแก้ไข อะไรควรคงไว้ เป็นการตรวจเพื่อค้นหาจุดที่จะจัดการแก้ไข เมื่อพบแล้วก็กระทำ ในประการที่สอง คือลงมือแก้ด้วยการบังคับตนเองให้อยู่ในกรอบความดีต่อไป

คนเราตามปกติเมื่อคุ้นเคยกับเรื่องใดแล้ว มักจะติดอยู่ในเรื่องนั้น เอาตนออกจากสิ่งนั้นได้ยากมากนี่เป็นธรรมดา แต่ถ้าเราพิจารณาให้เห็นโทษของสิ่งนั้น ก็ควรที่จะพรวดตนออกมาได้ด้วยอาการข่มใจไว้บ้าง อย่าตามใจตนเองให้มากเกินไป เพราะการตามใจตนเองนำความทุกข์มาให้ บรรดาความยุ่งยากทั้งหลายมีรากฐานมาจากการตามใจตนเองทั้งนั้น

ผู้ใหญ่จึงมักพูดว่า "เจ้านี่มันตามใจตนเองจนเสียคน" ข้อนี้เป็นความจริงประการหนึ่ง คนดีในโลกคือคนที่บังคับตนเองได้ ถ้าบังคับไม่ได้ จะมีทางดีขึ้นที่ไหน ฉะนั้นเมื่อท่านมองเห็นว่าตัวของท่านเป็นคนไม่ดีอย่างไร เช่นเป็นคนติดของเสพติดเสียจนอมแงม เป็นคนติดในการพนันจนเป็นบ้าเป็นหลัง หรือเป็นคนมัวเมาในของเล่นจนถอนตัวออกไม่ได้ นั้นแสดงว่าท่านเป็นคนใจอ่อนใจง่าย ขาดการบังคับใจตนเอง จงเริ่มเล่นงานกับตัวของท่านบ้างเกิดโดยเริ่มกวัดขั่นตัวของท่าน บอกให้ทราบว่ามันได้เกิดมาเพื่อมา มีใช้เกิดมาเพื่อความสนุก เหลวไหล มีใช้เกิดมาเพื่อเบียดเบียนกัน แต่เกิดมาเพื่อทำความดีแก่ตนแก่ท่าน จงอยู่ในความดีเกิด อย่าไหลไปสู่ความชั่วเลย บอกกับตัวท่านอย่างนี้ เอาชนะความคิดชั่วๆ พูดเรื่องชั่วๆ ทำเรื่องชั่วๆ อันจะนำความยุ่งยากมาสู่ท่านให้ได้ อย่ายอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำที่มันจะดึงท่านลงสู่รกรกเลย นี่คือการบอกตัวเองและบังคับตนเองให้อยู่ในร่องในรอยของธรรมะ ไม่ยอมทำตนเป็นคนเหลวไหลแม้แต่น้อย เพราะเห็นโทษว่าของน้อยนี้แหละจะกลายเป็นของใหญ่ขึ้น เมื่อระวังสิ่งน้อยๆ ได้ สิ่งใหญ่ๆ ก็เป็นอันระวังอยู่เอง

ขอให้จำว่า การพ่ายแพ้ใดๆหาเลวร้ายไปกว่าการพ่ายแพ้ตนเองไม่ ถ้าหากทุกคนคิดได้ อย่างนี้ ความข่มใจก็จะมีขึ้น รถยนต์ รถม้า รถไฟ เขายังมีห้ามล้ออยู่สำหรับหยุดในเวลาจะเป็นอันตราย ชีวิตของเราท่านทั้งหลายก็มีธรรมะไว้หยุดยั้งใจ ฉะนั้นการข่มใจตนเอง คือการ

ห้ามรังตนเองให้อยู่ในอำนาจแห่งความรู้สึกผิดชอบนั่นเอง

อย่าคิดว่าเรื่องเล็กน้อยเป็นเรื่องไม่สำคัญ

ในสมัยนี้ได้ยินคำพูดประเภทหนึ่ง ที่คนชอบพูดเสมอว่า "นิดหน่อยน่า ไม่เป็นไร" คำพูดเหล่านี้ออกมาจากดวงใจของคนที่ไม่ถึงการณ์ ไม่รู้ว่าของน้อยทั้งปวงเป็นเหตุให้เกิดของใหญ่ขึ้นมาได้ คนสุบบุรีติดก็เนื่องมาจากการสุบลงนิดหน่อย สุบเพื่อการสมาคม แต่ผลที่สุดก็ตกเป็นทาสของบุรีเสียจนหยุดไม่ได้ คนติดเหล้าก็เพราะเกรงใจเพื่อน ที่ชอบพูดว่า "กินไม่เมาไม่บาป...ดื่มนิดหน่อยจะเสียหายอะไร... ดื่มแล้วไม่ไปเกะกะระรานใครจะเป็นไรไป" คำพูดเหล่านี้เป็นคำพูดที่หลอกให้เราต้องเสียคน กลายเป็นนักเสพสุราจนได้ฉายาว่า ม.ต.ล.ว. ก็มาจากของน้อยๆนี่เอง

คนที่หัดนอนต้นสาย วันนี้ต้นสายนิดหนึ่ง วันต่อมาอีกนิดหนึ่ง จนกลายเป็นคนเจ้าสำรวย นอนต้นสายทุกวัน เหตุร้ายมันเกิดจากของน้อยเสมอ แม่บ้านที่สะเพร่า หุงข้าวแล้วดับไฟไม่หมดเหลือถ่านไว้นิดเดียว เกิดไฟไหม้ลูกกลามเผาตลาดให้วอดวายไปได้

โรคภัยไข้เจ็บที่เกิดขึ้นแก่พี่น้องคนไทยเรา มักจะถูกปล่อยไว้นานจนรักษาไม่ไหว ก็เพราะคิดว่านิดหน่อยไม่ต้องไปหาหมอก็ได้ กินยาอะไรนิดหน่อยก็คงหาย แต่หาเข้าใจไม่ว่าโรคภัยไข้เจ็บนั้นมีตัวเชื้อโรค และก่อเกิดขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็วมาก เฉลี่ยเพียงสี่ห้านาที มันเกิดออกมากมาย ผลที่สุดก็ตาย คนไทยเราตายเพราะ "นิดหน่อย...ไม่เป็นไร" ปีหนึ่งมีไข้จำนวนเล็กน้อย

คบบัณฑิต หลีกหนีคนพาล

ชีวิตของคนจะอยู่โดดเดี่ยวตามลำพังไม่ได้ เพราะเป็นสัตว์เมืองจึงต้องอยู่กันเป็นหมู่เป็นคณะ แต่คนที่รวมกันอยู่เป็นหมู่เป็นคณะนั้นย่อมมีทั้งดีและชั่วปะปนกัน คนดีย่อมนำประโยชน์มาสู่หมู่คณะ คนชั่วนำความทุกข์มาให้แก่หมู่คณะ

พระพุทธองค์ตรัสว่า คบคนเช่นใดก็เป็นคนเช่นนั้น ถ้าคบนักเลงเล้าก็กลายเป็นคนชั่วเล้า ถ้าคบนักเลงการพนันก็กลายเป็นนักเลงการพนัน ถ้าคบคนขี้ลึงขี้ขโมยก็กลายเป็นโจร ถ้าไปนอนร่วมกับคนเกียจคร้าน ไม่เท่าใดก็กลายเป็นคนเกียจคร้านไปด้วย

พระพุทธองค์ตรัสอีกว่า ถ้าพูดถึงเหตุภายนอกที่จะทำตนให้ดีให้เสียกันแล้ว ไม่มีอะไรจะสำคัญกว่าการคบหาสมาคม การสมาคมเป็นพาหนะของความดีและความชั่วทั้งสองสถาน เมื่อเห็นคุณและโทษของการสมาคมแล้ว ผู้ที่หวังจะแก้ไขตนเองให้เป็นคนดี จึงควรเข้าไปคบหาสมาคมคนดี รับฟังคำสั่งสอนของคนดี ดำเนินชีวิตตามแบบอย่างของคนดี ความดีก็จะเกิดแก่ผู้นั้น และเขาก็จะไปสู่ทางเจริญได้สมความปรารถนา

รักษาความดีดจเกลื่อรักษาความเค็ม

ข้อนี้เป็นข้อสุดท้าย ในความเห็นเกี่ยวกับการแก้ไขตนเอง เป็นข้อคิดจากพุทธภาษิตที่ว่า "จงรักษาความดีของตนไว้ ให้เหมือนเกลือรักษาความเค็ม" ถ้าเราเอานาฬิกาไปที่ร้านนาฬิกา ให้เขาตรวจดูว่าอะไรบกพร่อง ทำไมเดินบ้างหยุดบ้าง นายช่างผู้ชำนาญก็จัดการตรวจแก้ไขให้เรียบร้อย เดินดีต่อไป เราผู้เป็นเจ้าของรับคืนมาก็ต้องมีความระมัดระวังต่อไปว่า

อย่าให้มันตก อย่าให้กระแทกกระเทือนอย่าเข้าใกล้แม่เหล็ก อย่าให้ถูกน้ำถ้ามีเศษนาฬิกาปนน้ำ
อย่างนี้เป็นการรักษาของใช้ให้อยู่ในสภาพที่ถาวรต่อไปฉันใด ชีวิตของแต่ละบุคคลก็ฉันนั้น
แต่จะรู้จักตัวเองว่าบกพร่องข้อใดบ้าง พบแล้วก็บังคับตนเองมิให้กระทำเช่นนั้นต่อไปอีก ชนะ
ความชั่วได้ ไม่อนุญาตให้บาปแม่เหล็กน้อยเกิดขึ้นในตนเป็นอันตราย ใครคบหากับคนที่คอย
ปลุกปลอบกำลังใจให้เริ่มเร่ร่อนหาหนทางในการทำความคิด เขาก็มีแต่ความคิดที่ประจาดตน

ประการสุดท้ายก็ต้องรักษาความคิดไว้ให้ยืนนาน การรักษาความคิดนั้นก็คือการทำความดี
ตลอดไป อย่าหยุดจากการทำความดีเป็นอันตราย เพราะการทำความดีเหมือนกลิ้ง
ครกขึ้นยอดภูเขา ถ้าหยุดดั้นขึ้นมันก็จะตกลงตามกฎของความถ่วงของโลก จึงต้องออกแรงดัน
อยู่ตลอดเวลา แม้จะไม่ก้าวหน้าก็ดีกว่าให้มันถอยหลังกลับทางเดิม

จิตใจของนักปฏิบัติธรรมก็เช่นเดียวกัน ผู้ปฏิบัติต้องก้าวหน้าไว้ตลอดเวลา อย่าหยุด
ถ้าหยุดท่านจะต้องถอยได้ง่าย การรักษาความคิดคือการทำความดีอย่างนี้อีกแง่หนึ่ง คนเรา
ปกติทั่วไปนั้นอยู่เฉยๆไม่ได้ ต้องเป็นไปไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งคือดีหรือชั่ว ฉะนั้นจงตั้งเข้าหา
ทางดีไว้จนกว่าจะหมดดี หรือถึงที่สุดของความดีจึงจะหยุด

การหยุดก็เป็นเรื่องของมันเอง คือมันหยุดเองโดยมิต้องบอก เมื่อมันถึงจุดอิมตัวใน
ทางนั้น หน้าที่ของเราท่านทั้งหลายจึงอยู่ที่การก้าวหน้า อย่าหยุดยังจนกว่าจะถึงจุดหมาย คือ
สะอาด-สงบ-สว่าง อันเป็นจุดพ้นจากความทุกข์โดยประการทั้งปวง

ผู้ประพฤติธรรม

ชีวิตของผู้ประพฤติธรรม

ต้องไม่ย่อท้อถอยในการต่อสู้กับความลำบาก

เพราะพระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เราเป็นคนหลักหนี่ ไม่ต่อสู้

แต่พระพุทธศาสนา....

สอนให้เรากล้าเผชิญกับสิ่งต่างๆที่มีอยู่ในโลกนี้

คนที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมนั้น

จะต้องทำใจให้เป็นธรรมเสียก่อน

เมื่อใจเป็นธรรมแล้ว.....

จึงจะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม

(หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ)



สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนารมณ์ของ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม พระเดชพระคุณพระพรหมมิ่งคลาจารย์ หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ องค์ประธานสถาบัน ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ.๘ (นายบรรลือ สุขธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดธรรมสภา

กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ เด็กดีของสังคม เรียนทุกวันเสาร์ ๐๘.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.
๒. โครงการ พบพระ พบธรรม ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐ - ๑๗.๐๐ น.
๓. โครงการ อยู่กันด้วยความรัก ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ต้องการความช่วยเหลือ
๔. ธรรมสถานปฏิบัติธรรม “สวนมฤติธารมราธ” อบรมการเรียนรู้ชีวิตตามธรรมใน ๑ วัน ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐-๑๗.๐๐ น.
ทุกวันพุธต้นเดือน ติดต่อกันเข้าร่วมกิจกรรม “เรียนรู้ชีวิตตามธรรม” ได้ที่ ๐๘๖-๕๓๒๕๕๕๑ โทรสาร ๐๒-๔๔๑๑๔๖๔

สถาบันบันลือธรรม ได้รับการสนับสนุนจากธรรมสภาและศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สาธุชนท่านใดสนใจ ขอเชิญเข้าร่วมกิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

สถาบันบันลือธรรม ขอกราบเรียนเชิญท่านสาธุชนผู้สนใจในธรรมทุกท่าน ร่วมฟังพระธรรมเทศนาจากพระสุปฏิปันโน ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ในโครงการ พบพระ พบธรรม เป็นประจำทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น. ณ อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ท่านสาธุชนที่สนใจสามารถสอบถามองค์แสดงพระธรรมเทศนาได้ทุกวัน ที่ ๐๘๖-๕๓๒๕๕๕๑



การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์ นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งที่มีประโยชน์ที่คงอยู่ยืนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้เชื่อว่าจะได้ออกซึ่งบุญวาสนา พร้อมไปกับการได้มีส่วนร่วมในการเผยแผ่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดีและมีคุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่ **ธรรมสภา...** เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี ๑๑๔ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐ โทรศัพท. ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕, ๐-๒๘๘๘-๗๔๔๐, โทรสาร. ๐-๒๔๔๑-๑๔๖๔, ๐๒-๔๔๑-๑๕๓๗ / www.thammasapa.com

ปณิธานของธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม

ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบรมศาสดาตามเจตนารมณ์ของท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี (นายบรรลือ สุขธรรม ป.ธ.๘) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ก่อสร้างธรรมสภา อันเป็นธรรมสภาแห่งแรกของประเทศไทย สมัยจอมพลป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงเปิดทองลูกนิมิตเอกในวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๒

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์จำหน่ายในท้องตลาด มีเนื้อหาสาระและมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นเพราะรูปเล่มส่วนใหญ่ไม่มีความสวยงามพอที่จะดึงดูดประชาชนให้สนใจ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม ได้ตั้งปณิธานว่า ภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะให้มีรูปแบบสวยงามน่าจับต้องเป็นที่สนใจของประชาชน และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นไชนวาร์ตามร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best seller เหมือนหนังสือชนิดอื่นทั่วไปที่วางจำหน่ายอยู่ ธรรมสภาจึงได้พัฒนารูปแบบปกและรูปเล่มให้มีความน่าสนใจอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นมา บรรดาหนังสือธรรมะได้พัฒนารูปแบบและรูปเล่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านมาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามีความภูมิใจที่ได้นำเสนอและเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภาได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีราคาถูก เพื่อสนองความต้องการของประชาชนให้มากที่สุด จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า หนังสือธรรมะทั้งสวย ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาถูก

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม คือการเผยแพร่ธรรมะที่ส่งเสริมให้ประชาชนลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติดทั้งหลาย เพื่อการดำเนินชีวิตและเพื่อความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภาตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทยจักมีอิสระปราศจากความงมงาย ปราศจากสิ่งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้อบายมุขหมดไปจากประเทศไทย ซึ่งอาจเป็นไปได้ แต่ขอให้ลดลงๆเรื่อยๆ และสนับสนุนให้ประชาชนมีศีลมีธรรม มีวัฒนธรรมของชาวพุทธ และมีความปิติในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและสังคมโดยทั่วกัน

ด้วยความสุจริต หวังดี ธรรมสภาปรารถนาให้โลกได้พบกับความสงบสุข



www.thammasapa.com
ISBN : 978-974-09-4638-0



จัดพิมพ์เป็นธรรมานุสรณ์ เพื่อสืบทอดมรดกธรรมของหลวงพ่อดิเรกปัญญานันทภิกขุ
ขอกราบขอบพระคุณแด่ทุกท่านที่ช่วยอุปถัมภ์การจัดพิมพ์เพื่อการเผยแพร่มรดกธรรม: ๑๐๐ บาท